

Univerzita Pardubice

Fakulta filozofická

Činnost StB na Příbramsku v letech 1949-1961

Matouš Rusnák

Diplomová práce

2020

Prohlašuji:

Tuto práci jsem vypracoval samostatně. Veškeré literární prameny a informace, které jsem v práci využil, jsou uvedené v seznamu použité literatury.

Byl jsem seznámen s tím, že se na moji práci vztahují práva a povinnosti vyplývající ze zákona č. 121/2000 Sb., autorský zákon, zejména se skutečností, že Univerzita Pardubice má právo na uzavření licenční smlouvy o užití této práce jako školního díla podle § 60 odst. 1 autorského zákona, a s tím, že pokud dojde k užití této práce mnou nebo bude poskytnuta licence o užití jinému subjektu, je Univerzita Pardubice oprávněna ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložila, a to podle okolností až do jejich skutečné výše.

Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v Univerzitní Knihovně.

V Pardubicích dne 7. 6. 2020

Bc. Matouš Rusnák

Poděkování:

Mé poděkování patří mému vedoucímu práce, panu prof. Jiřímu Kocianovi, za jeho cenné rady a pomoc při shánění informací. Dále bych chtěl poděkovat všem archivářům, především z Archivu bezpečnostních složek a Národního archivu Praha, zejména paní PhDr. Aleně Šimánkové, bez jejichž vynikající práce a ochoty pomoci by tato práce nevznikla.

Anotace:

Cílem práce je zmapovat činnost Státní bezpečnosti (StB) v příbramském regionu v době, kdy KSČ převzala moc ve státě a pomocí represálií a politických procesů si upevňovala monopol moci ve státě. V práci bude vysvětleno, dle jakých pokynů a koho zde StB zatýkala a za jaké činy, zda byl někdo z obyvatel Příbrami či Příbramska popraven, kolik z nich skončilo ve vězení, nebo v táborech nucené práce. Dále se text bude snažit nastínit, jak se budovala či měnila struktura sledovaných regionálních orgánů StB a jací lidé její činnost řídili či v jejích službách pracovali.

Klíčová slova:

Příbram, Státní bezpečnost, Komunistická strana Československa, Ministerstvo národní bezpečnosti, Okresní oddělení ministerstva vnitra Příbram, protistátní činnost, politické procesy, Oddíl StB Příbram, tábory nucené práce.

Annotation:

The main task of this thesis is to chart the work of State Security (the StB) in region of Příbram during time, when KSČ took over the rule in state and with help of repression and political trials started to consolidate the monopoly of power in state. There will be explained, on which basis and for which crimes State Security arrested people, whether someone from residents of Příbram or Příbram region was executed and how many residents were sent to prison or camps of forced labour. Further the text will try to outline, how the structure of observed regional authorities was built or how she changed and which people conducted her activity or worked in her services.

Key words:

Příbram, the State Security, the Communist Party of Czechoslovakia, the Ministry of national security, the District department of Ministry of the Interior Příbram, the Anti-state activity, the Political trials, Unit of StB Příbram, the Camps of forced labour.

Obsah

1. Úvod.....	1
1.1 Cíl práce.....	1
1.2 Rozbor pramenů a literatury.....	2
1.3 Stručná historie Příbrami.....	4
2. Organizační vývoj a činnost StB po roce 1948.....	10
2.1 Vznik, vývoj a činnost StB 1945-1948.....	10
2.2 Vývoj StB po roce 1948.....	12
2.3 StB – místa a metody vyšetřování.....	16
3. StB na Příbramsku po roce 1948.....	18
3.1 Funkcionáři StB na Příbramsku v první polovině 50. let.....	18
3.2 Funkcionáři StB na Příbramsku po roce 1956.....	40
4. StB a politické procesy.....	47
4.1 Politické procesy 50. let.....	47
4.2 StB a politické procesy na Příbramsku.....	50
4.2.1 Akce Koubalova Lhota.....	50
4.2.2 ThDr. Ivan Mastiliak a proces s představiteli řeholních řádů v roce 1950.....	52
5. StB a zásahy proti skupinám obyvatelstva na Příbramsku.....	56
5.1 Zásahy proti skupinám odporu.....	56
5.1.1 Skupina Josef Heřmanský a spol.....	56
5.1.2 Organizace „Černý lev 777“.....	66
5.1.3 Pronásledování spolupracovníků organizace „Černý lev 777“.....	78
5.2 Zásahy proti tzv. vesnickým boháčům.....	89
6. Tábory nucené práce.....	99
6.1 TNP a jejich vězni z Příbramska.....	100
6.1.1 Dlažkovice.....	100
6.1.2 Dolní Jiřetín.....	101
6.1.3 Jáchymov-Vršek.....	102
6.1.4 Kladno-Dubí.....	103
6.1.5 Příbram-Vojna.....	104
6.1.6 Svatý Jan pod Skalou.....	106
6.1.7 Všebořice.....	107

6.1.8 Zproštění trestu.....	107
7. StB a pokusy o útěk přes hranice.....	108
7.1 Pokusy o útěk přes hranice na případech obyvatel Příbramska.....	109
7.2 Příběh Františka Zahrádky.....	114
8. StB a tažení proti církvi na Příbramsku.....	120
8.1 Proces „Adolf Herzinger a spol.“.....	120
8.2 Případ P. Františka Bučila.....	148
8.3 Akce „Modré květy“ a proces se skupinou „Jaroslav Pilík a spol.“.....	152
8.4 Proces „Bárta Josef a spol.“.....	160
8.5 Akce „K“ (Kláštery).....	169
8.5.1 Postih redemptoristů ze Svaté Hory u Příbrami.....	170
8.5.2 Perzekuce P. Josefa Hynka.....	171
8.5.3 Případ Vojtěch Bosáček a P. Josef Fail.....	176
9. Závěr.....	179
10. Summary.....	183
11. Seznam použitých pramenů a literatury.....	185
12. Seznam zkratk.....	190

1. Úvod

1.1 Cíl práce

Cílem práce bude na základě studia vybrané tematické literatury a dostupných pramenů vyložit pro období od přelomu 40. a 50. let až do počátku 60. let činnost orgánů Státní bezpečnosti na Příbramsku a nastítnit vývoj organizační struktury a proměnu personální skladby funkcionářů příbramské StB. Práce se též pokusí přiblížit sociální a profesní skladbu obyvatel Příbrami a Příbramska, kteří byli na základě aktivit StB souzeni v politických procesech, skončili v táborech nucené práce, v pracovních táborech a vězeních, či byli postiženi dalšími formami perzekuce, jako bylo například nucené vystěhování rodin sedláků v rámci kolektivizace. Bude zkoumáno, za jaké přečiny byli nejčastěji obyvatelé Příbrami a Příbramska zatýkáni a do jakého zařízení byli po rozsudku umístěni. Pozornost bude také věnována perzekuci duchovních činitelů a církve. Sledovány budou též i některé pokusy o rehabilitaci odsouzených obětí. Práce se tak pokusí shrnout, jak velká byl a na jakých úrovních lze sledovat dopad činnosti Státní bezpečnosti na obyvatele sledovaného regionu a města, a pokusí se rozšířit poznání o formách perzekučních aktivit, kterými byli obyvatelé Příbramska ze strany StB postiženi.

Jedním z hlavních podnětů výběru tématu práce byl zájem autora o studium a hlubší poznání průběhu a důsledků perzekuce a represe, jimiž komunistický režim nespravedlivě postihoval zejména v období 50. let 20. století tisíce obyvatel Československa a mnohým z nich a jejich rodinným příslušníkům připravil tragický osud. S tím byl úzce spojen i autorův zájem blíže poznat, jak se jednotlivé formy perzekuce a represe promítly do poválečné historie Příbrami a Příbramska, jako města a regionu, ze kterého autor pochází a velká část jeho rodiny tuto dobu zažila. Dalším důležitým podnětem bylo, že činnosti a vývoji struktury Státní bezpečnosti na Příbramsku v období 50. let nebyla dosud ve výzkumu a literatuře věnována větší pozornost s výjimkou prací historiků Josefa Velfla a Jiřího Mayera, kteří se tímto obdobím historie Příbrami a Příbramska zabývali.

Z hlediska užšího časového vymezení práce se bude výklad dotýkat zejména období let 1949-1961. Toto poněkud netypické časové vymezení autor zvolil pro symbolický význam, který souvisí se smutnou historií tábora nucené práce Vojna, který se nachází asi pět kilometrů jihovýchodně od Příbrami. Účel tábora nucené práce začalo plnit zařízení Vojna od roku 1949 pro politické vězně nastupujícího komunistického režimu. Od roku 1951 do roku 1961 byl tábor používán jako vězeňské zařízení, které bylo

v roce 1961 po velké prezidentské amnestii z roku 1960 zrušeno. Výkon trestu zde vykonávala celá řada příslušníků československé elity všech oborů a oblastí, které spojovalo to, že byli komunistickému režimu nepohodlní, a že byli doživotně označeni cejchem nepřátel komunistického systému. Vězni byli používáni zejména jako levná pracovní síla při těžbě uranové rudy v nedalekých dolech, mnozí v důsledku této otrocké práce těžce onemocněli a zemřeli či se s podlomeným zdravím vraceli domů.¹

V roce 1949 začal naplno pracovat aparát StB, byli nadále zatýkáni představitelé nekomunistických stran, vysocí armádní důstojníci a příslušníci inteligence. Na scéně se v roce 1949 objevily první vykonstruované politické procesy, nejznámější s generálem Heliodorem Píkou. Na začátku 50. let StB nechvalně proslula krutými výslechy a mučením, konaly se procesy s Miladou Horákovou, s církevními představiteli, s Rudolfem Slánským, režim zatýkal příslušníky řeholních řádů v celé republice v rámci Akce K (Kláštery), na venkově probíhala vlna kolektivizace provázená v této době perzekucí sedláků a rolníků, kteří odmítali vstup do nových jednotných zemědělských družstev. Nekontrolované aktivity StB byly postupně po roce 1953 po smrti Stalina a Gottwalda utlumovány, v září 1953 bylo zrušeno Ministerstvo národní bezpečnosti, které zastřešovalo činnost StB. V roce 1955 v rámci tzv. Barákovy rehabilitační komise se musela řada vyšetřovatelů a příslušníků StB zpovídat ze svých přečinů, respektive zločinů. V roce 1954 byly zrušeny tábory nucené práce, rozpuštěny Pomocné technické prapory, končila též éra velkých a veřejných monstrprocesů. Byli propuštěni též někteří političtí vězni a postupně vyhlašovány první prezidentské amnestie, které však nezbavovaly oběti politických procesů a mimosoudních represí označení politického vězně a nepřátel režimu. Měnila se úloha StB, která od roku 1955 ztrácela své mimořádné mocenské postavení, byť zůstala nadále jednou z mocenských opor komunistického režimu.²

Rok 1961, v němž došlo k uzavření tábora Vojna a též k odvolání Rudolfa Baráka z funkce ministra vnitra, časové vymezení zadané v názvu předložené diplomové práce jako by formálně uzavírá, byť řadu osudů perzekvovaných a vězněných osob z Příbrami a Příbramska se autor pokusil v práci dle možností nadále sledovat i v dalších letech.

¹ Památník Vojna u Příbrami. *wikipedia*. [online]. [cit. 15. 7. 2020]. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Památník_Vojna_u_Příbrami.

² KAPLAN, Karel, PALEČEK, Pavel. *Komunistický režim a politické procesy v Československu*. Brno: Barrister&Principal, 2008, s. 37-49, 167-194.

1.2 Rozbor pramenů a literatury

Pokud se týká pramenné základny, čerpáno bylo především z materiálů Archivu bezpečnostních složek v Praze (s pobočkou v Kanicích u Brna). Klíčové informace pro tuto práci se nacházely ve fondu *Správa vyšetřování StB – vyšetřovací spisy České Budějovice, MV, Ostrava a Svazky kontrarozvědného zpracování*. Díky informacím z prvně jmenovaného fondu se podařilo dohledat veškeré informace dokumentující aktivitu příslušníků StB, neboť spisy obsahovaly údaje o zatýkání, průběhu vyslyšení a konečném odsouzení zatčených obyvatel Příbrami a Příbramska. Z fondu *Svazky kontrarozvědného zpracování* byl použit spis dokumentující sledování církevního představitele Josefa Bárty během jeho pobytu ve valdické věznici.

Pro poznání, zda se někteří obyvatelé Příbramska pokusili emigrovat, byly použity fondy *Taktické svazky MV a Hlavní správa vojenské kontrarozvědky*. Kromě dvou případů, ke kterým se dochovaly i vyšetřovací spisy a záznamy o výkonu trestu, rešerše v těchto fondech žádné významné poznatky nepřinesla. Většinou se dochovaly jenom emigrační karty. Druhý jmenovaný fond byl použit z toho důvodu, že zde byl nalezen dokument ohledně podezření na protistátní činnost k jedné osobě z Příbramska.

Pokud se týká táborů nucené práce, byl využit fond *Ministerstvo vnitra – Správa TNP Praha*. Zde se podařilo najít doplňující informace o obyvatelích Příbrami, kteří sem byli umístěni, zejména jaké bylo jejich pracovní zařazení, jestli byli přemístěni do jiných táborů a kdy došlo k jejich propuštění.

K pochopení, jak vypadala organizace příbramské StB a jaké osoby zde pracovaly, posloužily materiály z fondu *Personální spisy MV*. Podařilo se zde dohledat osobní spisy všech klíčových kádrů příbramského oddělení ze sledované doby, které obsahují jejich životopisy, jak postupovaly v karierním žebříčku StB, jakou oblast zájmu sledovaly, kdy a za co byli tito příslušníci StB vyznamenáni a kdy odešli do výslužby. Z těchto spisů však nebylo možné rozkrýt, jak vypadaly agenturní sítě, které jednotliví příslušníci řídili a na jakých akcích se podíleli.

V rámci rešerše byly použity ještě záznamy z fondů *Velitelství StB a Okresní oddělení ministerstva vnitra Příbram*. Z prvně jmenovaného byl použit záznam z ledna 1948, který oznamoval založení okresních velitelství StB v republice. *Okresní oddělení ministerstva vnitra Příbram* obsahuje složku ohledně zatčení jednoho sedláka z obce Radětice během Akce Kulak.

Během výzkumu byl využit i Státní okresní archiv Příbram, konkrétně fondy *ONV Příbram 1945-1990*, *ONV Sedlčany 1945-1960* a *ONV Sedlčany-Okresní církevní tajemník v Sedlčanech 1949-1959*. Z prvně jmenovaného fondu byly použity materiály dokumentující prikazování obyvatel Příbrami do táborů nucené práce a za jaké přechyiny tam byli nuceni jít. Ve zbylých dvou se podařilo nalézt poznatky k perzekuci církevních představitelů, které posloužily jako výchozí bod k dalšímu rozpracování.

Pro bližší poznání života vězněných osob z Příbramska byly použity informace z fondů *Správa Sboru nápravné výchovy*, *Státní soud*, *Státní prokuratura Praha* a *Generální prokuratura*, spadající pod Národní archiv Praha. V prvně zmíněném fondu se nachází vězeňské spisy a evidenční karty zatčených osob, takže informace v nich obsažené výrazně pomohly dokreslit obrázek života zatčených. Fondy *Státní soud* a *Státní prokuratura Praha* obsahují přepisy žalob a rozsudků Státního soudu a také jsou zde informace ohledně příprav procesů. Posledně jmenovaný fond obsahuje materiály k soudním řízením ze 60. let, kdy se příbuzní odsouzených domáhali zrušení rozsudků Státního soudu a udělení milosti. Díky pomoci PhDr. Aleny Šimánkové, odborné archivářky z Národního archivu, bylo možné studovat vybrané dokumenty. Z nich byly získány důležité poznatky, kteří obyvatelé z Příbramska byli postiženi perzekucemi ze strany StB, a též poznatky o činnosti StB na Příbramsku v období 50. let. Pro přehlednost je zde nutno zmínit to, že oddělení StB nesla v našem sledovaném období několik označení. Od roku 1949 do června 1952 to byly Oddíly StB (O-StB), od července 1952 do roku 1953 Okresní oddělení StB (OO-StB) a mezi lety 1954-1966 to byla Okresní oddělení ministerstva vnitra (OO-MV).³ Autor ponechal ve výkladovém textu či v textu poznámek v původní i jazykové podobě citované pasáže z využitých archivních dokumentů.

V práci byla použita tematická literatura, která se zabývá vývojem a činností Státní bezpečnosti v daném období, jmenujme například *Nebezpečná bezpečnost*⁴ či *Protistátní bezpečnost 1945-1948*⁵ od Karla Kaplana, *Státní bezpečnost v letech 1945-1953*⁶ od Jiřiny Dvořákové či *Biografický slovník náčelníků operativních správ Státní bezpečnosti*

³ Seznam útvarů SNB. *Archiv bezpečnostních složek*. [online]. Dostupné z: <https://www.abscr.cz/prameny-zdroje-podklady/seznam-utvaru-snb/>.

⁴ KAPLAN, Karel. *Nebezpečná bezpečnost*. Brno: Doplněk, 1999. ISBN 80-7239-024-4.

⁵ KAPLAN, Karel. *Protistátní bezpečnost 1945-1948*. Praha: Plus, 2015. ISBN 978-80-259-0364-3.

⁶ DVOŘÁKOVÁ, Jiřina. *Státní bezpečnost v letech 1945-1953*. Praha: Úřad vyšetřování a dokumentace zločinů komunismu PČR, 2007. ISBN 978-80-86621-27-2.

v letech 1953-1989⁷ od Milana Bárty a Jana Kalouse. Mezi historiky, kteří se tímto obdobím historie Příbrami a Příbramska zabývali, patří již výše uvedení Josef Velfl a Jiří Mayer. Nejčastějšími tématy, kterým se oba tito autoři v souvislosti s Příbramí a Příbramskem v 50. letech věnovali, byly pracovní tábor Vojna a s tím spojená činnost uranových dolů.⁸ Jako další důležité tituly vztahující se ke zkoumané problematice byly využity práce Františka Bártíka, Petra Blažka a Karla Jecha a Michala Kubálka, Jiřího Hanuše a Stanislava Balíka, Františka Hanzlíka, Václavy Jandečkové, Jiřího Padevěta, Prokopa Tomka, Pavla Vaňka či Václava Vaška.⁹

1.3 Stručná historie Příbrami

Příbram je bývalé okresní město ležící ve Středočeském kraji na úpatí Brd. Má 33 000 obyvatel a nachází se 54 km jihozápadně od Prahy. První písemný doklad o tomto městě je z roku 1216, kdy biskup Ondřej kupuje od premonstrátského kláštera v Teplé statek jménem Příbram. Měla dobrou strategickou polohu, poblíž vedla tzv. Zlatá stezka.¹⁰ Od té doby patřila biskupům a arcibiskupům, což mělo své výhody, ale i nevýhody. Když v roce 1289 nechal král Václav II. popravit Závíše z Falkenštejna, jeho stoupenci začali v rámci odplaty napadat biskupské statky a Příbram byla kvůli tomu dvakrát vydrancována. Z této doby pochází kostel sv. Jakuba a dřevěná tvrz, pozdější rezidence Arnošta z Pardubic. Kvetl zde obchod, na řece Litavce se rýžovalo zlato, těžilo stříbro a stavěly se hutě. Rok 1344, tj. rok, kdy byl jmenován Arnošt z Pardubic

⁷ BÁRTA, Milan, KALOUS, Jan a spol. *Biografický slovník náčelníků operativních správ Státní bezpečnosti v letech 1953-1989*. Praha: Academia a ÚSTR, 2017. ISBN 978-80-200-2690-3.

⁸ Srovnej například VELFL, Josef. *Příbram v průběhu staletí*. Příbram: Městský úřad Příbram, 2003. ISBN 80-239-1174-0.

⁹ BÁRTÍK, František. *Tábor Vojna ve světle vzpomínek bývalých vězňů*. Praha: Vyšehrad, 2008. ISBN 978-80-7021-938-6; BÁRTÍK, František. *Tábory nucené práce se zaměřením na tábory zřízené při uranových dolech v letech 1949-1951*. Praha: Úřad dokumentace a vyšetřování zločinů komunismu PČR, 2009. ISBN 978-80-86621-31-9; BLAŽEK, Petr, JECH, Karel, KUBÁLEK, Michal a kol. *Akce „K“: vyhnání sedláků a jejich rodin z usedlostí v padesátých letech*. Praha: Pulchra, 2010. ISBN 978-80-87377-05-5; HANUŠ, Jiří. *Malý slovník osobností českého katolicismu 20. století*. Brno: CDK, 2005, ISBN 80-7325-029-2; BALÍK, Stanislav, HANUŠ, Jiří. *Katolická církev v Československu 1945-1989*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2007. ISBN 978-80-7325-130-7; HANZLÍK, František. *Vojenské obranné zpravodajství v zápase o politickou moc: 1945-1950*. Praha: Úřad dokumentace a vyšetřování zločinů komunismu, 2003. ISBN 8073120283, 9788073120283; PADEVĚT, Jiří. *Komunistické lágry*. Praha: Academia, 2019. ISBN 978-80-200-2977-5; TOMEK, Prokop. *Estébáckou Prahou*. Praha: Academia, 2013. ISBN 978-80-200-2290-5; VANĚK, Pavel. *Pohraniční stráž a pokusy o přechod státní hranice v letech 1951-1955*. Praha: ÚSTR, 2008. ISBN 978-80-87211-08-3; VAŠKO, Václav. *Dům na skále 2: církev bojující, 1950–květen 1960*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2007. ISBN 978-80-7192-892-8; VAŠKO, Václav. *Dům na skále 3: církev vězněná 1950-1960*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2008. ISBN 978-80-7192-893-5.

¹⁰ KLÍMA, František. *Příbram a její stručná historie*, s. 5. (Místo a rok vydání neuvedeny).

arcibiskupem, se dotkl i Příbrami. Arnošt totiž toto město používal jako svoji letní rezidenci. Založil zde rybník Hořejší obora, školu, postavil svatohorskou kapli. Městská privilegia obdržela Příbram v roce 1406. Během husitských válek stála Příbram na straně kalicha, což neslo potíže, neboť byla neustále napadána katolickým pánem Hanušem z Kolovrat. 16. století je pro Příbram důležitým obdobím. V roce 1579 ji císař Rudolf II. povýšil na Královské horní město. Stříbrné žíly však byly skoro všechny vytěžené, v chodu zbyl jen jeden důl, a to jen proto, aby císař město nedegradoval. Velké jizvy městu nadělala třicetiletá válka. Příbram stála od počátku na straně stavů, za což jí císař odebral privilegia, ale jakmile město přešlo na stranu katolíků, opět je vrátil. Na oplátku musela Příbram hostit císařské vojáky,¹¹ a když v roce 1648 švédský generál Königsmarck táhl na Prahu, prošel i Příbramí. Útrapy končí až s příchodem jezuitů. Ti zdejší svatohorskou kapli přestavují na obrovský chrám s ambity a kaplemi. Stavbu projektoval italský architekt Carlo Lurago. Díky tomu začínali do Příbrami přicházet poutníci, což pomáhalo i obchodu, rozvíjela se řemeslná výroba a trhy.¹²

18. století bylo významné dvěma událostmi. Tou první se stala korunovace sošky panny Marie svatohorské v roce 1732 a tou druhou byla stavba hamrů a vysoké pece v rámci těžby stříbra a zpracování železa. Zasloužil se o to J. A. Alis, jenž zavedl nové postupy těžby, ověřování zrudnění a organizaci práce.¹³ 19. století bylo dalším důležitým mezníkem. Hornictví zažívalo nevídaný rozkvět. Staví se pět nových dolů, stříbro z Příbrami tvoří 97, 7 % rakousko-uherské produkce, byla založena báňská akademie.¹⁴ V devadesátých letech 19. století ale došlo k několika událostem, které pro místní hornictví měly fatální následky. Jednak to byla stávka horníků ohledně mezd, 31. května 1892 vypukl na dole Marie požár (319 mrtvých) a v roce 1893 poklesly ceny stříbra kvůli nálezům ložisek v Mexiku. Příbramské hornictví se z tohoto šoku vzpamatovalo až ke konci 40. let 20. století.¹⁵ V roce 1914 vypukla 1. světová válka, konflikt dosud nevídaný, a

¹¹ Ti zde v roce 1626 vydrancovali svatohorskou kapli. Více KLÍMA, František Josef. *Příbram a její stručná historie*, s. 7.

¹² Začínají se vyrábět dřevěné betlémy. Více Tamtéž, s. 8.

¹³ Stručná historie měst Příbrami a Březových Hor. Cech příbramských horníků a hutníků. [online]. [cit. 2020-03-14]. Dostupné z: <http://www.cechphh.cz/cz/ohlednuti/strucna-historie-mest-pribrami-a-brezovych-hor>

¹⁴ Historie Příbrami. *wikipedia*. [online]. [cit. 2020-03-14]. Dostupné z: http://cs.wikipedia.org/wiki/Dějiny_Příbrami

¹⁵ Stručná historie měst Příbrami a Březových Hor. Cech příbramských horníků a hutníků. [online]. [cit. 2020-03-14]. Dostupné z: <http://www.cechphh.cz/cz/ohlednuti/strucna-historie-mest-pribrami-a-brezovych-hor>

veškerá výroba a těžba musela pomoci armádě. Jména těch, kteří se z této války nevrátili, jsou vytesána do pomníků. Jejich smrt však nebyla marná, neboť tento konflikt znamenal rozpad Rakouska-Uherska a vznik samostatné ČSR. Znamenal dovršení historického zápasu našeho národa za svobodu a státní samostatnost. Ovšem po vyprchání euforie přišla tvrdá realita poválečné doby. Celá země se topila v hospodářské krizi.¹⁶ Vnitřní trh byl rozvrácený, byl nedostatek potravin, léků a ošacení. Bujela lichva a černý trh, oficiální trh byl schopen fungovat pouze formou přidělu. Výroba, do té doby orientovaná na válku, se nemohla rychle přeorientovat zpět. A do toho se zde rozšířila epidemie španělské chřipky (6-10 lidí denně umíralo). Navrátilí vojáci místo vytoženého odpočinku museli bojovat o holé přežití. Docházelo proto k útokům na obchody a sklady, mnohdy s antisemitským podtextem. Nicméně situace se postupně stabilizovala. Po prvních volbách do obecních zastupitelstev v roce 1919 dokonce do Příbrami zavítal prezident T. G. Masaryk. Ve dvacátých letech došlo k výstavbě velkých továren. Byla založena např. Továrna na konopná lana Kolařík, Továrna bratří Weillů, nebo strojírna Šmolík a spol. Rozvíjela se zde kultura, zakládají se sportovní a hudební spolky, např. dechovka Permoník, Slepíčkův Jazz Band, Sokol.¹⁷

Vše ale skončilo podepsáním mnichovské dohody v roce 1938, v jejímž důsledku naše republika přišla o pohraniční oblasti Sudet. 14. 3. 1939 byl vyhlášen samostatný slovenský stát a 15. 3. 1939 začala nacistická okupace zbytku českých zemí. Na Příbram postupovala směrem od Plzně a Českých Budějovic vojska ze svazku 13. norimberského armádního sboru; na Rožmitál pod Třemšínem a Obecnici táhla 46. pěší divize a k Milínu 10. pěší divize spolu s 2. lehkou divizí.¹⁸ Nikdo z obyvatel Příbrami se nezmohl na odpor.

Nacistická okupace se města dotkla podobně, jako všech jiných měst a obcí v tehdy vyhlášeném Protektorátu Čechy a Morava. I na Příbram dolehly první represálie gestapa během akce *Gitter* zkraje okupace, i zde mnoho lidí zaplatilo svým životem za smrt zastupujícího říšského protektora Reinharda Heydricha na jaře 1942, a i zde se nakonec v létě 1945 mohli lidé radovat z osvobození Rudou armádou. Jako památná událost, která je spojena s Příbramí, se připomíná, že se poblíž odehrála bitva u Slivice, která byla poslední větší bitvou druhé světové války svedenou na českém území.

¹⁶ VELFL, Josef. *Příbram v průběhu staletí*, 2003, s. 85.

¹⁷ Tamtéž, s. 94.

¹⁸ Tamtéž, s. 105.

Po letech utrpení a teroru mnoho lidí doufalo, že nyní už bude lépe a vrátí se časy prosperity a demokracie. Následující léta ale měla být pravým opakem, Československo se dostalo do sféry vlivu Sovětského Svazu. V rámci košického vládního programu z dubna 1945 byl utvořen orgán, zvaný Národní fronta (NF). Národní fronta se stala v letech 1945-1948 platformou spolupráce po válce obnovených politických stran, zároveň byla systémem, který vázal tuto spolupráci dohodami a neumožňoval fungování opozičních stran. Byla tvořena dvěma slovenskými (demokraté, komunisté) a čtyřmi českými stranami (lidovci, komunisté, sociální demokraté, národní socialisté), rozhodující pozici v NF však zaujala komunistická strana (KSC). KSC prosazovala realizaci vládního programu, který vedl po roce 1945 k výrazným systémovým změnám, které KSC využívala ve svůj prospěch. Její politika také úzce vázala Československo k Sovětskému svazu.

I Příbram pocítila, že politický vývoj jde výrazně doleva. Příkladem může být případ z 20. 5. 1945, kdy byl z příbramského NRV (Národní revoluční výbor) odvolán František Pavlíček, jelikož dle komunistů jeho třídní postavení neodpovídalo jeho funkci (měl podíl v továrně Šmolík a spol.).¹⁹ Parlamentní volby ze dne 26. 5. 1946 skončily drtivým vítězstvím komunistů. Ani v Příbrami tomu nebylo jinak, výsledky ale byly velmi těsné. Komunisté obdrželi 2243 hlasů, 2161 lidovci, národní socialisté 1915 a sociální demokraté 655. Místní národní výbor (MNV) v Příbrami byl pak rozdělen následovně: komunisté měli 12 mandátů, lidovci 11, národní socialisté 10 a sociální demokraté 3. Předsedou se stal lidovec Josef Tomek.²⁰

Následující období, od roku 1947 až do února 1948, mělo ukázat skutečnou tvář komunistů. Ovládali klíčová ministerstva, a to vnitra, zemědělství a informací, začali postupně infiltrovat ostatní strany, od léta 1947 se připravovali na převzetí moci. Krize v řadách Národní fronty sílila, přibývalo slovních přestřelek a hádek mezi komunistickými a demokratickými politiky. Byl také znát silící vliv SSSR. Důkazem byla reakce Stalina na návrh Československa ohledně přijetí Marshallova plánu z léta 1947. Stalin to v Moskvě při jednání s československou vládní delegací označil za čin namířený proti SSSR, jenž by zpochybnil československo-sovětské přátelství. Tím dal jasně najevo, že Československu nebude svobodné rozhodování v této otázce tolerováno.²¹

¹⁹ Tamtéž, s. 107.

²⁰ Tamtéž.

²¹ Tamtéž, s. 117.

Vše vyvrcholilo v únoru 1948, kdy vypukla 13. února 1948 vládní krize, z důvodu odvolání osmi obvodních velitelů SNB v Praze. Ministři tří nekomunistických stran (lidovci, národní socialisté, slovenští demokraté) podali následně 20. února demisi a doufali, že ji prezident Beneš nepřijme. Komunisté na to obratem zareagovali řadou opatření. Do Prahy byl povolán Pohotovostní pluk SNB, byl dán pokyn k vyzbrojení Dělnických milicí, později přejmenovaných na Lidové milice, zazněla výzva k zakládání akčních výborů Národní fronty (AV NF), mohutné demonstrace v Praze a stávky v důležitých průmyslových podnicích podporovaly Gottwaldův návrh na doplnění a jmenování nové vlády. Prezident Beneš pod tlakem Gottwaldových výhrůžek občanskou válkou a možnou sovětskou intervencí 25. 2. 1948 demisi přijal a souhlasil i s návrhem nové vlády.²² Komunisté se postupně začali zbavovat těch, kdo stáli proti nim. V podnicích, školách a na úřadech začaly politické čistky prováděné akčními výbory Národní fronty, které měly tyto instituce zbavit všech politicky nepohodlných lidí.²³ Komunistická nadvláda nad společností začala a spolu s tím se otevřel prostor též pro činnost StB.

²² Tamtéž, s. 117-118.

²³ SokA Příbram, Okresní akční výbor NF Příbram, nezpracováno. s. 101, Oznámení řídicímu učitelu Josefu Hyspeckému, 25. 3. 1948. Znění je takovéto: „*Na základě usnesení Okresního akčního výboru Národní fronty v Příbrami ze dne 25. března 1948, vybízí vás ONV v Příbrami, abyste se okamžitě zdržel dalšího výkazu úřadu řídicího učitele obecné školy v Obecnici, ježto není žádoucí, abyste tuto funkci nadále vykonával.*“

2. Organizační vývoj a činnost StB po roce 1948

2.1 Vznik, vývoj a činnost StB 1945-1948

Státní bezpečnost (dále jen StB) vznikla v roce 1945. Tato organizace nepodléhala přímo ÚV KSČ, ale pod Ministerstvo vnitra, které řídil člen KSČ Václav Nosek.²⁴ Až po převratu v roce 1948 začala StB vykonávat činnost, jaká je nám známa dnes. Centrála byla v Praze, konkrétně v Bartolomějské ulici.²⁵

StB to ve svých počátcích v letech 1945-1948 neměla vůbec lehké. V první řadě tu byla velká řevnivost s další složkou policie, a to se zpravodajci (ZOB II-Zemský odbor bezpečnosti II). StB spadala pod odbor Z ministerstva vnitra, kdežto ZOB bylo zcela nové pracoviště, vytvořené ryze komunisty. Zpravodajci na členy StB nahlíželi jako na málo zapálené pro „lidově demokratické“ zřízení, StB zase vadila arogance a nadřazenost členů ZOBu. Dále do řad StB vstupovali noví členové, většinou bez předchozích zkušeností v policii, a technicky na tom rovněž nebyla tato nově vzniknuvší organizace nejlépe. Též musela řešit řadu nových úkolů a požadavků. V té době probíhala retribuční řízení s kolaboranty a příslušníky nacistických organizací a StB měla být hlavním vyšetřovacím orgánem. Kromě toho se na ni obracely jednotlivé úřady s konkrétními požadavky, většinou ohledně vyšetření politické a národní spolehlivosti osob, které se jevily jako problematické. Řešila také občanské spory ohledně válečné minulosti. Na tomto poli odvedla StB dobrou práci a značně přispěla k potrestání dopadených nacistických zločinnů. Bylo to dáno tím, že na vedoucích postech ještě pracovali zkušení policisté, kteří u policie sloužili ještě před válkou a nebyli nijak zatíženi politickými zájmy než jejich následovníci z řad komunistů. Na jaře roku 1947 se ale okruh úkolů StB začal měnit. Měla začít sledovat i instituce a osoby činné ve veřejném životě, tedy sledování tisku, schůzí aj. Byl to vážný signál o úsilí KSČ proniknout do StB, ale ta prozatím odolala.²⁶

Jejího rivala, tedy ZOB-II, ovládala v plném rozsahu KSČ už po skončení války. Vedoucím orgánem byl evidenční odbor ÚV KSČ, který vedl Karel Šváb a byl přímo

²⁴ Václav Nosek (1892-1955) byl československý politik a klíčová postava KSČ v poúnorovém Československu. Narodil se ve vesnici Velká Dobrá, poblíž Kladna. V roce 1921, kdy KSČ vznikla, byl delegátem ustavujícího sjezdu strany. Během 2. sv. války působil ve Velké Británii. Po nástupu košické vlády byl jmenován ministrem vnitra, což mu umožnilo podřídit všechny policejní složky komunistickému vlivu. Měl velký podíl na demisi ministrů v únoru 1948, kdy odvolal 8 velitelů SNB a na nezákonných represáliích vůči opozici KSČ. Poté, co jeho kompetence převzalo Ministerstvo národní bezpečnosti, ztratil ve straně vliv. Zemřel v roce 1955 na rakovinu. viz.: ANEV, Petr, BÍLÝ, Matěj. *Biografický slovník vedoucích funkcionářů KSČ (1921-1989)*. Praha: Academia, 2018. ISBN 978-80-200-2974-4.

²⁵ KAPLAN, Karel. *Nebezpečná bezpečnost: Státní bezpečnost 1948-1956*. Brno: Doplněk, 1999, s. 13.

²⁶ KAPLAN, Karel. *Protistátní bezpečnost 1945-1948*. Praha: Plus, 2015, s. 39-41.

podřízen generálnímu tajemníkovi KSČ Rudolfu Slánskému. Na rozdíl od StB, kde vedoucími pracovníky byli zkušení operativci, do ZOBu přicházeli lidé z jiných profesí, většinou dělnických. Úkolem zpravodajců, přesněji politických zpravodajců, mělo být hledání, odhalování válečných zločinců, příslušníků nacistických okupačních institucí, kolaborantů a zrádců. Největší zásluhou měli na člena Gestapa, Sicherheitsdienstu a Abwehru, tedy nacistických tajných služeb. Následně byly s nimi prováděny výslechy, na nichž chtěli členové ZOBu zjistit jejich činnost v Protektorátu a jména jejich spolupracovníků. Kromě utvoření obrazu o jejich působení ale komunisté skrze tyto výslechy sledovali své vlastní zájmy. Blížily se volby a KSČ, v honbě za voliči, usilovala o vytvoření obrazu, že byla hlavní silou protinacistického odboje a výslechy příslušníků nacistických orgánů měly odhalit nejen kolaboranty, ale též zjistit míru osobního provinění některých členů KSČ či případnou spolupráci s nacisty.²⁷

Na přelomu let 1945-1946 se zaměření činnosti ZOBu od výslechů nacistů postupně odklonilo a víc orientovalo se na veřejný politický život. Zpravodajci začali budovat své agenturní sítě, pronikali do struktur demokratických stran a začali též obstarávat kompromitující materiály proti předním funkcionářům oponentů KSČ. Jak již bylo řečeno, ZOB-II měl velké spory s StB ohledně jejich zpravodajské činnosti. Dále měl spory se zahraniční rozvědkou, neboť té vadilo, že ZOB-II vysílá do zahraničí své lidi a sleduje činnost emigrantů. Tyto spory brzo přešly na politickou bázi, protože komunisté chtěli ovládnout všechny tyto složky, a to demokratické strany odmítaly připustit, zejména národní socialisté.²⁸

Po květnových volbách roku 1946, kdy KSČ získala v parlamentu většinu, začali komunisté pracovat na konsolidaci bezpečnostních složek, a to pomocí reorganizace vedoucích struktur bezpečnosti. Vypracováním plánu byl pověřen vedoucí ZOBu Šimon Plaček. Mělo dojít ke sloučení ZOBu a odboru Z (a tedy i StB) v jeden orgán. Plán byl schválen 15. 4. 1947 a vzniknul odbor zpravodajství VII A. O měsíc později vznikl odbor VII B, který měl na starosti zahraniční zpravodajství, což předtím prováděly útvary armády. Díky těmto změnám se složky bezpečnosti uzavřely před zraky nekomunistických stran.²⁹ Dalším mezníkem bylo schválení zákona o SNB z 11. 7. 1947 s účinností od 1. 1. 1948. To už se schylovalo ke krizi ve vládě, která byla ještě umocněna dvěma provokacemi StB vůči nekomunistickým politikům, a to: krčmáňská aféra z 10. 9.

²⁷ Tamtéž, s. 46-48.

²⁸ Tamtéž, s. 49-50.

²⁹ Tamtéž, s. 223-227.

1947, kdy na sekretariáty ministrů Petra Zenkla a Prokopa Drtiny dorazili krabice s ukrytou bombou, třetí určená pro Jana Masaryka byla zajištěna na poště. V té době se hlasovalo ohledně návrhu KSČ o milionářské dani a zmínění ministři hlasovali proti. Případ byl pojmenován podle města Krčmář na Olomoucku, odkud měli být krabice odeslány.³⁰

Dále to byla mostecká špionážní aféra také ze září 1947, kdy StB spolu s OBZ (Obranné zpravodajství) vykonstruovala případ Pravomila Raichla a jeho údajné napojení na dvě protistátní skupiny, politickou pražskou a vojenskou, s názvem Sever. Pravomil Raichl se měl setkat se dvěma agenty-provokatéry s přezdívkami Edy a Tony a měl jim vylíčit své názory a následně s nimi seznámil své přátele, kteří prozradili své plány na útěk a postoje. To dalo dohromady dost důkazů k tomu, aby StB pozatýkala 22 lidí včetně Raichla. Následoval první politický proces v Československu, konaný od 5. do 11. 5. 1948, a padly tři tresty smrti, které byly později změněny na doživotí a několik dalších trestů vězení. Byl to útok na národní socialisty jako na osnovatele státního převratu.³¹ Poté následovala demise ministrů 20. 2. 1948 a vypukla vládní krize. Na jejím konci byl pád vlády a vytvoření nové vlády tvořené komunisty a politiky, kteří byli ochotni s komunisty spolupracovat.

2.2 Vývoj StB po roce 1948

Již po 21. únoru 1948 zahájili komunisté a jim podřízené složky řadu persekčních opatření. V rámci těchto opatření byla významně posílena úloha StB a její činnost. V této kapitole bude připomenuta struktura StB a jak byla organizována struktura StB na Příbramsku.

Struktura StB byla členěna dle krajů, kraje pak na okresy. Příbramský okres spadal tehdy pod KV (Krajské velitelství) Praha. Krajská velitelství byla zřízena několik dní po začátku roku 1948, přesněji 4. 1. 1948³², ta okresní nedlouho poté. Ale organizace StB jako takové byla značně roztržštěná, a jednotlivá oddělení přesně nevěděla, jak mají rozdělené kompetence a jurisdikci. Tento problém se vyřešil v roce 1950, kdy vzniklo Ministerstvo národní bezpečnosti (MNB), a spolu s ním také vznikl hlavní velící orgán,

³⁰ Tamtéž, s. 275-277.

³¹ Tamtéž, s. 292-296.

³² Archiv bezpečnostních složek, Velitelství StB, inv. č. 306, sign. 310-19-10, s. 2, *Výnos MV 4. 1. 1948 o zřízení krajských velitelství StB.*

a to Velitelství StB, jež fungovalo od října 1950 do června 1952. Velitelem byl jmenován Osvald Závodský. Velitelství bylo rozděleno na sektory, celkem šest, jež se ještě dělily ještě na jednotlivá oddělení, všechny tyto složky měly rozdělený určitý okruh činnosti.³³

I. sektor měl na starosti zahraniční agenty, velitelem byl mjr. Vladimír Šmolka. Sektor tvořila čtyři oddělení a každé z nich mělo na starosti určitou skupinu národností. 1. oddělení vyšetřovalo aktivity USA, Anglie, Jugoslávie a Francie, 2. oddělení sledovalo Švýcarsko, Itálii, Latinskou Ameriku, Skandinávii, Blízký východ, Indii a země Beneluxu, 3. oddělení zpracovávalo Německo, Rakousko, ukrajinské nacionalisty a bělogvardějce a 4. oddělení sledovalo mezinárodní letecké a vlakové trasy a politickou emigraci.

II. sektor sledoval vnitřního nepřítele, velitelem byl mjr. Ladislav Zelenka. Zde tvořilo sektor 5 oddělení a jejich práce byla takováto: 1. oddělení sledovalo trockisty, buržoazní nacionalisty a zástupce bývalých politických stran, 2. oddělení pátralo po ozbrojených protistátních skupinách a po nepřátelích uvnitř strany, 3. oddělení mělo na starosti duchovenstvo, spolky a sekty, 4. oddělení mělo v hledáčku veškerá ministerstva a 5. oddělení dohlíželo na šlechtice a vyšší střední třídu: velkostatkáře a majitele továren.³⁴

III. sektor měl na starosti hospodářskou agendu a zabýval se sabotážemi a záškodnictvím v průmyslu a dopravě, velitelem byl škpt. Jaroslav Hudecký. Zde sektor tvořila čtyři oddělení. 1. oddělení se zabývalo sabotážemi a diverzí na ministerstvech a v těžkém a válečném průmyslu, 2. oddělení sledovalo činnost lehkého průmyslu, výživy a zásobování, 3. oddělení zpracovávalo záškodnické aktivity v železniční, silniční a letecké dopravě a činnost pošty a telegrafů a 4. oddělení sledovalo dodržování státního tajemství.³⁵

IV. sektor plnil vojensky-kontrarozvědnou činnost a sledoval, zda do struktur SNB, MV nebo PS nepronikl zahraniční „živel“. Velitelem byl původně jmenován kpt. Vlastislav Kroupa, ale nakonec tuto funkci dostal por. Vladimír Baudyš. Sektor měl pouze dvě oddělení. První se zabývalo pohraničnickými a druhé sledovalo orgány MV a SNB.

³³ DVOŘÁKOVÁ, Jiřina. *Státní bezpečnost v letech 1945-1953*. Praha: Úřad vyšetřování a dokumentace zločinů komunismu PČR, 2007, s. 177.

³⁴ Tamtéž.

³⁵ Tamtéž, s. 178.

V. sektor řídil činnost operativní, tzn. měl na starosti veškeré sledování a zatýkání. Velitelem byl kpt. Antonín Prchal. Sektor tvořilo pět oddělení a aktivity byly následující: v 1. oddělení se na základě příkazů shora rozpracovávalo sledování objektů, 2. oddělení se staralo o tzv. ustanovky (identifikace osob), 3. oddělení mělo na starosti veškerá zatýkání, domovní prohlídky a nasazení agentů do hotelů a restaurací, 4. oddělení kontrolovalo dopisy a 5. oddělení mělo na starost veškerá operativní zařízení, jako např. odposlechy nebo fotoaparáty.³⁶

VI. sektor byl sektor vyšetřovací. Tvořilo ho pět oddělení a velitelem byl pplk. Lubomír Kroček. 1. oddělení mělo na starosti politicky významné osoby, 2.-4. oddělení zajišťovalo zbývající zatčené a 5. oddělení mělo funkci inspekční. 17. února 1951 byl z rozkazu MNB sektor rozdělen na části A a B. Sekci A vedl mjr. Bohumil Doubek, sekci B špkt. Milan Moučka.³⁷

V červnu 1952 došlo k reorganizaci ministerstva národní bezpečnosti, a to se samozřejmě dotklo i samotné Státní bezpečnosti. Název Velitelství StB byl změněn na Hlavní správa StB (HS StB) a velitelský post získal již zmíněný Antonín Prchal, v té době náměstek ministra národní bezpečnosti Karola Bacílka. Nemohl však vykonávat obě funkce najednou, proto pověřil 4. 4. 1952 velením HS StB svého zástupce špkt. Jaroslava Millera. Dalšími změnami bylo rozdělení 1. oddělení II. sektoru HS StB na oddělení 1 a 1/A, sektory se přejmenovaly na odbory a ke stávajícím 6 odborům přibyl další s číslem VII, velel mu kpt. Milan Doležal a měl jen jedno oddělení, které se zabývalo prověřováním cizinců, vstupy do závodů a ochranou státního tajemství. Náplň práce zůstala, až na drobné úpravy, stejná, jen osoby na velitelských postech se změnily. I. odbor vedl kpt. Arnošt Pokorný, II. odboru velel mjr. František Němec, III. odbor řídil Bohumil Lejsek, IV. odbor vedl pplk. Karel Smíšek, V. odbor měl kpt. Antonín Kavan a od května 1953 špkt. Václav Urban, VI.A odbor měl pplk. Bohumil Doubek, VI.B odbor vedl pplk. Milan Moučka a již zmíněný VII. odbor vedl kpt. Milan Doležal.³⁸

Zásadní změna ale přišla v roce 1953. Tento rok byl v sovětském bloku i v Československu v mnoha ohledech zlomový. V březnu 1953 zemřel J. V. Stalin a v ČSR Klement Gottwald. Výraznou reorganizací procházely též domácí bezpečnostní složky, což představovalo především zrušení ministerstva národní bezpečnosti a opětovně

³⁶ DVOŘÁKOVÁ, Jiřina. *Státní bezpečnost v letech 1945-1953*. Praha, 2007, s. 179.

³⁷ Tamtéž, s. 180.

³⁸ Tamtéž, s. 199.

převedení bezpečnostních složek pod ministerstvo vnitra, v jehož čele již nestál Václav Nosek, ale nový ministr Rudolf Barák. Hlavní správa StB byla zrušena a dle sovětského modelu byly úkoly rozvědky a kontrarozvědky rozděleny do šesti samostatných útvarů ministerstva vnitra, jež nyní nesly název Správy MV. I. správa vykonávala činnost rozvědky a byla přímo podřízena ministru vnitra Rudolfu Barákovi. Její agenti sledovali činnost USA, Anglii, Francii, SRN a dalších západních států a měli narušovat a rozbít emigrantské a záškodnické skupiny ze zahraničí. Velitelem byl plk. Jaroslav Miller.³⁹

Zbylých pět správ mělo na starosti činnost kontrarozvědky, přičemž každý útvar sledoval určitý okruh objektů a osob. Všechny tyto útvary podléhaly 1. náměstkovi ministra vnitra, již zmiňovanému Antonínu Prchalovi. II. správa (klasická kontrarozvědka) měla sledovat aktivity západních rozvědek na území Československa a odhalovat jejich špiony, monitorovala též rodinné příslušníky emigrantů a zastupitelské úřady západních zemí. Velel jí Vladimír Matoušek.⁴⁰ III. správa (politická kontrarozvědka) se zabývala „vnitřním nepřítelem“, tzn. hledala nepřátele ve vlastních řadách. Monitorovala občany ČSR, kteří nějakým způsobem nezapadali do komunistických představ společnosti. Byly to zejména trockisté (kritici Stalina), sionisté (lidé židovského vyznání), buržoazní nacionalisté (zejména občané Slovenska), členové „reakčních stran“ (z období 1. republiky), „pravicovní“ sociální demokraté (ti, co nesouhlasili se sloučením sociální demokracie s KSČ), členové církví, svobodní zednáři, vydavatelé protistátních tiskovin atd. Rudolf Barák je v jednom rozkazu z ledna 1959 nazval „bývalými lidmi“. Náčelníkem byl do konce listopadu 1955 František Svoboda, poté ho nahradil Jaroslav Bartoň.⁴¹

IV. správa (ekonomická kontrarozvědka) sledovala struktury v těžkém, lehkém, zbrojním a potravinářském průmyslu, distribuci, zásobování, plánování, těžbě uranu a v zahraničním obchodě. Prověřovala osoby, jež přicházeli do styku se státním tajemstvím a měla pod dohledem veškerá ministerstva a úřady. V čele stál Jiří Rybín.⁴²

V. správa (kontrarozvědka dopravy a spojů) měla na starosti sledování železniční, silniční, vodní a leteckou dopravy a odhalovat zde „sabotéry a diverzanty“. Dohlížela také na Hlavní správu železniční dopravy, Hlavní správu státních silnic, Hlavní správu

³⁹ BÁRTA, Milan, KALOUS, Jan a spol. *Biografický slovník náčelníků operativních správ Státní bezpečnosti v letech 1953-1989*. Praha: Academia a ÚSTR, 2017, s. 57-59.

⁴⁰ Tamtéž, s. 96.

⁴¹ Tamtéž, s. 98.

⁴² Tamtéž, s. 99.

cestovního ruchu, Československé autoopravny, Ministerstvo spojů ČSR, telefonní ústředny, Spojprojekt a ruzyňské letiště. Náčelníkem byl do dubna 1954 Ludvík Fiala, poté ho nahradil Bohumil Lejsek. 31. 12. 1962 tento úsek kontrarozvědky zanikl a jeho agenda byla převedena na IV. správu MV.

VI. správa (vojenská kontrarozvědka) se zaměřila na objekty a personál ČSLA (Československá lidová armáda), Pohraniční stráž a Vnitřní stráž, kde pátrala po špionech a po jinak protistátně naladěných osobách. Velitelem byl Josef Stavinoha.⁴³ Ještě musíme zde zmínit VII. správu MV (správa sledování). Jejím úkolem bylo, jak název říká, sledovat osob podezřelých z protistátní činnosti na základě žádostí ostatních správ, dohlížet na západní ambasády a diplomaty, provádět předběžná šetření (ustanovky), provádět domovní prohlídky a zatýkat či eskortovat zadržené. Náčelníkem byl mjr. Antonín Kavan.⁴⁴

Z výše uvedeného vyplývá., že chapadla StB byla všude. Její vliv pociťovaly všechny vrstvy společnosti, od vysokých úředníků až po prosté dělníky v továrnách. K tomu jí pomáhala široká síť konfidentů a informátorů, kteří byli nasazováni do blízkého okolí sledovaných osob a získávali podklady pro následné zatčení. To se týkalo i organizace a správy StB na Příbramsku.

2.3 StB – místa a metody vyšetřování

Státní bezpečnost měla k potírání „protistátní“ činnosti k dispozici systém informátorů, udavačů a také tajných vyšetřoven, kde za pomoci brutálního fyzického a psychického nátlaku bylo vynucováno ze zatčených doznání k, často smyšleným, trestným činům, nebo je donutili ke spolupráci. V Praze existovalo několik míst, která StB sloužila jako tajné vyšetřovací stanice. Těmi nejznámějšími jsou tzv. kachlíkárna a domeček. Kachlíkárna se nacházela na adrese Bartolomějská 308/9 a sousedila s budovou Krajské správy StB Praha. Od roku 1947 až do roku 1963 se zde nacházela věznice KS StB a lidé si tu odpykávali krátkodobé tresty, anebo zde čekali na transport do TNP (Tábory nucené práce). Věznice mohla pojmout 120 vězňů, ve skutečnosti ale počty byli dvakrát nebo třikrát větší.⁴⁵

⁴³ BÁRTA, Milan, KALOUS, Jan, POVOLNÝ, Daniel, SIVOŠ, Jerguš, ŽÁČEK, Pavel. *Biografický slovník náčelníků operativních správ Státní bezpečnosti v letech 1953-1989*, 2017, s. 101.

⁴⁴ Tamtéž, s. 132.

⁴⁵ TOMEK, Prokop. *Estébáckou Prahou*. Praha: Academia, 2013, s. 26.

Domeček se nacházel na Hradčanech, adresa Kapucínská 214/2. Ten patřil vojenské kontrarozvědce a brutalita, kterou zde vyšetřovatelé užívali vůči zadrženým, se stala krvavým symbolem komunistického teroru. Mezi zadrženými byli většinou armádní důstojníci, ale i ideoví odpůrci komunistického režimu. Nejznámějším případem bylo mučení gen. Heliodora Píky. Domeček fungoval od února 1948 až do roku 1952, kdy byl uzavřen.⁴⁶

Dalším místem v Praze byla „Budova A Ministerstva vnitra“ v ulici Dr. Zikmunda Wintra, dnes Ronalda Reagana, 299/2 v Hlubočepích. Zde se nacházel v období května 1950 - října 1953 úřad ministra národní bezpečnosti (do ledna 1952 Ladislav Kopřiva, po něm Karol Bacílek), dále zde sídlili náměstci ministra a Hlavní správa StB. V suterénu této budovy se nacházela tajná operativní věznice, kterou používala kontrarozvědka ke krátkodobým vězněním zadržených osob. Nejčastěji sem byli svázení lidé zadrženi při nelegálním přechodu hranic s SRN a Rakouskem a nuceni zde podepsat spolupráci s StB, aby pak byli vysláni do zahraničí jako vyzvědači. Jako donucovací metoda zde nebyla používána hrubá síla, ale izolace na samotkách a nedostatek hygieny a zdravotnických potřeb. Věznice fungovala do 14. 9. 1955.⁴⁷

Co se týkalo charakteristiky vyšetřovatelů, byly to z velké části osoby, jež neměly žádnou praxi s tím, jak se pracuje v bezpečnosti. Bylo to dáno tím, že po únoru 1948 odešli z řad bezpečnosti zkušení zaměstnanci, poněvadž neodpovídali novým třídně-politickým požadavkům. Na jejich místa nastoupili noví lidé, kteří nebyli profesionály a jejich jedinou kvalifikací bylo to, že měli správný sociální původ a byly členy strany.⁴⁸ Nové metody a postupy byly v rámci StB zaváděny od podzimu 1949 sovětskými poradci, kteří zavedli postupy výslechů tak, jak je znali ze SSSR, tedy pomocí smyšlených důkazů a neustálého nátlaku na vyšetřované.⁴⁹ Samotný výslech byl jen přehlídkou lidské bezohlednosti a krutosti. Vyšetřovatelé se řídili myšlenkou, že každý, koho zadrží, je vinen a je nutno z něho „dostat doznání“. Pomoci jim k tomu mělo široké spektrum týrání, jak fyzického, tak psychického charakteru. Zatčený tak musel snášet neustálé nadávky, údery rukou nebo gumovou hadicí do obličeje, do těla nebo do žaludku, nedostatek jídla a pití, absenci spánku či výhrůžky likvidací jeho rodiny. Do toho vězeň musel stát většinou na nohou a s pouty na nich, občas se stávalo, že ho přivázali ke stěně. Tato

⁴⁶ Tamtéž, s. 60.

⁴⁷ Tamtéž, s. 94.

⁴⁸ KAPLAN, Karel. *Nebezpečná bezpečnost: Státní bezpečnost 1948-1956*. Brno: Doplněk, 1999, s. 11.

⁴⁹ Tamtéž.

brutální kombinace různých stupňů vyšetřování měla zatčeného natolik zlomit, jak tělesně, tak duševně, že se nakonec přiznal ke všemu, co vyšetřovatelé požadovali, i když v drtivé většině případů se žádného zločinu nedopustil.⁵⁰

3. StB na Příbramsku po roce 1948

3.1. Funkcionáři StB na Příbramsku v první polovině 50. let

Jak bylo uvedeno, organizační struktura StB se odrážela i do podoby organizace na oblastní úrovni. Také organizaci příbramské StB tvořily tyto složky: velitel, zástupce velitele, kancelář a dále tři referáty: první se staral o obrannou agendu, druhý o politické záležitosti a třetí o hospodářskou agendu.⁵¹ Budou zde postupně rozebrány některé stupně vedoucích činitelů a začneme tím nejvyšším, tedy velitelem oddílu.

V této kapitole budou představeni vybraní vedoucí funkcionáři i referenti a na jejich činnosti bude analyzována proměna organizace a činnosti StB na Příbramsku ve sledované době.

Přehled funkcionářů StB, kteří se v průběhu první poloviny 50. let v Příbrami vystřídali, začne **Antonínem Míčkem**. Narodil se 1. 7. 1926 v obci Újezd na Strakonicku. Pocházel z dělnické rodiny, jeho otec Antonín byl stavební dělník a jeho matka Božena pracovala v továrně. Po absolvování obecné a měšťanské školy se vyučil strojním zámečníkem a tuto pozici zastával v několika továrnách ve Vodňanech. Účastnil se protinacistického povstání v roce 1945, a to v partyzánské skupině Šumava II, a pomáhal odzbrojovat přechající Němce. 17. 6. 1945 spolu se svým otcem vstoupil do místní organizace KSČ, dle slov v jeho životopisu na to měla vliv Rudá armáda. Poté se přihlásil do armády a byl zařazen k 11. pěšímu pluku, jenž sídlil v Písku. Odtud přešel ke Sboru národní bezpečnosti a 12. 9. 1945 nastoupil do Protivína k výcvikovému kurzu.⁵²

Po absolvování kurzu poté sloužil od března 1946 do ledna 1947 na okresním velitelství SNB v Českých Budějovicích, zde také získal první povýšení, a to do hodnosti strážmistra. Poté mezi únorem a březnem 1947 sloužil na Slovensku ve Feledincích, kde

⁵⁰ Tamtéž, s. 144-46.

⁵¹ DVOŘÁKOVÁ, Jiřina. *Státní bezpečnost v letech 1945-1953*. Praha: Úřad dokumentace a vyšetřování zločinů komunismu Policie ČR, 2007, s. 143.

⁵² Archiv bezpečnostních složek, Personální spisy MV, arch. č. 456/26, sign. 162-203, *Personální spis Antonína Míčka*, s. 11-15, Životopis, 25. 9. 1954.

pomáhal potlačit aktivitu UPA (Ukrajinská povstalecká armáda, též Banderovci).⁵³ Po návratu byl zařazen do oddílu SNB Jeřáb v Jáchymově, s nímž se zúčastnil únorového komunistického puče. Za to byl vyznamenán Řádem 25. února 1948 III. stupně.⁵⁴

Do řad StB vstoupil v srpnu 1948, kdy absolvoval kurz StB v Litoměřicích. Poté sloužil na KV-StB Praha a v březnu 1949 se přesunul do Příbrami, kde velel oddílu StB spadající pod útvar Jizera (útvar spadal pod SMV Jáchymov). Zde působil až do listopadu 1954, kdy byl v rámci reorganizace StB přesunut na OO (Okresní oddělení) MV Dobříš. Dle hodnocení, která byla na něj vypracována, si zde vedl velmi dobře a byl označován jako „*schopný velitel, má velmi dobré odborné znalosti, jenž přenáší na podřízené a snaží se, aby měl kolektiv co nejlepší výsledky v práci. Je na něho velké spolehnutí.*“ Byl zde několikrát povýšen, a to: v říjnu 1949 na štábního strážmistra, v lednu 1951 na vrchního strážmistra, v červnu 1952 na podporučíka a o dva roky později na poručíka. V Příbrami rovněž vstoupil do svazku manželského, v lednu 1950 se oženil s Marií Hampejzovou, úřednicí z příbramské pobočky Jáchymovských dolů.⁵⁵

V listopadu 1954 ale svůj post opustil a byl přesunut na již zmíněné Okresní oddělení MV Dobříš. Souviselo to s tehdejšími změnami ve strukturách, StB znovu přešla pod ministerstvo vnitra a krajské a okresní struktury procházely celkovou obměnou. Míček dostal funkci zástupce náčelníka OO. V této funkci byl v únoru 1955 vyznamenán medailí „Za službu vlasti“. Vrcholem jeho kariéry byl rok 1956, kdy byl povýšen na nadporučíka, bylo mu uděleno vyznamenání „Za zásluhy o obranu vlasti“ a nakonec byl jmenován do funkce náčelníka oddělení.⁵⁶ V této pozici nebyl tak úspěšný jako v předchozím působišti. Dokazuje to následující hodnocení z roku 1957: „*S. Míček je zařazen ve funkci náčelníka OO-MV od 1. 11. 1956, když předtím zastával funkci zástupce OO-MV. Celou situaci na OO-MV je možno hodnotit jako jedno z nejslabších OO-MV v pražském kraji. Na této situaci nese v plné míře vinu s. Míček, který má řadu nedostatků, pro které není schopen situaci na OO-MV zlepšit. Hlavní příčina u něho spočívá v tom,*

⁵³ Ukrajinská povstalecká armáda byla ozbrojenou jednotkou ukrajinských nacionalistů Stepana Bandery. Vznikla v roce 1942 na Ukrajině a bojovala proti Polákům a Sovětům. Spolupracovala také s nacisty. Jejich obětí se stal např. sovětský maršál Nikolaj Vatutin. Neblaze proslula též masakry Poláků v oblastech Volyně a Haliči. Po 2. světové válce sovětská NKVD zahájila masové represálie vůči příslušníkům UPA a donutila je k útěku. Během let 1946-47 byly zbývající síly UPA zlikvidovány v Polsku a také na území Československa. Dále v: Ukrajinská povstalecká armáda, *wikipedia*, [online]. [citováno 18. 5. 2020]. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Ukrajinská_povstalecká_armáda

⁵⁴ Archiv bezpečnostních složek, Personální spisy ministerstva vnitra, arch. č. 456/26, sign. 162-203, *Personální spis Antonína Míčka*, s. 11-15, Životopis, 25. 9. 1954.

⁵⁵ Tamtéž, s. 40, Oddací list Antonína Míčka a Marie Hampejzové, leden 1950.

⁵⁶ Tamtéž, s. 48, Záznam o průběhu služební doby příslušníka NB, nedatováno.

že postrádá jakoukoliv perspektivu a cílevědomost práce. Problém OO-MV Dobříš má charakter převážně zemědělský. Na tomto úseku je stav agentury nedostatečný a tatáž situace se projevuje i v býv. polit. stranách. Přesto, že mu byl tento nedostatek několikrát vytknut, není znatelné zlepšení. S. Mičkovi je dána lhůta do konce roku 1957 a po prověrce v tomto termínu bude rozhodnuto, zda bude v jeho funkci ponechán, nebo odvolán.

*Na OO-MV není rozpracována žádná zásadní akce. V rozpracování svazků je naprostá formálnost, a to v tom, že plány byly z jednoho čtvrtletí na druhé opisovány, a přesto úkoly nebyly splněny. S. Mičkem je zanedbávána hlavní stránka, a to výchova jeho podřízených, která je prováděna formálně nebo povrchně. Sám jako takový má všechny předpoklady být dobrým pracovníkem, po oprostění se pohodlnosti, která se u něho projevuje. Jest politicky průměrně vyspělý, což jest odrazem ve výsledcích práce a výchově podřízených.*⁵⁷

V roce 1959 ale utrpěl zranění během autonehody, kdy jeho vůz Škoda 440 dostal smyk a vrazil do stromu. Měl zhmožděné dva krční obratle, což poté vedlo k zánětu nervové soustavy v levé paži. Když byl jeho návrat do struktur MV shledán jako nereálný, čekalo ho na návrh KS-MV v Praze propuštění ze služeb. Stalo se tak 31. 7. 1960.⁵⁸ Jaký byl jeho další osud už bohužel jeho spis neobsahuje.

Ve stejnou dobu působil v Příbrami další důstojník StB, a to byl **Vlastimil Spour**. Narodil se 5. 4. 1920 v Lounech v Ústeckém kraji. Pocházel z dělnické rodiny, jeho otec Antonín byl dlouholetým zaměstnancem ČSD (Československé dráhy) a matka Božena se starala o domácnost. Rodiče byli též činní v KSČ, což otce V. Spoura stálo místo. V roce 1926 začal Vlastimil Spour navštěvovat místní obecnou školu, ale o tři roky později spolu s rodinou přestěhoval do Rokycan. Zde dokončil školní docházku, poté v letech 1931-1935 navštěvoval měšťanskou školu a poté se v Plzni ve Škodovce vyučil kovosoustružníkem. Během Protektorátu Čechy a Morava stále pracoval ve Škodovce, kde, jak uvádí ve svém životopise, se podílel na sabotážní činnosti. Jeho otec byl v roce 1944 totálně nasazen na práce v říši, matka zůstala doma. Ke konci války vykonával funkci spojky u prozatímního MNV v Rokycanech a měl za úkol pozorovat přesuny Němců a střežit důležité objekty. Po osvobození ho povolali do SNB a koncem července 1945 nastoupil do výcvikového střediska v Domažlicích. Odtud byl v srpnu téhož roku

⁵⁷ Tamtéž, s. 106, Služební hodnocení, 1. 1. 1956-31. 12. 1957.

⁵⁸ Tamtéž, s. 120, Zpráva KV StB Praha o propuštění ze služby, 9. 6. 1960.

převelen do Trutnova, kde sloužil do dubna 1946. Poté se přesunul do výcvikového střediska v Herlíkovicích, kde byl zařazen do řad příslušníků SNB a povýšen na strážmistra. Dne 4. 8. 1946 ho převedli k pohraničnímu útvaru v Mladkově a dne 9. 11. téhož roku ho povolali do výcvikového střediska v Broumově, kde setrval do prosince 1946 a poté se vrátil do Mladkova. Následně se zapojil do boje proti banderovcům na Slovensku, ale utrpěl těžký otřes mozku při autonehodě, kdy nákladní auto, v němž seděl, dostalo smyk, a byl poslán do nemocnice v Prešově, odkud, z důvodu nedostatku místa, putoval na domácí léčení. Po rekonvalescenci se vrátil zpět do Mladkova, odkud byl v listopadu 1947 povolán opět na Slovensko a zde setrval až do února 1948, kdy se měl přesunout do Prahy. Zde jako příslušník SNB vykonával službu v rámci opatření na podporu nástupu komunistů k moci.⁵⁹

Dne 27. 3. 1948 nastoupil k OV-StB Praha a měl za úkol střežit vládní činitele. Po krátké době byl převelen k útvaru Lípa a 1. 9. 1948 putoval ke zvláštnímu útvaru Hrad, kde sloužil do června 1949. V té době se oženil s Miroslavou Kubů. Následoval přesun na KV-StB Praha, přesně na 6. oddělení, zde ho 1. 10. 1949 čekalo povýšení na štábního strážmistra a k tomu podstoupil čtyřměsíční odborný kurz. Zde je text posudku, jenž byl během kurzu k jeho osobě vyhotoven: „*Jmenovaný jest veselý, až trochu lehkomyšlné povahy, rád si dělá z jiných legraci a jeho koníčkem jest skládání žertovných básní na slabosti jeho soudruhů. Politicky jest průměrně vyspělý. Má velký zájem o rodinu, často píše domů, ale přesto se rád pobaví při zábavách. Jest trochu sobecký, ale poměr ke kolektivu má velmi dobrý. Na brigádách se snaží a ani zde nezapomíná na obveselení svých soudruhů. Jest hodně nadaný, velmi lehce chápe, ale o učení samé se příliš nestará. Protože jest hodně inteligentní, jsou u něho dobré předpoklady dalšího růstu, dříve ovšem musí získati trochu rozvahy a sebekázně.*“⁶⁰ Po absolvování odborného kurzu strávil jeden měsíc na 3. oddělení KV-StB Praha a následně byl 31. 8. 1950 jmenován velitelem oddílu StB Příbram a k tomu 1. 1. 1951 povýšen na vrchního strážmistra.⁶¹

Na tomto postu si ale nepočínal příliš dobře. Hlavním faktem bylo to, že nebyl zkušeným operativcem, tudíž bylo pro něj těžké jako velitel cokoliv prosadit. Navíc měl ke svým podřízeným přistupovat velmi familiárně. Dokládá to služební hodnocení KV-StB ze dne 3. 6. 1952: „*Jmenovaný jest velitelem O-StB Příbram. V této funkci si však*

⁵⁹ Archiv bezpečnostních složek, Personální spisy MV, arch. j. 2631/20, sign. 496-32, *Personální spis Vlastimila Spoura*, s. 10-17, Životopis, 12. 3. 1952.

⁶⁰ Tamtéž, s. 20, Kádrový posudek, 6. 3. – 31. 3. 1950.

⁶¹ Tamtéž, s. 16, Oznámení o přeřazení, 30. 8. 1950.

nepočíná dosti dobře, neboť nemá operativní zkušenosti. Toto se pak odráží v tom, že nemůže se dobře jako velitel prosadit, neboť někteří orgánové ho v tomto převyšují. Těž ve svém jednání s orgány vždy nevolí správnou taktiku a přechází občas k familiárnosti. Proto i oddíl jako celek není dobře hodnocen, neboť operativně zde pracují jen někteří orgánové a velitel nemůže přenášet operativní zkušenosti na druhé, nýbrž sám od orgánů tyto získává.“⁶² Proběhl i pohovor s jeho přímými podřízenými, a to s Josefem Kolářem, Jaroslavem Šťovíčkem, Leonem Szlachtou, Františkem Limberkem, Janem Švehlou a Josefem Cibulkou a všichni toto jednomyslně potvrdili.⁶³ Aby se jeho výkonnost zlepšila natolik, jak si to jeho nadřízení přáli, byl Vlastimil Spour v srpnu 1952 zařazen do operativní školy F. E. Dzeržinského v Praze-Veleslavíně a setrval zde do 28. 2. 1953. Dle hodnocení ale jeho výsledky nebyly úplně uspokojivé a padl zde dokonce i návrh na přesunutí na podřadnější místo.⁶⁴ Přesto všechno se Vlastimil Spour vrátil do Příbrami jako náčelník oddílu StB, 1. 3. 1953 byl povýšen na podporučíka a jeho práce se začala měnit k lepšímu.

Poté přišla událost, která V. Spoura ve výsledku stála místo v řadách StB. Dne 5. 10. 1953 byl Vlastimil Spour, spolu s kolegy Kolářem, Šťovíčkem a Cibulkou, pozván dříve zmíněným Antonínem Míčkem na posvícení do obce Buková, což je vesnička vzdálená 8 km od Příbrami. Akce samotná se povedla, ale Kolář a Cibulka zkonsumovali víc alkoholu, než mohli snést a po návratu na ústřednu pozvraceli místnost, kde měli spát. Za to jim dal druhý den Vlastimil Spour před nastoupenými zaměstnanci náčelnickou důtku. 16. 10. téhož roku si na tento případ stěžovali Šťovíček, Chvojka a Limberk na kádrovém oddělení KS-MV Praha. Další den byl do Příbrami vyslán ppor. Mazourek, aby

⁶² Tamtéž, s. 21, Velitelský posudek, 3. 6. 1952.

⁶³ Tamtéž, s. 30-31, Kádrový pohovor k objasnění nedostatků na OO-StB Příbram, 1952. Zde je výpověď Františka Limberka: „Velitel se příliš spoléhal na Boudníka, který za něho dělal většinu práce. Nerozumí práci státně bezpečnostní, není rozhodný, nekontroluje své rozkazy, neumí orgánům poradit. Na oddíle není dosud zavedena kniha služeb a pořádku. Všechny jeho nedostatky pramení z jeho nezájmu o službu na oddíle. Pro zlepšení práce na oddíle bylo by zapotřebí buď nového velitele, anebo nynějšího velitele usměrnit tak, aby řádně plnil povinnosti, vyplývající z jeho funkce.“

⁶⁴ Tamtéž, s. 25, Školský služební posudek, 10. 1. 1953. Zde je jeho přesné znění: „Z počátku školy byl ve výuce slabý, což omlouvá tím, že pro bolení hlavy mu činí studium potíže. Od samého začátku se jeví, jako by nebyl přítomen myšlenkami ve třídě. Přesto, že před příchodem do školy zastával velitelskou funkci, nikterak se ve výuce neprojevuje. Lze říci, že nevěnuje skoro žádnou pozornost při studiu a nikterak jej netrápí, že není na seminář připraven. Lze říci o něm, že je v tomto směru flegmatický. Rovněž v marxismu-leninismu prospívá slabě. Svou nepřipravenost odůvodňuje bolestí hlavy a rodinnými starostmi. Pro svoji netečnost není v kolektivu oblíben. Povahy je přesprilíš klidné, tiché, pohodlné, což se někdy jeví jako ležérní. V závěru školy nutno říci, že mu chybí kladný vztah ke studiu. Je třeba na novém pracovišti se soudruhovi věnovat, jaký má poměr k práci a jak tuto, pokud se týká kvality, provádí. Soudruha je zapotřebí pro jeho neprůbojnost dát na podřadnější místo, jelikož dle poznatků nemůže toho času zastupovat velitelské místo. Je však schopen samostatně pracovat.“

celou věc vyšetřil. Po posouzení, že Spourovo udělení důtky bylo na místě, si mu členové oddělení postěžovali na jeho práci a na jeho vztah k ostatním kolegům. Vadilo jim, že prosazuje Szlachtu, Cibulku a Koláře a zbytek opomíjí. Dále jim vadilo, že Spour nekontroluje pracovní deníky a když už, tak jen v případě že má přijet kontrola a že neustále mluví o tom, že se mají dělat pracovní porady, ale nedělají se.⁶⁵ Za to měl být 30. 10. 1953 nahrazen mjr. Vladimírem Dobrem, ale ve složkách Spourových spolupracovníků není toto jméno vůbec zmiňováno, takže nelze s jistotou říci, že tomu tak bylo. Krátce na to požádal Vlastimil Spour o přemístění a jeho novým působištěm se stal Odbor železniční dopravy ministerstva vnitra, kde zastával post staršího referenta. Spourovi se v té době začalo hroutit manželství, a tak 20. 7. 1954 požádal o propuštění z řad ministerstva vnitra, čemuž mu v půli srpna téhož roku jeho nadřízený, ppor. Beneš, vyhověl.⁶⁶

Dalším hodnoceným funkcionářem příbramské StB je zástupce V. Spoura, **Jaromír Boudník**. Narodil se 1. 6. 1925 v obci Holubice v okrese Praha-západ. Pocházel z dělnické rodiny, jeho otec František byl zednický mistr a matka Růžena pracovala v zemědělství, oba byly též členy KSČ. Vliv na politickou orientaci J. Boudníka měla skutečnost, že jeho otec sloužil jako legionář na ruské frontě, kde se přiklonil k bolševické ideologii. Přirozeně proto byl Jaromír Boudník od útlého věku vychován k socialistickým myšlenkám a k víře v Sovětský Svaz. Pět let navštěvoval místní obecnou školu, poté tři roky navštěvoval měšťanskou školu. V roce 1941 nastoupil do firmy Pospíšil v Kralupech nad Vltavou, kde se učil mechanikem. Začátkem dubna 1944 složil tovaryšskou zkoušku a ve firmě zůstal až do května 1945, kdy přestoupil do firmy Jawa v Praze-Nuslích a zde pracoval jako mechanik a později jako brusič. V roce 1947 se s rodinou přestěhoval do Týnce nad Sázavou a kvůli tomu též změnil zaměstnání, nastoupil do Tesly, kde pracoval na montáži rádio vysílačů. V roce 1947 se oženil s Růženou Brandovou, a přestoupil do pražských Strašnic, kde měla Tesla další závod. Zde vstoupil do závodních milicí a zúčastnil se akcí na podporu komunistického převratu. 22. 5. 1949 nastoupil J. Boudník k SNB. Absolvoval tříměsíční odborně politickou školu v Jeseníku a následně byl zařazen na KV-StB Praha na 3. oddělení, kde se zapojil do stranického školení. Dne 1. 11. 1949 byl zařazen do nově vzniknuvšího oddílu StB

⁶⁵ Tamtéž, s. 33-35, Zpráva kádrového odboru o poměrech v Příbrami, 23. 10. 1953.

⁶⁶ Tamtéž, s. 54, Propuštění Vlastimila Spoura, 19. 8. 1954.

v Kralupech nad Vltavou.⁶⁷ Zastával zde stejnou funkci jako v Praze, jako pomocník stranického školení a od 6. února do 18. března 1950 absolvoval šestitýdenní kurz pro řidiče služebních vozidel v Praze. 27. 12. toho roku mu byla udělena písemná důtka. Ve zdůvodnění stálo, že „*zpracovával jistý případ tak nedbalým způsobem, takže jste neověřil zprávy, které jste hlásil svým nadřízeným a při realizaci případu došlo k neodůvodněnému zatčení několika osob. Svým jednáním jste oklamal své nadřízené. Při výměře trestu polehčovala vaše dosavadní zachovalost.*“⁶⁸ Jinak svou práci vykonával obstojně a o rok později byl povýšen na strážmistra. 15. 5. 1951 čekalo J. Boudníka převedení do Příbrami.⁶⁹

V novém působišti zastával pozici referenta 3. referátu a též zastupoval již zmíněného Vlastimila Spoura. Pracovně se mu celkem dařilo, jak dokládá Spourovo hodnocení z března 1952.⁷⁰ Za to byl 15. 5. toho roku povýšen na štabního strážmistra.⁷¹ O měsíc později se ale dopustil vážného služebního pochybení, které ho stálo místo v StB a na nějakou dobu i svobodu. Dne 11. 6. 1952 měl Boudník spolu s kolegou Leonem Szlachtou přivést k výslechu jistého Františka Čížka a k tomu měli při domovní prohlídce zabavit několik předmětů, mj. i krabici s jubilejními mincemi z období první republiky i z květnového povstání 1945. Po napomenutí velitelem, že neprovedli soupis zabavených věcí, Boudník začal takto činit a při sepisování oněch mincí jich několik zpronevěřil. Toto pochybení pak zdůvodnil, že při sepisování souboru mincí „*se mě opět vymanula na mysl vzpomínka na děti a na slova syna Fanouška: „Tatínku, kdy mě přivezeš také takovou korunku se Stalinem jako má Mireček!“*, neodolal jsem tomuto volání a při zjištění, že Čížek nemá přehled o jubilejních mincích, jsem od každého druhu odebral po 1 kuse a tyto jsem do seznamu neuvedl. Tyto mince jsem chtěl u příležitosti návštěvy dětí o pouti těmto dát na památku.“⁷² Další den byl Čížek vyslýchán Szlachtou a při zjištění, že počty

⁶⁷ Archiv bezpečnostních složek, Personální spisy MV, inv. j. 2323/25. *Personální spis Jaromíra Boudníka*, s. 55, Životopis, 31. 11. 1950.

⁶⁸ Tamtéž, s. 6, Udělení velitelské důtky, 27. 12. 1950.

⁶⁹ Tamtéž, s. 66, Rozkaz KV-StB Praha o přemístění do Příbrami, 12. 5. 1951.

⁷⁰ Tamtéž, s. 75, Hodnocení Jaromíra Boudníka, 22. března 1952. Zde je kompletní znění: „*Soudruh stržm. Boudník Jaromír, jako referent 3. oddělení zdejšího velitelství, má velmi dobrý poměr k práci, je iniciativní a pracovně velmi výkonný. Po dobu svého působení na zdejším velitelství udělal velký kus práce při rozpracování objektů 3. oddělení a jejich agenturního obsazení, neboť dnes již má 8 agenturních spolupracovníků, většinou velmi dobrých, zaměřených do objektů. Mimo jiné provedl realizaci Rác a spol., který odmítl spolupráci a byl odsouzen Okresním soudem k 5 rokům odnětí svobody pro vyzrazení státního tajemství. Dále přivedl k realizaci skupinový svazek Hladík a spol. podnikový ředitel CLORIA-Příbram pro sabotáž. Vzhledem k jeho schopnostem velitelským i organizačním zastává tento soudruh funkci zástupce velitele oddílu a je možno po této stránce se na něho spoléhati.*“

⁷¹ Tamtéž, s. 79, Rozkaz krajského velitelství o povýšení na štabního strážmistra, 15. 5. 1952.

⁷² Tamtéž, s. 81-82, Vyjádření Jaromíra Boudníka ke svému provinění, 16. 6. 1952.

mincí v seznamu nesouhlasí, nahlédl do Boudníkovi aktovky a v ní chybějící mince našel. Ihned bylo podáno hlášení veliteli Spourovi, který nato provedl prohlídku Boudníkova bytu, kde bylo nalezeno několik věcí, které byly majetkem StB, např. příkrývka, dva ručníky a patentní tužka, které si Boudník přivlastnil. Následovalo podání trestního oznámení na nižší vojenskou prokuraturu, která případ poté předala nižšímu vojenskému soudu Praha. Líčení se odehrálo 25. 8. 1952 a Jaromír Boudník zde byl obviněn dle zákona č. 86/1950 Sb. z krádeže (§247) a rozkrádání majetku v socialistickém vlastnictví (§245).⁷³ Měl si odpykat sedm měsíců ve vězení a o šest dní později, tedy 31. 8., byl propuštěn z řad SNB.⁷⁴ Ve kterém vězení si J. Boudník odpykával svůj trest a jaký byl jeho další osud, ve spisu uvedeno nebylo.

Druhým zástupcem Vlastimila Spoura byl **Leon Szlachta**. Narodil se 20. 6. 1915 v Dolních Marklovicích v karvinském okrese. Pocházel z početné rodiny, měl 11 sourozenců, a stejně jako u dříve jmenovaných, i on měl dělnický původ. Jeho otec Antonín se živil jako pomocný dělník, matka Jana se starala o domácnost. Základní vzdělání získal na obecné škole Dolní Marklovice a jeden rok ještě navštěvoval měšťanskou školu ve Fryštátě. V roce 1932 nastoupil na místo svého otce jako pomocný dělník u firmy Jäcklův železniční průmysl ve Fryštátě a pracoval zde do roku 1937, kdy nastoupil povinnou vojenskou službu. Sloužil ve Znojmě u 31. pluku "Arko". V polovině listopadu 1938 byl ale propuštěn, neboť jeho rodiště se nacházelo v oblasti, kterou po podepsání mnichovské dohody zabralo Německo. Do začátku 2. světové války pracoval na opravách silnic a v uhelných dolech v Karviné a Orlové. V březnu 1940 L. Szlachtu pracovní úřad ve Fryštátě přikázal na práci v zemědělství do Breslau (polská Vratislav), ale odtud po třech měsících uprchl a bylo po něm vyhlášeno pátrání. Z toho důvodu odcestoval do Berlína, kde si našel práci ve firmě Argus. V tomto zaměstnání vydržel ale jen tři měsíce a poté přestoupil do soukromé firmy Groneberg v berlínské čtvrti Lichtenberg, kde pracoval jako nástrojař. Zde setrval až do roku 1945, kdy Berlín dobyla Rudá armáda.⁷⁵

Po návratu do ČSR se připojil k místním milicím v jeho rodné obci a v listopadu roku 1945 byl přeřazen do Fryštátu k SNB. Od března do září 1946 absolvoval půlroční pobyt ve škole pro odborný výcvik v Bruntálu a poté sloužil u pohraničního oddílu.

⁷³ Tamtéž, s. 98-101, Rozsudek nižšího vojenského soudu, 25. 8. 1952.

⁷⁴ Tamtéž, s. 103, Oznámení ONV o propuštění z řad SNB, 2. 9. 1952.

⁷⁵ Archiv bezpečnostních složek, Personální spisy MV, arch. j. 329/15, sign. 162-681, *Personální spis Leona Szlachty*, s. 13-16, Životopis, 12. 9. 1954.

Zúčastnil se bojů proti banderovským oddílům na Slovensku v roce 1947 a v době únorových událostí roku 1948 sloužil u pohraničního oddílu ve Vejprtech. Odtud byl převelen na půl roku k oddílu SNB Kunžvart a po návratu zpět do Vejprt v srpnu 1948 absolvoval další dva kurzy. Prvním byl kurz pro instruktory vojenského výcviku v Holičkách (4.10. - 27. 10. 1948) a druhým speciální výcvikový kurz SNB v Litoměřicích (1. 11. - 20. 11. 1948). Po jejich absolvování ho čekal přesun do Prahy na KV-StB Praha, konkrétně na 4. oddělení. Zde byl v červenci 1949 povýšen na štábního strážmistra.⁷⁶

Do Příbrami převeleli L. Szlachtu v dubnu 1950. Nejprve pracoval jako výkonný orgán 3. oddělení v TNP Vojna a o rok později byl přeložen na OO-MV Příbram. Nastoupil zde jako referent 2. oddělení, krátce poté ho čekalo povýšení na vrchního strážmistra. Dle velitelských posudků si zde pracovně vedl velmi dobře, jak dokládá následující úryvek z 31. 3. 1952: „*S. Szlachta má opravdový zájem o službu, pracuje, naprosto samostatně a na svém referátu po pracovní stránce má značné úspěchy. Je svědomitý, důsledný a velmi houževnatý. Nenechá se ničím odradit od své práce. Snad jeho nedostatkem jest to, aby dokázal více zodpovědnosti přenášeti na orgány svého referátu a netáhl z velké většiny práci svého referátu sám.*”⁷⁷ V červnu 1952 povýšil na funkci staršího referenta 2. oddělení, zároveň ho velitel Vlastimil Spour ustanovil svým zástupcem a dále byl za svou službu 1. 10. 1952 povýšen na podporučíka.⁷⁸ 3. 1. 1953 se oženil s Annou Kuzmovou, povoláním ošetřovatelkou v nemocnici Příbram. V kariérním žebříčku nadále stoupal, roku 1954 se stal starším referentem 3. oddělení, opět si zde vedl velmi dobře, jak neváhal zmínit v osobním hodnocení jeho spolupracovník Josef Kolář: “*Soudruha Szlachtu znám od roku 1951, kdy jsem byl služebně zařazen na zdejší oddělení. Pokud jsem měl možnost jej poznati po pracovní stránce, mohu o něm říci, že jest dobrým a obětavým pracovníkem, který jde za případem do důsledku a tento zdárně zakončí. Při výkonu mu nezáleží na svém osobním pohodlí. Své vlastní zkušenosti dovede uplatňovati v praxi a tyto předává i jiným soudruhům a když jest potřeba, tak i těmto vypomůže, aniž by byl o to žádán. Soudruh Szlachta jako zástupce náčelníka, když byl soudruh Spour ve škole, vedl zdejší oddělení. V této funkci si vedl dobře a měl zájem na dobrém chodu zdejšího oddělení, na základě čehož pak přicházel s některými orgány do rozporu. Funkce zástupce náčelníka se plně*

⁷⁶ Tamtéž, s. 20, Osobní dotazník ze dne 9. 11. 1951.

⁷⁷ Tamtéž, s. 75, Hodnocení Leona Szlachty ze dne 31. 3. 1952.

⁷⁸ Tamtéž, s. 55, Záznam o průběhu služební doby příslušníka NB, nedatováno.

zhostil. Nyní jest zařazen na referátu 3 jako starší referent, kde si vede svědomitě a má zájem neustále svoji práci zlepšovat.”⁷⁹ Začátkem března 1955 byl L. Szlachta převelen z oddělení operativy do hospodářského oddělení, kde zastával funkci staršího referenta a jelikož i zde svou práci vykonával velmi svědomitě a iniciativně, čekalo ho ještě týž rok povýšení na poručíka a k tomu dvě vyznamenání: 9. 5. 1955 byl dekorován presidentskou medailí „Za službu vlasti”, v lednu 1956 byl odměněn medailí „Za zásluhu o obranu vlasti”.⁸⁰

Jeho pracovitost si ale brzy začala vybírat svou daň. Lékařská zpráva uvádí, že od roku 1953 trpěl žaludeční chorobou, kvůli čemuž strávil nějakou dobu v lázních v Jeseníku a Karlových Varech a dále ho začaly trápit potíže s nervy. Od 26. 1. 1957 už ani nemohl do práce, neboť *“trpí obtížemi zažívacími v tom smyslu, že po jídle dostává bolesti, které potom trvají prakticky celý den. Společně s bolestmi žaludku dostávají se záchvaty oslabení zraku, takže vidí jen nejbližší předměty a nemůže se proto jistě pohybovat. Každá větší starost ho rozruší, takže se nemůže soustředit na práci. Trpí bolestmi hlavy. Zhubl o 3 kg. Trpí nespavostí.”*⁸¹ Nakonec byl 7. 3. 1957 z řad SNB propuštěn.

Dalším vyšším funkcionářem příbramské StB byl **František Limberk**. Narodil se v obci Úpohlavy na Litoměřicku 31. 5. 1916. Jeho rodina byla dělnického původu, otec Josef pracoval jako dělník v cementárně Čížkovice, matka Marie, za svobodna Ulrychová, pracovala v zemědělství. Základní vzdělání získal F. Limberk v letech 1922-1928 na obecné škole Úpohlavy, poté dva roky navštěvoval měšťanskou školu v Lovosicích nad Labem a následně vystudoval pokračovací školu v Třebenicích, kde se vyučil holičem. Pracoval nejprve v holičství Rudolf Chrupa v Lovosicích nad Labem, poté u Františka Elicha v Terezíně, a nakonec až do září 1938 pracoval v kadeřnictví Václav Pušman v Jincích. Zde se také F. Limberk seznámil a roku 1936 i oženil s Emílií Rosolovou. Jeho další kroky měly směřovat k vojenské posádce v Terezíně, ale jelikož v tu dobu vyhlásil prezident Beneš mobilizaci, jeho nástup na vojnu se odložil. Nové zaměstnání našel v holičství v Krhanicích nad Sázavou, kde strávil měsíc, než byl znovu povolán na vojnu. 1. 3. 1939 nastoupil do Olomouce k dělostřeleckému pluku, ale po dvou dnech byl propuštěn, dle záznamů v jeho životopise pro neschopnost. Během Protektorátu Čechy a Morava se nijak neangažoval, provozoval holičskou živnost v

⁷⁹ Tamtéž, s. 42, Osobní posudek na Leona Szlachtu, 26. 1. 1954.

⁸⁰ Tamtéž, s. 92, Návrh na vyznamenání „Za zásluhu o obranu vlasti“, 22. 1. 1956.

⁸¹ Tamtéž, s. 98, Úřední lékařské vysvědčení pro příslušníky SNB, 26. 1. 1957.

Rejkovicích. V roce 1947 ji odhlásil a nastoupil jako pomocný dělník do železárny v Čenkově. V té době už byl členem KSČ a únorových událostí 1948 se zúčastnil jako člen OAV-NF (Okresní akční výbor Národní fronty) při rolnické komisi Hořovice, kde pomáhal odstranit komunistům nepohodlné lidi. V letech 1949-1950 působil jako lidový soudce na Okresním soudu Hořovice.⁸² Do řad SNB se dostal v půli ledna 1951 a začal navštěvovat školu pro operativní práci v Brně, kterou dokončil v červnu toho roku. Následně byl povýšen na mladšího strážmistra a čekal ho přesun na KV-StB Praha, konkrétně na 3. oddělení, kde sloužil jako referent na objekty státní správy. 17. 9. 1951 byl F. Limberk povolán na OO-MV do Příbrami.⁸³

Nastoupil na zdejší 2. oddělení StB jako výkonný orgán a měl na starosti rozpracování vesnic a JZD v okrese a tři spolupracovníky. Ačkoliv to nebyl zkušený operavec, toto se mu dařilo splnit a za to byl v červnu 1952 povýšen na strážmistra a stal se referentem 2. oddělení. Ve velitelských posudcích je hodnocen vcelku kladně, jen je v nich často poukazováno na to, že mu chybí samostatné rozhodování a boj se osobní zodpovědností.⁸⁴ Toto mu ale nebránilo, aby od roku 1953 pracoval už na 3. oddělení jako referent, kde rozpracovával SRD (Správa rudných dolů). Ale jelikož na tomto oddělení měl být sám, jak uvádí velitel Vlastimil Spour v hodnocení ze dne 28. 12. 1953,⁸⁵ byl přeražen jako starší referent na 4. oddělení, kde zpracovával stejnou problematiku. Koncem ledna 1954 ale podal žádost, aby byl ze služeb MV uvolněn, jako důvody uváděl toto: „1) Následkem svého zjištění usuzuji, že se pro práci u MV nehodím, což vyplývá již také po stránce náčelnických posudků na mé povyšování. 2) Z toho důvodu, že jest mi na zdejším OO-MV vytýkáno některými soudruhy, že zde mám utvářeti se s. Chvojkou, Šťovičkem, Švehlou a se s. Beranovou druhý tábor, čehož si nejsem vědom a myslím, že si toho nejsou vědomi ani druzí soudruzi. 3) Z důvodu, že jest na mne pohlíženo ze strany zástupce náčelníka Spoura jako na donašeče kádrového vedení KS-MV Praha.“⁸⁶ Po domluvě s velitelem OO-MV ale od tohoto záměru nakonec upustil. V tom samém roce byl dvakrát povýšen: 9. 5. na staršího seržanta a 1.

⁸² Archiv bezpečnostních složek, Personální spisy MV, inv. j. 204/16, sign. 162-078, *Personální spis Františka Limberka*, s. 18-23, Životopis, 11. 9. 1954.

⁸³ Tamtéž, s. 12, Zvláštní dotazník MV, 1950.

⁸⁴ Tamtéž, s. 74, Kádrový posudek ze dne 30. 6. 1952. Přesně se v něm píše: „S. Limberk má snahu co nejvíce zkušeností pochytili od služebně starších kolegů, má zájem o práci a je možno u něho během doby, kdy jest na zdejším oddíle, pozorovati určitý růst jak po stránce odborné, tak i po politické. Jeho nedostatkem jest, že jest někdy nerozhodný a postrádá samostatného rozhodování.“

⁸⁵ Tamtéž, s. 76, Služební posudek, 28. 12. 1953. Zde je přesné znění: „Jest zařazen jako referent na odd. 3, kde jest sám, takže všechny problémy tohoto referátu zůstávají na něm.“

⁸⁶ Tamtéž, s. 95, Žádost o propuštění ze služeb MV, 25. 1. 1954.

11. na staršinu. Pracovně se mu stále dařilo, tehdejší velitel, npor. Jan Suchý, ho v jednom hodnocení nazval jako „*nejiniciativnějšího soudruha, který obětavě plní úkoly jemu svěřené.*“ Za to byl v lednu 1956 oceněn vyznamenáním „Za službu vlasti“ a o měsíc později byl povýšen do hodnosti podporučíka.⁸⁷ Jenže v té době požádal F. Limberk podruhé o propuštění z řad MV, tentokrát jako důvody uvedl svůj věk (41 let) a narůstající agendu, kterou už není se svými znalostmi schopen obstarat. Jeho žádosti bylo vyhověno a 31. 1. 1957 F. Limberk z řad StB odešel.⁸⁸

Dalším z důležitých funkcionářů StB na Příbramsku byl **Václav Chvojka**. Narodil se 5. 6. 1921 v obci Chlumín na Mělnicku. Pocházel z chudé dělnické rodiny, jeho otec Václav pracoval v ČSD (Československé dráhy) Chlumín a jeho matka Alžběta se živila jako námezdní dělnice. Kromě rodinného domku nevlastnili jiný velký majetek. V. Chvojka vychodil obecnou školu v Chlumíně a měšťanku v Kralupech nad Vltavou a poté se v Praze vyučil zámečnickem u firmy Josef Jelínek. Pak až do roku 1945 pracoval jako dělník v několika firmách, nejvíc času strávil v továrně Letov v Letňanech, kde se opravovala letadla německé Luftwaffe (letecké síly Německa). V roce 1944 se oženil, vzal si Annu Hubenou, narozenou 23. 10. 1923 v Hořovicích. Květnového povstání v roce 1945 se neúčastnil. 20. 5. 1945 vstoupil on i jeho žena do řad KSČ. V srpnu 1945 nastoupil povinnou vojenskou službu, konkrétně u útvaru 5443 v Neštémicích na Ústecku, kde zastával funkci měřiče. Odešel odtud v březnu 1946. Únorového puče v roce 1948 se zúčastnil, a to jako člen dělnické milice z továrny Rudý Letov. Podílel se na obsazení Melantrichu, ochrany Slovanského domu a budovy UV-KSČ a také na rozeznání demonstrace studentů na podporu presidenta Beneše.⁸⁹

Do řad SNB vstoupil Václav Chvojka v lednu 1949. Byl poslán do školy SNB 1. stupně v Jeseníku, kde se do května téhož roku vzdělával a byl zde povýšen do hodnosti strážmistra.⁹⁰ Následně byl přidělen na velitelství StB v Praze, kde pracoval jako referent referátu 28 B, 4. oddělení 1. sektoru. Z jeho působení na tomto úseku je uvedeno, že v říjnu 1949 byl kázeňsky potrestán 20 dny prostého vězení, protože neoznámil odchod na dovolenou.⁹¹ V tom samém měsíci byl poslán do školy pro nižší a střední velitele v Praze 16 a v Doupově, kde strávil 2 měsíce. V lednu 1951 byl povýšen

⁸⁷ Tamtéž, s. 90, Návrh na povýšení do hodnosti podporučíka, 1. 2. 1956.

⁸⁸ Tamtéž, s. 105, Žádost o propuštění ze služeb MV, 27. 12. 1956.

⁸⁹ Archiv bezpečnostních složek, Personální spisy MV, inv. j. 3356/21, sign. 120-841, *Personální spis Václava Chvojky*, s. 12-15, Životopis, 6. 10. 1954.

⁹⁰ Tamtéž, s. 69, Záznam o průběhu služební doby, nedatováno.

⁹¹ Tamtéž, s. 44, Oznámení o potrestání, 9. 10. 1951.

na štábního strážmistra a jmenován do funkce staršího referenta. Dle posudků jeho velícího důstojníka, vstržm. Zdeňka Müllera, byl schopným příslušníkem.⁹² V březnu 1952 byl Václav Chvojka přesunut na referát 1022, 2. oddělení 1. sektoru, kde zastával funkci referenta. Službu vykonával obětavě a neohroženě, nejevil zájem o administrativní činnost.⁹³ V lednu 1953 byl povýšen do hodnosti podporučíka.⁹⁴ Dne 16. 2. 1953 podal Václav Chvojka žádost o přeložení do Příbrami. Důvodem mělo být to, že mu v Praze nebyl přidělen byt, musel stále dojíždět z obce Láz u Příbrami a jeho žena čekala už čtvrté dítě.⁹⁵ Žádosti bylo vyhověno a od března 1953 začalo jeho příbramské působení.

Jeho novým pracovištěm byl referát 1. oddělení. Ten měl administrativně uvést do pořádku, což se mu podařilo.⁹⁶ Poté byl převelen na 3. oddělení, jenž sledovalo zpracování uranu, kde vykonával funkci staršího referenta. Práci zde měl odvádět dobrou, měl na starosti tři referenty a pod jeho vedením vykazovalo oddělení velmi

⁹² Tamtéž, s. 45, Velitelský posudek, 15. 1. 1952. Píše se zde toto: „*Má zkušenosti v agenturně-operativní práci. Má zálibu v dobrodružných akcích a vůbec práci venku. V kanceláři při administrativní práci je dosti těkavý a nestálý, takže se pro stálou iniciativní práci dosud neprojevil. Má v oblíbě zřejmě jednorázové akce, končící efektivně. Jeho menší vytrvalost v práci lze vysvětlit nervovou chorobou a starostmi v rodině /též hospodářskými/.*“

⁹³ Tamtéž, s. 48-49, Velitelský posudek, 14. 1. 1953. Stojí zde následující: „*Po odborné stránce má dostatečné zkušenosti, získané v dřívějších velitelských funkcích, neuplatňuje je však dostatečně ve své práci. Vykonává raději kratší, jednorázové akce, které nevyžadují dlouhodobého rozpracování a končívaly ihned viditelným úspěchem. Při takových akcích se projevuje jako obětavý pracovník, nehledící na pracovní dobu ani na tělesné strádání. Při výkonu služby je neohrožený a odvážný a dobrovolně se hlásí na jakoukoliv nebezpečnou akci. Hlavním nedostatkem byl absolutní nepoměr k jakékoliv administrativní práci. V poslední době však již nachází poměr k plánovité práci referátu a nutně administrativě, takže lze předpokládat, že i tento nedostatek brzy úplně odstraní.*“

⁹⁴ Tamtéž, s. 62, Oznámení o povýšení na podporučíka, 12. 1. 1953.

⁹⁵ Tamtéž, s. 65, Žádost o přeložení, 16. 2. 1953. V. Chvojka to popsal takto: „*Již od svého nastoupení k StB a na MNB v roce 1949 bydlím se svou rodinou mimo Prahu. Přestože již jsem si podal žádost o přidělení bytu a tuto jsem postupně obnovoval, doposud mi však žádný byt nebyl přidělen. Během svého zařazení na MNB jsem se s rodinou již dvakrát, za účelem zlepšení bytových podmínek, přestěhoval. V současné době bydlím v Lázu č. 116 u Příbrami a ani manželka, která čeká čtvrté dítě, ani já netrváme již na původní žádosti o přidělení bytu. Stále trvající stav dočasného odloučení působí nepříznivě na můj rodinný život. Manželka se třemi dětmi žije po celý týden sama a nyní v důsledku svého těhotenství nemůže již stačit k řádnému vedení výchovy dětí. Důsledek celotýdenního odloučení se projevuje současně i na naší finanční situaci, neboť částka spotřebovaná mnou na stravování a cestovné je nepoměrně vyšší než při společném rodinném stravování.*“

⁹⁶ Tamtéž, s. 51, Služební posudek, 6. 7. 1953.

dobré výsledky.⁹⁷ V květnu 1955 byl povýšen na poručíka.⁹⁸ 14. 3. 1956 ale Václav Chvojka požádal o uvolnění z řad SNB. Důvodem měly být problémy v rodině, hlavně nedostatek peněz a špatná situace s bydlením.⁹⁹ Jeho žádosti nakonec bylo vyhověno, a tak v dubnu 1956 Václav Chvojka opustil řady SNB a nastoupil k Jáchymovským dolům.¹⁰⁰

Dále bude přiblížena činnost **Jana Šťovíčka**. Narodil se 3. 2. 1925 v Dobříši na Příbramsku. Jeho otec Jaroslav pracoval jako pomocný dělník, matka Anna rozená Plevková, pracovala jako pomocná síla v kuchyni Rukavičkářského závodu Dobříš, odtud poté přešla na místní úřadovnu MV, kde uklízela. Vzdělání získal J. Šťovíček na dobříšské obecné a měšťanské škole a poté se šel učit zámečnickem do firmy Adolf Beldík – smaltovna Dobříš. Zde zažil začátek 2. světové války a v červnu roku 1942 přestoupil do dobříšské pobočky závodu Spojené smaltovny Brno, kde pracoval až do konce dubna 1950, kdy nastoupil k SNB. Mezitím absolvoval v letech 1947-1949 povinnou vojenskou službu u kulometné rotě v Plzni. Po nástupu k SNB, k čemuž došlo 23. 4. 1950, byl poslán do školy SNB 1. stupně v Jeseníku, kde strávil 3 měsíce. Po absolvování byl povýšen do hodnosti mladšího strážmistra a byl převelen do Prahy na KV-StB, konkrétně na 4. oddělení. Odtud v polovině srpna 1950 odešel do Příbrami.¹⁰¹

Byl zařazen jako výkonný orgán 2. referátu, ale začátkem roku 1951 byl přeřazen na 3. referát. Dle hodnocení si vedl celkem dobře, 11. 5. 1951 byl povýšen na strážmistra a následovalo přeřazení na 1. oddělení, kde vykonával službu referenta a zároveň měl funkci služebního řidiče. Ale tato kombinace funkcí dlouho nefungovala, neboť, jak uvádí posudek z března 1952, „*pro práci referenta neměl žádný volný čas a neměl žádné nové poznatky.*“¹⁰² Od roku 1953 zastával J. Šťovíček funkci řidiče a byl

⁹⁷ Tamtéž, s. 60, Služební hodnocení, 1. 1. 1954-1. 12. 1954. Stojí zde toto: „*S. Chvojka je zařazen na zdejší OO-MV ve funkci staršího referenta a zpracovává problematiku uranu. Po stránce pracovní se projevuje s. Chvojka jako schopný operativní pracovník. Má velmi dobré odborné zkušenosti, které dovede velmi dobře přenášet do výkonu praktické služby. Rovněž po stránce praktické má velmi dobré zkušenosti, kterých dobře využívá a tyto přenáší na soudruhy na jeho pracovišti. Na jeho pracovišti má na starosti 3 soudruhy, kterým dovede v práci dobře poradit a pomoci. Jeho přičiněním bylo na tomto úseku dosaženo dobrých pracovních výsledků. V operativní práci je iniciativní a svědomitý, dovede se správně zaměřit na hlavní problém. Úkoly mu uložené náčelníkem se snaží plnit odpovědně. Po stránce kázně je ukázněným příslušníkem, který úkoly na něho kladené splnil vždy bez odmluv.*“

⁹⁸ Tamtéž, s. 55, Návrh na povýšení na poručíka, 8. 3. 1955.

⁹⁹ Tamtéž, s. 68, Žádost na rozvázání služebního poměru, 14. 3. 1956.

¹⁰⁰ Tamtéž, s. 71, Žádost kádrového oddělení Jáchymovských dolů, 2. 3. 1960.

¹⁰¹ Archiv bezpečnostních složek, Personální spisy MV, arch. j. 3944/25. *Personální spis Jana Šťovíčka*, s. 20, Doplněk k dotazníku MV, 1950.

¹⁰² Tamtéž, s. 44, Kádrový posudek, 31. 3. 1952. Dále se v tomto posudku píše: „*Po odborné stránce nelze mluvit o nějakých snahách, neboť naprosto postrádá vlastní iniciativu, nesnaží se samostatně pracovat a poněvadž žádným způsobem se nedá k tomu přivést, bylo toto také jedno z příčin, proč byl dán do řidičského kurzu, aby se nějak uplatnil.*“

povýšen do hodnosti staršího seržanta. Hodnocení jako řidiče bylo kladné, neboť se staral o celý vozový park oddílu a dbal na údržbu vozidel. Jediné, co mu bylo vytýkáno, bylo to, že „*v některých případech nechce připustit sebekritiku a staví se záporně k výtkám, které jsou mu naneseny, i když je přesvědčen o tom, že jeho názor není správný. Takovéto výtky jmenovaný připustí až po delším vysvětlování a přesvědčování, z čehož se v poslední době značně oprostuje.*“¹⁰³ Ve funkci mechanika pracoval Jan Šťovíček až do odchodu z řad SNB dne 19. 12. 1976. Odešel s hodností praporčíka a byl třikrát vyznamenán: 22. 1. 1956 mu byla udělena medaile „Za službu vlasti“, 3. 2. 1970 obdržel medaili „Za zásluhy o obranu vlasti“ a v roce 1976 mu byl udělen Čestný odznak SNB.¹⁰⁴

Dalším sledovaným funkcionářem StB na Příbramsku byl **Josef Cibulka**. Narodil se 18. 3. 1924 v obci Hoštice, okres Praha-východ. Pocházel z dělnické rodiny, otec František se živil jako malíř pokojů, matka Marie se starala o domácnost, k tomu ještě vlastnili malé hospodářství o výměře 2 ha. Základní vzdělání získal Josef Cibulka na obecné škole ve Vodochodech (1930-1935), pokračoval na měšťanské škole v Libčicích nad Vltavou (1935-1938) a poté absolvoval na živnostenské pokračovací škole v Kralupech nad Vltavou (1939-1942). Vyučil se holičem u Aloise Šebesty a pracoval zde poté do roku 1944, než byl totálně nasazen do letecké továrny Avie Letňany, kde pracoval až do osvobození. Květnového povstání se zúčastnil, a to tak, že spolu s dalšími hoštickými dobrovolníky osvobodil 300 rudoarmějců, kteří měli stavět letiště u obce Odolena Voda. Dále se podílel na zajímání Němců, kteří prchali před Rudou armádou. Po osvobození začal Josef Cibulka pracovat opět jako holič, v roce 1946 byl povolán na vojnu. Přiřadili ho k 5. pluku ve Štefánikových kasárnách v Praze, následovně ho převedli do Kladna, rovněž k 5. pluku. Zde prodělal základní výcvik, a poté ho opět povolali do Prahy k prvně jmenovanému útvaru, kde prošel kurzem pro zdravotníky. Po absolvování vojenské služby ještě pracoval jako holič, v lednu 1950 přešel do Výzkumného ústavu kovů v Panenských Břežanech jako dělník a 1. 8. toho roku vstoupil do řad SNB.¹⁰⁵

Prvním útvarem, kam Josef Cibulka jako čekatel SNB zamířil, byla škola SNB 1. stupně v Novém Městě nad Metují. Tu dokončil 7. 10. 1950 a čekalo ho převelení na

¹⁰³ Tamtéž, s. 46, Služební posudek, 2. 3. 1953.

¹⁰⁴ Tamtéž, s. 71, Návrh na vyznamenání, 10. 12. 1975.

¹⁰⁵ Archiv bezpečnostních složek, Personální spisy MV, arch. č. 5466/24. *Personální spis Josefa Cibulky*, s. 11-13, Životopis Josefa Cibulky, 10. 9. 1954.

pozdější OO-MV Příbram. Zastával funkci referenta 5. oddělení a zároveň plnil funkci 2. řidiče. Sledoval zde bývalou sociálně demokratickou stranu a mládež, a ještě problematiku letáků.¹⁰⁶ Dle záznamů si měl vést velmi dobře, neboť už v červnu 1951 byl povýšen na strážmistra a o rok později na štábního strážmistra. V té době se také oženil s Miroslavou Adamovou. V roce 1954 dosáhl dvou povýšení, a to na staršího seržanta a poté na staršinu. Později byl převelen na post referenta 4. oddělení, kde sledoval problematiku vesnic.¹⁰⁷ V lednu 1956 ale požádal náčelníka Suchého o přeložení do Prahy, neboť tam měl svého malého syna Petra v péči tchýně a jeho žena na něho naléhala, ať se tam přestěhují.¹⁰⁸ V dubnu 1956 mu bylo vyhověno. V Praze nastoupil na 7. odbor 4. oddělení, kde sledoval problematiku zemědělství.¹⁰⁹ Poté ještě prošel mnoha dalšími funkcemi, např. náčelník 2. oddělení 8. odboru S-StB Praha či starší referent specialista 5. odboru S-StB Praha. Z řad policie odešel 30. 4. 1980 v hodnosti majora a s několika vyznamenáními. Byla to: „Za službu vlasti“ z roku 1956, „Za zásluhy o obranu vlasti“ z roku 1964, „30 let SNB“ z roku 1975, „Čestný odznak SNB“ z roku 1976, „Medaile SNB“ z roku 1979 a „Medaile za službu v SNB“ z roku 1980.¹¹⁰

Dalším z dohledaných důstojníků OO-StB Příbram je **Jan Švehla**. Narodil se 8. 9. 1924 v Praze jako nemanželské dítě a dostal jméno Jan Mlčoch, ale poté, co se jeho matka Marie provdala za zemědělského dělníka Antonína Švehlu, přijal toto příjmení. Neměl lehké dětství, v jeho životopise se uvádí, že se s rodinou často stěhoval, protože rodiče neměli stálé zaměstnání a že žili v nuzných podmínkách. Hlavním důvodem byla častá nemoc jeho nevlastního otce a J. Švehla místo docházky do školy musel pracovat na velkostatku. V roce 1939 nastoupil do učení u firmy Troníček, která pracovala na

¹⁰⁶ Tamtéž, s. 135, Služební posudek, 6. 7. 1953. Uvádí se zde toto: „Šstrážm. Cibulka je ve funkci referenta 5. oddělení a zároveň vykonává i funkci druhého řidiče na OO-StB, po svém návratu z autokurzu. Našemu lidově demokratickému zřízení je plně oddán, všímá si všech politických událostí, dosti čte a vzdělává se politickou i jinou hodnotnou literaturou. K úkolům jemu svěřeným přistupuje zodpovědně, dovede si dobře zorganizovat svou práci, takže tato nemá vážných nedostatků. Je samostatný, rozhodný, iniciativní a dovede rychle reagovat.“

¹⁰⁷ Tamtéž, s. 136, Služební posudek, 14. 3. 1955.

¹⁰⁸ Tamtéž, s. 104, Žádost o přeložení, 12. 1. 1956. Josef Cibulka popsal problém takto: „Od roku 1950 jsem služebně zařazen na OO-MV Příbram, v té době jsem byl svobodný. V roce 1951 jsem se oženil a neměl jsem v Příbrami byt, dojížděl jsem 1 rok za manželkou do Prahy. V roce 1952 po přestěhování do Příbrami, manželce se narodil syn Petr, v době, kdy byl ještě malý, byla rodina pohromadě. Jelikož nemám dostatečně zařízenou domácnost, manželka šla do zaměstnání k Jáchymovským dolům, abychom postupně si domácnost doplnili. Jelikož pracuje na 3 směny, byli jsme nuceni dát svého syna na vychování k matce manželky, do Prahy, kam za ním dojíždíme. Jelikož rodinný život je rozbitý a manželka stále na mě naléhá, abychom se přestěhovali do Prahy, jakmile jí vyprší závazek u Jáchymovských dolů, tj. 1. května 1956, žádám z tohoto důvodu o přeložení na KS-MV Praha, neboť bych mohl bydlet v Praze VII u matky mé manželky.“

¹⁰⁹ Tamtéž, s. 78, Služební hodnocení, 1. 3. 1957-14. 11. 1957.

¹¹⁰ Tamtéž, s. 20, Evidence služby, nedatováno.

vodovodech. U ní zůstal dva roky, než odtud odešel z důvodu špatného zacházení. Poté ho úřad práce přikázal do Hamburku, kde pracoval v jedné továrně jako zámečnický až do roku 1943, kdy se firma přestěhovala do Brna a o rok později odtud Jan Švehla odešel. Do konce války nikde nepracoval.¹¹¹

Do Příbrami přišel Jan Švehla v květnu 1945. Vstoupil zde jako dobrovolník do armády, ale po 27 dnech odešel do Teplic, kde pracoval jako řidič. V roce 1946 se do Příbrami vrátil a pracoval jako zámečnický na dole Anna, odkud ještě týž rok nastoupil vojenskou službu. Dosáhl zde hodnosti četaře a po návratu ještě dva roky pracoval na dole Anna, než v lednu 1951 nastoupil k SNB. Mezitím se ještě stihl oženit, vzal si Marii Karasovou, s níž měl dceru Janu. Absolvoval čtyřměsíční základní školu SNB v Brně a následně byl umístěn na KV-StB Praha, kde byl 9. 6. 1951 jmenován mladším strážmistrem. Na podzim téhož roku byl převelen zpět do Příbrami, kde nastoupil k místnímu oddílu StB.¹¹² Začínal ve funkci výkonného orgánu 3. oddělení a dle prvních hodnocení pracoval velmi dobře. Velitel Vlastimil Spour jeho pracovní nasazení popsal ve zprávě z 22. 3. 1952: „*Soudruh ml. stržm. Švehla Jan, jako výkonný orgán 3. referátu zdejšího oddílu, má velmi dobrý poměr k práci a jeho kladem jest vlastní iniciativa, se kterou přistupuje ke všem uloženým úkolům, které plní přesně a svědomitě. Po dobu jeho zařazení na zdejším oddíle lze u něho pozorovati značný růst jako po stránce odborné, tak po stránce politické a má určité velitelské a organizační schopnosti. Zná velmi dobře problematiku zdejších dolů jako bývalý horník, na kterémžto úseku je služebně zařazen a je možno říci, že toto jeho zařazení na tomto úseku je pro zdejší oddíl přínosem. Pokud se týká agenturní práce, obsluhuje nyní 5 agenturních spolupracovníků, od kterých získává velmi dobré zprávy. V poslední době soudruh uplatňuje ve výkonu své služby i operativní techniku, zavedením odposlechu.*“¹¹³ Za to byl 1. 5. 1952 povýšen na strážmistra a v září téhož roku na štábního strážmistra.

Na 3. oddělení povýšil na referenta, ale dle záznamů požádal o přeložení na 2. oddělení, protože tam se mu „zalíbilo“ rozpracování vesnic. Jak ale bylo uvedeno výše, znal problematiku dolů, a proto si velitel Spour nepřál, aby byl přeložen.¹¹⁴ V polovině roku 1953 se díky svým výsledkům na oddělení stal starším referentem a velitelská

¹¹¹ Archiv bezpečnostních složek, Personální spisy MV, arch. č. 3984/24, sign. 67-107. *Personální spis Jana Švehly*, Kádrové vyhotovení, 10. 11. 1951.

¹¹² Tamtéž, s. 59, Záznam o průběhu služební doby příslušníka NB – Jan Švehla.

¹¹³ Tamtéž, s. 63, Velitelský posudek na Jana Švehlu, 22. 3. 1952.

¹¹⁴ Tamtéž, s. 64, Kádrový posudek na Jana Švehlu, 30. 6. 1952.

hodnocení na jeho osobu byla plná chvály. Jediné, co mu bylo vytýkáno, bylo to, že moc nevěnoval pozornost tomu, aby jeho podřízení pracovali samostatně a často za ně dělá jejich práci.¹¹⁵ Aby se zdokonalil, byl v červenci 1953 poslán na operativní kurz do učiliště F. E. Dzeržinského v Praze-Veleslavíně, který úspěšně absolvoval, a byl povýšen na staršinu. Po návratu do Příbrami následovalo přeložení na Dobříš, kde měl J. Švehla zastávat funkci zástupce náčelníka OO-MV. Švehla se ale zde moc necítil dobře a po několika pohovorech se koncem roku 1954 vrátil do Příbrami a na místo zástupce náčelníka nastoupil dříve zmíněný Antonín Míček.¹¹⁶

Švehla se vrátil na post referenta 3. oddělení, kromě dolů měl na starosti sledování stavby přehrady Orlick. Práci vykonával tak, jak si jeho nadřízení přáli, za což ho 1. 11. 1954 čekala odměna v podobě povýšení na podporučíka a o dva roky později dosáhl hodnosti poručíka.¹¹⁷ Jenže krátce na to, konkrétně 12. 12. 1956, podal Jan Švehla žádost o uvolnění ze služeb MV. Nebylo to poprvé, už v letech 1952 a 1954 žádal o propuštění, důvody byly stejné, a to rozhádaný kolektiv na oddělení, což znemožňovalo potřebné plnění nových úkolů. Důležitou roli hrálo i totální vyčerpání a odloučení od rodiny. Jeho žádost byla nakonec přijata a 15. 1. 1957 Jan Švehla SNB opustil.¹¹⁸

Dalším důstojníkem, který na příbramském oddělení StB v první polovině 50. let pracoval, byl **Josef Kolář**. Narodil se 6. 7. 1926 v obci Kamenná na Příbramsku do hornické rodiny. Jeho otec Karel pracoval v příbramských rudných dolech jako kovář, matka Anastázie se starala o domácnost. V letech 1932-1938 docházel na obecnou školu v TřebSKU, a poté absolvoval dvouletou měšťanku v Milíně. To už existoval Protektorát Čechy a Morava, ale jeho rodinu to nijak nezasáhlo. V roce 1940 nastoupil do učení v oboru strojní zámečnick do firmy František Cihelka v Milíně, a pracoval zde až do poloviny roku 1944, kdy ho úřad práce nasadil jako pomocného dělníka do úpravny rudy v příbramských rudných dolech. Květnových událostí roku 1945 se nezúčastnil. V září téhož roku, to už byl čerstvým členem KSČ, nastoupil do ČKD (Českomoravská-Kolben-

¹¹⁵ Tamtéž, s. 67, Služební posudek ze dne 6. 7. 1953. Stojí zde mj. toto: „Po stránce pracovní s. Švehlu a jeho výsledky práce hodnotím jako naprosto úspěšné, což svědčí ta okolnost, že jako starší referent 3. referátu jeho rozpracování zdejších dolů je vzorné a též po stránce operativní obsluhuje a řídí dobře své spolupracovníky, od kterých získává velmi cenné poznatky. Po stránce pracovní jmenovaný se jeví jako svědomitý a obětavý člen a ke každým pracovním akcím přistupuje naprosto zodpovědně. Jeho přičiněním realizoval akci zdejších dolů, čímž po odhalení sabotážní činnosti se značně zvýšila těžba rudy, což působí i na celkovou morálku všeho pracujícího osazenstva. Mimo toho s. Švehla realizoval další osoby z podezření provádění protistátní činnosti za pomoci nepřátelského agenta této skupiny.“

¹¹⁶ Tamtéž, s. 74, Návrh na odvolání z funkce zástupce náčelníka OO-MV, 29. 10. 1954.

¹¹⁷ Tamtéž, s. 72, Návrh na povýšení na poručíka, 1. 11. 1956.

¹¹⁸ Tamtéž, s. 88, Posudek Okresní vojenské správy na Jana Švehlu, 9. 8. 1962.

Daněk) Praha-Karlín, kde byl zaměstnán v autopresovně jako dělník. Pracoval zde až do roku 1947, kdy se vrátil do Příbrami a nastoupil opět do rudných dolů, ale tentokrát do závodu na výrobu drátěných lan. Vydržel zde pouhý rok, únorového převratu 1948 se zúčastnil tím, že participoval v hodinové stávce horníků na rudných dolech a ve stejnou dobu nastoupil povinnou vojenskou službu, kterou vykonával do roku 1950 u leteckého náhradního pluku v Českých Budějovicích. Po propuštění jako desátník v záloze nastoupil 1. 10. 1950 do řad SNB.¹¹⁹

První „destinací“ Josefa Koláře v novém působišti se stala Základní škola SNB v Libějovicích na Strakonicku, kterou koncem prosince téhož roku absolvoval. V průběhu studia se oženil s Růženou Titlovou, povoláním pánskou krejčovou v Okresním průmyslovém kombinátu Příbram. 28. 12. 1950 se Josef Kolář vrátil do Příbrami a nastoupil na OO-StB Příbram. V hodnosti mladšího strážmistra mu byla přidělena funkce výkonného orgánu 2. oddělení a jeho náplní práce se mělo stát sledování vesnic. Dle záznamů mu tato práce svědčila, což jeho velitel Spour neopomněl zmínit ve svých hodnoceních.¹²⁰ 1. 5. 1952 byl povýšen na strážmistra a stal se referentem 2. oddělení. Jeho přímým nadřízeným byl již zmíněný Leon Szlachta. Měl se podílet na „realizaci“ STS (Strojní a traktorová stanice) a sledováním „kulaků“ ve vesnicích. Za to byl 1. 9. 1952 povýšen na štábního strážmistra.¹²¹ O 8 dní později, tedy 9. 9. 1952, se dopustil přestupku, kdy během výslechu zaměstnance STS Ladislava Lukáše měl Kolář držet vyslýchaného pod krkem a dvakrát ho udeřit do brady. Za to dostal trest 10 dní

¹¹⁹ Archiv bezpečnostních složek, Personální spisy MV, arch. č. 408/26, sign. 161-917. *Personální spis Josefa Koláře*, s. 13-15, Životopis Josefa Koláře, 14. 9. 1954.

¹²⁰ Tamtéž, s. 42, Kádrový posudek, 20. 3. 1952. Píše se zde: „Úkoly na něho kladené v minulé období splnil velmi dobře, a mohu zodpovědně prohlásit, že má největší podíl na realizaci STS, neboť k zdárnému zakončení věnoval spoustu hodin po své službě, což nasvědčuje tomu, že svoji službu koná se zájmem.“

¹²¹ Tamtéž, s. 43, Návrh na povýšení, 25. 7. 1952. Jeho činnost zde byla popsána takto: „Stržm. Kolář jest ve funkci referenta II. oddělení od 24. 4. 1951. K úkolům na pracovišti přistupuje zodpovědně a svědomitě. Po stránce odborné rozumí dobře problémům referátu II a tyto také dovede dobře vyřešiti.“

Ve své práci dociluje dobrých výsledků a je velmi účinným a obětavým ve spolupráci se svým starším referentem s. Szlachtou, kterému jest velmi nápomocen v rozpracování, odhalování a likvidování třídního nepřítel. Na realizaci zdejší STS, respektive na odhalení jejich škůdců má s. Kolář největší podíl. Nyní se opět zapojil do odhalení dalších závad, které se opět na STS vyskytují. Má přehled o zemědělské otázce celého okresu, což nasvědčuje tomu, že dobře pracuje ve svém referátě. Je ve své práci houževnatý a důsledný a nenechá se ani někdy vyskytnuvšími neúspěchy odraditi.“

domácího vězení.¹²² Ve své činnosti však zřejmě úspěšně pokračoval, což dokládá hodnocení z 2. 3. 1953.¹²³

9. 9. 1954 byl J. Kolář povýšen do hodnosti staršina, a aby mohl ještě lépe pracovat na „odhalování třídního nepřítele“, byl o několik dní později, přesněji 15. 9. téhož roku, poslán do Prahy-Veleslavin na Učiliště F. E. Dzeržinského na 10měsíční operativní kurz. Ten měl absolvovat s velmi dobrým prospěchem.¹²⁴ Zpět do Příbrami se vrátil v červnu 1955 a nadále, spolu se čtyřmi spolupracovníky, sledoval dění ve vesnicích. To už byl ve funkci staršího referenta.¹²⁵ V žebříčku hodností nadále postupoval. 4. 10. 1955 byl povýšen na podporučíka a 22. 1. 1956 mu byla udělena vyznamenání „Za službu vlasti“.¹²⁶ Neustálý pracovní záprah se na něm začal projevovat v roce 1957, kdy se u něj začaly objevovat chronické bolesti hlavy, s nimiž se měl léčit v OÚNZ Příbram, poté v ÚZÚMV Praha, a nakonec v lázních Vráž u Písku.¹²⁷ Jelikož se ale zdravotní stav nelepšil a pracovní se mu též přestávalo dařit, požádal J. Kolář koncem roku 1957 o propuštění. Byla mu nabídnuta pozice sekretáře nebo ustanovkáře, ale to vše J. Kolář odmítl. Nakonec mu bylo v jeho žádosti vyhověno a 28. 8. 1958 mohl z řad policie odejít.¹²⁸

¹²² Tamtéž, s. 44, Posudek kádrového oddělení KS-StB Praha, 9. 9. 1952. Píše se v něm následující: „K nedostatkům při akci izolace na OO-StB v Příbrami, kde byl brán v pohovor k rozkrádání státního majetku zaměstnanec STS Příbram. Soudruh Kolář, orgán našeho OO-StB, se dopustil, i když je tady okolnost, že byl hrubým způsobem vyprovokován vyšetřovaným zaměstnancem STS Lukášem Ladislavem, nar. 4. 5. 1928, synem vesnického boháče, který záměrně chtěl poškozovat naše zřízení rozkrádáním hospodářských součástek, špatnou opravou strojů, připisováním neodpracovaných hodin zaměstnancům STS atd. Soudruh Kolář uchopil vyšetřovaného Lukáše za oděv u krku, při čemž s ním trásl a udeřil při třesení Lukáše dvakrát do brady. Případ celého šetření byl předán jako tam patřící OO-VB, kde použili nedostatku soudruha Koláře z osobní prestiže a jejich nesprávnému chápání třídní bezpečnosti proti našemu celému OO-StB v Příbrami.“

¹²³ Tamtéž, s. 46, Služební posudek, 2. 3. 1953. Stojí v něm i tento text: „Jmenovaného po politické stránce hodnotím jako vyspělého a uvědomělého soudruha, který nehledě na čas a dobu zapojuje se plně a odhodlaně k splnění svých povinností. K úkolům jemu svěřeným se připravuje celkem dobře dle nového agenturního napojování se na třídního nepřítele. Po stránce pracovní rozumí dobře svým problémům na referátě, k čemuž si bere příklady z odborného školení a řídí se dle nich. Jako referent 2. referátu byl pověřen funkcí k výkonu staršího referenta, které se zhostil docela dobře, k čemuž svědčí ta okolnost, že během jeho práce likvidoval s úspěchem jeden osobní svazek, dále rozpracoval velmi dobře akci kulaků v narušování socializace na vesnici. Své odborné vědomosti přenáší i na další soudruhy zvláště na jeho referátu, kde v tomto měsíci bude přikročeno k další realizaci skupinové akce na vesnici.“

¹²⁴ Tamtéž, s. 55, Služební posudek MNB-učiliště F. E. Dzeržinského, 15. 6. 1953.

¹²⁵ Tamtéž, s. 56, Návrh na povýšení na podporučíka, 4. 10. 1955. Jeho dosavadní činnost je zde popsána takto: „S. Kolář je na zdejších OO-MV zařazen do funkce staršího referenta a zpracovává problematiku vesnice, kde má na starosti ještě 4 soudruhy, kteří zpracovávají tuto problematiku. Na svém pracovišti se S. Kolář projevuje jako schopný, operativní pracovník, který je v práci iniciativní a obětavý. Svoje služební úkoly plní bez ohledu na svůj volný čas. Na jeho pracovním úseku, na kterém byl zařazen, bylo dosaženo velmi dobrých výsledků a právě prací S. Koláře, který velmi dobře zná problém zemědělství. Při práci dovede využívat dobře svých praktických zkušeností, které dobře přenáší na soudruhy, se kterými pracuje.“

¹²⁶ Tamtéž, s. 39, Záznam o průběhu služební doby Josefa Koláře.

¹²⁷ Tamtéž, s. 69, Osvědčení o nemoci (zranění) č. 2/58.

¹²⁸ Tamtéž, s. 66, Žádost o propuštění ze služeb MV, 25. 1. 1956.

Skupinu příbramských funkcionářů StB, kteří zde působili v první polovině 50. let, uzavírá **Milan Obuch**. Narodil se 16. 8. 1926 v obci Vrbové okres Piešťany na Slovensku. Jako i další zmiňovaní funkcionáři, i on pocházel z dělnické rodiny, jeho otec Ján pracoval v zemědělství a poté jako tovární dělník, matka Zuzana se starala o domácnost. Od roku 1932 až do roku 1937 navštěvoval obecnou školu a poté až do roku 1940 měšťanskou školu. Do učení ale jít nemohl, neboť si to nemohl dovolit, a tak začal pracovat na statku sedláka Michny, kde byl zaměstnán i jeho otec. Pracoval zde do roku 1942, pak si našel zaměstnání coby dělník v továrně na dřevěné výrobky Vulgan. V roce 1943 ho pracovní úřad v Piešťanech poslal do Rakouska na velkostatek Shaffelhof u Vídně. Jak uvádí ve svém životopise, podmínky tam byly hrozné, aby se mohl trochu najíst, musel prý v noci krást brambory a kukuřici. Vydržel zde pouhý rok a v květnu 1944 ho úřady poslali do obce Zilindorf u Wiener Neustadtu na velkostatek Josefa Wolmera. Zde už měly být podmínky lepší. V roce 1945 se Milan Obuch vrátil do Vrbového a pracoval u rolnice Zuzany Borovské, k tomu ještě chodil kopat zákopy, poněvadž se blížila Rudá armáda. Po válce vystřídal několik dalších zaměstnání, pracoval například u stavitele Milana Barošky nebo u sedláka Žaloudka v Kyjovicích u Znojma, než byl povolán ke dvouleté vojenské službě. Půl roku strávil v Dědicích u Vyškova, pak půl roku v Přáslavicích na Olomoucku a pak jeden rok v Brně. Po absolvování vojny nastoupil v říjnu 1950 do řad SNB.¹²⁹

Prvním útvarem, kam byl Milan Obuch coby čekatel SNB umístěn, byla škola SNB 1. stupně v Jeseníku. Tam strávil 5 týdnů, konkrétně do 24. 11. 1950, kdy přestoupil do Příbrami k útvaru SNB Jeřáb, který měl na starosti ostrahu objektů Jáchymovských dolů, mj. tábora Vojna. Vykonával dozorčí a eskortní službu na povrchu i v šachtě. Dle hodnocení svou službu vykonával velmi dobře a za to ho čekalo v prosinci 1951 povýšení na strážmistra.¹³⁰ Jeho „příkladné“ chování nejspíš veliteli útvaru Fulínovi imponovalo, neboť v lednu 1953 byl Milan Obuch povýšen na štábního strážmistra¹³¹ a v květnu téhož roku byl jmenován velitelem družstva a krátce na to velitelem čety.¹³² Dle velitelských

¹²⁹ Archiv bezpečnostních složek, Personální spisy MV, arch. č. 462/26, sign. 162-316. *Personální spis Milana Obucha*, s. 13-15, Životopis Milana Obucha, 10. 9. 1954.

¹³⁰ Tamtéž, s. 49, Velitelský posudek, 27. 4. 1952. Konkrétně je zde uvedeno: „Strážmistr Milan Obuch je v současném zařazení od 25. 11. 1950. Tímto dnem byl zařazen k útvaru SNB Jeřáb III Příbram jako podřízený. U zdejšího útvaru vykonává službu dozor na šachtě / fárač /. Výkon služby na tomto úseku je velmi dobrý. Obzvláště na šachtě přímo se ukazuje jako iniciativní a spolehlivý. Jeho spolupráce s oddílem StB je velmi dobrá, jeho chování ve službě i mimo službu je vzorné. Je ukázněný a vede spořádaný život.“

¹³¹ Tamtéž, s. 62, Návrh na povýšení do hodnosti štábního strážmistra, 10. 3. 1953.

¹³² Tamtéž, s. 54, Služební posudek, 24. 7. 1953. Jeho činnost coby velitel je popsána takto: „Štrážm. Obuch je v současném zařazení jako velitel čety od 11. května 1953. Před tím zastával funkci velitele

hodnocení z té doby už měl mít takové zkušenosti, že byl v září 1953 přijat na osmiměsíční operativní kurz do školy StB F. E. Dzeržinského v Praze-Veleslavín.¹³³ Absolvoval 8. 4. 1954 a měl velmi dobré výsledky.¹³⁴ Jeho další kroky směřovaly na OO-MV Příbram.

V novém působišti nastoupil na funkci mladšího referenta 2. oddělení, jeho přímým nadřízeným byl výše zmíněný Josef Kolář. Měl na starosti jeden okrsek v rámci sledování vesnic a také zpracovával národní socialisty. Velmi rychle se zde měl zapracovat a za dobrou práci byl v listopadu 1954 povýšen na staršinu.¹³⁵ Nadále zpracovával svůj okrsek, co se „úspěchů“ týče, měl se podílet na „likvidaci“ jednoho kulaka a dále měl odhalit jednoho pisatele anonymních dopisů. Za to mu byla koncem ledna 1956 udělena medaile Za službu vlasti.¹³⁶ V březnu téhož roku byl převelen na 4. oddělení, které sledovalo zpracovávání uranu a ve stejné době ho čekalo povýšení na podporučíka.¹³⁷ Ve stejnou dobu se začínala komplikovat jeho rodinná situace, neboť manželka Věra už odmítala snášet jeho pracovní zaneprázdněnost a naléhala na něho, ať odejde z SNB.¹³⁸ Pod tíhou těchto skutečností podal Milan Obuch 25. 2. 1957 žádost o propuštění.¹³⁹ Ačkoliv se ho jeho nadřízení snažili přesvědčit, aby neodcházel, nakonec mu bylo

družstva, ve které se dobře osvědčil. V současné době ve funkci velitele čtyř si vede rovněž dobře. Úkoly, které jsou mu uloženy, plní svědomitě a zodpovědně a je na něho po této stránce plně spolehnutí. Ve své práci je důsledný a snaží se stále zlepšovat systém práce. Význam zdejšího prostoru je mu jasný, v zajišťování bezpečnosti objektu je iniciativní a v tomto směru vychovává a vede podřízené příslušníky. Jeho velkým kladem v práci je to, že je politicky velmi vyspělý a při plnění úkolů dovede se opírat o straníky a svazáky.“

¹³³ Tamtéž, s. 57, Záznam o hodnocení frekventanta, 11. 8. 1953.

¹³⁴ Tamtéž, s. 58, Školský služební posudek, 8. 4. 1954. Píše se zde toto: „Po nastoupení do školy projevoval se soudruh jako průměrný frekventant, což bylo zapříčiněno tím, že nedovedl studovat. Z tohoto pak vyplývala i jeho nejistota při odpovědích a ukvapenost při řešení problémů. Svoji píli a důsledností uvedené nedostatky v krátké době odstranil, a tak se zařadil mezi nejlepší frekventanty na učebně. O katedru StB měl od počátku velký zájem. Jeho příprava na každý seminář byla vzorná, a tak byl v tomto směru příkladem ostatním frekventantům. Na semináři dovedl vždy správně řešit jednotlivé problémy, k čemuž mu bylo značně nápomocno jeho logické myšlení. Přestože neměl žádné praktické zkušenosti v operativní práci, dovedl správně aplikovat teorii do praxe. Látku z této katedry si plně osvojil.“

¹³⁵ Tamtéž, s. 63, Návrh na povýšení do hodnosti staršiny, 1. 10. 1954.

¹³⁶ Tamtéž, s. 64, Návrh na vyznamenání Za službu vlasti, 22. 1. 1956.

¹³⁷ Tamtéž, s. 66, Návrh na povýšení do hodnosti podporučíka, 21. 3. 1956.

¹³⁸ Tamtéž, s. 73, Záznam o pohovoru, 24. 3. 1956. K problému je zde uvedeno toto: „Do bytu jel s. mjr. Patěk, s. npor. Rampa, a s. Krajsa. Po osobních a nutných formalitách bylo přistoupeno k účelu návštěvy. Že MV má zájem o jejího muže, tj. s. Obucha, že mu byla dána škola, že 3 roky se zapracovává a dnes, když má být přínosem a projevovat své výsledky práce a své zkušenosti předávat a pomoci vychovávat mladší org. má zájem opustit MV, i když má práci rád a nechal zde kus svého já, chce odejít, protože mu manželka dělá trable. Na osvětlení a hlavně omluvu, proč ona trvá na jeho uvolnění, řekla: že to není žádný rodinný život, že chodí pozdě domů, že neví, nesmí na něho promluvit, hned je rozčilený, vydrží sedět v noci sám u stolu, nehledě na službu, dítě mají u matky, on že na něho neumí vlídně promluvit a vidí ho jednou za týden a ve svém daru výřečnosti se snažila přesvědčit, že vina je jen na něm a nežli žít takhle, tak to je lepší toho nechat a jít od sebe. Že neví, co je to jít do divadla nebo si zatančit a do kina to že jdou jednou za čas.“

¹³⁹ Tamtéž, s. 72, Žádost o uvolnění ze služeb ministerstva vnitř, 25. 2. 1957.

vyhověno a 30. 4. 1957 byl propuštěn. Co se týká jeho dalšího působení, je známo, že v květnu téhož roku nastoupil jako kádrový referent k závodu Střed u příbramské pobočky Jáchymovských dolů.¹⁴⁰

3.2 Funkcionáři StB na Příbramsku po roce 1956

Ve druhé polovině 50. let se obsazení příbramského oddělení StB výrazně proměnilo. Většina výše zmíněných důstojníků (viz. kapitola 3.1) v této době odešla, ať už z důvodu přeložení na jiné oddělení nebo z osobních důvodů. Na jejich místa nastoupily jiné vedoucí kádry. Podařilo se dohledat jména tří důstojníků, kteří v této době v Příbrami sloužili.

Prvním byl **Jaroslav Trachta**. Narodil se 11. 4. 1923 ve vesničce Radotín na Benešovsku. Jeho rodiče, Vojtěch a Anežka Trachtovi, vlastnili malé hospodářství o výměře 3,25 ha, k tomu ještě jeho otec do roku 1939 provozoval hokynářství, tak mohli svému synovi zajistit slušné vzdělání. J. Trachta absolvoval nejprve obecnou školu ve Vrchotových Janovicích a poté měšťanskou školu ve Voticích. V roce 1938 nastoupil do učení do autodílny Hans Adolf, kde strávil tři roky a vyučil se zde kovosoustružníkem. Začátkem června 1942 byl totálně nasazen, a to konkrétně v Berlíně ve firmě Luftfahrtaparetebau. V březnu 1945 se firma stěhovala do Liberce kvůli spojeneckým náletům, odkud Trachta 26. 4. téhož roku utekl. Květnových akcí roku 1945 se neúčastnil, neboť se v té době léčil se záškrtem. V říjnu 1945 nastoupil vojenskou službu k praporu Jan Žižka z Trocnova, odkud byl koncem února 1946 propuštěn. Poté pracoval ve firmě Kovský Vojtěch v Benešově u Prahy jako soustružník. To už byl ženatý s Vlastou Klaudysovou a k tomu byl členem KSČ. V polovině srpna 1949 nastoupil do školy SNB v Novém Městě nad Metují.¹⁴¹

Po absolvování této školy nastoupil J. Trachta 28. 11. 1949 na KS-StB Praha, kde sloužil nejprve na 2. oddělení a od července 1950 do prosince 1950 na 6. oddělení. V té době byl povýšen na strážmistra a čekalo ho převelení na O-StB ve Voticích na Benešovsku.¹⁴² Byl zařazen jako referent zdejšího 2. oddělení. Měl na starosti tři agenty, ale cíl konkrétního rozpracování není znám. Dle velitelských hodnocení službu

¹⁴⁰ Tamtéž, s. 77, Žádost kádrového odboru Jáchymovských dolů Příbram, 22. 5. 1957.

¹⁴¹ Archiv bezpečnostních složek, Personální spisy MV, arch. j. 5446/23, *Personální spis Jaroslava Trachty*, s. 15-17, Životopis Jaroslava Trachty, 13. 9. 1954.

¹⁴² Tamtéž, s. 59, Kádrové vyhodnocení, 25. 2. 1953.

vykonával dobře. Kriticky byla hodnocena jeho velká nerozhodnost.¹⁴³ I přesto ho v roce 1952 čekalo povýšení na štábního strážmistra a aby se zdokonalil v řídicí činnosti, poslal ho náčelník oddělení Havránek v únoru 1953 na deset měsíců do učiliště F. E. Dzeržinského v Praze-Veleslavín. Jak ale uvádí posudek o jeho aktivitě během pobytu ve škole, jeho nejistotu v rozhodování se nepodařilo odstranit.¹⁴⁴

Po návratu na služebnu do Votic byl přeložen na 1. oddělení, kde vykonával funkci staršího referenta. V roce 1954 dosáhl hodnosti podporučíka a o rok později mu uděleno vyznamenání „Za službu vlasti.“ Co se týkalo jeho agenturní činnosti, snažil se své nedostatky odstranit, rozpracovával jeden osobní a tři evidenční svazky a měl na starosti čtyři agenty. Jeho nadřízeným to zjevně imponovalo. 1. 8. 1956, byl Trachta povýšen do hodnosti poručíka.¹⁴⁵ 11. 11. 1957 ale požádal J. Trachta o přeložení do Příbrami, důvodem byly nevyhovující bytové podmínky ve Voticích, kde bydlel ve dvoupokojovém bytě s manželkou a dvěma dcerami. Jeho žádosti bylo vyhověno a od 1. 1. 1959 působil v Příbrami.

Jeho pracovištěm na příbramském oddělení MV se stal 3. odbor a J. Trachta nastoupil jako starší referent. Měl na starosti šest spolupracovníků, z nichž jeden byl agent, dalšími byli informátoři. Měl za úkol připravit k „realizaci“ jeden evidenční svazek. V srpnu 1959 byl povýšen do hodnosti nadporučíka.¹⁴⁶ Začátkem 60. let náčelník oddělení Zdeněk Rampa převedl J. Trachtu na 4. odbor, který se zabýval problematikou uranových dolů. Ze záznamů z dubna 1961 víme, že měl na starosti devět spolupracovníků, z nichž jeden byl agent, jeden byl resident a zbývajících sedm byli informátoři. Dále J. Trachta rozpracovával skupinový svazek pěti osob, které měly být co nejdříve „realizovány“. O jaké osoby se konkrétně jednalo, není známo.¹⁴⁷ Jaroslav Trachta na této pozici setrval až do 30. 4. 1979, kdy odešel do výslužby. Odcházel s hodností majora a s několika dalšími vyznamenáními, a to: „Za zásluhy o obranu vlasti“ z ledna 1967 a „Čestný odznak SNB“ z ledna 1976.¹⁴⁸

¹⁴³ Tamtéž, s. 56, Služební posudek, 26. 2. 1953.

¹⁴⁴ Tamtéž, s. 58, Školský služební posudek, 20. 2. 1954. Konkrétně se zde píše toto: „*Po stránce charakterové je tiché, skromné povahy. Mnohdy se u něho projevuje citlivost vůči své osobě. Je klidné povahy. Po celou dobu se jevil jako snaživý soudruh. Jeho největším nedostatkem je malá rozhodnost a jistota. Toto se v průběhu kurzu nepodařilo plně odstranit a je třeba se na tento nedostatek zaměřit v jeho další výchově.*“

¹⁴⁵ Tamtéž, s. 69, Návrh na povýšení do hodnosti poručíka, 1. 8. 1956.

¹⁴⁶ Tamtéž, s. 103, Služební hodnocení, 20. 6. 1959.

¹⁴⁷ Tamtéž, s. 95, Záznam o hodnocení posluchače, 26. 4. 1961.

¹⁴⁸ Tamtéž, s. 119, Žádost o uvolnění ze služebního poměru příslušníka SNB, 29. 1. 1979.

Druhým důstojníkem StB z příbramského oddělení ze sledovaného období, jehož činnost bylo možno zjistit, byl **Jan Suchý**. Narodil se 8. 4. 1922 v Líšni u Brna a, jako většina výše zmíněných důstojníků StB pocházel z dělnické rodiny. Jeho otec Josef Suchý pracoval jako dělník, později jako předák, v cementárně v Brně-Maloměřicích, matka Marie Suchá se starala o domácnost, dříve pracovala jako textilní dělnice. Jan Suchý vychodil v letech 1928-1933 obecnou školu v mateřské obci a v letech 1933-1936 měšťanskou školu v Brně. Následně se učil slévačem a praxi získal v První brněnské strojní společnosti, kam také v září 1940 nastoupil do zaměstnání a pracoval zde do prosince 1942. Tehdy byl totálně nasazen v Německu jako soustružník kovů v Torgau u firmy Wilhelm Stoll, která vyráběla hospodářské stroje. Zde zůstal až do 13. 4. 1945, kdy utekl domů do Líšně před blížící se Rudou armádou. Květnového povstání 1945 se neúčastnil. Po válce v únoru 1946 vstoupil do KSČ a znovu nastoupil jako slevač do První brněnské strojní společnosti. Pracoval zde do července 1947, kdy přestoupil do železáren v Králově Dvoře. Krátce před odchodem z Brna se oženil s Marií Kodetovou, dcerou hutního dělníka, a přestěhoval se za ní do Počapel u Berouna. V železárnách Králův Dvůr pracoval nejprve jako slévač, od září 1948 jako úkolář a tuto funkci zastával do dubna 1950, kdy nastoupil do řad SNB.¹⁴⁹

První útvar, kam J. Suchého jako čekatele SNB poslali, byla škola SNB v Dobrušce, kde podstoupil od 3. 4. 1950 do 1. 7. 1950 základní kurz. Velitelský posudek z tohoto institutu ho hodnotil jako „čestného a přímého. Nesnáší lži, proti té se dovede postavit. Je trochu pohodlný. Je dobrým řečníkem. Kolektivem je oblíben, dovede kolektiv stmelovati. Úkoly plnil svědomitě a důsledně. Důvěru na něho kladenou dosud nezklamal. Bezpečnostní předměty ovládá dobře, diskuzi se zúčastňuje, diskuzi dovede řídit. Jsou u něho dobré předpoklady pro vykonávání praktické služby. Zájem má o operativu.“¹⁵⁰ Zde byl povýšen na mladšího strážmistra. Následně byl zařazen na KV-StB Praha jako výkonný orgán 1. oddělení. Dle záznamů v jeho osobním spise už v únoru 1951 vedl referáty 13 a 31 a tuto činnost zvládal na výbornou.¹⁵¹ Odměnou bylo povýšení na strážmistra. V roce 1952 se stal velitelem skupiny a hodnostně povýšil na štábního strážmistra. V tomtéž roce byl jmenován zástupcem náčelníka 5. oddělení 1. odboru KS-StB Praha, Jaška. Krátce poté, v prosinci 1952, byl povýšen do hodnosti podporučíka.

¹⁴⁹ Archiv bezpečnostních složek, Personální spisy MV, arch. č. 5991/22, sign. 100-61. *Personální spis Jana Suchého*, s. 60-63, Životopis, 18. 10. 1954.

¹⁵⁰ Tamtéž, s. 76, Velitelský posudek ze školy SNB Dobruška, 1. 7. 1950.

¹⁵¹ Tamtéž, s.78, Kádrový posudek, 2. 2. 1951.

Jeho práci jako zástupce náčelníka hodnotil jeho nadřízený takto: „*V organizování své práce je soudruh iniciativní a důsledný, zodpovědně přistupuje k plnění vytyčených úkolů, na něž jest vždy dobře připraven. Práci přidělených soudruhů na 5. oddělení dovede dobře zorganizovat, rozdělovat a rovněž kontrolovat práci ostatních se úměrně jeho přičiněním zlepšuje. Při řízení práce je osobní účastí při vytyčování pracovních plánů jednotlivých orgánů radou nápomocen, čímž přispívá nejen k rovnoměrnému plnění úkolů, ale současně vytváří předpoklady i odborného růstu svěřených orgánů. Mimo uvedené funkce vyplývající z povinnosti zástupce náčelníka 5. oddělení rozpracovává samostatně 2 osobní svazky. Jeho zaměření do svazků je správné, dovede vyhmátnout podstatu věci a její závažnost, což se kladně projevuje ve stádiu rozpracování uvedených svazků. V souvislosti s tím řídí 3 agenturní spolupracovníky nasazené do uvedených objektů. Na schůzku s nimi je vždy řádně připraven, což se odráží i v poměrně kvalitních zprávách, které jsou z převážné části zaměřeny do rozpracovávaných objektů.*“¹⁵² Aby svou činnost ještě zlepšil, byl J. Suchý poslán 13. 7. 1953 do učiliště F. E. Dzeržinského v Praze-Veleslavín. Kurz trval do 19. 2. 1954 a J. Suchý zvládl kurz na výbornou, a byl povýšen do hodnosti poručíka.¹⁵³ 1. 4. 1954 nastoupil do Příbrami na uprázdněný post náčelníka OO-MV.

Jeho prvním úkolem bylo stmelit kolektiv, protože po odchodu náčelníka Spoura panovala mezi referenty velmi napjatá nálada. J. Suchý se své nové funkci velmi rychle zorientoval a podařilo se mu tím i činnost v OO-MV stabilizovat. Za to byl v listopadu 1954 mimořádně povýšen na nadporučíka.¹⁵⁴ Začátkem následujícího roku bylo jeho oddělení posíleno o členy bývalého oddílu Jizera a Suchý je do agendy úřadovny rychle zapracoval. Jeho nadřízení jej hodnotili jako jednoho z nejlepších náčelníků StB v kraji

¹⁵² Tamtéž, s. 84, Služební posudek, 26. 2. 1953.

¹⁵³ Tamtéž, s. 90, Školský služební posudek, 19. 2. 1954. V hodnocení stojí třeba toho: „*Po nástupu do kurzu se jevil jako příslušník s dobrými zkušenostmi z praxe, slabších vojenských vědomostí. O politické vzdělání projevil zájem a politického života se zúčastňoval. Hned od počátku se projevoval po všech stránkách jako jeden z nejlepších frekventantů na učebně. K výuce přistupoval zodpovědně a snažil se své vědomosti na seminářích předávat na ostatní soudruhy. Velice často a dlouze diskutoval ve všech katedrách, což bylo odrazem jeho dobré přípravy na semináře. Pomáhal ve výuce nejslabšímu frekventantu na učebně, kterému se po celou dobu kurzu plně věnoval. Ve všech katedrách si plně problematiku osvojil. Teorii dovede aplikovat do praxe a operativně řešit problémy. Po politické stránce jeho vědomosti odpovídají samostatně studujícím v RSS.*“

¹⁵⁴ Tamtéž, s. 93, Návrh na povýšení do hodnosti nadporučíka, 1. 11. 1954. Stojí v něm toto: „*Poručík Suchý je zařazen ve funkci náčelníka OO-MV Příbram od 1. 4. 1954. Do funkce se poměrně v krátké době zapracoval a získal dostatečný přehled o problematice okresu. Velmi kladně se projevil jeho vliv na kolektiv, který vinou bývalého náčelníka nebyl dostatečně po všech stránkách stmelěn. K tomuto přispělo hlavně to, že po stránce odborné má dostatečné znalosti, které získal službou na zdejší KS-MV a ve škole F. E. Dzeržinského, které přenáší na podřízené orgány. Tímto se celkově zlepšila úroveň odborné práce na OO-MV.*“

Praha. 7. 3. 1955 byla jeho činnost oceněna medailí „Za službu vlasti“.¹⁵⁵ Příbramská kapitola v činnosti J. Suchého se uzavřela v roce 1957, kdy byl povolán zpět na KS-StB Praha jako náčelník 4. odboru a na jeho místo nastoupil Zdeněk Rampa.¹⁵⁶ Poté J. Suchý prošel ještě mnoha funkcemi, jako například starší referent-metodik II. odboru KOS-MV ČSSR nebo starší referent-specialista zpravodajského odboru FS ZS (Federální správy zpravodajské služby).¹⁵⁷ Ze služby odešel Jan Suchý 30. 4. 1980 v hodnosti podplukovníka a s několika dalšími vyznamenáními. Byla to: „Za zásluhy o obranu vlasti“ z roku 1962, „O upevnění přátelství ve zbrani II. st.“ z roku 1974, „Medaile 30 let SNB“ z roku 1975, „Čestný odznak SNB“ z roku 1976, „Za obětavou práci pro socialismus“ z roku 1977 a „Za službu ve Sboru národní bezpečnosti“ z roku 1980.¹⁵⁸

Tuto skupinu příbramských důstojníků StB uzavírá **Zdeněk Rampa**. Narodil se 15. 12. 1925 v obci Buková na Příbramsku. Pocházel z dělnické rodiny, jeho otec Václav Rampa pracoval do roku 1942, kdy těžce onemocněl, v továrně Železářny Čenkov, matka Marie se starala o domácnost. I přesto, že vyrůstal v chudých poměrech, vychodil obecnou školu v Pičíně, poté měšťanskou školu v Příbrami, a nakonec absolvoval v letech 1940-1942 odbornou pokračovací školu, kde se vyučil zámečnickem. Poté pracoval ve stejné firmě jako předtím jeho otec, tedy v čenkovských železárnách, a setrval zde až do konce druhé světové války. Květnového povstání v roce 1945 se zúčastnil v domovské obci Buková, kde vykonával strážní službu. Krátce po osvobození vstoupil do KSČ a v červenci 1945 nastoupil k SNB.¹⁵⁹

Dle záznamů, uvedených v jeho osobním spisu, sloužil u uniformované policie pět let a vystřídal několik oddílů. Začínal jako čekatel SNB v Příbrami, poté byl převelen koncem července 1945 k oddílu v Terezíně, kde získal hodnost svobodníka a sloužil zde do ledna 1946 jako telefonista. Následovně sloužil do dubna 1946 na stanici SNB v Neštěmicích, dnes součást Ústí nad Labem, jako výkonný orgán. Poté nastoupil v červenci roku 1946 na kurz v učilišti SNB v Mariánských Lázních, kde také získal hodnost desátníka. Dále sloužil do 19. 7. 1947 u pohraničního útvaru SNB 9600, nejprve v Přebuzi a poté v Kraslicích a získal zde hodnost strážmistra. Posledním útvarem, ve kterém Z. Rampa sloužil, byl útvar Jeřáb, který sídlil v Jáchymově. Z. Rampa zde sloužil

¹⁵⁵ Tamtéž, s. 97, Služební hodnocení krajského náčelníka, 31. 10. 1955.

¹⁵⁶ Tamtéž, s. 98, Návrh na ustanovení do funkce náčelníka IV. odboru KS-MV Praha, 21. 11. 1956.

¹⁵⁷ Tamtéž, s. 131, Kádrová charakteristika Jana Suchého, nedatováno.

¹⁵⁸ Tamtéž, s. 122, Návrh na vyznamenání „Za službu ve Sboru národní bezpečnosti“, 10. 1. 1980.

¹⁵⁹ Archiv bezpečnostních složek, Personální spisy MV, arch. j. 6267/25, *Personální spis Zdeňka Rampy*, s. 14-17, Životopis Zdeňka Rampy z roku 1953.

do poloviny března 1949, kdy nastoupil na jáchymovské oddělení StB. Hodnostně povýšil na štábního strážmistra.¹⁶⁰

Jeho novým pracovištěm se stal 2. referát jáchymovské služebny StB. Vykonávat funkci výkonného orgánu. Pracovně se mu zde dařilo, ale kvůli údajné „likvidaci pobočky“ byl v prosinci 1950 převelen na KV-StB Karlovy Vary, kde pracoval rovněž na 2. referátu, ale už jako jeho velitel. Na podzim 1951 se vrátil zpět do Jáchymova, kde na znovuzřízeném oddělení StB vykonával vedoucího skupiny na 3. referátu. Výkon jeho skupiny hodnotil vedoucí 3. referátu vstržm. Rudolf Kašparovský takto: „*V současném zařazení jest jako skupinář na výši, velmi dobře přenáší svoje zkušenosti na ostatní soudruhy. Důkazem toho jsou pracovní úspěchy na této skupině. Nedostatkem je, že vždy nevolí dobrou formu vysvětlení a je proto někdy nepochopen. Ve své práci však dovede dát ostatním směr a perspektivu práce, nedostatkem je, že nevyžaduje důslednost v plnění rozkazů, sám o sobě je i dost lehkovážným. V řízení a řešení pracovních problémů je samostatným, velmi iniciativní, sám o sobě jest iniciativní a spolehlivý pracovník, který obětavě i při mimořádných požadavcích plní svoje úkoly dobře, zodpovědně a rychle. Chybí mu však více organizačních schopností a více důslednosti.*“¹⁶¹

Po návratu do Jáchymova byl Z. Rampa povýšen do hodnosti vrchního strážmistra.¹⁶² Aby si zdokonalil organizační schopnosti, byl v srpnu 1952 poslán na sedmiměsíční přípravný kurz operativních pracovníků v učilišti F. E. Dzeržinského v Praze-Veleslavín. Kurz absolvoval k 28. 2. 1953 s prospěchem velmi dobrým, a navíc byl povýšen na podporučíka.¹⁶³ Po návratu do Jáchymova se stal zástupcem náčelníka 3. referátu, později 4. odboru, ppor. Drahoslava Tomandla. Ačkoliv jeho výsledky byly dle hodnocení velmi dobré, koncem září 1954 požádal Zdeněk Rampa o přemístění na OO-MV Příbram, důvod žádosti o přemístění není znám.

¹⁶⁰ Tamtéž, s. 3, Zvláštní dotazník MV, nedatováno.

¹⁶¹ Tamtéž, s. 144-145, Velitelský posudek, 25. 6. 1952.

¹⁶² Tamtéž, s. 146-147, Služební posudek, 13. 8. 1952.

¹⁶³ Tamtéž, s. 149, Školský služební posudek, 10. 1. 1953. Zde je ukázka: „*Po zahájení školy se projevoval jako frekventant, který nemá dostatečnou praxi, což se projevovalo v jeho aktivitě. Jeho poměr k výuce se zdál vlažný. Od začátku měl zájem o bavení na učebně a výuce věnoval malou pozornost. Po stránce osobní se jevil jako soudruh, který si myslí že vše zná. Jeho vojenské vystupování bylo vzorné, kázeň však byla slabší. Po zjištění těchto nedostatků začali se členové štábu zaměřovat na jeho nedostatky a vhodným způsobem na ně vstržm. Rampu upozorňovali. Po zaměření se i stranické organizace se za účasti členů štábu bylo docíleno toho, že počal přistupovati zodpovědně ke studiu a sledovati pozorně přednášenou látku. Rovněž jeho aktivita se zvýšila a byla po stránce diskuzních příspěvků velmi hodnotná. Avšak po celou dobu osobního procesu se projevoval nedostatek praxe. Po stránce osobní se velmi znatelně zlepšily jeho kvality od pohovorů s nadřízenými a domluvě DO-KSČ.*“

Do Příbrami nastoupil v listopadu 1954 a stal se zástupcem náčelníka StB Jana Suchého. Jeho prvním úkolem po nástupu do funkce bylo vytvoření operativní skupiny pro zpracování problematiky uranu, což se mu podařilo. Za to mu bylo v únoru 1955 uděleno vyznamenání „Za službu vlasti“.¹⁶⁴ Svou funkci vykonával velmi dobře, nedostatky v organizační činnosti zde stále přetrvávaly. Ilustruje to hodnocení z listopadu 1955: „Nedostatkem v jeho chování je, že je dosti prchlý, i když proti r. 1954 se dovede více kontrolovat. Jeho chování k podřízeným není dosud takové, aby v něm soudruzi viděli předem svého představeného. Toto vede často k familiárnímu jednání, které jej mnohdy zbytečně zdržuje v práci, když se do jeho kanceláře dostaví několik soudruhů s různými problémy a snaží se řešit vše najednou. Na tento nedostatek byl upozorněn a snaží se jej odstranit, ale sám není dosti důsledný, aby vyžadoval větší kázeň.“¹⁶⁵ V roce 1956 Zdeněk Rampa v kariérním žebříčku postoupil výše. V červenci roku 1956 byl povýšen do hodnosti nadporučíka a byl dekorován medailí „Za zásluhy o obranu vlasti“. V lednu 1957 nahradil Jana Suchého ve funkci náčelníka OO-MV Příbram.¹⁶⁶ Jednou z hlavních akcí, do které se v této funkci zapojil, bylo vyšetřování redemptoristů na Svaté Hoře koncem roku 1961, kterou řídil spolu s příbramským velitelem VB Evženem Vyroubalem. Jeho působení v Příbrami se uzavřelo v roce 1964, kdy byl převelen na OO-MV v Mladé Boleslavi.¹⁶⁷ Řady policie opustil Zdeněk Rampa 31. 1. 1986.¹⁶⁸ Ze záznamů je známo, že naposledy zastával post zástupce náčelníka 6. odboru 11. správy FMV (Federální ministerstvo vnitra).¹⁶⁹ Odešel v hodnosti podplukovníka a s řadou několika dalších vyznamenání. Byla to: „Čestný odznak SNB“ z roku 1970, „30 let osvobození ČSSR“ z roku 1975, „30 let v SNB“ z roku 1979, „Za upevňování přátelství ve zbrani III. stupně“ z roku 1983, „Medaile SNB“ a „Za službu v SNB“ z roku 1985.¹⁷⁰

¹⁶⁴ Tamtéž, s. 161, Návrh na vyznamenání „Za službu vlasti“, 26. 2. 1955.

¹⁶⁵ Tamtéž, s. 163, Služební hodnocení, 30. 11. 1955.

¹⁶⁶ Tamtéž, s. 164, Návrh KS-MV Praha, 27. 11. 1956.

¹⁶⁷ Tamtéž, s. 167, Návrh KS-MV na odvolání, 29. 6. 1964. Důvody jsou popsány takto: „Soudruh Rampa se v okrese Příbram narodil, zde vyrostl a již od roku 1954 vykonává vedoucí funkce na OO-MV Příbram. Za dobu výkonu těchto funkcí vytvořili se u jmenovaného vztahy, které ho brzdí v prosazování nových forem práce. V důsledku toho navrhuji odvolání kpt. Rampy z funkce náčelníka OO-MV Příbram. Jmenovaný bude přemístěn na jiný okres střečeského kraje do stejné funkce, kde budou dále využity jeho znalosti a zkušenosti z bezpečnostní práce.“

¹⁶⁸ Tamtéž, s. 229, Kádrový rozkaz náčelníka 11. správy SNB, 14. 11. 1985.

¹⁶⁹ Tamtéž, s. 215, Kádrová charakteristika Zdeňka Rampy, nedatováno.

¹⁷⁰ Tamtéž, s. 225, Návrh na vyznamenání „Za službu v SNB“, 21. 11. 1985.

4. StB a politické procesy

4.1 Politické procesy 50. let

Politický proces je nejčastější asociace, kterou si člověk vybaví, když se řekne slovo „komunismus“. Byla to demonstrace tvrdosti komunistické represivní mašinérie. Režim tím udržoval atmosféru strachu ve státě a dával tím jasně najevo, že kdokoli se odváží nesouhlasit s nově nastoleným státním zřízením, bude za to tvrdě potrestán. A netýkalo se to jenom skutečných odpůrců režimu, např. ti, co nesouhlasili s výsledky parlamentních voleb, nebo nechtěli vstoupit do JZD, ale do této kategorie spadali i ti, kteří za 2. sv. války bojovali v západních armádách nebo měli na západě příbuzné a známé.¹⁷¹ Komunistům k tomuto divadlu hrůzy pomáhal aparát policie a justice, který jim byl plně loajální. Po převratu v roce 1948 totiž proběhly velké personální změny a na místa zkušených soudců, prokurátorů a policistů nastoupily straně oddané kádry. V případě policie drtivá většina neměla s touto prací zkušenosti, soudci a prokurátoři se školili v tzv. právnické škole pracujících. Mezi absolventy tohoto „institutu“ patřili i neblaze proslulí prokurátoři J. Urválek nebo L. Brožová-Polednová.¹⁷² Komunistickým představám spravedlnosti odpovídaly i zákony, jež byly „šité na míru“. Nejznámější byly zákon 231/48 Sb. na ochranu lidově demokratické republiky a nový trestní zákon č. 86/1950 Sb. Dle prvně jmenovaného zákona bylo odsouzeno do vězení nejvíce lidí za velezradu, nezákonné opuštění republiky, pobuřování proti republice a šíření poplašné zprávy. Dle trestního zákona nejvíce rozsudků padlo za ohrožení jednotného hospodářského plánu, nezákonné opuštění republiky, pobuřování proti republice a za velezradu.¹⁷³

Hlavními obdobími, kdy politické procesy v Československu probíhaly, byla období 50. a 70. let. 50. léta byla dobou, kdy komunistický režim po převratu v roce 1948 upevňoval svou pozici a odstraňoval všechny „zbytky“ demokracie, jednalo se o likvidaci soukromého sektoru, zrušení ostatních politických stran, o kolektivizaci zemědělství aj. Režim postupoval nezákonně, lidé byli odsuzováni často za smyšlené činy a jejich přiznání si vyšetřovatelé vynucovali brutálním zacházením. V období 1949-1954 skončilo ve vězení 95 600 lidí.¹⁷⁴ 70. léta byla obdobím počátků normalizace, kdy srpnová invaze vojsk Varšavské smlouvy v roce 1968 znamenala konec pokusu

¹⁷¹ KAPLAN, Karel – PALEČEK, Pavel. *Komunistický režim a politické procesy v Československu*. Brno: Barrister & Principal, 2008, vyd. 2, s. 41.

¹⁷² Tamtéž, s. 196.

¹⁷³ Tamtéž, s. 42.

¹⁷⁴ Tamtéž, s. 40.

Alexandra Dubčeka o umírněnější socialismus a Gustáv Husák po svém nástupu v dubnu 1969 vyhlásil návrat ke starým pořádkům. Postup normalizačního režimu vůči opozici už ale nebyl veden tak brutálně a tvrdě jako v předchozím období, nekonal se veřejné politické procesy a odpovídal tomu i počet odsouzených, tj. 47 887 osob.¹⁷⁵

Nejznámějšími procesy 50. let, též označované jako „monstrprocesy“, jsou procesy s církevními představiteli, s tzv. vedením záškodnického spiknutí (Milada Horáková a spol., též známý jako Proces H)¹⁷⁶ a s tzv. vedením protistátního spikleneckého centra (Rudolf Slánský a spol.).¹⁷⁷ Komunistický režim tyto události dokázal připravit do podoby zinscenovaného dramatu. StB za pomoci sovětských poradců připravila přesné scénáře, podle kterých měla být veřejná přelíčení vedena, obžalovaní se učili nazpaměť svou řeč u soudu, obecnstvo bylo dopředu vybráno a tíživou atmosféru posilovala neutichající propagandistická kampaň.¹⁷⁸ Režim se inspiroval u obdobných „monstrprocesů“ v Sovětském Svazu ze 30. let, kdy Stalin během tzv. velké čistky nechal zlikvidovat zejména své konkurenty ve straně a velké množství důstojníků Rudé armády.¹⁷⁹ Politicky motivovaných procesů bylo v 50. letech v Československu více, jmenujme např. procesy s armádními důstojníky, se sedláky-kulaky, s církevními činiteli, s emigranty, s členy Junáka apod.

V celém tomto období perzekucí sehrála StB jednu z klíčových rolí. Sledovala a zatýkala ty, kteří poté skončili u soudu a ve vězení. Těžila z toho, že měla takřka „volnou ruku“ k výkonu „práce“ a mohla plně realizovat své nezákonné metody. Do jejích rukou se mohl dostat v podstatě kdokoliv a za cokoliv. Dříve naprosto běžné věci, jako navštěvování spolků, soukromé vlastnictví podniku nebo pole, bylo náhle považováno za

¹⁷⁵ Tamtéž.

¹⁷⁶ Milada Horáková (1901-1950) je nejznámější obětí komunistické justice. Byla členkou strany národně socialistické a otevřeně vystupovala proti komunistické zvlá. Pomáhala lidem s emigrací za hranice a udržovala kontakty s politiky v exilu, např. Petrem Zenklem. StB ji zatkla v roce 1949 a v procesu s ní a její skupinou (Oldřich Pecl, Závěš Kalandra aj.) byla odsouzena k trestu smrti. Poprava proběhla 27. 6. 1950 v pankrácké věznici. Dostupné z:

https://cs.wikipedia.org/wiki/Proces_se_skupinou_Milady_Horákové. [cit. 2020-05-18]

¹⁷⁷ Rudolf Slánský (1901-1952) byl generálním tajemníkem KSČ a spolu s Klementem Gottwaldem patřili k hlavním tvářím strany. Padl za oběť Stalinovu rozkazu „hledejte nepřátele ve vlastních řadách“ a spolu s Bedřichem Reicinem, Vlado Clementisem, Karlem Švábem aj. byl odsouzen k trestu smrti. Dále v: Proces se spikleneckým centrem Rudolfa Slánského, *paměť národa*, [online]. [cit. 2020-05-18]. Dostupné z: <https://www.pametnaroda.cz/cs/magazin/stalo-se/proces-s-protistatnim-spikleneckym-centrem-rudolfa-slanskeho>

¹⁷⁸ KAPLAN, Karel, PALEČEK, Pavel. *Komunistický režim a politické procesy v Československu*, 2008, s. 43.

¹⁷⁹ Mezi známé oběti této čistky patřili např. generál Tuchačevskij nebo jeden z hlavních strůjčů bolševické revoluce v roce 1917 Lev Trockij. Dále v: Velký teror 1937-1938, *moderní dějiny*, [online]. [cit. 2020-05-18]. Dostupné z: <http://www.moderni-dejiny.cz/clanek/velky-teror-1937-1938/>

protistátní a protizákonné. StB měla k dispozici kartotéky a seznamy „podezřelých“, které vytvářela buď na základě skutečných důkazů, anebo na základě jen pouhé domněnky. Důkazy se získávaly buď informacemi od vězňů, nebo sledováním, odposlechy či informacemi od agentů v terénu. Po nashromáždění důkazů docházelo k zatýkáním a domovním prohlídkám, v žargonu StB k „realizaci“. K tomu ale neexistovaly žádné písemné podklady, často stačil jen ústní souhlas velitele, na což si poté stěžovali soudci, že nemají potřebné materiály k obvinění.¹⁸⁰

Zatčení následně putovali k vyšetřovatelům, kteří z nich měli dostat doznání ke spáchání činu. Že mnozí zatčení s tím, z čeho byli obviněni, neměli nic společného, nebylo podstatné. A doznání se vynucovala velmi krutě. Bylo na denním pořádku, že vyslýchaný byl bit, musel během výslechu stát, často i 48 hodin bez odpočinku, nebo neustále byl nucen chodit, dokud neodmlel anebo byl neustále buzen ze spánku. Existovaly tzv. výslechové plány, kde byly uvedeny otázky, jež vyšetřovatel kladl, a odpovědi, na které měl dotyčný pod nátlakem odpovědět. Na to musel protokol vyslýchaný potvrdit svým podpisem. Vyslýchaný byl však dost často psychicky i fyzicky zlomený, že nemohl udržet v ruce pero. Stávalo se, že vyslýchaný odmítl podepsat. Toho pak označili za zarputilého nepřítel a byly na něho uplatněny ještě tvrdší metody. Někteří vyšetřovaní na následky zranění utržených během výslechu zemřeli.¹⁸¹

Častokrát skončili lidé ve vězení díky provokacím StB. Ty StB prováděla velmi často, a ještě je zdokonalovala. Spočívaly například v nastražení kompromitujících předmětů, které se poté našly během domovní prohlídky, v zasílání dopisů od fiktivních osob ze zahraničí, nebo nasazení agentů do blízkosti podezřelých, kteří je měli přesvědčit k protistátní aktivitě. K nejznámějším provokacím patřila tzv. Akce Kámen, kdy agenti StB sehráli roli převaděče přes hranice a vytipované osoby přesvědčili k odchodu. Když se k tomu uvolili, agenti je v noci odvedli za „hranicí“, kde měla být falešná úřadovna americké zpravodajské služby a kde lidé odpovídali na otázky v dotazníku, který jim byl agenty předložen. Na základě uvedených odpovědí pak byli lidé zatčeni za pokus o nelegální opuštění republiky.¹⁸²

¹⁸⁰ KAPLAN, Karel – PALEČEK, Pavel. *Komunistický režim a politické procesy v Československu*, 2008, s. 183.

¹⁸¹ Tamtéž, s. 185. Další informace zde: JANDEČKOVÁ, Václava. *Falešné hranice: akce „Kámen“: oběti a strůjci nejutajovanějších zločinů StB 1948-1951*. Praha: Argo, 2018. ISBN 978-80-257-2408-8.

¹⁸² Akce Kameny. *česká televize*. [online]. [cit. 2019-11-02]. Dostupné z: <<https://www.ceskatelevize.cz/porady/10209991308-tajne-akce-stb/409235100221004-akce-kameny/>>

4.2. StB a politické procesy na Příbramsku

4.2.1 Akce Koubalova Lhota

Také na Příbramsku proběhla v 50. letech řada politických procesů. K nejznámějším patřil ten, který se vázal k událostem, které se staly v obci Koubalova Lhota, v malé vesnici na pomezí příbramského a píseckého kraje.

Případ se týká tří mužů: **Václava Junka**, **Aloise Laciny** a **Karla Máši**. Junek se narodil 9. 9. 1906 v Mokřicích na Příbramsku do zemědělské rodiny, jež vlastnila 10 ha půdy. Do Koubalovy Lhoty se v roce 1935 přizemnil. Politicky sympatizoval s agrárníky. Do KSČ vstoupil po roce 1945, ale krátce nato byl vyloučen kvůli neplnění dodávek. Po únoru 1948 se ale do KSČ vrátil. Lacina se narodil 25. 3. 1904 v Koubalově Lhotě, jeho rodiče byli rovněž zemědělci a vlastnili pozemek o výměře 12,5 ha. Politicky sympatizoval s lidovci, ale v roce 1945 vstoupil do KSČ a stal se členem zemědělské a vyživovací komise. Karel Máša se narodil 27. 1. 1905 rovněž v Koubalově Lhotě do živnostenské rodiny, jeho otec byl povoláním krejčí a vlastnil 5 ha půdy. Politicky rovněž sympatizoval s lidovci. Do KSČ vstoupil po roce 1945 a stal se členem místního národního výboru. 14. 1. 1951 se měli tři výše jmenovaní dopustit vraždy komunistického funkcionáře **Vladimíra Mandíka**, povoláním havíře.¹⁸³ Důvody, které vedly k této události, byly následující: Všichni čtyři jmenovaní zastávali funkce v MNV Koubalova Lhota. Mandík jako přesvědčený komunista usiloval, aby v obci vzniklo JZD, čemuž Lacina, Junek a Máša vehementně bránili. Po několika neshodách jim došla trpělivost a rozhodli se Mandíka odstranit. Když se 14. 1. 1951 V. Mandík vracel ve večerních hodinách z práce, Václav Junek ho napadl a utloukl holí, Lacina a Máša měli hlídat, kdyby někdo přicházel. Reakce na sebe nenechala dlouho čekat. StB zatkla Junka a Lacinu už následujícího dne v poledne, o tři dny později byl Lacina propuštěn. Junek ale během následujících výsledků změnil výpověď a svalil vinu i na Lacinu a Mášu, proto Lacina dne 21. 1. 1951 a Máša dne 22. 1. 1951 skončili v poutech.¹⁸⁴

¹⁸³ Národní archiv, Generální prokuratura v Praze, inv. č. 2, sign. 422-51. *Václav Junek a spol., 1951*, s. 3, Žaloba státní prokuratury, 3. 3. 1951. Píše se zde toto: „*Obvinění Václav Junek, Alois Lacina a Karel Máša již v době okupace terorizovali vesnici. Tehdy byl Václav Junek za denunciantství nacistickými vrahy jmenován vládním zmocněncem, Alois Lacina jeho zástupcem a Karel Máša zásobovacím referentem. Vydírali své sousedy a vydělávali šmelinařením ve velkém na bídě pracujících lidí z měst. Po skončení okupace ve svém počínání hodlali pokračovat. Zmocnili se vedení obce, aby dále vykořisťovali své sousedy a sabotovali zásobování. V Koubalově Lhotě se však našel statečný člověk, horník Vladimír Mandík. Ten ve své funkci předsedy MNV obviněné nejprve přesvědčoval o nutnosti spolupráce celé vesnice a chtěl je přimět k lidštějšímu vztahu ke společnosti. Když to nepomohlo, odhalil je jako škůdce před tváří celé vesnice.*“

¹⁸⁴ Tamtéž, s. 4-5, Zpráva Krajskému soudu České Budějovice, nedatováno.

Dne 3. 3. 1951 na tyto tři zatčené státní prokuratura podala žalobu a o šest dní později, tedy 9. 3. 1951, bylo zahájeno soudní líčení u Státního soudu v Praze.¹⁸⁵ Trojice byla obžalována z velezrady a vraždy a odsouzena k trestu smrti, jejich majetek měl připadnout státu a navždy ztratili občanská práva. Jejich odvolání a žádosti o milost soud zamítl a tak 15. 3. 1951 skončili Junek, Lacina a Máša na popravišti.¹⁸⁶ Mediální kampaň ohledně tohoto procesu byla značná. Titulní stránky novin se plnily floskulemi jako „zákeřná vražda“, „vesničtí boháči“ apod. Deník Obrana lidu z 11. 3. 1951 hlásal: „*Tři vesničtí boháči odsouzeni pro zákeřnou vraždu.*“ Vydání Svobodného slova z téhož dne zase mělo: „*Spravedlivý trest zákeřným vrahům.*“ A Rudé Právo mělo dokonce dva titulky k této události. První zněl „*Spravedlivý trest za zločiny vesnických boháčů*“, druhý hlásal „*Ani vraždami nás nezastaví na cestě vpřed.*“ V samotné Koubalově Lhotě zažívaly rodiny popravených hotové peklo. Dle výpovědi vdovy po Václavu Junkovi v Zemědělských novinách z července 1968 po nich lidé neustále pokřikovali: „*Vrazi! Vrazi!*“ a při zabavování jejich majetku, kdy dohlížející policista poznamenal, že děti nebudou mít co jíst, jeden vesničan odvětil: „*Takový dobytek ať pochcípá! Jsou to děti vraha.*“¹⁸⁷

Dle záznamů je známo, že koncem 50. let, kdy probíhaly revize politických procesů na příkaz ministra vnitra Rudolfa Baráka, podala manželka Karla Máši Marie stížnost na Generální prokuraturu Praha, že její manžel byl odsouzen neprávem a žádala o revizi případu. Její žádost byla zamítnuta, neboť prý „*stěžovatelka uvádí pouze své subjektivní názory.*“ V březnu 1965 ale přišla na Nejvyšší soud a na UV KSČ žádost od Jiřího Junka, Josefa Máši a Jiřího Máši, aby bylo obnoveno řízení a přezkoumán rozsudek. Bylo zjištěno, že skutková podstata velezrady, a z níž byli výše zmínění odsouzeni, nebyla v rozsudku ani obžalobě konkretizována, neboť soud se zaměřil pouze na přípravu a provedení trestného činu. Dále bylo poukázáno na to, že doznání obsahují mnoho nejasností a nepřesností a že výpovědi svědků se zaměřují pouze na osobní vlastnosti pachatelů a postiženého a na poměry v obci, aniž by to nějak osvětlilo okolnosti samotné vraždy. Dále se zjistilo, že doznání obviněných bylo dosaženo pomocí psychického a fyzického nátlaku a že obhajobě nikdo nepředložil důkazy, jež se v původním vyšetřování

¹⁸⁵ Tamtéž, s. 6, Zpráva generální prokuratury, 10. 3. 1951.

¹⁸⁶ Tamtéž, s. 10, Rozsudek Státního soudu Praha, 9. 3. 1951. Případem této tragédie a následným soudním procesem se podrobněji zabýval Tomáš Bursík ve své studii. Odkaz zde: BURSÍK, Tomáš: Vražda předsedy MNV v Koubalově Lhotě. In: *Politické procesy v Československu po roce 1945 a „Případ Slánský“*. Brno, 2005, s. 257-270.

¹⁸⁷ Tamtéž, nečíslováno, Novinové články k případu, 1951-1968.

podarilo získat. A v neposlední řadě jeden ze svědků ve výpovědi ze dne 7. 12. 1963 zmínil nález zrezivělého náboje, o němž se původní materiály nezmiňují. 9. 7. 1965 pak Nejvyšší soud všechny rozsudky zrušil a následně Krajský soud v Praze dne 27. 10. 1965 oficiálně zprostil Mášu, Lacinu a Junka obvinění.¹⁸⁸

4.2.2 ThDr. Ivan Mastiliak a proces s představiteli řeholních řádů v roce 1950

Následující případ je příkladem politického procesu s církevními představiteli, jinak též známý jako proces s Augustinem Machalkou a spol. Ačkoliv osoby figurující v tomto procesu pocházely ze všech koutů republiky, je připomenut proto, že jeden z odsouzených působil na Příbramsku.

V procesu bylo souzeno deset představitelů církevních řádů: redemptorista a profesor křesťanské filozofie a orientalistiky **Ján Ivan Mastiliak** (5. 11. 1911 Nižný Hrabovec, Slovensko), premonstrát a opat kláštera v Nové Říši **Augustin Machalka** (14. 9. 1906 Ústí u Hranic, okr. Přerov), jezuita a provinciál české provincie jezuitů **František Šilhan** (7. 1. 1905 Tanvald), premonstrát a opat kláštera v Želivě **Bohumil Vít Tajovský** (3. 3. 1912 Klanečná, okr. Havlíčkův Brod), dominikán a profesor na dominikánském učilišti Olomouc **Silvestr Josef Braitó** (14. 6. 1898 Rusčuk, Bulharsko), redemptorista a ekonom kláštera u sv. Kajetána v Praze **Jan Blesík** (23. 6. 1909 Uh. Hradiště), františkán a vyhlášený kazatel **Jan Evangelista Urban** (20. 2. 1901 Praha), jezuita a šéfredaktor týdeníku Katolík **Adolf Kajpr** (5. 7. 1902 Hředle, okr. Beroun), jezuita a šéfredaktor Dorostu **František Mikulášek** (24. 4. 1913 Šošůvka, okr. Blansko) a nakonec premonstrát a provizor kláštera v Nové Říši **Stanislav Barták** (3. 1. 1915 Šaratice, okr. Vyškov).¹⁸⁹

StB vybrala tyto osobnosti jako příklad „nejreakčnějších“ duchovních a měla je rychle „zpracovat“ k přípravě veřejného procesu, který měl následovat. Za tím účelem byly vytvořeny dvě vyšetřovací skupiny: první byla tzv. instruktážní, vyslalo ji hlavní velitelství StB a tvořili ji: Ladislav Mácha, Václav Hrabák, Stanislav Řezníček a Miloš Hrabina. Druhou vyslalo KV StB Praha a ta se starala přímo o vyšetřování. Tvořili ji Vojtěch Ježek, Vlastimil Volkán, Josef Michálek, Jaroslav Jeřábek, Jan Kušička a Jan

¹⁸⁸ Archiv bezpečnostních složek, Správa vyšetřování StB – vyšetřovací spisy České Budějovice, arch. č. V-9744 CB, *Václav Junek a spol.*, s. 32, Rozsudek Krajského soudu Praha, 27. 10. 1965.

¹⁸⁹ Archiv bezpečnostních složek, Správa vyšetřování StB – vyšetřovací spisy MV, arch. č. V-2844 MV, *Augustin Machalka a spol.*, s. 1, Trestní oznámení KV StB Praha, 22. 3. 1951.

Mička.¹⁹⁰ O tom, že proces a jeho příprava sledovaly vyšší politické zadání, svědčí zápis z porady na ministerstvu spravedlnosti z 25. 3. 1950, tedy šest dní před zahájením líčení.¹⁹¹

Tím postiženým duchovním, který v době svého zatčení působil na Příbramsku, byl **ThDr. Ján Ivan Mastiliak** (někde se uvádí jako Mastyliak). Narodil se 5. 11. 1911 v Nižném Hrabovci v okrese Vranov nad Toplou na východě Slovenska do dělnické rodiny. Rodiči byli Mikuláš a Anna Mastiliakovi. Po absolvování školní docházky v obecné škole vystudoval gymnázium a mezi roky 1937-1944 studoval v Římě v Papežském východním ústavu a na Gregoriánské univerzitě. V březnu 1944 se vrátil na Slovensko, přesněji do Podolince pod Vysokými Tatrami. Zde působil jako tlumočnick postupujícím rudoarmějcům. Po osvobození sloužil jako představený Řeckokatolického domu redemptoristů v Michalovcích a následně byl vyslán do obce Obořiště u Dobříše, kde se stal lektorem bohosloveckého ústavu.¹⁹²

14. 3. 1950 v půl desáté večer byl páter J. I. Mastiliak v rámci Akce Řády zatčen a umístěn do vazby v centrále StB v Bartolomějské ulici. O den později tři pracovníci StB prohledali jeho klášterní byt a zabavili psací stroj a různé tiskoviny.¹⁹³ 31. 3. 1950 byl spolu s výše uvedenými řeholníky předveden před Státní soud Praha a toto hrůzné divadlo mohlo začít. Předsedou soudu byl Jaroslav Novák, prokuraturu zastupovali Karel Čížek, Josef Urválek a Ludmila Brožová-Polednová.¹⁹⁴ Komunistický režim na tomto procesu

¹⁹⁰ Archiv bezpečnostních složek, Správa vyšetřování StB – vyšetřovací spisy MV, arch. č. V-2844 MV, *Augustin Machalka a spol.-operativní podsvazek 1*, s. 3, Inspekční správa MV, 17. 5. 1965. Zde je úryvek výpovědi jednoho z aktérů příprav procesu, Bohumila Košaře: „*Před zahájením vyšetřování byla uskutečněna porada všech bezpečnostních pracovníků na případě pracujících. Na této poradě bývalý velitel StB Závodský tlumočil příkaz ministra vnitra asi v tomto smyslu: „Soudruzi, byli jste vybráni ke zpracování velmi důležitého politického případu. Vzhledem k tomu, že se bude provádět s těmito osobami veřejný proces, je třeba při vyšetřování vycházet ze skutečností o trestné činnosti, kterou tyto osoby spáchaly, a tudíž vyšetřování musí být vedeno seriózně, bez použití jakéhokoliv fyzického nebo psychického násilí. Uvědomte si, že máte před sebou kněze a nikoliv teroristy. Podle toho se k nim také chovejte!*“

¹⁹¹ Tamtéž, s. 9, Zápis porady na ministerstvu spravedlnosti, 25. 3. 1950. Zde je úryvek ze zmíněného zápisu: „*Procesem s procesním materiálem musí být odhalena nepřátelská politika Vatikánu proti zemím lidové demokracie a Sovětskému svazu a dokumentováno, že řády a kláštery byly přímo napojeny do této rozvratnické politiky Vatikánu a byly semeništem protistátních činů. Není možno chápat proces tak, že v procesu šlo jen o zjištění viny jednotlivých obžalovaných, nýbrž na procesu musí být rozvinuty široce otázky nepřátelské a protilidové politiky Vatikánu, vysoké hierarchie u nás, klášterů a řádů. Materiál je obsažen zejména v knihách: „Spiknutí proti míru“, „Vatikán mezi válkami“, brožura „Vatikánská politika“ a dále kniha „Spiknutí proti republice“. Tento materiál má již s. Čížek k dispozici. Další materiál: „Černá kniha o Mindszentym“, „Politika Vatikánu ve východoevropských zemích“ a materiál z výstřižků z Monitoru k vatikánské politice byl převzat od s. Krestýnové a předán ihned s. Čížkovi.“*

¹⁹² Archiv bezpečnostních složek, Správa vyšetřování StB – vyšetřovací spisy MV, arch. č. V-2844 MV, *Augustin Machalka a spol.*, s. 115, Zápis o výpovědi obviněného, 16. 3. 1950.

¹⁹³ Tamtéž, s. 111, Protokol o provedení domovní prohlídky, 15. 3. 1950.

¹⁹⁴ KAPLAN, Karel, PALEČEK, Pavel. *Komunistický režim a politické procesy v Československu*, 2008, s. 77.

chtěl Vatikán vykreslit jako kapitalistického nepřítele, řády a kláštery chtěl představit jako nástroje rozvratnické činnosti USA, měl dokázat, že je „*Vatikán zapleten do veškerých intrik a útoků proti lidově demokratickému zřízení jako celku, jako tomu bylo např. v Maďarsku při procesu s L. Rajkem nebo při akcích v Polsku.*“¹⁹⁵

Jan Mastiliak byl ze všech obžalovaných pranýřován nejvíce. Celkem mu přitížilo, že měl kontakty na členy řádu v zahraničí v Římě, v Belgii a v Holandsku, takže tímto spadl do kategorie „imperialistického agenta“. V žalobě přesně stálo toto: „*Mastiliak Jan, řeholní kněz řádu redemptoristů, vyškolen na papežském východním ústavu v Římě pro boj proti SSSR. Krátce před slovenským povstáním byl odeslán jako agent s konkrétními úkoly na východní Slovensko. Již za slovenského povstání v roce 1944 dopustil se zrady a vyzvědačství proti ČSR tím, že podával zprávy o Rudé armádě prostřednictvím svého provinciála do Říma. Po revoluci v roce 1945 jako lektor na bohosloveckém učilišti v Obořišti zahrocoval svoje přednášky proti současnému státnímu zřízení. Udržoval stálý styk s představenými a příslušníky řádu redemptoristů v cizině, zejména v Římě, Holandsku a Belgii, jimž podával informace o poměrech v ČSR, o které jevíli veliký zájem. Napomáhal nepřátelským osobám při jejich útěku do nepřátelské ciziny přes hranice ČSR. Zneužíval kazatelny ke skrytému štvání proti republice a četl pobuřující pastýřský list.*“¹⁹⁶

Líčení se táhlo až do 4. 4. 1950, kromě Stanislava Bartáka, který byl vinen za neoznámení trestného činu, byli všichni obviněni z velezrady, vyzvědačství a sdružování proti státu dle zákona č. 231/48 Sb. Soud vynesl takovéto rozsudky:

Augustin Machalka - 25 let těžkého žaláře, Silvestr Brait - 15 let těžkého žaláře, Jan Mastiliak – doživotní trest těžkého žaláře, František Šilhan - 25 let těžkého žaláře, Vít Bohumil Tajovský - 20 let těžkého žaláře, Josef Urban - 14 let těžkého žaláře, Adolf Kajpr - 12 let těžkého žaláře, Jan Blesík - 10 let těžkého žaláře, František Mikolášek - 9 let těžkého žaláře, Stanislav Barták - 2 roky těžkého žaláře.

Všechny jejich majetek propadl státu, byla jim odebrána čestná občanská práva, konkrétně S. Bartákovi na 3 roky a zbytku skupiny na 10 let. Kromě Bartáka museli

¹⁹⁵ Archiv bezpečnostních složek, Správa vyšetřování StB – vyšetřovací spisy MV, arch. č. V-2844 MV *Augustin Machalka a spol.-operativní podsvazek 1.*, s. 10-11, Zápis porady na ministerstvu spravedlnosti, 25. 3. 1951.

¹⁹⁶ Archiv bezpečnostních složek, Správa vyšetřování StB – vyšetřovací spisy MV, arch. č. V-2844 MV. *Augustin Machalka a spol.*, s. 8-9, Trestní oznámení KV StB Praha, 22. 3. 1950.

všichni zaplatit pokutu, konkrétně Mikolášek 10 000 Kčs, Blesík a Kajpr 20 000 Kčs, Urban a Braito 30 000 Kčs a zbylí 50 000 Kčs.¹⁹⁷

ThDr. Mastiliak strávil ještě dva týdny po vynesení rozsudku v pankrácké věznici. Poté byla celá skupina převezena do věznice Mírov, kde strávili pouhý týden a následoval další přesun, tentokrát do Valdic. Této věznici se též říkalo Kartouzy, podle bývalého kartuziánského kláštera, v němž se nyní věznice nacházela. Kněží byli umístěni na samoty, nejprve po jednom, pak po dvou. Vycházky měli povolené jen dvakrát týdně na čtvrt hodiny, v rozestupech pěti kroků od sebe. Byli drženi v přísné izolaci, svědčí o tom zákaz jakékoliv korespondence.¹⁹⁸

Dne 6. 11. 1950 byli ThDr. Mastiliak a ostatní kněží převezeni opět na Pankrác, protože režim chystal monstrproces s biskupy (proces Zela a spol.) a výpovědi Machalky a spol. potřeboval jako jeden ze stěžejních podkladů. Kněží byli opět umístěni na samoty, Mastiliak dokonce skončil v temnici. Poté byla skupina rozdělena, někteří kněží byli přemístěni na Slovensko do Leopoldova, někteří zpět na Mírov. J. I. Mastiliak skončil právě v Leopoldově. Trest mu byl z doživotí později zmírněn na 25 let, z nichž si odseděl 15, než byl v roce 1965 na amnestii propuštěn a o tři roky později Nejvyšší soud veškeré rozsudky nad ním a zbytkem skupiny zrušil. Zemřel jen dva měsíce před sametovou revolucí, 18. 9. 1989 ve věku 77 let.¹⁹⁹

¹⁹⁷ Archiv bezpečnostních složek, Správa vyšetřování StB – vyšetřovací spisy MV, arch. č. V-2844 MV. *Augustin Machalka a spol.*, s. 12-15, Rozsudek Státního soudu Praha, 5. 4. 1950.

¹⁹⁸ VAŠKO, Václav. *Neumlčená. Kronika katolické církve v Československu po druhé světové válce*. Praha: Zvon, 1990, s. 148.

¹⁹⁹ Archiv bezpečnostních složek, Správa vyšetřování StB – vyšetřovací spisy MV, arch. č. V-2844 MV. *Augustin Machalka a spol.*, s. 16, Usnesení krajského soudu Praha, 10. 5. 1965.

5. StB a zásahy proti skupinám obyvatelstva na Příbramsku

Také v historii činnosti StB na Příbramsku lze najít řadu akcí zaměřených proti skupinám odporu. Půjde zde o případy zásahů jak proti skutečným odpůrcům režimu, tak i proti nevinným občanům, kteří se neztotožnili s komunistickou vizí společnosti.

5.1 Zásahy proti skupinám odporu

5.1.1 Skupina Josef Heřmanský a spol.

První případ skupiny občanů, kterou je možné zařadit mezi perzekvované skupiny odporu, které působily též na Příbramsku, se týkal případ nazvaný Josef Heřmanský a spol., který se odehrál na přelomu let 1949-1950. Do pozornosti StB se dostala velká skupina lidí, která pro své názory a činnost byla považována za nepřátelskou. Tuto skupinu tvořilo 16 osob: úředník **Josef Heřmanský** (4. 4. 1925 Turčanský Sv. Martin), obchodník **Josef Černoušek** (14. 11. 1919 Beroun), obchodní úředník **Josef Andrlé** (29. 6. 1918 Mnichovo Hradiště), kriminální podasistent **Josef Karásek** (21. 2. 1924 Velcí, okr. Příbram), kriminální podasistent **Vlastimil Novotný** (6. 9. 1923 Bělušice, okr. Kolín), strojní zámečník **Bohuslav Novák** (13. 4. 1923 Kly, okr. Mělník), zaměstnankyně ČSD **Ludmila Černá** (14. 5. 1920 Dušejov, okr. Jihlava), finanční účetní **Radomír Černý** (14. 8. 1921 Křivoklát), havíř **Antonín Frána** (3. 10. 1911 Praha), učitel **František Míchal** (19. 11. 1910 Skalice, okr. Tábor), dělník **Alois Mrkáček** (30. 12. 1905 Oseč, okr. Příbram), student gymnázia **Jaromír Zástěra** (2. 5. 1930 Příbram), ošetřovatelka **Vilma Kolčavová** (16. 5. 1925 Spišská Nová Ves), výrobce kočárků **Antonín Šťastný** (12. 2. 1907 Jenišovice, okr. Mělník), správce benzinové služby **Antonín Červenka** (27. 12. 1915 Tesary, okr. týž) a ošetřovatelka **Ludmila Šedinová** (4. 4. 1924 Praha). Důležitá část aktivit této skupiny byla vázána i na Příbramsko, odkud pocházeli a působili její tři členové: Josef Karásek, Alois Mrkáček a Jaromír Zástěra.²⁰⁰

To, co spojovalo Josefa Heřmanského a činnost této skupiny s Příbramí konkrétně, byl fakt, že, kromě dalších aktivit, byla jejich prostřednictvím předána do zahraničí speciální mapa s vyznačenými příbramskými doly, s průmyslovými závody, a zpráva o kapacitě dolů a závodů. J. Heřmanský, který sehrál významnou organizační roli v rámci skupiny, odjel v únoru 1949 do Příbramí, kde mu jeho spolupracovnice Ludmila Černá

²⁰⁰ Národní archiv, Státní prokuratura Praha, sign. Pst I 47/50, nezpracováno. *Soudní spis Josef Heřmanský a spol.*, s. 180-186, Žaloba státní prokuratury, 20. 3. 1950.

domluvila schůzku s Aloisem Mrkáčkem, elektromontérem z Březových Hor u Příbrami, který mu slíbil kontakt na další osobu z Příbrami. Jednalo se o Jaromíra Zástěru, který studoval na reálném gymnáziu v Příbrami, a který byl dříve organizován v mládeži národně socialistické strany. J. Zástěra následně předal J. Heřmanskému na schůzce v Praze na jaře 1949 nákres příbramských dolů. Heřmanský dále obdržel od spolupracovníků v Příbrami speciální mapu příbramského okresu s vyznačenými místy důlní těžby. Vedle zeměpisných údajů bylo na mapě vyznačeno, zda je důl schopný provozu a zda je střežen. Přiložena byla též zpráva o několika podnicích v Příbrami s popisem jejich výroby.²⁰¹

Specifikou skupiny Josefa Heřmanského bylo, že působila též v Děčíně, v Praze a Pardubicích. Politicky se jednalo zejména o řadové členy předúnorové národně socialistické strany. Trestná činnost, označovaná komunistickými soudy jako velezrada a vyzvědačství, spočívala v opatrování zpráv hospodářského, politického a vojenského rázu a jejich předávání americké zpravodajské službě CIC. Zároveň převáděli osoby přes hranice do americké zóny v Německu, většinou za peníze. Úředník Josef Heřmanský byl vedoucím organizace, jejímž úkolem bylo, podle vládnoucí KSČ, vyzvídat státní tajemství, a to v úmyslu vyrazit je cizí moci. To bylo skutečně činěno a realizováno po delší dobu a ve značném rozsahu. Prostřednictvím jednoho ze spolupracovníků umožnil J. Heřmanský ilegální přechod přes hranice asi patnácti osobám. Josef Heřmanský byl zatčen 8. července 1949 v Praze byl několik měsíců vyšetřován v rámci Akce Hvězda. Státní soud v Praze vynesl 18. dubna 1950 exemplární tresty, nakonec však J. Heřmanský a druhý odsouzený k absolutnímu trestu – Josef Černoušek – popraveni nebyli. Všem odsouzeným – tedy 16 osobám, byly postupně amnestiemi prezidenta republiky tresty sníženy, popřípadě byli z výkonu trestu propuštěni. Revize soudního řízení v 60. letech nepřinesly kýžený výsledek. Plně rehabilitováni byli odsouzení odbojáři až podle zákona č. 119/1990 Sb., ale toho se již mnozí nedožili. J. Heřmanský sám nastoupil do vězení 5. července 1950. Trest mu byl snížen na doživotí. S pěti spoluvězni uprchl počátkem ledna 1952 z Leopoldova, ale byl dopaden. Propuštění se až dočkal 11. května 1960 na amnestii prezidenta Novotného. Poté byl převezen do psychiatrické léčebny v Praze Bohnicích.²⁰²

Jak již bylo uvedeno, StB od září do prosince 1949 v rámci Akce Hvězda celou skupinu pozatýkala, Josef Karásek byl zatčen 6. 10., Alois Mrkáček 23. 9. a Jaromír

²⁰¹ ROKOSKÝ, Jaroslav. Čtyřicet až do smrti? Příběh odbojové skupiny Josefa Heřmanského. In: *Paměť a dějiny*, č. 01/2017, s. 94-107.

²⁰² Tamtéž.

Zástěra 25. 9. Všichni byli posléze postaveni před Státní soud Praha, přelíčení se konalo od 14. do 18. dubna 1950. Alois Mrkáček se měl provinít tímto: „*V době od prosince 1948 do dubna 1949 v Příbrami a jinde prostřednictvím Ludmily Černé navázal styky s Josefem Heřmanským, který ho požádal o spolupráci v protistátní činnosti, zejména o podávání zpráv rázu vojenského, politického nebo hospodářského, nebo o seznámení s osobou, která by mohla takové zprávy podávat, získal Jaromíra Zástěru, který přislíbil zprávy opatřovat, a předal Heřmanskému prostřednictvím Černé zprávy o důležitých rudných dolech a průmyslových závodech v jednom středočeském okrese, dodané mu Zástěrou.*“²⁰³

Pro Jaromíra Zástěru bylo připraveno takovéto obvinění: „*V době od léta 1948 do dubna 1949 v Příbrami a jinde opatřil si od jistého zaměstnance důležitých rudných dolů 3 vzorky uranové rudy, které zamýšlel odvézt do ciziny a tam je předat orgánům cizí moci, prostřednictvím Aloise Mrkáčka navázal spojení s Josefem Heřmanským, který jej požádal o spolupráci v protistátní činnosti, zejména o dodávání zpráv rázu vojenského, politického nebo hospodářského ze svého okolí, slíbil tak učinit a skutečně Heřmanskému dodal zprávu týkající se asi 7 důležitých rudných dolů v jednom středočeském okrese se speciální mapou, na níž vyznačeno umístění těchto dolů, a seznamem, na němž uveden bližší popis provozu dolů, a zprávu o několika průmyslových závodech v témže obvodě.*“²⁰⁴

Josefa Karáska komunistická justice obvinila z následovné protistátní činnosti: „*Ačkoliv byl od r. 1946 členem KSČ, se k této politické příslušnosti na kriminální úřadovně v Břevnově, kam byl přidělen v r. 1947, nechtěl znát a shodoval se v názorech s obžalovaným Vlastimilem Novotným, který byl tamtéž zaměstnán, jakož i jeho známým Bohuslavem Novákem. Karásek řekl jednou Novotnému a Novákovi, že by vstoupil do nějaké ilegální organizace. S Josefem Andrlem ho seznámil Vlastimil Novotný a Andrle říkal Karáskovi, že je hledán StB, a že se potřebuje rychle dostat za hranice pročež se Karásek v té době obrátil na svého známého u StB Bohumila Beneše a posléze na Antonína Červenku, o němž věděl, že je zaujat proti lidově-demokratickému zřízení a Červenka Andrlovi k útěku za hranice dopomohl. Karásek věděl od Andrleho, když se tento vrátil po 27. říjnu 1948 ilegálně z Německa do ČSR, že pracuje pro cizí výzvědnou službu a že potřebuje sehnat nějaké zprávy z ČSR a taky dostal od Andrleho jeden*

²⁰³ Národní archiv, Státní prokuratura Praha, sign. Pst I 47/50, nezpracováno. *Soudní spis Josef Heřmanský a spol.*, s. 180-186, Žaloba státní prokuratury, 20. 3. 1950.

²⁰⁴ Tamtéž.

*dotazník jednající o letišti, druhý dotazník pak o železniční trati, podle nichž měl Andrlemu získat zprávy. Karásek dal Andrlemu index hledaných osob a plánek Václavského náměstí, jak je uvedeno na č. 1.235, a věstník KS. Karásek také na žádost Andrlovu opatřil dvě staré protektorátní občanské legitimace s fotografiemi Andrleho a Černouška, jakož i razítkem přihlašovacího úřadu, a kromě toho sdělil Andrlemu ústní zprávu o jistých vojenských opatřeních, jak jsou uvedena na č. 1.256.*²⁰⁵

Všichni byli obviněni dle zákona č. 231/48 Sb., kromě Ludmily Šedinové, jenž měla spáchat dle §35 zločin neoznámení trestného činu, měl zbytek skupiny spáchat zločin velezrady (§1) nebo vyzvědačství (§5). Rozsudky byly takovéto: Josef Heřmanský, Josef Černoušek - trest smrti, Josef Andrle - doživotní těžký žalář, Josef Karásek - 25 let těžkého žaláře, Vlastimil Novotný - 20 let těžkého žaláře, Jaromír Zástěra - 18 let těžkého žaláře, František Míchal - 20 let těžkého žaláře, Alois Mrkáček - 13 let těžkého žaláře, Vilma Kolčavová - 20 let těžkého žaláře, Antonín Šťastný - 14 let těžkého žaláře, Antonín Červenka - 11 let těžkého žaláře, Bohuslav Novák-10 let těžkého žaláře, Ludmila Černá - 25 let těžkého žaláře, Radomír Černý - 15 let těžkého žaláře, Antonín Frána – 14 Ludmila Šedinová - 2 roky těžkého žaláře, zostřeného jednou čtvrtletně tvrdým ložem.²⁰⁶

Kromě posledně jmenované všem byl udělen peněžitý trest 10 000 Kčs, zkonfiskován majetek, a nakonec jim byla odebrána občanská práva, konkrétně na dobu 10 let pro Heřmanského, Černouška, Andrleho, Karáska, Novotného, Černé, Černého, Míchala, Mrkáčka, Kolčavové, Fránu a Šťastného, a na dobu 3 let pro Šedinovou. Jaromír Zástěra měl být dle §55 zákona č. 231/48 Sb. po ukončení trestu vyhoštěn z republiky.²⁰⁷

Alois Mrkáček se narodil 30. 12. 1905 v obci Oseč na Příbramsku. Pocházel z dělnické rodiny, jeho otec Alois pracoval jako havíř, matka Justina se starala o domácnost. Oba rodiče zemřeli, když byl ještě malý, a tak strávil čtyři roky v sirotčinci. Vychodil obecnou školu v Obecnici a poté měšťanku a studoval na gymnáziu v Příbrami. Od svých 14 let byl zaměstnán u Rudných dolů Příbram, kde se vyučil

²⁰⁵ Národní archiv, Správa Sboru nápravné výchovy, nezpracováno. *Osobní spis Josefa Karáska*, s. 10, Rozsudek Státního soudu Praha, 18. 4. 1950.

²⁰⁶ Národní archiv, Státní prokuratura Praha, sign. Pst I 47/50, nezpracováno. *Soudní spis Josef Heřmanský a spol.*, s. 1-10, Rozsudek Státního soudu Praha, 18. 4. 1950.

²⁰⁷ Tamtéž.

elektromechanikem a toto řemeslo vykonával až do svého zatčení. Byl ženatý s Annou Šejnovou, měli spolu dceru Milenu.²⁰⁸

Dne 23. 9. 1949 v 17.30 hod ho zatkla příbramská StB a byl odvezen do pankrácké věznice do vazby. O tři dny později byl předveden k výslechu a zde vypověděl: „*V prosinci 1948 opravoval jsem generátor a elektrické zařízení u fy. Dvořáková-výroba šrotovníků u Příbrami. Při tom o svačině jsem viděl, že mají na návštěvě nějakou slečnu. Představili jsme se navzájem, ona se mi představila jako Dvořáková /Černá/ a hovořili jsme o všedních věcech, např. kde pracuji, kde ona, a jestli jsem ženat atd. Když jsem s ní zůstal sám, převedli jsme debatu na události světové a politické. Oba jsme kritizovali poměry u nás v ČSR, hlavně hospodářské. Dvořáková /Černá/ se mě ptala co je v Příbrami nového a zdali zde existuje hnutí proti státu a proti státnímu zřízení. Odpověděl jsem, že zde něco být muselo, a sice že na zimu tu byla zavřena pro nějaké letáky skupina lidí. /Mám za to, že se jednalo o lidi, kteří byli organizováni v lidové straně/. Dále se Dvořáková /Černá/ zmínila, že v Praze zná nějakého pána, který tyto protistátní akce organizuje a že mě s ním seznámí. Já jsem souhlasil a smluvili jsme den schůzky. Ona mi řekla, že zařídí, aby ten pán přijel večerním vlakem do Příbrami, kde se sejdeme. A abychom se poznali že bude mít na sobě semišový kabát s páskem, že je střední postavy a má pod nosem fousky a na klopě bude mít odznak KSČ. Mě řekla, abych zůstal oblečen tak jak jsem byl, tzn. v koženém kabátě a s rádiou na hlavě, a měl v ruce noviny Rudé Právo. A abych čekal v nádr. čekárně pod tabulí příjezdu a odjezdu vlaků. Opravuji se, bylo to až na konci ledna 1949. Na začátku února 1949 jsem se skutečně s oním mužem sešel. Čekal jsem na něj na nádraží v 18.30 hod. Když přijel vlak a já jsem tam stál, přistoupil ke mně nějaký muž a ptal se mě, zda jsem to já, co čekám na nějakého pána. Já jsem mu řekl, že ho poznávám a šli jsme si sednout do nádražní restaurace. Tento muž mi říkal, že spěchá, neboť chce jeti 19.05 hod. nazpět do Prahy. Jelikož velmi spěchal, řekl mi, že mi napíše, kdy se opět sejdeme. Já jsem mu dal moji adresu na stroj. dílnu na Březových Horách. Tato rozmluva trvala asi 15 min. Nevím, zdali adresu na mne jsem psal já nebo onen muž.“²⁰⁹*

Jak již bylo uvedeno, Aloise Mrkáčka odsoudil Státní soud Praha za vyzvědačství ke 13 letům těžkého žaláře. Ještě v den rozsudku byl odvezen na západ Čech, do zařízení

²⁰⁸ Národní archiv, Správa Sboru nápravné výchovy, nezpracováno. *Osobní spis Aloise Mrkáčka*, s. 1, Vstupní vězeňský dotazník, 23. 4. 1950.

²⁰⁹ Archiv bezpečnostních složek, Správa vyšetřování StB-vyšetřovací spisy MV, arch. č. V-2836 MV. *Josef Heřmanský a spol.*, s. 87-88, Zápis o výpovědi s Aloisem Mrkáčkem, 26. 9. 1949.

Ostrov u Karlových Varů. Pracoval na povrchu jako elektrikář a dle hodnocení si vedl velmi dobře a patřil k nejlepším pracovníkům.²¹⁰ To byl také důvod, proč byl dne 7. 6. 1956 podmíněčně propuštěn na svobodu.²¹¹

Josef Karásek se narodil 21. 2. 1924 v obci Velcí na úpatí Brd. Tato obec v roce 1952 zanikla v důsledku rozšiřování Vojenského prostoru Brdy. J. Karásek pocházel z dělnické rodiny, otec Eduard pracoval jako tovární dělník, matka Josefa se starala o domácnost. Pět let docházel na obecnou školu v Jincích, poté chodil čtyři roky na měšťanskou školu taktéž v Jincích a dva roky strávil na Veřejné obchodní škole v Příbrami. Po absolvování obchodní školy nastoupil jako pomocný dělník u železničního nákupního družstva ve Zdicích a s nástupem německé okupace se přihlásil k protektorátní policii. U ní sloužil až do dubna 1945, kdy přeběhl k partyzánům, konkrétně k oddílu Javořice I., s nímž se zúčastnil květnového povstání. V říjnu nastoupil k nově se tvořící SNB, kde se vypracoval na kriminálního podasistenta oddělení Praha-Břevnov. Byl ženatý s Annou Mazačovou a s ní pobýval v Praze 18, ul. Mládeže, č. p. 1479.²¹²

Dne 6. 10. 1949 v 18.15 hod. byl zatčen StB a odvezen do vazby v Praze na Pankráci. O dva dny později byl předveden k výslechu a zde ke své činnosti vypověděl: *„Asi koncem srpna 1948 byl jsem vyzván Novákem, abych šel společně s ním a Novotným o některého nočního podniku. S tímto jsem souhlasil a jednoho dne jsem s Novotným, Novákem a manželkou Annou šel do vinárny 5 P. V tomto podniku jsme byli asi do 2 hodin, odkud jsem později odešel v doprovodu neznámé dívky, kterou jsem doprovodil k Národnímu divadlu, kde tato nastoupila do elektrické tramvaje č. 17 a odjela směrem do Podolí. Já jsem odešel do svého bytu, zatím co ostatní zůstali ještě ve vinárně 5 P. Druhého dne v dopoledních hodinách mne navštívil Vlastimil Novotný, Bohouš Novák a nějaký muž, s kterým přišli do mého bytu. Novotný mně říkal, že jdou přímo z podniku a že se tam seznámili s nějakou partou a ukázal na neznámého mi muže. Tento muž, o*

²¹⁰ Národní archiv, Správa Sboru nápravné výchovy, nezpracováno. *Osobní spis Aloise Mrkáčka*, s. 7, Hodnocení náčelníka, 6. 3. 1956. Píše se zde následující: „Jmenovaný pracuje na povrchovém pracovišti ve svém oboru a řadí se mezi nejlepší pracovníky na zdejším NPT. Jeho pracovní výkon za posledních 6 měsíců je v průměru ohodnocen na 141 %. V práci je důsledný a tuto vykonává vždy zodpovědně. Taktéž i v době svého volna se věnuje různým opravám na NPT. V práci vyhledává neustále různá zlepšení, které umožňují lépe plnit pracovní úkoly. V roce 1953 podal jeden zlepšovací návrh ze svého oboru, který byl přijat a za který byl odměněn 750 Kčs v nové měně. Chování jmenovaného je příkladné pro ostatní, neb doposud nebyl nikterak kázeňsky trestán. Ve svých osobních věcech má vždy vzorný pořádek a k tomuto vede i ostatní odsouzení. Byl již několikrát odměněn ku dni horníků neb i při jiných příležitostech věcnými odměnami a udělením pochval v rozkaze náčelníka tábora.“

²¹¹ Tamtéž, s. 1, Oznámení o propuštění, 7. 6. 1956.

²¹² Archiv bezpečnostních složek, Správa vyšetřování StB-vyšetřovací spisy MV, arch. č. V-2836 MV. *Josef Heřmanský a spol.*, s. 243-244, Zápis o výpovědi s Josefem Karáskem, 7. 10. 1949.

kterém jsem se později dozvěděl, že se jmenuje Josef Andrlé, vyndal z kapsy nějaké zahraniční noviny a také ofotografovanou nějakou legitimaci, na které bylo Josef Andrlé a byla psána anglicky. Andrlé říkal, že je hledán StB, že něco provedl v Tunově, a proto že potřebuje se rychle dostat za hranice ČSR. Ptal se mě, zda bych mu za hranice nepomohl, že mi za tuto pomoc později zaplatí. Pravděpodobně jej na mne odkázal Novotný, neboť já jsem mu jednou říkal, že za hranice se dostat jest snadné, že znám cesty, neboť jsem sloužil delší dobu v pohraničí. Já jsem Andrlemu slíbil, že se pokusím někoho opatřit, kdo jej do zahraničí převede. V mém bytě jsme se zdrželi asi půl hodiny, kdy poté jsme z bytu odešli a Novotný šel na krim. úřadovnu, Novák domů a já jsem s Andrlem odešel do blízkého hostince. V hostinci mne opět Andrlé žádal o pomoc dostat jej za hranice a také mně žádal, abych mu vystavil nějaký osobní průkaz. Vše jsem mu přislíbil a po nějaké době jsem se s Andrlem rozešel, když před tím jsem opět řekl, že mu nějaký převoz do blízkosti hranic opatřím. “²¹³

Státní soud Praha poté za zločin velezrady a vyzvědačství odsoudil J. Karáska k 25 rokům těžkého žaláře. Není známo, kde zahájil výkon trestu, první záznamy pocházejí až z roku 1954, kdy byl umístěn v zařízení v Ostrově u Karlových Varů. Pracoval jako pomocný dělník v hlubině. Dle posudků jeho pracovní morálka byla dobrá, ale chování bylo velmi neukázněné.²¹⁴ Byl zde jednou kázeňsky trestán, a to 28. 4. 1955, kdy na odpolední směně chytil jistého Bubence, který mu přiděloval práci, pod krkem, a uhodil jej elektrickou lampou. Za to byl potrestán pěti dny korekce a na tři měsíce mu byly zastaveny výhody.²¹⁵

Začátkem srpna 1955 byl Josef Karásek převezen na Slovensko, a to do Leopoldova. Dle záznamů z jeho spisu vyplývá, že od 2. 8. 1955 do konce července 1957 pracoval v továrně Konopa, poté od srpna do prosince 1957 v P.S.-investícia a od ledna do 4. 5. 1958 pracoval v továrně Agrostroj. Od 6. 5. 1958 do 6. 10. 1958 byl umístěn do pankrácké věznice, proč, není známo. 7. 10. 1958 byl převezen zpět do Leopoldova. Byl zde jednou kázeňsky trestán, a to 3. 5. 1957, kdy měl ještě před večerkou ležet nahý

²¹³ Archiv bezpečnostních složek, Správa vyšetřování StB-vyšetřovací spisy MV, arch. č. V-2836 MV. *Josef Heřmanský a spol.*, s. 245-246, Zápis o výpovědi s Josefem Karáskem, 7. 10. 1949.

²¹⁴ Národní archiv, Správa Sboru nápravné výchovy, nezpracováno. *Osobní spis Josefa Karáska*, s. 22, Velitelský posudek, 26. 4. 1954. Píše se zde následující: „*Pracuje jako pomocný dělník v hlubině. Jeho pracovní morálka je dobrá a pracovního průměru dosáhl za tři měsíce 107 %. Svě výkony udržuje pouze ze zjištěných důvodů. Jmenovaný byl zaměstnán jako asistent kriminálního oddělení v Praze. Přestože byl členem KSČ, spáchal trestný čin z nenávisťi k lid. dem. zřízení. Svůj nepřátelský poměr k dnešnímu zřízení se nesnaží skrývat a vyhledává si živly se silně reakčním zaměřením. Svou výmluvností si snadno získává jiné odsouzené slabšího charakteru a snaží se jich ovlivňovat proti dnešnímu režimu.*“

²¹⁵ Tamtéž, s. 17, Hlášení ke kázeňskému řízení, 28. 4. 1955.

v posteli a na dotaz dozorce, jestli k tomu má povolení, odpověděl, že ho bolí zub. Za to mu byly na 14 dní zastaveny výhody.²¹⁶ Dle posudků nebyla jeho pracovní morálka zpočátku příliš dobrá, ale později začal plnit úkoly zodpovědně a to na 100 %. Jeho chování mělo být slušné.²¹⁷ Dne 10. 5. 1960 byl Josef Karásek propuštěn na svobodu v rámci prezidentské amnestie.²¹⁸

Jaromír Zástěra se narodil 2. 5. 1930 v Příbrami. Pocházel z řemeslnické rodiny, jeho otec Jan byl povoláním krejčí, 22 let žil v USA a získal zde občanství. V roce 1929 se vrátil Jan Zástěra do ČSR a oženil se s Josefou Smetanovou. O rok později se narodil syn Jaromír. Základní vzdělání získal Jaromír Zástěra na obecné škole v Příbrami, poté nastoupil na reálné gymnázium.²¹⁹ Vedl zde školní časopis a byl předsedou žákovské samosprávy.²²⁰ Do hledáčku StB se dostal, když ze své předsednické funkce bojkotoval pořádání Majálesu ve spolupráci s ČSM (Československý svaz mládeže) a dále v den výročí úmrtí presidenta Beneše ve školním rozhlase přednesl projev k uctění jeho památky.²²¹ Dne 23. 9. 1949 ho zatkla příbramská StB a byl převezen do Prahy, kde byl umístěn do vazby. 4. 10. 1949 byl předveden k výslechu a ke své „protistátní činnosti“ uvedl: *„Za malou chvíli se Mrkáček vrátil zpět, a to za doprovodu mě neznámého muže. Mrkáček mě představil jako svého známého jménem Mirek a onen muž se mi představil jako Karel /Heřmanský/. Po seznámení jsme se všichni odebrali do kavárny U sv. Pavla, kde jsme si objednali černou kávu. První schůzka U sv. Pavla byla přerušena na žádost Karla neb Mrkáčka, kterému byl podezřelý host u sousedního stolu i číšník, který obsluhoval, abychom odešli někam do kavárny, kde by nebylo tolik lidí. Po zaplacení, buď kávy či grenadiny, jsme všichni čtyři odešli na ulici. V kavárně U sv. Pavla se mne dotazoval Karel na soukromý život, když předtím rozmlouval chvíli tiše s Mrkáčkem, který seděl po jeho pravé straně. Během chůze po ulici bylo rozhodnuto jít ke stanovišti auta, které stálo několik m od rohu Jungmannovi ulice. Zde Mrkáček odemkl vůz a pobídl mě a Karla, abychom do něho vstoupili. Mrkáček a mne neznámý člověk, před kterým nebylo nic hovořeno, odešli buď na oběd, neb k holiči. Z mé rozmluvy s Karlem*

²¹⁶ Národní archiv, Správa Sboru nápravné výchovy, nezpracováno. *Osobní spis Josefa Karáska*, s. 16, Hlášení ke kázeňskému řízení, 3. 5. 1957.

²¹⁷ Tamtéž, s. 18, Posudek náčelníka, 4. 6. 1959.

²¹⁸ Tamtéž, s. 11, Rozhodnutí krajské komise v Nitře, 14. 3. 1960.

²¹⁹ Archiv bezpečnostních složek, Správa vyšetřování StB-vyšetřovací spisy MV, arch. č. V-2836 MV. *Josef Heřmanský a spol.*, s. 97, Zápis o výpovědi s Jaromírem Zástěrou, 4. 10. 1949.

²²⁰ Jaromír Zástěra. *gymnázium Příbram*. [online]. [cit. 2020-02-02]. Dostupné z: <<http://gymbp.cz/0-skole/zakladni-informace/slavni-studenti/>>

²²¹ VELFL, Josef. *Příbram v průběhu staletí*, 2003, s. 120.

/Heřmanským/ si pamatuji, že mně osobně sdělil, že byl členem Nár. soc. strany, čemuž jsem mu podotkl, že jsem byl také členem. Při vedené rozmluvě mi dále řekl, že pracuje ilegálně proti státnímu zřízení ČSR a ptal se mne, zda bych s ním chtěl spolupracovati, příp. mu poskytnouti nějaké zprávy týkající se průmyslu na Příbramsku.“²²²

V dubnu 1950 Státní soud Praha odsoudil J. Zástěru za vyzvědačství na 18 let do vězení. Jeho prvním místem uvěznění byly objekty Jáchymovských dolů, konkrétně Ostrov u Karlových Varů a Jáchymov-Bratrství. Pracoval zde jako pomocný dělník v hlubině. V posudku z tohoto zařízení lze zjistit: „*Jmenovaný má chování úlisné a umí se dobře přetvařovat. Předpisy a rozkazy plní jen povrchně. Povahy je lhostejné a zanedbává svou výchovu. Má středoškolské vzdělání a jeho touha je jen po tom, aby mohl dále po svém propuštění pokračovat ve svém studiu. Je tělesně zdatný a je zařazen jako pomocný dělník v hlubině. V práci je nezodpovědný a nemá o ni zájem. Choroba jmenovanému nečiní žádné podstatné potíže, takže by mohl podávat ještě lepší výkony. Za poslední 3 měsíce dosáhl průměrného výkonu 104 %. Pracovní morálka jmenovaného je nestálá.*“²²³ Byl třikrát kázeňsky trestán, poprvé v červnu 1952, kdy strávil měsíc v korekci za napomáhání k útěku (což se nepotvrdilo). Podruhé o měsíc později, kdy strávil 14 dní v korekci za držení nepovolených předmětů na světnici (anglicky psané časopisy aj.). Potřetí na přelomu srpna a září téhož roku, kdy strávil měsíc v korekci a na rok mu byly zastaveny výhody, pro podezření z přípravy útěku.²²⁴ 3. 6. 1955 byl převezen do Leopoldova. Pracoval v továrně Konopa, dle posudků jeho pracovní morálka činila pouhých 13 %, měl být častokrát napomínán za lhostejný přístup k práci.²²⁵ Byl jednou kázeňsky trestán, a to 3. 9. 1955, kdy byl potrestán 10 dny korekce za účast na stávce vězňů.²²⁶ Dne 29. 11. 1955 byl převezen do Prahy na Pankrác. Pracovně zařazen nebyl. Byl zde dvakrát kázeňsky trestán, poprvé v prosinci 1955, kdy za nekázeň a nedodržování pořádku na cele dostal pět dní korekce.²²⁷ Podruhé 17. 5. 1956, kdy měl houkat na vycházkový dvůr a za to mu byly na 1 měsíc zastaveny výhody.²²⁸

²²² Archiv bezpečnostních složek, Správa vyšetřování StB-vyšetřovací spisy MV, arch. č. V-2836 MV. *Josef Heřmanský a spol.*, s. 99, Zápis o výpovědi s Jaromírem Zástěrou, 4. 10. 1949.

²²³ Národní archiv, Správa Sboru nápravné výchovy, nezpracováno. *Osobní spis Jaromíra Zástěry*, s. 35, Posudek náčelníka, 23. 4. 1954.

²²⁴ Tamtéž, s. 22, Záznam o kázeňských trestech, 5. 4. 1956.

²²⁵ Tamtéž, s. 32, Posudek náčelníka, 26. 10. 1955.

²²⁶ Tamtéž, s. 21, Hlášení ke kázeňskému řízení, 3. 9. 1955.

²²⁷ Tamtéž, s. 22, Záznam o kázeňských trestech, 5. 4. 1956.

²²⁸ Tamtéž, s. 20, Hlášení ke kázeňskému řízení, 17. 5. 1956.

5. 9. 1956 byl Jaromír Zástěra převezen do další věznice, na Mírov. Jeho pracovištěm byla dílna MEZ (Moravské elektrotechnické závody), kde údajně podával solidní pracovní výkony (120 %), později byl odvelen na dílnu TATRA. Dle posudků nebyl kázeňsky trestán.²²⁹ 17. 4. 1958 se Jaromír Zástěra vrátil zpět do Leopoldova. V záznamech je uvedeno, že nejprve pracoval v dílně Celofán a poté v dílně na trhání peří. Jeho pracovní výkon byl velmi slabý, což se projevilo na tom, že byl dvakrát kázeňsky trestán za nesplnění povinné normy, poprvé 5. 9. 1959 za nesplnění normy za srpen a podruhé 8. 10. téhož roku za nesplnění normy za září. V obou případech byl trestem zákaz psaní dopisů po dobu jednoho měsíce.²³⁰ Vůči dozorcům se choval povýšeně a ironicky, nechtěl si přiznat, že spáchal trestný čin a své chování nijak nezměnil.²³¹ Posledním místem uvěznění Jaromíra Zástěry byly Valdice, kam byl přemístěn 3. 8. 1960. Pracoval v továrně Agrostroj jako soustružník kovů. Dle záznamů zde nebyl nijak kázeňsky trestán. V posudcích z této věznice se bylo možné dočíst: „*Ve výkonu trestu ve zdejším NZ-MV se nachází od 3. 8. 1960 a od této doby je zařazen na pracovišti Agrostroj, kde pracuje jako soustružník kovů. Jeho pracovní morálka na tomto pracovišti je dobrá a stanovenou normu plní stále přes 100 %. Pracuje spolehlivě a odevzdává kvalitní výrobky. V práci však neprojevuje žádnou iniciativu a pracuje jen proto, aby měl určité výhody. Pracovní závazky zásadně neuzavírá a naopak odsouzeným, kteří závazky uzavřeli, se posmívá. Při přesvědčování spoluodsouzenými, aby uzavřel závazek, řekl, že to, co dělá prý pro režim stačí. Jeho chování je ukázněné a slušné jak k příslušníkům MV, tak i k civilním vedoucím. Mezi odsouzenými si vyhledává sobě rovné a ostatním se straní.*“²³² Vězeňská anabáze Jaromíra Zástěry se uzavřela v roce 11. 5. 1962, kdy byl ve 12.45 hod. na hraničním přechodu Rozvadov vyhoštěn z ČSSR.²³³

Další kroky Jaromíra Zástěry mířily do USA. Je známo, že žil ve vesnici Stickney ve státě Illinois a stal se redaktorem Hlasu Ameriky. Je také známo, že do Československa přijel začátkem roku 1969 kvůli návštěvě příbuzných. StB ale věděla o jeho příjezdu, v rámci Akce Hlasatel už od roku 1963 sledovala jeho korespondenci (byl na něj nasazen

²²⁹ Tamtéž, s. 27, Posudek náčelníka, 24. 2. 1958.

²³⁰ Tamtéž, s. 18-19, Hlášení ke kázeňskému řízení, 8. 10. 1959, 5. 9. 1959.

²³¹ Tamtéž, s. 23, Posudek náčelníka, 4. 2. 1960.

²³² Tamtéž, s. 57, Posudek náčelníka, 11. 9. 1961.

²³³ Tamtéž, s. 2, Protokol o vyhoštění, 11. 5. 1962.

i spolupracovník StB s krycím jménem Sýkora) a zachytila i žádost o vízum, kterou Jaromír Zástěra v USA podal.²³⁴ Zemřel v Chicagu dne 17. 6. 1984 ve věku 54 let.²³⁵

5.1.3 Organizace „Černý lev 777“

Příkladem ozbrojeného odporu proti komunistickému režimu, kdy se obyvatelé postavili za své názory se zbraní v ruce, byla organizace „Černý lev 777“. Působila na pomezí příbramského a píseckého regionu, konkrétně v oblastech Sedlčan, Petrovic, Milevska a okolí obce Chyšky. Hlavní skupinu tvořilo 6 osob: lodník **Jiří Řezáč** (9. 2. 1928 Obděnice, okr. Příbram), zemědělec **Jaroslav Sirotek** (21. 12. 1923 Radešice, okr. Příbram), dělník **Bohumil Šíma** (18. 4. 1928 Nezdice na Šumavě), zemědělec **Josef Novák** (26. 5. 1923 Porešín, okr. Příbram), úředník **Jiří Dolista** (14. 3. 1929 Ratiboř, okr. Písek), střelní mistr **Karel Kothera** (29. 7. 1927 Hrejkovice, okr. Písek) a puškař **Ladislav Šimek** (23. 5. 1912 Milevsko). Události po únoru 1948 nesla tato skupina velmi nelibě, Jiří Řezáč to demonstroval tím, že ve volbách v květnu 1948 odevzdal bílý volební lístek. Pojilo je silné náboženské cítění a jejich rodinné zázemí (pocházeli ze soukromnických a statkářských rodin). Poslouchali také západní zpravodajství, zejména pak Svobodnou Evropu.²³⁶

První akcí, kterou organizace, tehdy zvaná jen „Černý lev“, v podání J. Řezáče a J. Sirotky podnikla, bylo přerušení elektrického vedení do obce Nechvalice koncem dubna roku 1949. Důvodem mělo být konání ustavující schůze JZD Nechvalice a tento čin ji měl přerušit. V květnu 1949 provedli Řezáč se Sirotkem další akci, kdy si v polích mezi obcemi Nechvalice a Bratříkovice počkali na újezdního tajemníka KSČ Stanislava Čiháka, který tudy projížděl na motocyklu, a několikrát mu vystřelili nad hlavu. Dle jejich mínění to byl horlivý vykonavatel komunistické politiky v oblasti a tento čin ho měl od dalších aktivit odradit. Krátce poté se k Řezáčovi a Sirotkovi přidali Kothera, Novák, Šíma a Dolista a název organizace byl změněn na „Černý lev 777“. Organizace o sobě dala nejvíc vědět v červenci 1949 a květnu 1950, kdy provedla dva bombové útoky na

²³⁴ Archiv bezpečnostních složek, Svazky kontrarozvědného zpracování, arch. č. KR-MTH-61078 MV. *Svazek Jaromíra Zástěry*, s. 1-9, 1963-1970. Zde je komentář příslušníka StB Blažika k jednomu zachycenému dopisu: „*Prostřednictvím Zástěry hodlají 2 mladé osvětové pracovnice na Dobříšsku navázat dopisování s mladými hezkými a bohatými studujícími sportovci v USA. Adresu na Zástěru získali od jisté Ivanky.*“

²³⁵ Jaromír Zástěra. *Středočeská vědecká knihovna v Kladně*. [online]. [cit. 2020-01-23]. Dostupné z: <https://ipac.svkkl.cz/arl-kl/cs/detail-kl_us_auth-0252229-Zastera-Jaromir-19301984/>

²³⁶ BURSÍK, Tomáš. *Osud odbojové organizace Černý lev 777*, Praha 2007, s. 13-17.

sekretariáty KSČ v Sedlčanech a v Milevsku. První útok se obešel bez obětí, během druhého zemřel příslušník SNB Josef Skopový, který zde měl strážní službu. Pak se skupina stáhla do ústraní, ale pokračovala ve shánění zbraní a střeliva, Řezáč a Šíma ještě v noci z 30. 4. na 1. 5. 1953 napsali barvou na silnici mezi Petrovicemi a Milevskem nápisy ve znění: „Poslední komunistický 1. máj“, „Ať žije USA“, „Den odplaty se blíží“ a „Víme o všech komunistech“.²³⁷

Kruh se uzavřel začátkem července 1954, kdy byli ve dnech 3. – 5. 7. 1954 v rámci Akce Pešek všichni členové skupiny pozatýkáni českobudějovickou StB. Ta se o ně zajímala už od výbuchu bomby v Milevsku v roce 1950, ale nemohla jim přijít na stopu. Pak ale v červnu 1954 přišlo oznámení od jisté Zdeny Řezáčové, zaměstnankyně OO-MV Milevsko, že se jí svěřoval František Pešička, že zná strůjce útoků na sekretariáty v Sedlčanech a Milevsku (onen František Pešička byl přítelem Bohumila Šímy).²³⁸

Po dlouhých výsleších a sepsání žaloby krajskou prokuraturou byli všichni zatčeni převezeni do Milevska, kde se konal soudní proces pod hlavičkou Krajského soudu České Budějovice. Konal se ve dnech 25. a 26. 10. 1954. Předsedou senátu byl JUDr. Karel Kapoun, krajskou prokuraturu zastupoval JUDr. Karel Červený. Žaloba krajské prokuratury vypadala takto: „(...) *Rozhodující většina našeho národa však odhodlaně stojí na straně pokrokových sil ve světě, které pod vedením Sovětského Svazu usilují o zachování světového míru. Jsou však v našem státě stále ještě třídní nepřátelé i lidé, kteří našeptávání třídního nepřítele podléhají. Tito pak pod vlivem rozvratné propagandy přechází na stranu reakce, stávají se zarytými odpůrci lid. dem. zřízení a jsou odhodláni škodit na každém kroku. Takovými byli i všichni obvinění, kteří od roku 1949 na milevském okrese i jinde, až do svého zatčení jako členové protistátní organizace prováděli rozvratnickou a diverzantskou činnost v úmyslu napomáhat ke svržení lid. dem. státního zřízení, které nenáviděli.*

Vedoucím této protistátní organizace byl obviněný Jiří Řezáč z Obděnic, dobrodruh a odchovanec tzv. Sdružení katolické mládeže, který v rámci směrnic tohoto reakčního náboženského spolku hlásajícího boj proti komunismu, spolu se svým společníkem Jaroslavem Sirotkem, zemědělcem z Radešic, řídili rozvratnou činnost a zapojili do protistátní organizace, kterou nazvali „Černý lev“, Bohumila Šímu, syna majitele pily z Kojetína, Jiřího Dolistu, úředníka a Josefa Nováka, syna 30 ha kulaka z Porešína.

²³⁷ Tamtéž, s. 19-32.

²³⁸ Tamtéž, s. 49-50.

*V Ladislavu Šimkovi, puškaři z Milevska a Karlu Kotherovi, střelmistru z Hrejkovic, získali pak ochotné pomocníky při své protistátní činnosti, kteří jim opatřovali zbraně, střelivo a výbušniny, které pak členové používali k teroristickým činům. (...)*²³⁹

Jiří Řezáč a Jaroslav Sirotek, jako vůdcové skupiny, si vyslechli takovéto obvinění: „Obviněný Jiří Řezáč již od mládí byl znám svou dobrodružnou povahou. Podlehl vlivu faráře Hlada, jemuž dělal kostelníka. V r. 1947 se stal členem Sdružení katolické mládeže, kde byl vychováván k nenávisti k lidově demokratickému státnímu zřízení, vštěpována mu nenávist vůči komunismu tvrzením, že bere i majetek i víru a svobodu. Po rozpuštění tohoto spolku ilegálním ústředím byl vybízen k protistátní činnosti. Jeho nepřátelský poměr vůči lidově demokratickému zřízení byl dovršen poslechem zahraničního nepřátelského rozhlasu a stykem s nepřáteli našeho zřízení. Rozhodl se již po r. 1948, že bude provádět protistátní činnost, která v podstatě měla podle jeho představ spočívat v opatřování zbraní, výbušnin, teroristických a sabotážních akcí, zaměřených ke zvratu lidově demokratického státního zřízení. Hned od počátku našel sobě jiného dobrodruha, známého pytláka Jaroslava Sirotku z Radešic, se kterým se domluvil na společných protistátních akcích. (...)²⁴⁰

Šíma a Novák si zase vyslechli toto: „Po této akci (střelba na újezdního tajemníka Čiháka, pozn. aut.) již podle předem umluvené dohody o založení protistátní organizace zaměřili se obvinění na výběr dalších společníků. Tak získali Bohumila Šímu, syna majitele pily, který nenáviděl lidově demokratické státní zřízení pro znárodňovací proces ohrožující soukromopodnikatelské jeho představy, dále Josefa Nováka, syna zemědělce o výměře 30 ha, který vždy vykořisťoval pracovní síly a který nenáviděl lidově demokratické zřízení odstraňující vykořisťování a omezující jeho bezpracný život. Josef Novák sám se zúčastňoval pytláčení se Sirotkem, věnoval se poslechu nepřátelského rozhlasu, který nechal poslouchat i další občany, mezi nimi i dalšího obviněného Jiřího Dolistu a do protistátní organizace vstoupil s vědomím nepřátelství vůči lidově demokratickému zřízení. Dále již vzpomenuťého Jiřího Dolistu, obchodního příručí, který vlivem poslechu nepřátelského rozhlasu u Nováka a styku s nepřátelskými živly, se stal také sám nepřitelem lidově demokratického zřízení. Tyto společníky Sirotek s Řezáčem informovali o provedených již protistátních akcích, vysvětlili jim cíl jejich organizace směřující ke zvratu, kterému napomáhali teroristickými akcemi a všichni obvinění souhlasili jak již

²³⁹ Archiv bezpečnostních složek, Správa vyšetřování StB – vyšetřovací spisy České Budějovice, sign. V-854 CB. *Řezáč Jiří a spol. – I. díl*, s. 61, Žaloba krajské prokuratury, 9. 10. 1954.

²⁴⁰ Tamtéž, s. 81, Rozsudek Krajského soudu České Budějovice, 26. 10. 1954.

*s provedenými akcemi, tak i s předpokládanou protistátní činností a podřídili se vedení Jiřího Řezáce. (...)*²⁴¹

Všichni byli obviněni dle trestního zákona č. 86/1950 Sb., a to z velezrady (§78), vyzvědačství (§86), obecného ohrožení (§190), Sirotek a Řezáč ještě za vraždu (§216). Soud nakonec vynesl takovéto rozsudky: Jiří Řezáč, Jaroslav Sirotek, Bohumil Šíma – trest smrti, Josef Novák, Jiří Dolista – doživotí, Ladislav Šimek – 22 let vězení, Karel Kothera – 21 let vězení.²⁴²

Všechn jejich majetek propadl státu a na dobu deseti let jim soud odebral čestná občanská práva. Kromě posledně jmenovaného všichni podali odvolání, ale ty Nejvyšší soud dne 3. 12. 1954 zamítl.²⁴³

Jiří Řezáč se narodil 9. 2. 1928 v Obděnicích na Příbramsku. Pocházel ze zemědělské rodiny, jeho rodiče Josef a Božena Řezáčovi vlastnili hospodářství o výměře 4,5 ha. Otec Josef k tomu pracoval jako zedník, a než v roce 1945 zemřel, tak v Obděnicích vykonával funkci starosty. Vzdělání získal Jiří Řezáč na obecné škole a čtyřleté měšťanské škole, poté pomáhal rodičům s hospodářstvím. V roce 1949 spolu s Jaroslavem Sirotkem založil skupinu „Černý lev 777“, s níž poté provedl výše zmíněné akce proti režimu. V letech 1951-1953 nastoupil povinnou vojenskou službu a po návratu z ní nastoupil jako lodník k firmě Československá plavba labsko-oderská. Plavil se na trase Ústí nad Labem – Magdeburg – Hamburg. V roce 1954 se oženil s Miladou Novákovou. V té samé době měl Jiří Řezáč v Hamburgu navázat kontakt se západními zpravodajci, konkrétně s jistým p. Henrym, který ho měl přimět, aby pro něj získával z Československa informace. Toto se ale StB nepodařilo nikdy prokázat.²⁴⁴

Dne 5. 7. 1954 ve 13:00 hod byl Jiří Řezáč zatčen českobudějovickou StB a vzat do vazby.²⁴⁵ Byl poté podroben celkem čtyřem dlouhým výslechům, z nichž se dochovaly zápisy. Jeden z nich, datovaný 8. 7. 1954, takto vypadal:

²⁴¹ Archiv bezpečnostních složek, Správa vyšetřování StB – vyšetřovací spisy České Budějovice, arch. č. V-854 CB. *Řezáč Jiří a spol. – I. díl*, s. 82, Rozsudek Krajského soudu České Budějovice, 26. 10. 1954.

²⁴² Tamtéž, s. 94, Rozsudek Krajského soudu České Budějovice, 26. 10. 1954.

²⁴³ BURSÍK, Tomáš, *Osud odbojové organizace Černý lev 777*, Praha 2007, s. 101.

²⁴⁴ Tamtéž, s. 13-46.

²⁴⁵ Archiv bezpečnostních složek, Správa vyšetřování – vyšetřovací spisy České Budějovice, arch. č. V-854 CB. *Řezáč Jiří a spol. – osobní spis Řezáč*, s. 9, Rozkaz k zatčení, 5. 7. 1954.

OTÁZKA: Ve vašem protokole ze dne 7. 7. 1954 jste na str. 1 vypověděl, že v rámci vaší teroristické činnosti ve skupině snažili jste se o navázání spojení na zahraničí a v tomto směru vedli jste určitá jednání s dalšími osobami. Vypovězte nyní, jaká jednání byla v tomto směru uskutečněna!

ODPOVĚĎ: Kromě snahy o získání poznatků, které by nám umožnily navázat styk s nějakou protistátní organizací, která má vybudované spojení se zahraničím, které jsme opatrovali v rámci naší skupiny všichni, bylo jednání se zemědělcem Nygrýnem ze samoty „Na Drážkách“ prvním konkrétním jednáním s nějakou osobou v tomto směru. O této věci, pokud jde o Nygrýna, jsem už vypověděl.

Z toho důvodu, že k navázání spojení jsme hledali příležitost stále, naskytl se, nevím, za jakých okolností, mému společníku Jaroslavu Sirotkovi nějaká možnost, neboť se mi s tím, že možnost k navázání spojení na zahraničí jest, svěřil někdy na jaře v roce 1950, vím, že to bylo ještě předtím, než jsme provedli destrukční zásah proti sekretariátu KSČ v Milevsku, jak již jsem o tom dříve vypověděl. Při jedné mé schůzce se Sirotkem se mi tento svěřil s tím, že se dozvěděl o jednom muži, kterého mi jmenoval, jehož jméno jsem zapomněl, který bydlí však jak vím v obci Libčice, okr. Sedlčany, o kterém mi řekl, že má spojení se zahraničím, a to pomocí vysílací stanice, kterou má v držení další osoba, se kterou tento muž z Libčic protistátně spolupracuje. Ježto si nepamatuji jméno tohoto muže z Libčic, uvedu k němu to, co jest mi známo: Pokud se pamatuji, jednalo se tehdy o muže ve stáří asi kolem 23 až 25 roků /podle zjevu/, který byl svobodný, bydlel u rodičů a vím, že se jednalo o malé hospodářské stavení, kde při vchodu do domu bylo několik schodů /vyvýšené přízemí/ a stavení stálo po pravé straně při cestě /silnici/ z Nechvalic do Sedlece takřka podél silnice uprostřed obce. K jeho osobě mohu ještě uvést, že do práce dojížděl na kole, ale nevím, kde pracoval. Jeho popis mohu těžko uvést, ježto jsem jej již dlouho neviděl. V pozdější době jsem se o něm dozvěděl, že byl v r. 1950 zatčen, a to někdy v letních měsících r. 1950 pro protistátní činnost a že u něho byla také nalezena nějaká pistole.“²⁴⁶

Dne 25. 10. 1954 byl Jiří Řezáč předveden před Krajský soud České Budějovice, kde byl za trestné činy velezrady, vyzvědačství, obecného ohrožení a vraždy odsouzen k trestu smrti. Ke svému odsouzení se odvolal k Nejvyššímu soudu. Dne 27. 10. 1954 byl

²⁴⁶ Tamtéž, s. 116-117, Protokol o výpovědi, 8. 7. 1954.

převezen do Prahy na Pankrác,²⁴⁷ kde pobýval do začátku prosince 1954, kdy začalo odvolací líčení u Nejvyššího soudu, kde byla jeho žádost zamítnuta.²⁴⁸ Dne 10. 2. 1955 v 19:01 hod byl Jiří Řezáč v pankrácké věznici popraven.²⁴⁹

Jaroslav Sirotek se narodil 21. 12. 1923 v Radešicích na Příbramsku. Pocházel ze zemědělské rodiny, jeho rodiče Václav a Marie Sirotkovi vlastnili hospodářství o výměře 3,25 ha, otec Václav mimo to pracoval ještě jako zedník. Vzdělání získal Jaroslav Sirotek na obecné škole v Obděnicích a na dvouleté měšťanské škole v Chyškách. Poté pomáhal rodičům v hospodářství, k tomu ještě nádeničil v lese a u sedláků. Za okupace byl pracovní nasazen do říše, ale odtamtud uprchl. V roce 1944 ho zatkl gestapo, podařilo se mu ale utéct a až do osvobození se skrýval.²⁵⁰ V roce 1946 vstoupil do sociální demokracie, po jejím sloučení s komunisty vstoupil do KSČ, odkud byl v roce 1950 vyloučen. V tom samém roce, to už měl na kontě výše zmíněné akce se skupinou „Černý lev 777“, převzal po rodičích majetek a oženil se s Otýlí Klímovou, s níž měl dva syny, staršího Jaroslava a mladšího Zdeňka.²⁵¹

StB si pro Jaroslava Sirotku přišla 4. 7. 1954 ve 13:05 hod.²⁵² Byl umístěn do vazby a tvrdě vyslýchán. Dne 5. 7. 1954 zaznělo během výslechu:

OTÁZKA: Vypovídejte o tom, jaké další zbraně jste ukrýval?

ODPOVĚĎ: Kromě zbraní, které jsem uvedl v předešlém protokole, mám ještě ukryté tyto zbraně: jednu vojenskou pušku, které jsem upiloval hlaveň a přidělal k ní pažbu na způsob pažby u pistole. Tuto jsem našel v roce 1945, když jsem byl na vojně v Chrudimi a byla to jen hlaveň. Tato je ukryta v kolně na policice za bedničkou od náradí. Nevím to však jistě, neboť jsem ji vůbec nepoužíval. Je též možné, že byla uložena u ostatních zbraní, o kterých jsem vypověděl v předešlém protokole. Dále mám v této kolně za krokvi ukrytu starou dvouhlavňovou brokovnici, která však je neschopná střelby, neboť jedna hlaveň je prasklá a druhá značně poškozená rží. Je ukryta za krokvi na protější straně dveří trochu vpravo. Dále mám ukrytu jednu vojenskou pušku, u které je rovněž upilovaná hlaveň, tato je ukryta v domě č. p. 1 v Radešicích v obytné budově v kolně, kde říkáme na mlátku na

²⁴⁷ Národní archiv, Správa Sboru nápravné výchovy, nezpracováno. *Osobní spis Jiřího Řezáče*, s. 13, Oznámení o přemístění, 28. 10. 1954.

²⁴⁸ Tamtéž, s. 30-37, Rozsudek Nejvyššího soudu Praha, 3. 12. 1954.

²⁴⁹ Tamtéž, s. 38, Léčebný a ohledací list, 10. 2. 1955.

²⁵⁰ Národní archiv, Správa Sboru nápravné výchovy, nezpracováno. *Osobní spis Jaroslava Sirotky*, s. 24, Příjímací list, 4. 7. 1954.

²⁵¹ Tamtéž.

²⁵² Archiv bezpečnostních složek, Správa vyšetřování – vyšetřovací spisy České Budějovice, arch. č. V-854 CB. *Řezáč Jiří a spol. – osobní spis Sirotek*, s. 208, Příkaz k zatčení, 4. 7. 1954.

půdě pod prkennou podlahou. Rovněž není schopná střelby, neboť jí chybí závěr. Jiných zbraní nemám, ani nevím, že by ještě někdo měl v držení neoprávněně zbraně kromě těch osob, které jsem již uvedl v předešlém protokolu.

OTÁZKA: V předešlém protokole neuvedl jste veškerou trestnou činnost, které jste se jako člen ilegální teroristické organizace dopustil. Chcete o tom vypovídat nyní?

ODPOVĚĎ: Ano, chci vypovědět vše po pravdě. Asi v polovině dubna 1953 setkal jsem se se členem naší ilegální organizace Josefem Novákem a navrhl jsem mu, abychom před 1. májem 1953 napsali barvou na silnici protistátní hesla. Požádal jsem jej též, aby o tom vyrozuměl dalšího člena naší skupiny Bohumila Šímu. Novák mi odpověděl, že mi to nemůže s určitostí slíbit, ale bude-li mít čas, že se této akce zúčastní. Dne 30. dubna 1953 přišel za mnou večer Novák a sdělil mi, že nepůjde nikam, ale že půjde Šíma, abych k němu zašel. Šel jsem k Šímovi, kde jsem u jeho bytu zaklepal na okno. Šíma vyšel ven a ptal se mne, zda nemám nějakou barvu. Jelikož jsem ji neměl, vrátil se Šíma do kolny, odkud přinesl kelímek s barvou a štětec. Šli jsme pak po silnici směrem od Petrovic k Milevsku. To již byla tma a bylo asi 23:00 hodin. Když jsme přišli na rozcestí k Chyškám, kde Šíma napsal barvou na silnici: „Poslední komunistický 1. máj.“ Pak jsme se vraceli směrem k Petrovicím. Vždy, když jsme ušli asi kilometr cesty, psali jsme další hesla. Šíma psal hesla a já jsem mu radil, neboť jsme tato štvavá hesla sestavovali teprve na místě. Napsali jsme ještě několik hesel jako: „Víme o všech komunistech“, „Ať žije USA“ a „Den odplaty se blíží.“ Hesla byla psána bílou barvou. Cílem této akce bylo narušit oslavy 1. máje, zastrašit členy KSČ a osoby oddané lidově demokratickému zřízení, vzbudit v obyvatelstvu rozruch a nedůvěru v pevnost lidově demokratického zřízení a odvrátit jej od budování socialismu. Potom jsem kelímek od barvy a štětku zahrabal do oraniště, aby při případné domovní prohlídce nebyla u Šímy nelezena, čímž bychom byli odhaleni. Pak jsme odešli domů.

OTÁZKA: Jaký mělo toto vaše jednání ohlas mezi obyvatelstvem?

ODPOVĚĎ: Pravděpodobně žádný, neboť Šíma, když jel asi v 8:00 hodin ráno na motorce do Milevska, byly již tyto štvavé nápisy smazány.²⁵³

V následném soudním procesu byl Jaroslav Sirotek odsouzen za trestné činy velezrady, vyzvědačství, obecného ohrožení a vraždy odsouzen k trestu smrti.

²⁵³ Archiv bezpečnostních složek, Správa vyšetřování – vyšetřovací spisy České Budějovice, arch. č. V-854 CB. Řezáč Jiří a spol. – osobní spis Sirotek, s. 244-246, Protokol o výpovědi, 5. 7. 1954.

K rozsudku se odvolal. Spolu s Řezáčem a Šímou byl 27. 10. 1954 převezen do Prahy na Pankrác,²⁵⁴ kde byl také, co Nejvyšší soud dne 3. 12. 1954 jeho žádost zamítl, 10. 2. 1955 popraven.²⁵⁵

Bohumil Šíma se narodil 18. 4. 1928 v Nezdicích na Šumavě. Pocházel z řemeslnické rodiny, jeho otec Bohumil byl povoláním truhlář, matka Marie, roz. Kopová, se starala o domácnost. Vychodil pětiletou obecnou školu a tříletou měšťanskou školu v Petrovicích u Sušice. V roce 1938 se rodina přestěhovala na samotu „Na Roudnici“ poblíž osady Kojetín, spadající pod obec Petrovice na Příbramsku. Jeho otec získal v Kojetíně koncesi na provoz parní pily a Bohumil Šíma u něho pracoval, v letech 1945-1947 absolvoval odbornou školu pilařskou v Táboře. Po smrti svého otce v roce 1947 převzal jeho živnost a tu vykonával do roku 1950, kdy nastoupil povinnou vojenskou službu. V té době se také přidal k organizaci „Černý lev 777“. Po návratu z vojny na podzim 1952 nastoupil do n. p. Janka v Milevsku jako dělník.²⁵⁶

Československá StB si pro Bohumila Šímu přišla 3. 7. 1954.²⁵⁷ Odvezli ho do věznice v budově KS MV České Budějovice a od toho dne byl neustále vyslýchán. Stejně jako u dříve zmíněných osob i z těchto výslechů se dochovaly zápisy. V nich, konkrétně ze dne 5. 7. 1954, se můžeme dočíst:

OTÁZKA: Jest zjištěno, že jste dosud nevyověděl plnou pravdu o své trestné činnosti a o trestné činnosti svých společníků. Vypovídejte o tom, co jste dosud zamlčel!

ODPOVĚĎ: Dosud jsem nevyověděl o tom, že v době před zničením okresního sekretariátu KSČ v Sedlčanech, v roce 1948 v létě se mi Jiří Řezáč svěřil, že již jednou použili zbraně, a to někde u Nechvalic okres Sedlčany, kde střeleli z velkého samopalu /plecháč/ asi 2 nebo 3 rány na obecního tajemníka z Bratříkovic, který jel na motocyklu ještě s jedním děvčetem, ale nepodařilo se jim jej zasáhnout. Tohoto teroristického útoku se dopustil společně se Sirotkem. Nepamatuji si, zda mi řekl, který z nich po tajemníkovi střílel, ani mi nejsou známi důvody tohoto útoku a nevím, zda mi je řekl.

Další moje trestná činnost jest ta, že jsem společně se Sirotkem a Řezáčem se zúčastnil výpravy do Libčic okr. Sedlčany, kde jsme se pokoušeli získat od jednoho zeměděle, o

²⁵⁴ Národní archiv, Správa Sboru nápravné výchovy, nezpracováno. *Osobní spis Jaroslava Sirotky*, s. 13, Žádost o hromadné eskortování osob ve vazbě, 27. 10. 1954.

²⁵⁵ Tamtéž, s. 3, Protokol o zničení urny Jaroslava Sirotky, 26. 5. 1961.

²⁵⁶ BURSÍK, Tomáš, *Osud odbojové organizace Černý lev 777*, Praha 2007, s. 14.

²⁵⁷ Archiv bezpečnostních složek, Správa vyšetřování – vyšetřovací spisy České Budějovice, arch. č. V-854 CB. *Řezáč Jiří a spol. – osobní spis Šíma*, s. 302, Rozkaz k zatčení, 3. 7. 1954.

kterém nám bylo známo, že má v držení zbraň, tuto zbraň pro naši organizaci. V Libčicích jsme vyhledali tohoto zemědělce, kterého jsme vzbudili a Řezáč jej žádal, aby nám vydal zbraň, myslím, že se jednalo o samopal anebo o pušku. S tímto hospodářem jsme mluvili oknem a důrazně jsme jej žádali, aby nám zbraň vydal, přičemž jsme mu uváděli, že jest nám známo, že zbraň má a že jsme si pro ni přišli od Sedlce. Tím jsme chtěli docílit, aby případné pátrání po nás bylo vedeno jiným směrem. Uvedený zemědělec nám však tvrdil, že žádnou zbraň nemá a nic nám nevydal. Do Libčic jsme šli z Radešic pěšky a byli jsme ozbrojeni pistolí, kterou jsem měl já a moji společníci byli ozbrojeni dvěma samopaly. Proto, že se nám nepodařilo tohoto zemědělce přimět k tomu, aby nám zbraň vydal, vrátili jsme se zpět do Radešic, odkud jsem odešel do Obděnic a od Řezáčů jsem se o půlnoci vracel domů.

Po vyhození sekretariátu v Sedlčanech asi v roce 1949 jsem se zúčastnil opět s Jiřím Řezáčem výpravy za účelem získání vysílací stanice. Jiří Řezáč se od někoho dozvěděl, že v Libčicích syn zemědělce Pilíka má vědět o nějaké vysílače a chtěli jsme na něm vyzvědět, kde se vysílačka nalézá. S Pilíkem jsme pak jednali a ten nám řekl, že o vysílače slyšel anebo četl, a že má být někde v Brně a nic bližšího že neví. Z jeho jednání jsme poznali, že skutečně o vysílače nic neví, a proto jsme se vrátili domů. Myslím, že při této cestě jsme byli ozbrojeni pistolemi.

Dále bych chtěl svoji výpověď doplnit tím, že jsem se od Jiřího Řezáče a Jaroslava Sirotky dozvěděl, že mají úkryt v nějakém opuštěném domě v Radešicích. Tato skrýš jest umístěna ve stodole anebo v kůlně, že do této skrýše jest přístup po odtrhnutí nějakého prkna u štítu. Pokud jsem byl informován Řezáčem, byla ve skrýši ukryta vojenská puška a náboje. Skrýše mělo býti použito v případě, že bychom nebyli jisti a kdyby nám hrozila nějaká domovní prohlídka. Jinak jest mi o Řezáčovi známo, že má v držení 1 vojenskou pušku, jeden samopal a 2 pistole, jeden revolver a náboje do těchto zbraní. Dále má neoprávněně v držení jednu pušku loveckou. Tyto zbraně měl ukryty ve stodole.²⁵⁸

Za svoji účast v organizaci „Černý lev 777“ byl Bohumil Šíma odsouzen k trestu smrti, konkrétně za velezradu, vyzvědačství a obecné ohrožení.²⁵⁹ Odvolal se

²⁵⁸ Archiv bezpečnostních složek, Správa vyšetřování – vyšetřovací spisy České Budějovice, arch. č. V-854 CB. *Řezáč Jiří a spol. – osobní spis Šíma*, s. 331-332, Protokol o výpovědi, 5. 7. 1954

²⁵⁹ Národní archiv, Správa Sboru nápravné výchovy, nezpracováno. *Osobní spis Bohumila Šímy*, s. 2, Evidenční karta, 27. 10. 1954.

k Nejvyššímu soudu v Praze, ale ten v rozsudku ze dne 3. 12. 1954 jeho žádost zamítl. Spolu s Řezáčem a Sirotkem byl dne 10. 2. 1955 v pankrácké věznici popraven.²⁶⁰

Josef Novák se narodil 26. 5. 1923 v Porešíně na Příbramsku. Pocházel ze zemědělské rodiny, jeho rodiče Josef a Božena Novákoví vlastnili velké hospodářství o rozloze 30 ha. Vychodil pětiletou obecnou školu v Petrovicích a dvouletou měšťanskou školu rovněž v Petrovicích. Poté pracoval u svých rodičů na rodinném gruntu. V roce 1945 nastoupil povinnou vojenskou službu do Vimperka, odkud byl po třech měsících přeložen do Písku, odkud byl po třech měsících převelen k náhradním zálohám, aby mohl pracovat na statku.²⁶¹ Byl švagrem Jiřího Řezáče, neboť jeho sestra Milada se za Jiřího Řezáče provdala. V roce 1949 se přidal do organizace „Černý lev 777.“²⁶²

StB zatkla Josefa Nováka 4. 7. 1954 u něj na statku.²⁶³ Byl umístěn do vazby a čekala na něj řada zdoluhavých výslechů. Pro ilustraci, výslech ze dne 26. 8. 1954 měl takovéto znění:

OTÁZKA: Máme zjištěno, že jste dosud ve svých výpovědích nevyprávěl veškerou vaši nepřátelskou činnost, kterou jste vyvíjel jako člen teroristické organizace „Černý lev“. Chcete ještě dále popírat vaši nepřátelskou činnost?

ODPOVĚĎ: Ano. Ve svých předešlých výpovědích, které se mnou byly sepsány, jsem neuvedl úplnou pravdu. Proto v dalších výpovědích chci vypovídat o další mé nepřátelské činnosti, kterou jsem vyvíjel jako člen teroristické organizace „Černý lev“.

OTÁZKA: Vypovězte po pravdě, v čem spočívala vaše nepřátelská činnost proti ČSR?

ODPOVĚĎ: Má další nepřátelská činnost jako člena teroristické organizace spočívala v tom, že jsem vezl na svém motocyklu dalšího člena této protistátní organizace Jiřího Řezáče na ilegální schůzku do lesa mezi obce Porešín a Milevsko.

OTÁZKA: Osvětlete bližší tuto ilegální schůzku, na kterou jste vezl Řezáče?

ODPOVĚĎ: Jiří Řezáč z Obděnic, kterého jsem vezl na svém motocyklu na schůzku, se mi o této schůzce pouze svěřil, že se tam sejde s Vaškem Jakšem /Hronem/, který pochází z Branišovic. Požádal mne pouze, abych jej tam odvezl a zpět, že již půjde pěšky. Skutečně

²⁶⁰ Tamtéž, s. 3, Protokol o zničení urny, 26. 5. 1961.

²⁶¹ Archiv bezpečnostních složek, Správa vyšetřování – vyšetřovací spisy České Budějovice, arch. č. V-854 CB. *Řezáč Jiří a spol. – osobní spis Novák*, s. 400-401, Protokol o výpovědi, 25. 8. 1954.

²⁶² BURSÍK, Tomáš, *Osud odbojové organizace Černý lev 777*, Praha 2007, s. 15-21.

²⁶³ Archiv bezpečnostních složek, Správa vyšetřování – vyšetřovací spisy České Budějovice, arch. č. V-854 CB. *Řezáč Jiří a spol. – osobní spis Novák*, s. 383, Rozkaz k zatčení, 4. 7. 1954.

*já jsem Řezáče naložil na motocykl a odvezl jsem jej za obec Porešín, kde jsem jej vyložil u lesa a odejel jsem zpět domů do Porešína. Zdali se skutečně Řezáč sešel v tomto lese s Václavem Jakšem mi nebylo známo. Více se mi o této věci Řezáč nesvěřil.*²⁶⁴

Krajský soud České Budějovice, který dne 26. 10. 1954 vynesl nad organizací „Černý lev 777“ rozsudky, poslal Josefa Nováka na doživotí do vězení. První věznicí, kam z Českých Budějovic zamířil, bylo vězeňské zařízení Ostrov u Karlových Varů, kam byl převezen 21. 1. 1955. Jakou práci zde vykonával není známo. Během pobytu v tomto zařízení mu byl díky prezidentské amnestii v květnu 1955 změněn trest na 25 let vězení.²⁶⁵ Koncem června 1956 byl Josef Novák převezen do Příbrami, kde do roku 1960 pendloval mezi tábory Vojna a Bytíz. Ze záznamů je patrné, že pracoval na povrchu jako zámečník. Byl zde dvakrát kázeňsky trestán, poprvé 2. 9. 1957, kdy si od návštěvy převzal 150 Kčs, přestože věděl, že se to nesmí. Za to dostal 5 dní korekce a zastavení návštěv na 1 rok.²⁶⁶ Podruhé se tam stalo 31. 3. 1958, kdy dostal důtku za špatnou pracovní morálku a neplnění plánu.²⁶⁷ V posudcích byl hodnocen negativně, jeho chování bylo neukázněné a neudržoval pořádek ve svých věcech.²⁶⁸

Dne 19. 1. 1960 putoval Josef Novák do další věznice, tentokrát na Slovensko do Leopoldova. Je známo, že pracoval jako skladník ve skladě železa, poté ho za špatnou morálku přeřadili k lisům. Od 8. 8. 1961 do 7. 1. 1964 pracoval ve firmě Kovoamalt. V době od 8. 1. do 25. 2. 1964 pobýval v Ilavě z důvodu nemocničního léčení, poté byl zas přesunut do Leopoldova.²⁶⁹ Byl několikrát kázeňsky trestán, poprvé 15. 5. 1961, kdy byl napomenut za krádež disku.²⁷⁰ Podruhé se provinil 10. 9. 1962, kdy splnil normu jen na 39 %. Za to dostal 10 dní izolace s vyváděním.²⁷¹ Potřetí se provinil 28. 8. 1965, kdy skončil bez povolení dříve v práci a šel se koupat. Za to dostal důtku.²⁷² Byl ale i několikrát odměněn za dobré chování nebo dobrý pracovní výkon. Poprvé se tak stalo 24. 10. 1964, kdy obdržel 40 Kčs z fondu náčelníka za dobrou práci.²⁷³ Další odměnu získal 3. 12. 1964, kdy mu bylo dovoleno, aby mu rodina mohla poslat balíček a navštívit ho.²⁷⁴

²⁶⁴ Tamtéž, s. 411-412, Protokol o výpovědi, 26. 8. 1954.

²⁶⁵ Národní archiv, Správa Sboru nápravné výchovy, nezpracováno. *Osobní spis Josefa Nováka*, s. 35, Usnesení Krajské prokuratury České Budějovice, 24. 5. 1955.

²⁶⁶ Tamtéž, s. 33, Hlášení ke kázeňskému řízení, 2. 9. 1957.

²⁶⁷ Tamtéž, s. 32, Hlášení ke kázeňskému řízení, 31. 3. 1958.

²⁶⁸ Tamtéž, s. 23, Hodnocení náčelníka, 11. 1. 1960.

²⁶⁹ Tamtéž, s. 20, Hodnocení náčelníka, 19. 2. 1964.

²⁷⁰ Tamtéž, s. 31, Hlášení ke kázeňskému řízení, 15. 5. 1961.

²⁷¹ Tamtéž, s. 30, Hlášení ke kázeňskému řízení, 10. 9. 1962.

²⁷² Tamtéž, s. 29, Hlášení ke kázeňskému řízení, 28. 8. 1965.

²⁷³ Tamtéž, s. 28, Hlášení ke kázeňskému řízení, 24. 10. 1964.

²⁷⁴ Tamtéž, s. 27, Hlášení ke kázeňskému řízení, 3. 12. 1964.

Třetí odměny se Josef Novák dočkal 17. 12. 1964, kdy z fondu náčelníka obdržel 40 Kčs.²⁷⁵ Další odměnu získal 17. 3. 1965, kdy za dobrou práci dostal z fondu náčelníka 20 Kčs.²⁷⁶ Poslední odměny se mu dostalo 16. 3. 1966, kdy mu byl vymazán již zmíněný prohřešek z 3. 9. 1965, kdy skončil bez povolení dřív v práci.²⁷⁷ Dne 20. 4. 1965 mu byl z moci prezidenta republiky snížen trest o 5 let.²⁷⁸ V posudcích byl ze začátku hodnocen jako průměrný vězeň, ale postupně se začalo jeho chování i jeho pracovní morálka zlepšovat.²⁷⁹

Poslední věznicí, do které Josef Novák během svého výkonu trestu zamířil, byla Opava. Přesunuli ho sem 27. 7. 1966. Jeho pracovištěm byla firma KIN. V posudcích byl hodnocen velmi kladně, jeho chování bylo příkladné a pracovní norma dobrá.²⁸⁰ Zde nebyl nijak kázeňsky trestán, za to byl třikrát odměněn. Poprvé se tak stalo 5. 3. 1967, kdy mu byla udělena pochvala za dobré chování a překračování norem.²⁸¹ Druhá odměna ve formě mimořádného povolení balíčku mu byla udělena 10. 10. 1967.²⁸² Stejná odměna ho čekala 4. 4. 1968, důvodem bylo za dobré plnění povinností, pracovní morálku a dobrovolnou práci v kuchyni.²⁸³ Dne 3. 5. 1968 byl Josef Novák podmíněčně propuštěn na svobodu.²⁸⁴

²⁷⁵ Tamtéž, s. 26, Hlášení ke kázeňskému řízení, 17. 12. 1964.

²⁷⁶ Tamtéž, s. 25, Hlášení ke kázeňskému řízení, 17. 3. 1965.

²⁷⁷ Tamtéž, s. 24, Hlášení ke kázeňskému řízení, 16. 3. 1966.

²⁷⁸ Tamtéž, s. 30, Oznámení ministerstva spravedlnosti, 20. 4. 1965.

²⁷⁹ Tamtéž, s. 17, Hodnocení náčelníka, 29. 5. 1965.

²⁸⁰ Tamtéž, s. 8, Hodnocení náčelníka, 7. 11. 1967. Píše se v něm: „(...) Po příchodu do zdejšího ústavu byl pracovníčně zařazen na pracoviště KIN jako pomocný dělník. Velmi brzy se zapracoval do všech problémů pracovního procesu. Od počátku výkonové normy plní a překračuje. Kvalita jeho práce dobrá. Pracovní dobu řádně využívá a dodržuje. Na pracovišti se chová slušně a ukázněně. O přidělenou práci má zájem. Jeho chování i v době mimopracovní je slušné a ukázněné. Veškeré rozkazy a nařízení plní a nemá k nim žádných připomínek. V tomto směru je příkladem ostatním spoluodsouzeným. (...)”

²⁸¹ Tamtéž, s. 10, Hlášení ke kázeňskému řízení, 5. 3. 1967.

²⁸² Tamtéž, s. 9, Hlášení ke kázeňskému řízení, 10. 10. 1967.

²⁸³ Tamtéž, s. 7, Hlášení ke kázeňskému řízení, 4. 4. 1968.

²⁸⁴ Tamtéž, s. 5, Usnesení Okresního soudu v Opavě, 3. 5. 1968.

5.1.4 Pronásledování spolupracovníků organizace „Černý lev 777“

V souvislosti s organizací „Černý lev 777“ proběhly v prosinci 1954 ještě dva velké soudní procesy, které měli poslat za mříže údajné sympatizanty a spolupracovníky Jiřího Řezáče a jeho skupiny. První proces nesl název Nygrýn a spol., druhý měl označení Hřebejk a spol. Následující řádky se budou zabývat druhým jmenovaným procesem a osudy čtyř osob, jež v něm byly spolu s ostatními potrestány, konkrétně Marie Pilařové, Františka Vondráčka a Jana a Pavla Pilařových.

Soudní přelíčení se odehrálo dne 21. 12. 1954 na půdě Krajského soudu České Budějovice, předsedou senátu byl JUDr. Miloš Mühlstein. Na lavici obžalovaných usedlo celkem 7 lidí, a to: řidič ČSAD **Vladimír Hřebejk** (29. 8. 1928 Pelhřimov), dělník **Josef Hroch** (18. 5. 1925 Radvánov, okr. Písek), zemědělec JZD Radvánov **Josef Truc** (10. 4. 1924 Radvánov, okr. Písek), soukromník **František Vondráček** (11. 4. 1901 Libčice, okr. Příbram), domácí dělnice **Marie Pilařová, rozená Řezáčová** (28. 12. 1916 Obděnice, okr. Příbram), dělník **Jan Pilař** (18. 5. 1913 Radešice, okr. Příbram) a stavbyvedoucí **Pavel Pilař** (25. 8. 1913 Radešice, okr. Příbram). Proč vlastně dotyční stanuli před soudem, to uvedla krajská prokuratura ve své žalobě: *„V červnu 1954 byla na milevském okrese odhalena a zneškodněna protistátní teroristická organizace zvaná „Černý lev“, která byla založena v letech 1948 až 1949 a až do poslední doby řízená Jiřím Řezáčem a Jaroslavem Sirotkem. Cílem této protistátní organizace bylo teroristickou a špionážní činností rozvracet lidově demokratické státní zřízení a společenský řád republiky. K tomu účelu nahromadili členové této organizace velké množství zbraní, nábojů a výbušnin a provedli řadu teroristických činů. Tak v r. 1949 provedli poškození elektrického vedení, přepadení újezdního tajemníka Čiháka a několika dalších osob. Na podzim r. 1949 použitím nálože demolovali sekretariát KSČ v Sedlčanech a v květnu r. 1950 demolovali stejným způsobem sekretariát KSČ v Milevsku, kde mimo značné škody na majetku způsobili smrt příslušníka SNB, který tam konal službu.*

Také tito obvinění jsou kromě Františka Čunáta součástí uvedené protistátní organizace „Černý lev“. Věděli o její existenci a činnosti a postupně byli prostřednictvím členů této organizace Jiřího Řezáče, Jaroslava Sirotky a Bohumila Šímy do nepřátelské činnosti této organizace zapojeni. (...)“²⁸⁵

²⁸⁵ Archiv bezpečnostních složek, Správa vyšetřování – vyšetřovací spisy České Budějovice, arch. č. V-887 CB. *Hřebejk Vladimír a spol.*, s. 38, Žaloba krajské prokuratury, 27. 11. 1954.

Marie Pilařová a bratrance Pilařové si vyslechli takovéto obvinění: „*Obvinění Marie Pilařová a Jan Pilař na podzim r. 1949 setkali se při své návštěvě v Obděnicích s Jiřím Řezáčem, informovali ho o jednání, které měl Sirotek s Pavlem Pilařem v Praze a když jim Řezáč potvrdil, že skutečně se Sirotkem protistátní organizaci založili a hledají spojení na zahraničí, varovali oba Řezáče, aby s Pavlem Pilařem další jednání o protistátní činnosti nevedl, protože jest Pilař velký alkoholik a mohl by v opilosti jejich nepřátelskou činnost prozradit. Jiří Řezáč již při tomto setkání a pak ještě několikrát později v r. 1951 a 1952 žádal Marii Pilařovou a Jana Pilaře, aby pro jejich protistátní skupinu opatřili spojení do zahraničí prostřednictvím nějaké protistátní organizace v Praze, což mu Marie Pilařová slíbila. V r. 1952 pak ve snaze opatřit toto napojení na některou protistátní organizaci, jednal pak v Praze s jistým N., ale bezvýsledně.*“²⁸⁶

František Vondráček si vyslechl takovéto obvinění: „*František Vondráček jest středním zemědělcem v Libčicích, který ve svém okolí požíval pověsti rebelanta proti dnešnímu režimu a byl znám jako osoba nesouhlasící s lidově demokratickým zřízením, zejména odporující socializaci vesnice. Již od r. 1949 byl příležitostně navštěvován Jaroslavem Sirotkem, s nímž vedl nepřátelské řeči vůči dnešnímu režimu a umožňoval mu ve svém bytě poslech štvavého zahraničního rozhlasu. Ježto členové protistátní skupiny /Šíma, Řezáč, Sirotek/ dověděli se, že Vondráček má v držení nějakou zbraň, jednou v noci maskování tloukli na okno jeho stavení a dožadovali se vydání této zbraně, tenkrát Vondráček zbraň nevydal. Později v r. 1951 svěřil se Sirotkovi, že v lese našel jeden samopal a tento na jeho žádost mu skutečně také předal. To bylo při příležitosti, kdy informoval Vondráčka o svém zapojení do protistátní organizace „Černý lev“ a kdy ho informoval o teroristických akcích. Rovněž pak sdělil Vondráčkovi, že i s ním počítají, by podle své možnosti pomohl členům organizace v případě zvratu. Vondráček Sirotkovi přislíbil. Za tím účelem sdělil Sirotek Vondráčkovi heslo „Bílé růže“ a odpověď na ně „U nás kvetou,“ jež mělo sloužit jako poznávací znamení pro jeho styk s členy organizace. Veden svým nepřátelským záměrem sdělil obviněný Vondráček Sirotkovi, že u Podčepic hospodářské družstvo má veliký stoh slámy a navrhoval Sirotkovi zapálení tohoto stohu. Po domýšlení celé akce však od provedení upustili.*“²⁸⁷

Všichni byli obviněni dle trestního zákona 68/1950 Sb. z velezrady (§78), Marie Pilařová a Jan Pilař ještě z vyzvědačství (§86). Rozsudky dopadly v takovéto podobě:

²⁸⁶ Tamtéž, s. 39, Žaloba krajské prokuratury, 27. 11. 1954.

²⁸⁷ Tamtéž, s. 49, Rozsudek Krajského soudu České Budějovice, 21. 12. 1954.

Vladimír Hřebejk – 16 let vězení, Josef Truc – 7 let vězení, Josef Hroch – 6 let vězení, František Vondráček – 11 let vězení, Marie Pilařová – 12 let vězení, Jan Pilař – 8 let vězení, Pavel Pilař – 9 let vězení.

Všechny jejich majetky propadly státu a všichni byli zbaveni čestných občanských práv, u V. Hřebejka, Fr. Vondráčka a M. Pilařové to bylo na 10 let, u zbytku skupiny na 5 let.²⁸⁸ Fr. Vondráček se jako jediný odvolal, Nejvyšší soud svým verdiktem z 11. 2. 1955 původní rozsudek zrušil a snížil mu trest na 7 let.²⁸⁹

Marie Pilařová, rozená Řezáčová se narodila 28. 12. 1916 v Obděnicích, dnes součást obce Petrovice, na Příbramsku. Pocházela ze zemědělské rodiny, její rodiče Josef a Božena Řezáčovi vlastnili pozemek o výměře 4,5 ha, otec Josef Řezáč ještě pracoval jako zedník a do roku 1945, než zemřel, vykonával funkci starosty Obděnic. Jejím bratrem byl výše zmíněný Jiří Řezáč. Základní vzdělání získala Marie Pilařová na obecné škole v Obděnicích, ale pro nedostatek financí nemohla dále studovat, a tak pomáhala rodičům na poli. V roce 1939 se provdala za Jana Pilaře. Měli spolu dvě děti, dceru Drahomíru a syna Josefa. V roce 1945 se rozhodli, že se odstěhují, jelikož hospodářství, které Jan Pilař vlastnil, bylo neúrodné, a navíc zatížené výměnkem. Odstěhovali se tedy na pražský Chodov, kde Marie Pilařová začala pracovat ve firmě Prumpo, kde šila oblečky na loutky. Po likvidaci firmy v roce 1952 přestoupila Marie Pilařová do firmy Oděvní tvorba, kde ale strávila jen 3 měsíce, než musela práci na 10 měsíců přerušit ze zdravotních důvodů. Po vyléčení nastoupila v roce 1954 do firmy Hamiro Hostivař, kde jako domácí dělnice šila zvířátka.²⁹⁰

Dne 8. 9. 1954 ve 20:00 hod byla Marie Pilařová ve svém bytě na Husově náměstí v Praze Chodov zatčena příslušníky VB z oddělení Praha – východ. Ti ji poté předali příslušníkům KS MV České Budějovice, kteří ji následujícího dne, 9. 9. 1954, odvezli a umístili do vazby. Děti byly umístěny na dětskou jizbu VB v Praze 12.²⁹¹ Marie Pilařová

²⁸⁸ Archiv bezpečnostních složek, Správa vyšetřování – vyšetřovací spisy České Budějovice, arch. č. V-887 CB. *Hřebejk Vladimír a spol.*, s. 51-52, Rozsudek Krajského soudu České Budějovice, 21. 12. 1954.

²⁸⁹ Tamtéž, s. 56, Rozsudek Nejvyššího soudu Praha, 11. 2. 1955.

²⁹⁰ Národní archiv, Správa Sboru nápravné výchovy, nezpracováno. *Osobní spis Marie Pilařové*, s. 50. Vstupní dotazník, 27. 1. 1955.

²⁹¹ Archiv bezpečnostních složek, Správa vyšetřování – vyšetřovací spisy České Budějovice, arch. č. V-887 CB. *Hřebejk Vladimír a spol. – skupinový vyšetřovací svazek*, s. 66, Marie Pilařová – zatčení a domovní prohlídka, 9. 9. 1954.

byla až do začátku procesu v prosinci 1954 podrobena dlouhým výslechům. Dochovaly se z nich zápisy, zde je úryvek z výslechu ze dne 2. 11. 1954:

OTÁZKA: Vracím se k vaší výpovědi ze dne 14. 9. 1954. Vypovězte po pravdě, co vám sdělil váš bratr Jiří Řezáč po návratu ze západního Německa o své nepřátelské činnosti v zahraničí!

ODPOVĚĎ: Nepamatuji se, že by se mi bratr Jiří Řezáč svěřil s jeho nepřátelskou činností v zahraničí. Při jeho návštěvě u nás po jeho návratu ze západního Německa jsme hovořili jen o běžných věcech a nevzpomínám si, že by hovořil o nějaké trestné činnosti. Bratr se bavil většinou s mým mužem a synem, který mu v pokoji ukazoval sbírku poštovních známek. Připravila jsem mu večeri a pak zůstal u nás do rána. Ráno pak od nás odešel a o ničem jsme již nehovořili, neboť spěchal na vlak a odejel do Obděnic k matce.

OTÁZKA: Vyšetřováním však bylo zjištěno, že se vám váš bratr Jiří Řezáč svěřil se svou nepřátelskou činností v zahraničí, o čemž mimo jiné v protokolu ze dne 10. 7. 1954 vypovídá: „... Po mém návratu z této cesty, někdy v červnu 1954, jsem se po příjezdu do Prahy zastavil u mé sestry Marie Pilařové a v jejím bytě jsem jí a jejímu manželovi sdělil, že jsem byl v zahraničí získán ku spolupráci po stránce špionážní, že jsem se zavázal zprávy v ČSR opatřovat a že se mi podařilo získat spojení, které jsem tak dlouho hledal...“. Vyjádřete se k tomu!

ODPOVĚĎ: Připouštím možnost, že bratr při jeho návštěvě o tomto hovořil, ale já jsem v té době si šila šaty na šicím stroji a Řezáč byl s mým manželem v pokoji, přesto však, že byly dveře do pokoje otevřeny a já jsem se s nimi chvílemi bavila a chvílemi též hovořili u mne v kuchyni, nevěnovala jsem tomuto rozhovoru takovou pozornost, neboť šicí stroj hlučel, a tak jsem všemu nerozuměla a nepamatuji se, že by o něčem takovém Řezáč hovořil.²⁹²

Jak již bylo uvedeno, dne 21. 12. 1954 byla Marie Pilařová spolu s ostatními předvedena před soud, který ji odsoudil ke dvanácti rokům vězení. Trest nastoupila 24. 12. 1954 ve věznici č. 2 v Písku, kde pobývala do 25. 1. 1955, než byla převezena do Pardubic, kde pak strávila celý zbytek trestu.²⁹³ Ze záznamů z jejího spisu je známo, že

²⁹² Archiv bezpečnostních složek, Správa vyšetřování – vyšetřovací spisy České Budějovice, arch. č. V-887 CB. *Hřebejk Vladimír a spol. – zvláštní příloha*, s. 83-84, Protokol o výpovědi, 2. 11. 1954.

²⁹³ Národní archiv, Správa Sboru nápravné výchovy, nezpracováno. *Osobní spis Marie Pilařové*, s. 67, Zpráva o přemístění, 25. 1. 1955.

od 29. 1. 1955 do 5. 1. 1958 pracovala jako švadlena, od 6. 1. 1958 do 12. 4. 1959 pracovala v provozu firmy Tesla a v období od 19. 4. 1959 až do svého propuštění v roce 1960 pracovala v lisovně firmy Tesla.²⁹⁴ Byla jednou kázeňsky trestána, a to 5. 4. 1957, kdy se měla provinit tím, že nepozdravila dozorce s odůvodněním, že chvátá. Trestem byl pohovor s náčelníkem věznice.²⁹⁵ Jinak byla v posudcích hodnocena velmi kladně, její pracovní výkon byl nadprůměrný, mezi kolegyněmi na dílnách byla velmi oblíbená.²⁹⁶ Třikrát jí byl za odměnu přerušen trest, poprvé od 23. 12. 1957 do 2. 1. 1958,²⁹⁷ podruhé od 31. 10. do 1. 11. 1959²⁹⁸ a potřetí od 19. 12. do 29. 12. 1959.²⁹⁹ Na základě prezidentské amnestie byla Marie Pilařová dne 9. 5. 1960 propuštěna na svobodu.³⁰⁰

František Vondráček se narodil 11. 4. 1901 v Libčicích, dnes součást obce Nechvalice, na Příbramsku. Pocházel ze zemědělské rodiny, jeho rodiče vlastnili hospodářství o rozloze 10, 81 ha. Vychodil osmiletou obecnou školu v Nechvalicích, ale jelikož si další studia nemohl dovolit, pomáhal svým rodičům v hospodářství. V roce 1921 nastoupil na dvouletou vojenskou službu u 11. pěšího pluku v Písku. V roce 1926 zdědil po rodičích hospodářství a oženil se s Josefou Řezáčovou, s níž měl dceru Annu. Manželka mu ale v roce 1936 zemřela, a proto se o rok později znovu oženil, tentokrát s Annou Pšeničkovou, s níž měl 3 dcery: Annu, Jaroslavu a Ludmilu. Spolu se starali o hospodářství, ale jelikož otec Františka Vondráčka nadělal kvůli svému alkoholismu velké dluhy, nemohl si dovolit nějakým způsobem svůj pozemek zvelebit.³⁰¹

Dne 9. 9. 1954 ve 14:00 hod si pro Františka Vondráčka přišla StB. Byl odvezen do Českých Budějovic a umístěn do vazby. Byl podroben dlouhým výslechům, z nichž jeden, udál se 10. 9. 1954, probíhal takto:

²⁹⁴ Národní archiv, Správa Sboru nápravné výchovy, nezpracováno. *Osobní spis Marie Pilařové*, s. 6, Výpis pracovišť, nedatováno.

²⁹⁵ Tamtéž, s. 29, Hlášení ke kázeňskému řízení, 30. 3. 1957.

²⁹⁶ Tamtéž, s. 35, Posudek náčelníka, 8. 6. 1959. Stojí zde: „*Odsouzená Pilařová Marie, km. čís. 831, zařazena na pracovišti Tesla-lisovna, kde její pracovní výkon je velmi dobrý. Pracovní denní normu stále udržuje, a to v měsíci únoru 296 %, březen 293 %, duben 288 %. Povahy je klidné, mírné. V kolektivu ods. žen jak na dílně, tak i mimo ně je oblíbena. Na pracovišti se stále stará o svěřený jí materiál, řádně udržuje stroje i nástroje. Je zapojena v pracovní soutěži, kde patří stále mezi nejlepší. Taktéž i na budově E je zapojena v soutěži čistoty a kázně a dobře si vede. Jmenovaná je ukázněná, slušná. Navštěvuje kulturní pořady konané pro budovu E, soutěžící řádně navštěvuje. V době chřipkové epidemie veškerý svůj volný čas věnovala pracovišti, čímž pomohla k splnění stanoveného plánu.*“

²⁹⁷ Tamtéž, s. 63, Návrh náčelníka NPT č. 1 Pardubice na přerušení trestu, 23. 12. 1957.

²⁹⁸ Tamtéž, s. 18, Usnesení Lidového soudu Pardubice, 31. 10. 1959.

²⁹⁹ Tamtéž, s. 23, Usnesení Lidového soudu Pardubice, 18. 12. 1959.

³⁰⁰ Tamtéž, s. 10, Rozhodnutí Krajské komise Pardubice, 9. 5. 1960.

³⁰¹ Archiv bezpečnostních složek, Správa vyšetřování – vyšetřovací spisy České Budějovice, arch. č. V-887 CB. *Hřebejk Vladimír a spol. – zvláštní příloha*, s. 62-64, Zápis výpovědi, 9. 9. 1954.

OTÁZKA: Vypovězte, jaké trestné činnosti jste se dopustil!

ODPOVĚĎ: Někdy začátkem července 1949 v nočních hodinách, když jsem již spal, klepal někdo na okno mého domu ve světnici, kde spala matka mojí manželky, která v tu dobu byla u nás na návštěvě. Za chvíli matka mojí manželky Marie Pšeničkové přišla za mnou, že prý jsou venku nějakí dva muži a chtějí, abych přišel k nim ven. Nato jsem odešel k oknu, ke kterému přišli dva neznámí muži, kteří na sobě měli černé gumáky, měli zdvižené límce a čepice měli stažené hodně do čela, takže jsem jim do obličeje neviděl. Nejdříve mě žádali, abych nerozsvěcoval a abych vyšel ven. Když jsem nechtěl, představili se mi, že jsou utečenci, že prý utíkají na Západ. Dále mě žádali, abych jim řekl, zda jsou v naší obci komunisti, kdo je předsedou KSČ a kdo je předsedou MNV. Řekl jsem jim, že v obci žádní komunisti nejsou. Potom jsem jim řekl, že předseda MNV se jmenuje Josef Jelínek a předseda KSČ se jmenuje Jan Hřebejk. Řekl jsem jim také, že Jelínek bydlí v obci Křemenice u Nechvalic a Hřebejk že bydlí v Bratřejově. Dále se mě ptali, zda mají Hřebejka odpravit, na což jsem jim řekl, že mě Hřebejk nic neudělal. Žádali mě také, že potřebují nějakou mapu, abych jim nějakou mapu dal. Řekl jsem jim, že žádnou nemám. Když mě žádali o tabák, dal jsem jim asi půl balíčku lulkového tabáku, který jsem měl doma. Nakonec mě vyzvali, abych jim dal „kver“ /pušku/, který mám. Já jsem jim stále zapíral, že žádnou zbraň nemám, ale oni mi stále tvrdili, že mám, že prý jsem s ní střílel o jedné svatbě. Když jsem trval na tom, že zbraň nemám, vyhrožovali mi, že jestli jim ho nedám, tak mě vypálí. Když jsem nato viděl, že jeden z mužů vytahuje z pod kabátu samopal, zabouchl jsem okno a čekal co se bude dít. Když jsem za chvíli zjistil, že odešli, šel jsem spát. Ještě chci dodat to, že když jsem zavřel okno, odešel jsem do vedlejší místnosti, ze které vedou okna na zahradu, kde jsem chtěl vyskočit a jít do vsi pro nějakou pomoc. Z okna jsem však uviděl, že i poblíž těchto oken chodí myslím dva další muži, takže jsem z okna vyskočit nemohl. Ani v pozdějších dnech jsem tento případ nikde nehlásil z obavy, že by se to mohli tito neznámí muži dozvědět a že by mě mohli odpravit nebo zapálit chalupu, jak mi předtím vyhrožovali. Přestože byli všichni dobře zamaskováni a byla velká tma, žádného z nich jsem nepoznal.

OTÁZKA: Měl jste neoprávněně v držení nějakou zbraň, kterou na vás tito neznámí muži žádali?

ODPOVĚĎ: Ano. Někdy v roce 1949 jsem našel v lese zv. „Vysoká“, kde jsem vysekával keře, jeden samopal, který byl značně zrezivělý a chyběl mu zásobník. Pravděpodobně zde zůstal od r. 1945 po německé armádě. Samopal byl položen mezi dvěma kmeny a byl

*zapadany listím, takže nebyl ani vidět. Samopal jsem nechal na místě, kde byl, neb jsem ho nechtěl brát domů. Až někdy snad v r. 1951, kdy ke mně přišel na návštěvu Jaroslav Sirotek, zemědělec z Radešic, o kterém se mezi lidmi všeobecně hovořilo, že je to starý pytlák, jsem Sirotkovi samopal z lesa přinesl a předal. Sirotek mě při této příležitosti nejdříve žádal, zda mám nějakou zbraň, že by nějakou potřeboval na pytláčení. Na základě toho jsem mu řekl, že vím o samopalu, ale že je již rezivý a není úplný. Když Sirotek řekl, že to nevadí, že si to spraví, samopal jsem přinesl a dal jsem mu ho.*³⁰²

Františka Vondráčka odsoudil Krajský soud České Budějovice k jedenácti letům vězení za velezradu. První věznicí, do které po vynesení rozsudku zamířil, byla písecká věznice, kde pobýval do 18. 1. 1955, než byl převezen do Prahy na Pankrác.³⁰³ Odtud byl 11. 2. 1955 předveden k Nejvyššímu soudu, který mu na základě jeho odvolání snížil trest na 7 let.³⁰⁴ Na Pankráci poté František Vondráček zůstal do 24. 3. 1955, kdy byl dodán do zařízení Ostrov u Karlových Varů.³⁰⁵ Jakou práci zde vykonával, není známo. 30. 6. 1956 putoval do Příbrami.³⁰⁶ Pracoval zde jako pomocný dělník, kázeňsky nebyl nijak trestán. V posudcích byl hodnocen pozitivně, jeho chování bylo ukázněné, jeho pracovní norma se pohybovala nad 100 %.³⁰⁷

Poslední věznicí, kam František Vondráček zamířil, byly Valdice, kam ho přemístili v polovině září 1957. Do 8. 10. 1957 pracoval ve firmě Kohinoor, poté do začátku prosince 1958 pracoval ve sklárně, následně do 28. 5. 1959 pracoval ve firmě Agro – plechy a poté až do svého propuštění pracoval ve výrobě knoflíků.³⁰⁸ V této věznicí se v prosinci 1957 dozvěděl, že se na něho nevztahuje presidentská amnestie.³⁰⁹

³⁰² Archiv bezpečnostních složek, Správa vyšetřování – vyšetřovací spisy České Budějovice, arch. č. V-887 CB. *Hřebejk Vladimír a spol. – zvláštní příloha*, s. 65-66, Zápis o výpovědi, 10. 9. 1954.

³⁰³ Národní archiv, Správa Sboru nápravné výchovy, nezpracováno. *Osobní spis Josefa Vondráčka*, s. 62, Zpráva o přemístění, 18. 1. 1955.

³⁰⁴ Tamtéž, s. 31, Žádost o provedení eskorty osoby ve vazbě, 22. 1. 1955.

³⁰⁵ Tamtéž, s. 30, Dodání vězně-Ostrov, 29. 3. 1955.

³⁰⁶ Tamtéž, s. 43, Zpráva o přemístění, 30. 6. 1956.

³⁰⁷ Tamtéž, s. 49, Posudek náčelníka, 10. 1. 1957. Píše se v něm: „*Jmenovaný pochází z buržoazní rodiny. Sám pracoval jako zemědělec až do svého zatčení. Nyní pracuje na budování jako pomocný dělník a svoji denní normu plní během půl roku na 156, 156, 156, 156, 119, 100 %. Kvalita jeho práce je dobrá. Příkazy mistrů plní řádně. O pořádek ve svém okolí dbá. Ve svých osobních věcech má vždy pořádek. Dobrovolných pracovních brigád se zúčastňuje. Během výkonu trestu neuzavřel žádných pracovních závazků a zlepšovacích návrhů nepodal. O zvýšení své odbornosti pečuje čtením různých knih. S uloženým trestem nesouhlasí a prohlašuje, že trest mu uložený neodpovídá k jeho trestné činnosti. Na NPT se stýká s odsouzenými, kteří jsou reakčně zaměřeni proti dnešnímu zřízení. Během výkonu trestu nebyl kázeňsky trestán. Povahy je přímé. Chování jeho je ukázněné. Příkazy příslušníků plní řádně. Denní tisk odebírá, ale o tomto nedovědě mluvit. Kulturní akce na tábore navštěvuje. Svoji rodinu podporuje jednorázově ze svého měsíčního výdělku.*“

³⁰⁸ Tamtéž, s. 2, Výpis činnosti, nedatováno.

³⁰⁹ Tamtéž, s. 6, Rozhodnutí Krajského soudu Hradec Králové, 1. 12. 1957.

Nebyl nijak kázeňsky trestán. V posudcích byl hodnocen víceméně pozitivně, ale měl výkyvy v pracovní morálce a nijak se nezapojoval do zájmové činnosti.³¹⁰ Dne 28. 12. 1959 byl František Vondráček podmíněčně propuštěn na čtyřletou zkušební dobu.³¹¹

Jan Pilař se narodil 18. 5. 1913 v obci Radešice na Příbramsku. Pocházel z řemeslnické rodiny, otec pracoval jako zedník, matka se starala o hospodářství. Vychodil obecnou školu v Obděnicích, ale dál studovat nemohl, protože matka v roce 1926 zemřela, a tak se staral s otcem o hospodářství. V roce 1935 nastoupil Jan Pilař na vojnu do Chomutova k 43. pěšímu pluku, kde strávil 5 měsíců jako náhradní záloha a pak byl poslán domů. V roce 1938 opět narukoval k obsazení hranic do Kadaně, ale kvůli onemocnění revmatismem byl po týdnu poslán pryč. Zúčastnil se mobilizace v roce 1938 a po stažení vojsk pracoval v hospodářství. V roce 1939 se oženil s Marií Řezáčovou, o dva roky později mu zemřel i otec. V roce 1945 se odstěhoval s rodinou do Prahy a našel si práci v plynárně Klementa Gottwalda v Praze Michly, kde pracoval až do svého zatčení.³¹²

K zatčení Jana Pilaře došlo 8. 9. 1954 v 11:30 hod v michelské plynárně, kde byl zaměstnán. Zatkli ho příslušníci oddělení VB Praha – východ. Byl převezen do centrály StB v Bartolomějské ulici, kde už čekali pracovníci českobudějovické StB, kteří ho po krátkém výslechu odvezli do Českých Budějovic, kde byl umístěn do vazby.³¹³ Ze záznamů v jeho spisu je známo, že byl třikrát vyslýchán. Druhý z nich ze dne 13. 9. 1954 vypadal takto:

OTÁZKA: S jakou trestnou činností se vám svěřil Jiří Řezáč při jeho předešlých návštěvách u vás v bytě a co na vás požadoval?

ODPOVĚĎ: Při jedné návštěvě Řezáce u nás v bytě asi v roce 1950 svěřil se mě a mé manželce Řezáč s tím, že společně se svými kamarády Jaroslavem Sirotkem Jiřím

³¹⁰ Tamtéž, s. 23, Posudek náčelníka, 21. 9. 1959. Píše se v něm toto: „Ve zdejších NPT se nachází od 13. 9. 195. Pracovně byl zařazen na pracovišti pro n. p. Kohinoor na méně honorovanou práci. Na tomto pracovišti měl pracovní morálku podprůměrnou. Stanovenou pracovní normu plnil na 85 %. Později vystřídal několik jiných pracovišť v NPT, na kterých plnil pracovní normu na 106 %, 99 %, 83 %, 100 %, 84 %, 83 % za jednotlivé měsíce. Pracovní morálka má výkyvy. Chování má dobré. Kázeňsky trestán ještě nebyl. Povahy je tiché. V roce 1958 na 2. čtvrtletí uzavřel pracovní závazek, že bude stanovenou pracovní normu plnit na 100 %, což také splnil v stanovené době na 105 %. V zájmové činnosti pro odsouzené zapojen není a o tuto převýchovnou práci dosud neprojevil žádný zájem.“

³¹¹ Tamtéž, s. 5, Usnesení Krajského soudu Hradec Králové, 28. 12. 1959.

³¹² Archiv bezpečnostních složek, Správa vyšetřování – vyšetřovací spisy České Budějovice, arch. č. V-887 CB. Hřebejk Vladimír a spol. – zvláštní příloha, s. 92-94, Zápis o výpovědi, 11. 9. 1954.

³¹³ Archiv bezpečnostních složek, Správa vyšetřování – vyšetřovací spisy České Budějovice, arch. č. V-887 CB. Hřebejk Vladimír a spol. – skupinový vyšetřovací svazek, s. 79, Jan Pilař-zatčení, 8. 9. 1954.

Dolistou, Bohumilem Šímou a Josefem Novákem provádí trestnou činnost a že provedli destrukční útok na sekretariáty KSČ v Sedlčanech a v Milevsku. Žádal nás o to, zda by bylo možné navázat spojení s nějakou protistátní skupinou, jestli o nějaké skupině nevíme. Řekl jsem mu, že nemám možnost takové spojení zprostředkovat. Manželka mu přislíbila, že se pokusí takové spojení navázat. Svěřil se nám, že žádali Pavla Pilaře, aby jim takové spojení zprostředkoval, a já jsem mu řekl, že Pavel je mluvka a že nic nezařídí.

OTÁZKA: Které další osoby byly do Řezáčovo protistátní skupiny zapojeny?

ODPOVĚĎ: Kromě osob, které jsem již uvedl, je mi známo, že byl do této protistátní činnosti zapojen též Novák Karel, truhlářský dělník z Chodova.³¹⁴

Jak již bylo dříve zmíněno, Jan Pilař byl odsouzen za velezradu a vyzvědačství k osmi letům vězení. První zařízení, kam z Českých Budějovic zamířil, bylo zařízení Ostrov u Karlových Varů, kam byl 12. 1. 1955.³¹⁵ Jakou práci zde vykonával není známo, dochoval se ale záznam o kázeňském trestu ze dne 18. 2. 1956, kdy měl spát během sčítacího nástupu. Za to byl potrestán pěti dny izolace s vyváděním.³¹⁶ 30. 7. 1956 Putoval Jan Pilař do věznice Bytíz u Příbrami, kde strávil zbytek trestu.³¹⁷ 28. 12. 1957 mu bylo oznámeno, že se na něho nevztahuje prezidentská amnestie.³¹⁸ Pracoval jako dělník na povrchu, kázeňsky nebyl nijak trestán. V posudcích byl hodnocen zprvu ne úplně kladně,³¹⁹ ale postupně se jeho morálka začala zlepšovat.³²⁰ Nakonec byl Jan Pilař 16. 1. 1959 podmíněčně propuštěn na pětiletou zkušební dobu.³²¹

³¹⁴ Archiv bezpečnostních složek, Správa vyšetřování – vyšetřovací spisy České Budějovice, arch. č. V-887 CB. *Hřebejk Vladimír a spol. – zvláštní příloha*, s. 98, Protokol o výpovědi, 13. 9. 1954.

³¹⁵ Národní archiv, Správa Sboru nápravné výchovy, nezpracováno. *Osobní spis Jana Pilaře*, s. 2, Změny umístění vězně, nedatováno.

³¹⁶ Tamtéž, s. 6, Hlášení ke kázeňskému řízení, 18. 2. 1956.

³¹⁷ Tamtéž, s. 2, Změny umístění vězně, nedatováno.

³¹⁸ Tamtéž, s. 21, Rozhodnutí Krajského soudu Praha, 28. 12. 1957.

³¹⁹ Tamtéž, s. 9, Posudek náčelníka, 15. 1. 1958. Píše se zde: „*Pochází z dělnické rodiny, povoláním dělník. Nyní pracuje na povrchu a normu plní na 115, 85, 106, 146, 147 a 140 %. Poměr k práci průměrný. Pracovní závazek neuzavřel. Svoje provinění si přiznává částečně a trest považuje za vysoký. Na tábore se zvláště neprojevuje. Povahy je dosti přímé, avšak velmi opatrné. Chování méně ukázněné a denní řád dodržuje jen z přinucení. Byl již kázeňsky trestán, a to pro spánek při prověrce stavu. Nebyl mimořádně odměněn. Ve volném čase nemá zvláštních zálib. Ze svého výdělku podporuje nepravdělně svoji rodinu.*“

³²⁰ Tamtéž, s. 7, Posudek náčelníka, 28. 1. 1959. Píše se zde: „*K vašemu dožádání výše uvedeného č. j. sděluji, že ods. Jan Pilař ve výkonu trestu ve zdejší NPT byl zařazen na práci u těžby, kde svoje pracovní normy plnil velmi dobře. Nedostatky na pracovišti nepřehlížel, ale tyto včas a svědomitě odstraňoval. V NPT se projevoval hlavně mezi odsouzenými, kteří mají kladný poměr k dnešnímu zřízení, své tr. činnosti litují a snaží se ji odčinit dobrou prací a ukázněným chováním. V době výkonu trestu měl ukázněné chování a měl dobrý poměr k plnění táborového řádu. Ve volném čase se zapojoval do prací na úpravu NPT, odebíral denní tisk, půjčoval si knihy z táborové knihovny a zapojoval se do kulturního dění v NPT.*“

³²¹ Tamtéž, s. 5, Usnesení Krajského soudu Praha, 16. 1. 1959.

Pavel Pilař, bratranec Jana Pilaře, se narodil 25. 8. 1913 v Radešicích na Příbramsku. Pocházel z dělnické rodiny, jeho otec Pavel pracoval jako zemědělský dělník, později jako námezdní dělník na silnici. Matka Marie, roz. Malá, se starala o domácnost a mimo to též pracovala jako námezdní dělnice. Pavel Pilař už od dětství pracoval za stravu u sedláků, tudíž se nemohl plně věnovat škole. Vychodil pětiletou obecnou školu, a to postupně v Nechvalicích, Počepicích a v Sedlčanech. Vyučil se strojním zámečnickem ve firmě Kašpar a spol. v Sedlčanech, poté chvíli pracoval jako dělník na silnici v Sedlčanech a poté po dobu jednoho roku pracoval ve firmě Chvala v Praze 11. V roce 1933 nastoupil do Českých Budějovic povinnou vojenskou službu, ale po půl roce se nechal přeložit do náhradních záloh, neboť mu zemřel otec. Po propuštění z vojny nastoupil do firmy Podhajský v Praze Hostivaři, kde strávil dva roky. V roce 1937 se oženil s Jindřiškou Joštovou a nastoupil jako strojní zámečnickem do firmy Aero v Praze Vysočanech. Během okupace vstoupil v roce 1942 do závodní odbojové organizace Pius, kde dělal spojku při předávání ilegálních tiskovin. V roce 1944 jejich činnost odhalilo Gestapo a Pavel Pilař musel před ní utéct na Křivoklátsko, kde se skrýval v lesích a poté u jistého Františka Šika v Ratiboři, okr. Písek až do konce okupace. Nastoupil jako nýtař ve firmě Auto Praga v Praze Vysočanech a zde setrval až do svého zatčení.³²²

Zatčení Pavla Pilaře proběhlo 8. 9. 1954 v 11:30 hod v továrně Auto Praga, kdy pro něho přišli příslušníci VB, oddělení Praha – východ. Odvezli ho do Bartolomějské ulice, kde si ho převzali členové českobudějovické StB a odvezli ho do věznice KS MV České Budějovice, kde byl dán do vazby.³²³ Čekala na něj série dlouhých výslechů, z nichž jeden, datovaný 3. 11. 1954, vypadal takto:

OTÁZKA: Vypovězte o vaší protistátní činnosti!

ODPOVĚĎ: Moje trestná činnost spočívá v tom, že jsem byl v létě 1948 informován Jaroslavem Sirotkem o tom, že je členem protistátní skupiny a byl jsem jím požádán, abych získal spojení na nějakou protistátní skupinu v Praze. Později jsem se do této trestné činnosti zapojil.

OTÁZKA: Nejprve osvětlete, kdy a za jakých okolností jste se se Sirotkem seznámil?

³²² Archiv bezpečnostních složek, Správa vyšetřování – vyšetřovací spisy České Budějovice, arch. č. V-887 CB. *Hřebejk Vladimír a spol. – zvláštní příloha*, s. 102-105, Zápis výpovědi, 9. 9. 1954.

³²³ Archiv bezpečnostních složek, Správa vyšetřování – vyšetřovací spisy České Budějovice, arch. č. V-887 CB. *Hřebejk Vladimír a spol. – skupinový vyšetřovací svazek*, s. 99, Pavel Pilař-zatčení a domovní prohlídka, 8. 9. 1954.

ODPOVĚĎ: Jaroslava Sirotku jsem znal již řadu let, neboť pocházíme oba ze stejné obce. Vidával jsem ho při mých návštěvách v Radešicích, kam občas dojížděl. Nikdy jsem se s ním blíže nestýkal, neboť byl oproti mně příliš mladý. Blíže jsem se s ním seznámil až po mém zapojení do protistátní činnosti.

OTÁZKA: Nyní vypovídejte podrobně o vašem zapojení do protistátní činnosti!

ODPOVĚĎ: Někdy v létě 1949, když jsem byl na své chatě v Jarově u Prahy, přijel za mnou Jaroslav Sirotek společně s mým příbuzným Janem Pilařem. Sirotek mi řekl, že by chtěl se mnou hovořit, a tak jsme šli do chaty, kde se mi v přítomnosti Jana Pilaře svěřil s tím, že je členem ilegální skupiny a že by potřebovali spojení s nějakou protistátní skupinou v Praze. Přitom se mě ptal, jestli nevím o nějaké ilegální skupině v Praze a zda bych mu mohl opatřit na takovou skupinu spojení. Řekl jsem Sirotkovi, že v současné době o žádné ilegální skupině nevím, ale slíbil jsem mu, že se pokusím takové spojení pro jeho skupinu opatřit. Ujednali jsme si pak se Sirotkem, že za týden přijedu na návštěvu k matce do Sedlčan, kde se sejdeme a tam mu sdělím, jestli se mi podařilo nějaké spojení získat. Po tomto ujednání Sirotek s Janem Pilařem odešli.

OTÁZKA: Měl jste možnost získat takové spojení?

ODPOVĚĎ: Vzhledem k tomu, že jsem přicházel dosti často do styku s lidmi reakčně zaměřenými, předpokládal jsem, že se mi podaří takové spojení získat.³²⁴

Dne 21. 12. 1954 byl Pavel Pilař spolu s ostatními předveden před soud a za velezradu odsouzen k devíti letům vězení. Z věznice v Českých Budějovicích putoval v lednu 1955 do Prahy na Pankrác, kde byl umístěn na nemocniční oddělení.³²⁵ Měl se zde podrobit psychiatrickému léčení z důvodu zjištění hysterické neurózy u něj. V posudcích byl hodnocen kladně, byl ukázněný, s ostatními dobře vycházel.³²⁶ 26. 5. 1956 byl převezen do Ostrova u Karlových Varů. Kde byl zařazen a jakou práci zde vykonával není známo. O měsíc později byl převezen do věznice Bytíz u Příbrami. Pracoval jako dělník v hlubíně, nebyl nijak kázeňsky trestán. V posudcích byla velebena

³²⁴ Archiv bezpečnostních složek, Správa vyšetřování – vyšetřovací spisy České Budějovice, arch. č. V-887 CB. *Hřebejk Vladimír a spol. – zvláštní příloha*, s. 106-107, Protokol o výpovědi, 3. 11. 1954.

³²⁵ Národní archiv, Správa Sboru nápravné výchovy, nezpracováno. *Osobní spis Pavla Pilaře*, s. 43, Vyrozměnění o přemístění, 7. 1. 1955.

³²⁶ Tamtéž, s. 13, Posudek o chování, 12. 1. 1956. Píše se v něm toto: „Jmenovaný se zaměstnává úklidem na oddělení. Pracuje rád a do práce jde ochotně. Jest velmi čistotný a má k práci velmi dobrý poměr. Po celou dobu na zdejším oddělení se chová ukázněně. Je tiché povahy, rád čte knihy, které jsou vězňům povoleny. S ostatními vězni se dobře snáší.“

jeho vysoká pracovní morálka a slušné vystupování.³²⁷ Začátkem října 1958 byl transportován do Prahy na Pankrác, odkud putoval do psychiatrické léčebny v Bohnicích.³²⁸ Zde pobýval do 29. 10. 1958, kdy ho převezli opět na Pankrác, odkud byl 4. 2. 1959 jako zdravotně způsobilý převezen zpět na Bytíz.³²⁹ Pracoval na povrchu a dle posudků si udržoval vysokou pracovní výkonnost a dobré chování.³³⁰ To přispělo k tomu, že byl Pavel Pilař dne 3. 12. 1959 podmíněčně propuštěn na zkušební dobu šesti let.³³¹

5.2 Zásahy proti tzv. vesnickým boháčům

Jinými typy případů, v jejichž rámci zasahovala StB proti skupinám odporu na Příbramsku, byly akce, které v kartotékách StB nesly název „Vesničtí boháči“ neboli kulaci. Dle představy komunistů byli všichni, kdo vlastnili velký majetek, považováni za buržoazii a nepřítel pracujícího lidu. Na vesnicích do této kategorie spadali zámožní sedláci a velkostatkáři. Také uvedené případy z Příbramska jsou převážně z doby, kdy StB spustila Akci Kulak,³³² kdy sedláci končili ve vězení a rodiny odsouzených sedláků byly donuceny opustit svá bydliště a odejít. Zajímavostí je, že jen u dvou sledovaných případů, Josefa Bartoše a Václava Jarolímka, je známo, kam byli po vynesení rozsudku odsouzení posláni do vězení. Bylo to dáno tím, že jejich trest byl vyšší než dva roky. U dalších případů byly uděleny tresty v řádu měsíců, maximálně jednoho roku. Je

³²⁷ Tamtéž, s. 11, Posudek náčelníka, 30. 10. 1957. Stojí v něm: „Pochází z dělnické rodiny, je vyučen zámečnickem a v době zatčení pracoval jako nýtař. Nyní pracuje v hlubině a normu plní na 238, 124, 141, 135, 102, 200, 177, 154 a 213 %. Poměr k práci dobrý a svých vysokých výkonů dosahuje zařazením na velmi výhodném pracovišti. Pracovní závazek neuzavřel. Svoje provinění přiznává a trest považuje za vysoký. Na tábore se zvláště neprojevuje. Povahy je dosti klidné. Chování slušné a velmi opatrné. Nebyl mimořádně odměněn. O denní tisk má zájem a odebírá Rudé právo. Knihy z táborské knihovny si nepůjčuje a o kulturní dění na tábore nemá zájem. Ze svého výdělku podporuje svoji rodinu.“

³²⁸ Tamtéž, s. 50, Oznámení o předání, 3. 10. 1958.

³²⁹ Tamtéž, s. 6, Posudek náčelníka, 12. 2. 1959.

³³⁰ Tamtéž, s. 8, Hodnocení odsouzeného, 15. 9. 1959. Stojí v něm: „Jmenovaný ve výkonu trestu nejdříve pracoval jako pomocný dělník ve stavebnictví a nyní pracuje šachty jako pomocný dělník. Stanovené pracovní normy na tomto pracovišti plní na 109, 115, 146, 108, 120, 120 %. Poměr k práci za celou dobu výkonu trestu lze hodnotit jako dobrý, neb si vždy pracovní úkoly plnil na 100 % a nedostatky na pracovišti nepřehlížel. Svoje provinění si plně přiznává, svého jednání lituje a toto se snaží alespoň částečně dobrou prací a ukázněným chováním odčinit. V NPT se jmenovaný projevuje jako odsouzený, který má dobrý poměr nejen k práci, ale i k výkonu trestu. K plnění denního řádu přistupuje odpovědně a k tomuto vede i ostatní odsouzené. Za celou dobu výkonu trestu nebyl dosud kázeňsky trestán. Do zájmové činnosti v NPT se zapojuje a ve volném čase se zúčastňuje dobrovolných prací na úpravu NPT.“

³³¹ Tamtéž, s. 5, Usnesení Krajského soudu Praha, 3. 12. 1959.

³³² Akce byla zahájena na podzim 1951. Návrh na její realizaci vypracovali Václav Nosek (Ministerstvo vnitra), Ladislav Kopřiva (Ministerstvo národní bezpečnosti) a Štefan Rais (Ministerstvo spravedlnosti). Velitelem byl kpt. Ladislav Hudec. Probíhala, s menší přestávkou v roce 1952, až do léta 1953. viz BLAŽEK, Petr, JECH, Karel, KUBÁLEK, Michal a kol. *Akce „K“: vyhnání sedláků a jejich rodin z usedlostí v padesátých letech*. Praha: Pulchra, 2010. ISBN 978-80-87377-05-5, s. 61-141.

dokumentováno, kam byly rodiny postižených vystěhovány, ale jak se jim žilo, o tom záznamy mlčí.

Prvním sledovaným bude případ **Jaroslava Bartáka**. Narodil se 16. 6. 1922 v Kamenici, obec Nedrahovice, na Příbramsku. Pocházel ze zemědělské rodiny, po rodičích Jaroslavovi a Antonii Bartákových zdědil pozemek o výměře 21,74 ha, z něhož 12,80 ha tvořila pole, 4,35 ha byly louky, 4,40 ha tvořily lesy a zbytek tvořily pastviny. O to všechno se staral s manželkou Zdeňkou. Bydleli v Kamenici, č.p. 2 a vychovávali dceru Zdeňku. Na přelomu let 1952 a 1953 byli manželé Bartákoví zatčeni a 28. 2. 1953 byli odsouzeni podle §53 (Ochrana výroby rostlinné), §56 (Ochrana výroby živočišné) a §88 (Přestupky v oboru výživy a zásobování) dle zákona č. 88/1950 Sb. a to: Jaroslav Barták k jednomu měsíci vězení a Zdeňka Bartáková k pokutě 2000 Kčs. Jejich majetek propadl státu a dále jim byl zakázán pobyt v okrese Sedlčany. Amnestií z května 1953 jim byl trest prominut, jaký byl jejich další osud, již jejich spis neobsahuje.³³³

Druhým takto postiženým byl **Josef Bartoš**. Narodil se 29. 8. 1911 v obci Jablonná na Příbramsku do rolnické rodiny, která vlastnila hospodářství o výměře 27 ha. Otec se jmenoval Josef Bartoš, matka Alžběta Bartošová. Po ukončení obecné školy absolvoval námi sledovaný J. Bartoš povinnou vojenskou službu a poté se oženil s Růženou Vopičkovou, s níž měl dva syny, staršího Josefa a mladšího Františka. Bydleli v Jablonné, č.p. 12. V prosinci 1952 byl zatčen StB a 22. 12. 1952 lidovým soudem odsouzen podle §85 za sabotáž na dva a půl roku odnětí svobody, propadnutí majetku, pokutě 10 000 Kč a zákazu pobytu. Jeho rodina včetně rodičů byla přesídlena na státní statek Albrechtice v karvinském okrese, přesněji do provozovny Slezské Rudoltice. Odtud údajně po dvou dnech Růžena Bartošová spolu s dětmi odešla a rodiče zde zanechala.³³⁴ Dle záznamů odešla k sestře svého manžela Josefa do Dolních Hbit, kam se také v roce 1955 po odpykání trestu Josef Bartoš vrátil a začal pracovat jako traktorista na státním statku Kamýk nad Vltavou. 27. 5. 1955 byl J. Bartoš znovu zatčen, vzat do vazby a 15. 6. 1955 stanul znovu před lidovým soudem. Tam byl odsouzen dle § 85 za sabotáž a dle § 245 za rozkrádání národního majetku na šest let vězení. Josef Bartoš se odvolal ke krajskému soudu v Praze, jeho žádost byla zamítnuta. Trest mu byl o dva roky vězení navýšen na celkových osm let. Zároveň mu byla odebrána občanská práva a vydán zákaz pobytu v Kamýku nad Vltavou navždy. Byl poslán do Ostrova u Karlových Varů, kde pracoval

³³³ Národní archiv, Správa Sboru nápravné výchovy, „*Vesničtí boháči*“, nezpracováno. *Jaroslav Barták-karta osoby*, 1953.

³³⁴ Tamtéž, *Josef Bartoš-karta osoby*, 1952.

v dole jako lamač a tesař. Z jeho spisu dále vyplývá, že byl 28. 2. 1957 kvůli neuposlechnutí příkazu dozorce poslán na tři dny do izolace s vyváděním.³³⁵ V lednu 1961 byl převezen do NPT (Nápravně pracovní tábor) Příbram, kde vykonával obdobnou práci. Dle hodnocení byla jeho pracovní morálka dobrá, 24. 2. 1963 byl však potrestán jedním dnem v korekci za odmítnutí nástupu na směnu.³³⁶ V té době také požádal o udělení amnestie, ale to mu bylo zamítnuto. Trest si tedy odpykal v celkové délce a koncem května 1963 byl propuštěn.³³⁷

Podobný osud potkal i rodinu **Bohumila Cihelky**. Narodil se 7. 1. 1916, byl svobodný, vlastnil 16,74 ha hospodářské půdy a tu obhospodařoval se svou matkou Marií Cihelkovou. Bydleli v malé obci, zvané Drhovy, č. p. 3. Podobně jako u přechozího případu bylo vůči němu v listopadu 1952 zahájeno stíhání a 21. 5. 1953 byl odsouzen dle § 135 za ohrožení jednotného hospodářského plánu na tři měsíce vězení, propadnutí majetku a k zákazu pobytu. Odnětí svobody mu sice bylo krátce na to zrušeno amnestií, ale vystěhovat se musel, a to na státní statek Staré Město pod Sněžníkem, provozovna Kunčice.³³⁸

Následuje případ **Emanuela Dragouna** z obce Skalice. Narodil se 7. 10. 1895, vlastnil 16,70 ha polí a 5,30 ha lesa. Rodinu tvořila jeho žena Helena, dcera Anděla, která pracovala v SKP (Sportovní klub policie) Dobříš a zeť Václav Karnet, který v té době vykonával vojenskou službu. Emanuel Dragoun skončil před soudem 9. 6. 1953 a byl mu udělen trest odnětí svobody na jeden rok dle §135 za narušení jednotného hospodářského plánu, propadnutí majetku a zákaz pobytu. I jemu byl trest odnětí svobody zrušen amnestií v roce 1953, ale spolu s rodinou musel ze Skalice odejít. Jejich život pokračoval na státním statku Lanškroun, provozovna Horní Dobrouč.³³⁹

Dalším postiženým byl **Josef Hejhal** z Krásné Hory nad Vltavou. Narodil se 4. 5. 1907 do rolnické rodiny, jeho otec se jmenoval Josef a matka se jmenovala Anna. Zdědil po nich hospodářství o rozloze 25,23 ha, měl manželku Andělu a dvě děti, starší dceru Marii a mladšího Josefa. Děti chodily do školy, jeho žena se starala o domácnost. Bydleli na adrese Krásná Hora nad Vltavou, č. p. 36. Dne 16. 2. 1953 skončil J. Hejhal ve vazbě, trestní komise ONV Sedlčany ho odsoudila k jednomu měsíci vězení za neplnění

³³⁵ Tamtéž, *Josef Bartoš-osobní spis*, Hlášení ke kázeňskému řízení, 28. 2. 1957.

³³⁶ Tamtéž, Hlášení ke kázeňskému řízení, 24. 2. 1963.

³³⁷ Tamtéž, Zpráva ONV Příbram, 22. 4. 1963.

³³⁸ Národní archiv, Správa Sboru nápravné výchovy, „*Vesničtí boháčů*“, nezpracováno. *Bohumil Cihelka-karta osoby*, 1953.

³³⁹ Tamtéž, *Emanuel Dragoun-karta osoby*, 1953.

dodávkových povinností, jeho žena musela zaplatit pokutu 2000 Kč, dále jim propadl majetek a zakázán pobyt v Krásné Hoře. Celá rodina se musela 20. 6. 1953 přestěhovat na státní statek Trutnov, provozovna Horní Staré Město. Otec Josef Hejhal st. však odmítl, údajně „*že se raději oběsí, než aby se někam stěhoval.*“ Nakonec J. Hejhal starší souhlasil, že se s manželkou Annou přestěhují k příbuzným do Hořejan na Tochovicku. Zbytek rodiny odešel do Trutnova.³⁴⁰

Vynucenému odchodu ze svého hospodářství se nevyhnul ani **Josef Hrubý** z obce Nečín. Narodil se 29. 1. 1895 a zdědil velký majetek, a to 32 ha polí, 2 ha lesa a velký statek. O něj se staral se svou ženou Marií a starší dcerou stejného jména, zbylé tři děti, Jarmila, Růžena a Jaroslav, chodily do školy. Adresa byla Nečín, č. p. 28. Není známo, kdy bylo proti němu zahájeno trestní stíhání, je však zaznamenáno, že v květnu 1953 byl lidovým soudem v Dobříši odsouzen dle § 135 za ohrožení jednotného hospodářského plánu ke třem měsícům vězení, k propadnutí majetku a k zákazu pobytu. Z vězení ho vysvobodila amnestie, ale vysídlení ušetřen nebyl. V červnu 1953 musel s rodinou odejít na státní statek Čáslav, provozovna Kluky.³⁴¹

Následuje případ **Václava Jarolímka** z Libic na Příbramsku. Narodil se 26. 9. 1901, jeho otcem byl František Jarolínek. Hospodařil na 16 ha půdy, jeho rodinný kruh tvořila manželka Anna a dvě děti, dcera Bohumila a dětskou obrnou postižený syn Václav. Po jeho zatčení musela jeho rodina odejít na státní statek Vysoké Mýto, provozovna Tisová.³⁴² Václav Jarolínek byl 7. 10. 1952 zatčen a vzat do vazby na Zbraslavi. 21. 1. 1953 stanul před lidovým soudem Dobříš a byl za trestný čin pobuřování a sdružování proti republice odsouzen na tři roky vězení. Byl obviněn z toho „*že v roce 1949 v okrese dobříšském účastnil se na akci zasílání dopisů na velvyslanectví USA v Praze, obsahujících žádost na provedení voleb na území ČSR pod patronací OSN a začátkem roku 1949 tamtéž přislíbil protistátní skupině vedené obchodníkem Matlachem z Dobříše úkryt a stravu pro osm členů ilegální skupiny odjinud.*“ Od soudu v Dobříši byl ihned převezen do věznice na Pankráci v Praze. Proti rozsudku se odvolal, ale 19. 5. 1953 přišla zamítavá odpověď.³⁴³ Následoval další přesun, tentokrát do NZ (Nápravné zařízení) Králův Dvůr, kde Václav Jarolínek pracoval v místní železárně jako koksář.

³⁴⁰ Tamtéž, *Josef Hejhal-karta osoby*, 1953.

³⁴¹ Tamtéž, *Josef Hrubý-karta osoby*, 1953.

³⁴² Tamtéž, *Václav Jarolínek-karta osoby*, 1953.

³⁴³ Tamtéž, *Václav Jarolínek-osobní spis*, s. 3, Rozsudek okresního soudu Praha, 19. 5. 1953.

Dle posudků se choval ukázněně a byl dáván za příklad ostatním pracovníkům.³⁴⁴ V červenci 1953 mu byl trest odnětí svobody snížen o 1 rok díky amnestii.³⁴⁵ Po propuštění odešel za rodinou do Vysokého Mýta.

Dalším obviněným z okruhu „vesnických boháčů“ byl **Josef Kozohorský** z Dalekých Dušníků. Narodil se 16. 8. 1912 Františkovi a Bedřišce Kozohorským. Zdedil po nich 25 ha půdy a statek. Zde žil s manželkou Jarmilou a vychovávali spolu dvě děti, dceru Jindru a syna Zdeňka. Přebývali na adrese Daleké Dušníky, č. p. 21. Doba zahájení stíhání proti němu není známa, v květnu 1953 J. Kozohorského lidový soud v Dobříšši odsoudil dle § 135 k trestu dvou měsíců vězení, propadnutí majetku a zákazu pobytu. Z vězení vyšel Josef Kozohorský krátce nato díky amnestii, ale musel se s rodinou přestěhovat na státní statek Lanškroun, provozovna Horní Dobrouč.³⁴⁶

Jaroslav Krotil je dalším z těch, který musel z politických důvodů opustit rodné hospodářství. Narodil se 24. 5. 1918 a bydlel v Nečíně, č. p. 27. Vlastnil polnosti o výměře 27 ha a žil v manželském svazku s Marií Krotilovou, s níž měl dvě děti, Ludmilu a Jaroslava. V prosinci 1952 proti němu StB zahájila trestné stíhání, které vyvrcholilo 12. 6. 1953 odsouzením na 5 let dle §85/1 za sabotáž. Zbylí příslušníci jeho rodiny byli přemístěni na státní statek Vítkov na Opavsku, provozovna Svatoňovice.³⁴⁷

Dalším poškozeným byl **Václav Mandík** ze Skalice na Příbramsku. Narodil se 11. 9. 1897 a hospodařil na pozemku o rozloze 19 ha. Byl ženatý, jeho manželka se jmenovala Anna Mandíková, spolu měli syna Miroslava. Otec a syn pracovali na poli, manželka se starala o domácnost. Jejich adresa byla Skalice č. p. 4. Dle spisu na V. Mandíka zahájila 5. 6. 1953 StB stíhání a o několik dní později stanul Václav Mandík před dobříšským lidovým soudem. Ten jej odsoudil dle § 135 o narušení jednotného hospodářského plánu na jeden rok vězení, k propadnutí majetku a k zákazu pobytu. Brány vězení Mandík opustil díky amnestii, ale na příkaz StB musel s rodinou odejít na státní statek Staré Město pod Sněžníkem, do provozovny Stříbrnice.³⁴⁸

Obdobný byl případ **Milana Maráta** z vesničky Vápenice, správně patřící pod Vysoký Chlumeč na Příbramsku. Narodil se 3. 2. 1922 Stanislavovi a Boženě

³⁴⁴ Tamtéž, s. 11, Posudek náčelníka NZ, 7. 11. 1953.

³⁴⁵ Tamtéž, Rozhodnutí okresní prokuratury Dobříš, 8. 7. 1953.

³⁴⁶ Národní archiv, Správa Sboru nápravné výchovy, „Vesničtí boháči“, nezpracováno. *Josef Kozohorský-karta osoby*, 1953.

³⁴⁷ Tamtéž, *Jaroslav Krotil-karta osoby*, 1953.

³⁴⁸ Tamtéž, *Václav Mandík-karta osoby*, 1953.

Marátovým. Zdědil po nich velký statek a polnosti o rozloze 33 ha. O domácnost se starala jeho žena Věra a spolu vychovávali syna Milana. Žili na adrese Vápenice 1. Dne 17. 2. 1953 byl zatčen a týž den byl trestní komisí při ONV Sedlčany za trestný čin ohrožování výživy obyvatelstva (neplnil povinné dávky potravin) odsouzen ke dvěma měsícům vězení, k propadnutí majetku a k zákazu pobytu. 14. 6. 1953, dva měsíce po propuštění, byl s rodinou vystěhován na státní statek Lanškroun, provozovna Čenkovice.³⁴⁹

Stejný osud potkal i **Václava Míku** z Horních Hbit na Příbramsku. Narodil se 18. 9. 1905 a vlastnil hospodářství o rozloze 26 ha. Zde hospodařil se svou manželkou Marií, se kterou měl tři děti, nejstaršího Zdeňka, mladšího Václava a nejmladší Věru. Bydleli v Horních Hbitech, č. p. 3. Dne 29. 10. 1952, tedy den po oslavách Dne znárodnění, byl Míka zatčen StB, vzat do vazby a 4. 3. 1953 byl předveden před lidový soud Příbram. Zde byl dle §135 obviněn z narušitelské činnosti a odsouzen k trestu vězení na 6 měsíců, k propadnutí majetku a k zákazu pobytu. Trest mu byl zrušen v důsledku amnestie, ale koncem května 1953 byl vystěhován a přesídlen na státní statek Albrechtice na Karvinsku, provozovna Heřmanovice.³⁵⁰

Dalším perzekuovaným byl **Antonín Pařízek**, sedlák z obce Krámy na Příbramsku. Narodil se 8. 5. 1890 a vlastnil 31 ha polnosti, o které se, dle záznamů v jeho spisu, nestaral. Byl v manželském svazku s Josefou Pařízkovou, neměli děti. Adresa byla Krámy 3. V prosinci 1952 pro něho přišla StB a 17. dubna 1953 mu byl vynesena dle §135 o narušování jednotného hospodářského plánu rozsudek odnětí svobody na tři měsíce, propadnutí majetku a zákaz pobytu. Z vězení byl krátce nato vzhledem k amnestii propuštěn a začátkem srpna 1953 byl však nucen opustit dům a vystěhován na státní statek Most, provozovna Nemilkov.³⁵¹

Podobný osud potkal **Františka Pechače**. Narodil se 26. 8. 1902 ve vesničce Radeč, obec Nedrahovice na Příbramsku. Po otci Antonínovi zdědil pozemek o výměře 24,05 ha, z toho 16,71 ha tvořila pole, 2,07 ha louky, 2,87 ha pastviny a 1,85 ha lesy. O to všechno se staral sám. Dle záznamů neměl ženu ani děti. Bydlel v Radči, č. p.3, se svou matkou Žofií. 17. 2. 1953 byl předveden před trestní komisí v Sedlčanech pro nedodání masa a mléka za rok 1952. Byl potrestán dle §88 za neplnění zásobování na jeden měsíc

³⁴⁹ Tamtéž, *Milan Marát-karta osoby*, 1953.

³⁵⁰ Tamtéž, *Václav Míka-karta osoby*, 1953.

³⁵¹ Tamtéž, *Antonín Pařízek-karta osoby*, 1953.

do vězení. Jeho majetek propadl státu a byl mu zakázán pobyt v okrese Sedlčany. Kam byl vystěhován, není známo.³⁵²

Jaroslav Peták byl dalším z nešťastných sedláků. Narodil se 28. dubna 1894 a bydlel v obci Voznice, č. p. 3, na Příbramsku. Vlastnil pole o rozloze 19 ha, dále pěknou vilu a velký statek. O majetek se staral s manželkou Leontýnou a jedinou dcerou Marií. Jako u několika předchozích případů, i na něho vyhlásila StB stíhání v listopadu 1952. Začátkem června 1953 stanul před lidovým soudem Příbram a odsouzen dle §135 za narušitelskou činnost na dvacet měsíců odnětí svobody, k propadnutí majetku, k zákazu pobytu a ke ztrátě občanských práv. Zasáhla amnestie a 14. 8. 1953 byl Jaroslav Peták propuštěn na svobodu. Následné vystěhování rodiny se neobešlo bez komplikací, protože jeho ženu Leontýnu postihl záchvat. Musela se tedy několik dní zotavovat a poté odjela za rodinou. Rodinu J. Petáka vystěhovali na státní statek Staré Město pod Sněžníkem, do provozovny Nová Seninka.³⁵³

Mezi odsouzenými sedláky byla i jedna žena. Jmenovala se **Božena Pilecká**, narodila se 6. 10. 1903 a bydlela v osadě Jablonce, č. p. 3, spadající pod obec Nečín. Vlastnila 22 ha půdy a domácnost sdílela se svým synem Eduardem, dcerou Marií a s jejím mužem Josefem a malou vnučkou Marií. Syn jí pomáhal v domácnosti, dcera pracovala ve firmě Kalorie Příbram. Jako u většiny předchozích případů, byl u jména Boženy Pilecké uveden listopad 1952 jako doba zahájení trestního stíhání. K dobříšskému lidovému soudu ji předvedli 23. 6. 1953 a byla dle §85 odsouzena za sabotáž ke třem rokům vězení, k propadnutí majetku a k zákazu pobytu. Zbývající členy její rodiny čekalo koncem července 1953 vystěhování a přemístění na státní statek Zákupy na Českolipsku, provozovna Horní Libchava. Božena Pilecká za rodinou odjela hned po propuštění.³⁵⁴

Z obce Libice, odkud pocházel i již zmiňovaný Václav Jarolímek, pocházel též sedlák **Josef Prošek**. Narodil se 14. 1. 1898 a hospodařil na polnosti o rozloze 21 ha. Jeho manželka Marie Prošková, rozená Novotná, se starala o domácnost. Měli spolu dva syny, staršího Josefa a o dva roky mladšího Antonína. Josef Prošek figuroval ve stejném případě jako Jarolímek, tedy byl odsouzen za pobuřování a sdružování proti republice. Ačkoli byl částečně viny zproštěn, nakonec byl odsouzen lidovým soudem Dobříš dle

³⁵² SokA Příbram, ONV Sedlčany 1945-1960, inv. č. 466-I, kart. 297. *Trestní spisy 1949-1954*, Spis Františka Pechače, 1952.

³⁵³ Národní archiv, Správa Sboru nápravné výchovy, „*Vesničtí boháči*“, nezpracováno. *Jaroslav Peták-karta osoby*, 1953.

³⁵⁴ Tamtéž, *Božena Pilecká-karta osoby*, 1953.

§81 za pobuřování na dva roky vězení, k propadnutí majetku a k zákazu pobytu. Kam byl Josef Prošek poslán do vězení, spis neuvádí. Je známo, že jeho blízcí se v červnu 1953 museli vystěhovat, a to na státní statek Vysoké Mýto, provozovna Sedlíšťka.³⁵⁵

Dalším sledovaným případem je kauza **Matěje Sedláčka** z vesnice Obory, č. p. 4, na Příbramsku. Narodil se 21. 7. 1914 v Oborách, o jeho rodičích bylo známo, že jeho matka se jmenovala Terezie Sedláčková, rozená Sirotková. M. Sedláček byl majitelem hospodářství o rozloze 19,06 ha a s hospodářstvím mu pomáhali jeho manželka Růžena a jeho teta Barbora. Měl jediného syna Milana. První listopadový den 1952 pro něj přišla StB a byl dán do vazby. K příbramskému lidovému soudu byl předveden 20. 2. 1953 a zde byl dle §135 za narušování jednotného hosp. plánu vynesena trest odnětí svobody na šest měsíců, pokuta 10 000 Kčs, propadnutí majetku a zákaz pobytu. Odnětí svobody mu bylo vzhledem k amnestii zrušeno, a 19. 7. 1953, tedy dva dny před jeho 39. narozeninami, byl spolu se svou rodinou vystěhován na státní statek Albrechtice, provozovna Malý Valdštejn.³⁵⁶

Jiným vysídleným sedlákem byl **Karel Skoupý**. Narodil se 26. 1. 1911 na Březových Horách a ve sledovaném období bydlel v obci Lazec, č. p. 43. Jeho majetkem byla polnost o rozloze 20,30 ha, hospodařil s manželkou Marií, rozenou Fialovou a dvěma dětmi, dcerou Marií a synem Miroslavem. StB zatkla K. Skoupého 1. 9. 1952 a několik dní před Vánocemi, 19. 12. 1952, byl společně s manželkou příbramským lidovým soudem dle §135 odsouzen k trestu odnětí svobody na šest měsíců, k propadnutí majetku a k zákazu pobytu. Tresty vězení zrušila amnestie, vystěhování už nikoliv. 15. 7. 1953 pro ně přijela auta z ONV a odvezla je na státní statek Broumov, provozovna Skály u Teplice nad Metují.³⁵⁷

Do stejné oblasti na severovýchodě Čech, a jen o 4 dny později, putoval i **Antonín Šereda** z malé osady Hněvšín, spadající pod obec Chotilsko. Narodil se 30. 12. 1894 a vlastnil velké hospodářství, a to 80 ha polí, které měl v Nečíně, dále statek (do r. 1948, než mu byl odebrán) a poté ještě 10 ha lesa. Jeho nejbližšími byla manželka Marie, zaměstnaná na státním statku Hněvšín, a tři děti: starší dcera Anna, v té době zaměstnaná jako učitelka v Praze-Braník, mladší Milena, pracující v Chemoprojektu Praha, a nejmladší syn Josef, v té době se učil na státním učilišti pracovních záloh v Teplicích. Ve

³⁵⁵ Tamtéž, *Josef Prošek-karta osoby*, 1953.

³⁵⁶ Tamtéž, *Matěj Sedláček-karta osoby*, 1953.

³⁵⁷ Tamtéž, *Karel Skoupý-karta osoby*, 1953.

složce A. Šeredy nebylo uvedeno, kdy byl zatčen StB, ale je známo, že 21. 5. 1953 dobříšský lidový soud odsoudil A. Šeredu za ohrožování jednotného hospodářského plánu (dle §135) na šest měsíců do vězení, k propadnutí majetku a k zákazu pobytu. Z vězení byl propuštěn na amnestii a 19. 7. 1953 byl s rodinou vystěhován na státní statek Broumov, do provozovny Dolní Adršpach-Libná.³⁵⁸

Dalším postiženým rolníkem byl **František Šiška** z osady Nová Ves, č. p. 1, spadající pod obec Nalžovice. Narodil se 2. 9. 1909 a vlastnil 19,22 ha polí a velký statek. Dle údajů v jeho složce se o své hospodářství příliš nestaral. Byl ženatý, jeho manželka se jmenovala Marie Šišková, s níž měl tři děti, Františka, Marii a Jiřího. 1. 12. 1952 byl zatčen a vzat do vazby. Na něho a jeho rodinu čekalo vysídlení, ale MNB (Ministerstvo národní bezpečnosti) ve své zprávě z 29. 12. 1952 si nebylo jisté, zda je vhodné tuto rodinu vysídlovat. Poukazovalo na to, že děti jsou ve věku 7 měsíců, 2 a 3 roky a manželka Marie je ve stavu těhotenství, tudíž nemohou být pracovně prospěšní. Dle dochovaných materiálů místní orgány toto nebraly v potaz a 15. 5. 1953 byl František Šiška odsouzen lidovým soudem v Sedlčanech za trestný čin neplnění dávek na šest měsíců do vězení, k pokutě 5000 Kčs, k odebrání čestných občanských práv na dobu pěti let, k propadnutí majetku a k zákazu pobytu. I v jeho případě zasáhla amnestie a krátce na to byl propuštěn z vězení. S rodinou byl vystěhován na státní statek Žatec, provozovna Málnice, v okrese Louny.³⁵⁹

Do skupiny „vesnických boháčů“ patřil též případ **Ladislava Tesárka** z Nečína, č. p. 1. Narodil se 12. 2. 1880 a jeho majetkem bylo 21 ha polí, 4 ha lesa, stavení o šesti místnostech a také se staral o početnou rodinu. Tu tvořila manželka Růžena, syn Oldřich se svou chotí Ludmilou a tři vnoučata: Oldřich, Ladislav a Růžena. Otec a syn pracovali na poli, o domácnost se starala manželka Růžena se snachou Ludmilou. Doba zahájení trestního stíhání není známa, ale v jeho složce je uvedeno, že byl lidovým soudem Dobříš odsouzen dle paragrafu §135 k trestu 3 měsíců odnětí svobody, k propadnutí majetku a k zákazu pobytu. 4. 5. 1953 byl jeho trest amnestován, a nato opustil L. Tesárek vězení. Koncem července 1953 místní orgány L. Tesárka vystěhovali na státní statek Bruntál, provozovna Dvorce na Moravě.³⁶⁰

³⁵⁸ Tamtéž, *Antonín Šereda-karta osoby*, 1953.

³⁵⁹ Tamtéž, *František Šiška-karta osoby*, 1953.

³⁶⁰ Tamtéž, *Ladislav Tesárek-karta osoby*, 1953.

Pozornosti komunistického aparátu neunikl ani sedlák **Josef Tůma** z osady Vápenice, č. p. 4, spadající pod obec Vysoký Chlumeč, na Příbramsku. Narodil se 2. 2. 1922, jeho majetkem bylo 33 ha půdy a malý statek. V něm pracoval s manželkou Milenou, v té době se starala o dvouletého syna Petra, a se svou matkou Marií Tůmovou. 17. 2. 1953, tedy patnáct dní po jeho jednatřicátých narozeninách, byl zatčen StB a odvezen do vazby. Tentýž den byl předveden před trestní komisi ONV Sedlčany a byl odsouzen pro trestný čin ohrožování zásobování na jeden měsíc do vězení. Jeho matka, spolumajitelka pozemků, byla odsouzena k pokutě 5000 Kčs, oběma propadl majetek a byl zakázán pobyt. Josef Tůma si odpykal trest v celé výši a 6. června 1953 byl vysídlen na státní statek Chrudim, provozovna Vestec.³⁶¹

Podobnou kauzou tohoto typu byl případ **Stanislava Vaniše** z vesničky Bláhova Lhota, rovněž spadající pod Vysoký Chlumeč, na Příbramsku. Narodil se 26. 10. 1924 tamtéž. Vlastnil usedlost o výměře 30,50 ha. Hospodařil s manželkou Jaroslavou, s níž měl dvě děti. Tento případ byl předchozí kauzou velmi propojen, neboť jak ze záznamů vyplývá, Josef Tůma a Jaroslava Vanišová byli v sourozeneckém vztahu. Do vazby byl Stanislav Vaniš vzat 17. 8. 1955, jeho žena byla zatčena též. Dne 3. 10. 1955 oba manžele lidový soud v Sedlčanech obvinil z ohrožení jednotného zemědělského plánu a dle §135 byl S. Vaniš odsouzen k trestu 30 měsíců vězení, k propadnutí majetku, k zákazu pobytu a ke ztrátě čestných občanských práv na 5 let. Jeho manželka byla odsouzena ke čtyřem měsícům vězení s odkladem na 2 roky, k propadnutí majetku a k zákazu pobytu. Jaroslava Vanišová se poté odstěhovala spolu s dětmi do obce Milhostice na Benešovsku, Stanislav Vaniš si trest odpykal nejprve ve věznici v Banské Bystrici jako stavební dělník, v říjnu 1956 byl převezen na Mírov, kde pracoval ve stolařské dílně. 17. 12. 1958 byl propuštěn na svobodu.³⁶²

Skupinu „vesnických boháčů“ stíhaných na Příbramsku uzavírá případ **Stanislava Vlčka** z Radětic. Narodil se 10. 1. 1889 v téže obci a jeho majetkem bylo 17 ha půdy a hospodářské stavení. Jeho rodinu tvořili manželka Marie a jejich dva synové Josef a Stanislav. Bydleli v obci Radětice, č. p. 11. Otec a starší syn Josef pracovali na polích, matka Marie se starala o domácnost, mladší syn Stanislav pracoval v národním podniku

³⁶¹ Tamtéž, *Josef Tůma-karta osoby*, 1953.

³⁶² BLAŽEK, Petr – JECH, Karel – KUBÁLEK, Michal a kol. *Akce „K“: vyhnání sedláků a jejich rodin z usedlostí v padesátých letech*. Praha: Pulchra, 2010. ISBN 978-80-87377-05-5, s. 276-278.

HAMIRO, kde se vyráběly hračky a kočárky pro děti.³⁶³ V lednu 1952 StB S. Vlčka zatkla a postavila před příbramský okresní soud. Rozsudek padl 13. 2. 1952. V něm byl Stanislav Vlček odsouzen dle §85 za sabotáž ke třem letům vězení, dále veškeré jeho jmění propadlo státu, a navíc mu byl uložen peněžitý trest v částce 20 000 Kč.³⁶⁴ S. Vlček podal v dubnu 1952 odvolání, ale bylo zamítnuto.³⁶⁵ Celou délku trestu si S. Vlček odpykal v plzeňské věznici Bory. Ze záznamů je známo, že pracoval v podniku Waldea v Nedražicích u Stříbra. Dle posudků nebyl nijak kázeňsky trestán, k práci se stavěl svědomitě a chování bylo ukázněné.³⁶⁶ Dne 13. 4. 1955 byl propuštěn na svobodu.³⁶⁷

Jeho rodina v Radčicích již dále nezůstala. Dva dny po vynesení rozsudku, tedy 15. 2. 1952, v 8.00 hodin ráno pro rodinu S. Vlčka přijeli zaměstnanci ONV nákladními auty. Rodina byla pak převezena na státní statek Chrámce, okres Bílina, v severních Čechách.³⁶⁸ O jejich dalším osudu nejsou k dispozici další zprávy.

5. Tábory nucené práce

Jedním z nástrojů, pomocí kterého se KSČ zbavovala všech, kdo neodpovídali nově nastoleným socialistickým pořádkům, byly tábory nucené práce (TNP). Byla to forma izolace různých skupin odpůrců komunistického režimu, kteří se tu stávali levnou pracovní silou, tzv. mukly (ze zkratky MUKL-Muž určený k likvidaci). Byly zřizovány dle zákona č. 247/48 Sb. z října 1948 a měly zařídít, aby „zbytkům buržoazie bylo znemožněno pokračovat v rozmařilém a zahálčivém životě.“³⁶⁹ Budovaly se v místech s nedostatkem pracovních sil (doly, železárny, hutě aj.). Do TNP byli lidé umisťováni dle různých kritérií: podle tělesné zdatnosti – těžké (doly, hutě), normální (stavební podniky, vápenky, cementárny, lomy, cihelny), lehké (zemědělské podniky, dílny v TNP); podle

³⁶³ Archiv bezpečnostních složek, Okresní oddělení ministerstva vnitra Příbram, inv. č. 7, sign. 417-264-0. *Vesničtí boháči-Radčice*, s. 2, Zjišťovací dotazník, 5. 2. 1952.

³⁶⁴ Tamtéž, s. 6, Rozsudek okresního soudu Příbram, 15. 2. 1952.

³⁶⁵ Národní archiv, Správa Sboru nápravné výchovy, nezpracováno. *Osobní spis Stanislava Vlčka*, s. 15, Usnesení krajského soudu Praha, 25. 4. 1952.

³⁶⁶ Tamtéž, s. 43, Posudek náčelníka, 3. 1. 1954. V posudku se píše toto: „Jmenovaný má na jeho stáří dobrý poměr ku každé práci, která jest mu uložena, práci vykonává pomalu, ale svědomitě. Uložený trest na jmenovaného působí nápravně, takže stupeň převýchovy jest zřejmý. Jeho chování jak na příslušníky, tak mezi spoluvězni jest ukázněné. Jeho myšlení jest zastaralé, ale jinak neškodné. Zdravotní stav u jmenovaného jest dosti narušen, trpí oboustrannou kýlou. Jest tiché povahy.“

³⁶⁷ Tamtéž, s. 50, Seznam uhrazených nákladů výkonu trestu odnětí svobody (vazby), 31. 3. 1955.

³⁶⁸ Archiv bezpečnostních složek, Okresní oddělení ministerstva vnitra Příbram, inv. č. 7, sign. 417-264-0. *Vesničtí boháči-Radčice*, s. 5, Záznamy o průběhu opatření, nedatováno

³⁶⁹ VAŠKO, Václav. *Dům na skále: církev vězněná 1950-1960*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2008, s. 186.

sociálního původu a stupně provinění: pro politické delikventy a nepřátele státu, pro ostatní provinilce (šmelináři, narušitelé pracovní morálky), pro mladistvé provinilce (18-25 let), pro ženy. Zřizovalo je ministerstvo vnitra, respektive ministerstvo národní bezpečnosti, a fungovaly až do roku 1954.³⁷⁰

Přirazování lidí do táborů měly na starosti krajské národní výbory, konkrétně jejich bezpečnostní referáty. Na nich se vyhodnocovaly zprávy od policie, na jejichž základě byl sepsán návrh na přiřazení do TNP a ten byl pak odeslán příslušné přiřazovací komisi. Tyto instituce byly zřizovány dle § 3 a § 10 zákona č. 247 Sb. ze dne 25. října 1948. Komisi bylo celkem 19, sídla měli kromě Prahy např. v Plzni, Bratislavě, Olomouci, Zlíně, Českých Budějovicích atd. Příbram spadala pod komisi č. 2 Praha – venkov.³⁷¹ Přiřazovací komise ukončily svou činnost k 31. 7. 1950, kdy byl zrušen zákon č. 247/1948 Sb. Tím ale posílání lidí do TNP neskončilo, neboť už začátkem srpna téhož roku začaly platit dva nové zákony, a to zákon č. 86/1950 Sb. (Trestní zákon) a č. 88/1950 Sb. (Trestní zákon správní). Dle druhého jmenovaného činnost přiřazování do TNP převzali trestní komise při ONV (Okresní národní výbor).³⁷²

6.1 TNP a jejich vězni z Příbramska

Kapitola se bude zabývat popisem a rozbořem případů, kdy obyvatelé Příbrami a Příbramska byli odesláni do těchto táborů. Kromě politické nespolehlivosti jsou mezi důvody zařazení do TNP uváděny i drobnější přečiny. V dochovaných zprávách se nejčastěji uvádí jako další důvody vyhýbání se práci a nezapojení se do budovatelského plánu. Bude zde uveden i stručný popis konkrétních TNP.

6.1. 1 Dlažkovice

Pojmenován podle zámku v okrese Litoměřice, v jehož zdech se zařízení nacházelo. Ke zřízení TNP došlo 15. 12. 1949 v objektu zdejšího zámku. Byl určen pro ženy a už krátce po jeho zřízení zde bylo 30 vězeňkyň. Kraje, odkud potrestané pocházely,

³⁷⁰ BĀRTÍK, František. *Vzpomínky chovance Jaroslava Vojtěcha a historie táborů nucené práce*. Praha: Academia, 2014, s. 55.

³⁷¹ SokA Příbram, ONV Příbram 1945-1990, inv. č. 159, sign. 246, karton 16. *Tábory nucených prací, prozatímní ústavní, kázeňský a výchovný řád pro tábory nucené práce – abecedně B-V*, s. 100. Přehled přiřazovacích komisí a jejich působnost, 1949.

³⁷² BĀRTÍK, František. *Vzpomínky chovance Jaroslava Vojtěcha a historie táborů nucené práce*. Praha: Academia, 2014, s. 63.

byly Praha, Pardubice, Hradec Králové, Liberec, Ústí nad Labem, Karlovy Vary a Plzeň. Jeho kapacita činila 600 osob. Činností vězeňkyň byla práce v zemědělství, cementárně Čížkovice a v čedičových lomech. 1. 1. 1950 došlo ke změně funkce tábora na sběrný tábor pro ženy z krajů Praha, Pardubice, Hradec Králové, Liberec, Ústí nad Labem, Karlovy Vary, Plzeň a České Budějovice. Velitelem objektu byl npor. Josef Tichý.³⁷³ Z příbramského regionu sem putovaly dvě osoby. Tou první byla **Božena Píchová**, jež sem byla odeslána koncem srpna 1951 na dva roky. Jejím proviněním mělo být vyhýbání se práci, opilství, prostituce a drobné krádeže.³⁷⁴ Tou druhou byla **Erna Weberová** a ta sem byla umístěna v lednu 1950. Tato občanka německé národnosti se provinila tím, že porušila zákon o pobytu cizinců a tím měla zosnovat „úklad o republiku“. Byla sem poslána na dva roky.³⁷⁵

6.1.2 Dolní Jiřetín

Název získal dle dnes již zaniklé obce na Mostecku. Tábor byl v provozu už během protektorátu, kdy sem byli posíláni váleční zajatci, po válce zde věznili Němce a po komunistickém převratu zde 1. 12. 1948 byl zřízen tábor pro nepřátele nového režimu. Kapacita činila 700 osob. Skládal se ze dvou barákových táborů č. 24 a č. 43. Vězni pracovali v uhelných dolech Edvard Beneš, Zdeněk Nejedlý, Quido a Centrum a v dílnách v Komořanech. Lidé sem byli posíláni z krajů Praha-venkov, Kladno, Mladá Boleslav, Plzeň, Karlovy Vary a Liberec. Během ledna 1949 ukončil provoz tábor 43 a vše se přesunulo do tábora 24. Do 12. 3. 1950, kdy šel tábor do likvidace, se zde vystřídali 4 velitelé. Prvním byl prap. Karel Novosád, ale brzy svou funkci předal Františkovi Průchovi, který byl v srpnu 1949 odsouzen na 2 roky do vězení za úplatkářství a machinace s majetkem. Nahradil jej npor. Antonín Marek. 10. 11. 1949 nahradil A. Marka stržm. Josef Havlín, o dva měsíce později ho ze zdravotních důvodů nahradil vstržm. Josef Opletal.³⁷⁶

³⁷³ PADEVĚT, Jiří. *Komunistické lágry*, Praha: Academia, 2019, s. 122-123.

³⁷⁴ SokA Příbram, ONV Příbram 1945-1990, inv. č. 159, sign. 246, karton 16. *Tábory nucených prací, prozatímní ústavní, kázeňský a výchovný řád pro tábory nucené práce – abecedně B-V*, s. 308. Božena Píchová, roz. Pavelková, narozena 5. 10. 1923 v obci Budětsko, okres Litovel. Za výše zmíněné přečiny byla dřív několikrát trestána. Než měla být poslána do TNP, měla se léčit v ústavu pro duševně choré v Dobřanech.

³⁷⁵ Tamtéž, s. 305. Erna Weberová, narozena 19. 7. 1928 v Himmelsteinu v Sudetech, povoláním v domácnosti. 4. 2. 1949 byla s rodinou propuštěna z pankrácké věznice, ale po příchodu do Příbrami sebe nenahlásila jako cizince, čímž porušila zákon.

³⁷⁶ PADEVĚT, Jiří. *Komunistické lágry*. Praha: Academia, 2019, s. 124-125

Jediným dohledaným případem zařazení obyvatele Příbrami do tohoto zařízení byl případ **Viléma Šmejkal**, do tábora byl odeslán na přelomu května a června 1949 na dva roky. Proviněním byl černý obchod a „štitění se“ práce.³⁷⁷ Ohledně jeho pobytu v tomto zařízení je známo, že v prosinci 1949 si podal žádost o přemístění do jiného TNP blíže k domovu, případně aby byl propuštěn. Jeho žádost ale byla zamítnuta.³⁷⁸

6.1.3 Jáchymov-Vršek

TNP Jáchymov-Vršek byl zřízen 3. 10. 1949 a název dostal dle dnes zaniklé vesničky nedaleko Jáchymova. Tábor vznikl na místě, kde byli po válce soustředěni němečtí váleční zajatci a jelikož přechod ze zajateckého tábora do TNP byl plynulý bez jakéhokoliv zásahu podniku Jáchymovské doly (JD), také to tak v táboře vypadalo: špína, nepořádek, nedostatek vody, přeplněné baráky. Během několika měsíců se tento problém podařilo vyřešit. Počet vězňů zde na počátku existence tábora činil 238 osob, ke konci října 1949 už to bylo 338 vězňů. Pracovali v uranových dolech. Velitelem byl Jiří Filsak, od 22. 12. 1949 funkci přebral Jiří Valenta. Tábor fungoval až do 25. 4. 1951, kdy došlo k jeho zrušení a vězně čekal transport do Příbrami do tábora Vojna. V létě téhož roku zde vznikl nápravně pracovní tábor (NPT) s označením E a fungoval do března 1957.³⁷⁹

Dle dochovaných záznamů lze ověřit, že byl umístěn též jeden člověk z Příbramska. Jednalo se o **Václava Nejedlého**, který sem byl přeřazen 11. 3. 1950 z TNP Kladno-Dubí. Koncem června V. Nejedlý absolvoval přesun do Pardubic, aby se 5. 7. 1950 opět vrátil do TNP Jáchymov-Vršek. K jeho jménu se 18. 7. 1950 váže záznam o tom, že se nevrátil z propustky.³⁸⁰ 28. 2. 1951 byl opět zařazen do TNP Pardubice, krátce nato byl propuštěn. Poslední záznam o V. Nejedlém z konce srpna 1952 uvádí, že se vrátil ze soudní vazby a byl poslán do TNP Brno, kde pracoval v kamenolomu Leskoun u Olbramovic.³⁸¹

³⁷⁷ SokA Příbram, ONV Příbram 1945-1990, inv. č. 159, sign. 246, karton 16. *Tábory nucených prací, prozatímní ústavní, kázeňský a výchovný řád pro tábory nucené práce – abecedně B-V*, s. 300. Vilém Šmejkal, narozen 3. 12. 1907 v Praze, povoláním řezník.

³⁷⁸ Archiv bezpečnostních složek, Ministerstvo vnitra – Správa TNP Praha, inv. j. 109, karton 126. *Jmenná kartotéka osob, zařazených do TNP v Čechách, na Moravě a Slovensku, které si podaly žádost o zkrácení pobytu v TNP, o snížení trestu, žádosti o milost apod., 1950*. Jmenná karta na jméno Vilém Šmejkal.

³⁷⁹ BĀRTÍK, František. *Tábory nucené práce se zaměřením na tábory zřízené při uranových dolech v letech 1949-1951*. Praha: Úřad dokumentace a vyšetřování zločinů komunismu PČR, 2009, s. 112-115.

³⁸⁰ Archiv bezpečnostních složek, Ministerstvo vnitra – Správa TNP Praha, inv. j. 105, karton 98. *Kartotéka osob, zařazených do TNP v Čechách a na Moravě, 1950*. Jmenná karta na jméno Václav Nejedlý.

³⁸¹ Národní archiv, Správa Sboru nápravné výchovy, nezpracováno, *Evidenční karty TNP – Václav Nejedlý*.

6.1.4 Kladno-Dubí

Tábor nucené práce zde vznikl 1. 1. 1949 a původně měl sloužit jako pobočka nedalekého TNP Kladno-Dříň. Jeho kapacita činila 300 osob a po celou dobu jeho existence zde bylo vězněno přes 250 lidí. Trestní komise sem přikazovaly lidi, u nichž se předpokládalo, že budou zvládat náročnou práci v dolech. Velitelem zařízení byl Karel Weiss. Tábor fungoval do 12. 3. 1950, kdy byl zrušen, ale baráky byly využívány až do roku 1953 k ubytování osob z pracovního útvaru pankrácké věznice.³⁸²

Z dochovaných záznamů lze sledovat osudy pěti obyvatel z Příbramska, kteří byli zařazeni do tohoto zařízení. Tím prvním byl **Jan Burgerstein**, koncem prosince 1949 byl poslán do TNP na 2 roky za trestný čin zahálky a vyhýbání se práci.³⁸³ Jediné, co o jeho pobytu v tomto zařízení víme je to, že pracoval na dole Zápotocký³⁸⁴ a že na něho bylo 25. 1. 1950 podáno hlášení ohledně zneužití dovolenky.³⁸⁵ Druhým vězněm z Příbramska byl **Josef Kuchař**, který sem byl zařazen 27. 4. 1949 na dva roky. Důvodem bylo, že od 30. 11. 1946 nebyl trvale zaměstnán a vyhýbal se pracovnímu poměru.³⁸⁶ O něm jsou záznamy trochu sdílnější. V průběhu internace byl dvakrát přeřazen, poprvé 12. 5. 1949, kdy byl přemístěn do Lešan a podruhé 12. 7. 1949, kdy byl odeslán do Pardubic.³⁸⁷ Koncem června 1949 požádal o propuštění, což vedení tábora rázně zamítlo, ale snížilo mu trest ze dvou let na 4 měsíce. 23. 9. 1949 byl propuštěn.³⁸⁸ Dalším internovaným z Příbramska byl **Josef Mach**, do TNP byl zařazen 22. 12. 1949 na dobu jednoho roku. Jeho provinění bylo stejné, a to vyhýbání se práci.³⁸⁹ Ve stejném táboře skončil začátkem

³⁸² PADEVĚT, Jiří. *Komunistické lágry*. Praha: Academia, 2019, s. 175.

³⁸³ SokA Příbram, ONV Příbram 1945-1990, inv. č. 159, sign. 246, karton 16. *Tábory nucených prací, prozatímní ústavní, kázeňský a výchovný řád pro tábory nucené práce – abecedně B-V*, s. 322. Jan Burgerstein, narozen 22. 6. 1912 v Příbrami. Původní profesí byl velkoobchodník s železem, za okupace se měl stýkat s Němci. Do hledáčku komunistů se dostal nejen svým postavením, ale i jeho, údajným, útekem za hranice.

³⁸⁴ Národní archiv, Správa Sboru nápravné výchovy, nezpracováno, *Evidenční karty TNP – Jan Burgerstein*.

³⁸⁵ Archiv bezpečnostních složek, Ministerstvo vnitra – Správa TNP Praha, inv. j. 105, karton 85. *Kartotéka osob, zařazených do jednotlivých TNP v Čechách a na Moravě, 1950*. Jmenná karta na jméno Jan Burgerstein.

³⁸⁶ SokA Příbram, ONV Příbram 1945-1990, inv. č. 159, sign. 246, karton 16. *Tábory nucených prací, prozatímní ústavní, kázeňský a výchovný řád pro tábory nucené práce – abecedně B-V*, s. 330. Josef Kuchař, narozen v obci Solenice 16. 6. 1904. Původním povoláním byl kočí-dělník. Byl ženatý, jeho ženou byla Marie Kuchařová.

³⁸⁷ Archiv bezpečnostních složek, Ministerstvo vnitra – Správa TNP Praha, inv. j. 105, karton 95. *Kartotéka osob, zařazených do TNP v Čechách a na Moravě, 1950*. Jmenná karta na jméno Josef Kuchař.

³⁸⁸ Tamtéž, inv. j. 109, karton 126. *Jmenná kartotéka osob, zařazených do jednotlivých TNP v Čechách, na Moravě a Slovensku, které si podaly žádost o zkrácení pobytu v TNP, o snížení trestu, žádosti o milost apod., 1950*. Jmenná karta na jméno Josef Kuchař.

³⁸⁹ SokA Příbram, ONV Příbram 1945-1990, inv. č. 159, sign. 246, karton 16. *Tábory nucených prací, prozatímní ústavní, kázeňský a výchovný řád pro tábory nucené práce – abecedně B-V*, s. 349. Josef Mach,

září 1949 na dobu půl roku i výše zmíněný **Václav Nejedlý**, jenž se provinil potulkou a žebrotou.³⁹⁰ Pracoval na dole Zápotocký.³⁹¹ Posledním případem z Příbramska, kdy se jednalo o umístění do TNP Kladno-Dubí, byl **Zdeněk Renner**, který zde strávil půl roku. Přečinem bylo nepravdivé docházení do práce a lenošivý způsob života.³⁹² Jeho provinění bylo popsáno takto: „*Budí dojem člověka, který jako syn obchodníka nemá kladný poměr k práci, neb byl podporován svým otcem, který byl dostatečně finančně zajištěn.*“ Pracoval na dole Zápotocký.³⁹³ 2. 1. 1950 byl rovněž poslán do TNP Jáchymov, odkud byl koncem dubna 1950 propuštěn.³⁹⁴

6.1.5 Příbram-Vojna

Nejznámější a dosud z pietních důvodů zachovaný tábor nucené práce Příbram-Vojna vznikl 22. 11. 1949. Jeho název byl odvozen dle názvu nedaleké obce. Leží na trojmezí obcí Lešetice, Lazsko a Zavržice. Spadal pod Jáchymovské doly, neboť v okolí Příbrami se nacházela velká ložiska uranu. Na přelomu listopadu a prosince 1949 se zde nacházelo 350 vězňů a podmínky zde byly hrozné: přečpané ubikace, nevyhovující kuchyně, malé umývárny a koupelny, žádná ošetrovna pro přechodně nemocné, nevyhovující umístění velitelství tábora a ubikací pro strážce apod. Doly požadovaly neustále nové pracovníky, vězňů přibývalo, do poloviny října 1950 jejich počet vzrostl o dalších 200 a podmínky se stále nelepšily.³⁹⁵ Situaci popsal bezpečnostní referent KNV (Krajský národní výbor) v dubnu 1950: „*Do tohoto TNP jsme jeli s vědomím, že má zvláštní povahu a skladbu chovanců, proto jsme byli překvapeni tím, že jsme zde našli většinu dělníků zejména mladých lidí, zařazených pro porušení pracovní morálky... působí ponurým dojmem a zdá se mi, že zde bylo použito nadbytečné množství ostatního drátu... dvě střežící věže musí nevyhnutelně vyvolat dojem německého koncentračního*

narozen 28. 2. 1910 v Marienthalu v Dolních Rakousích. Z přečinu vyhýbaní se práci byl obviněn na základě toho, že 20. 9. 1949 svévolně opustil zaměstnání u rolníka Jaromíra Křížka v Choraticích na Benešovsku. Do TNP putoval z příbramské vazební věznice.

³⁹⁰ Tamtéž, s. 361. Václav Nejedlý, narozen 17. 12. 1919 v Hostivicích. Dle záznamů byl už jednou trestán odnětím svobody, a to 16. 6. 1949 za defraudaci. Jeho posledním zaměstnáním měla být firma Frigomat v Kolíně.

³⁹¹ Národní archiv, Správa Sboru nápravné výchovy, nezpracováno, *Evidenční karta TNP – Václav Nejedlý*.

³⁹² Tamtéž, s. 358. Zdeněk Renner, narozen 14. 9. 1930 v Příbrami. Jeho posledním zaměstnáním, než byl poslán do TNP, byl zaměstnán v Kovohutích Příbram. Lenošivý způsob života je zde vysvětlen tím, že neustále jezdil autem nebo na motocyklu a otec mu to platil.

³⁹³ Národní archiv, Správa Sboru nápravné výchovy, nezpracováno, *Evidenční karty TNP – Zdeněk Renner*.

³⁹⁴ Archiv bezpečnostních složek, Ministerstvo vnitra – Správa TNP Praha, inv. j. 105, karton 101. *Kartotéka osob, zařazených do TNP v Čechách a na Moravě, 1950*. Jmenná karta na jméno Zdeněk Renner.

³⁹⁵ BARTÍK, František. *Tábory nucené práce se zaměřením na tábory zřízené při uranových dolech v letech 1949-1951*, 2009, s. 113.

tábora... ze záchodové jámy vytékají fekálie širokým proudem ven do prostoru, kde šíří odporný zápach a nutí při pohledu na to k dávení... ubikace jsou do nemožnosti přeplněny... pach vycházející z těchto dělá vzduch v místnosti nedýchatelným...“³⁹⁶

Velitelem byl Jaroslav Fulín, v prosinci 1949 ho vystřídal Jiří Oliva, který byl ještě týž měsíc nahrazen Josefem Sickelem a ten velel táboru do 6. 5. 1950. J. Sickela vystřídal Karel Weiss a v červenci 1950 se velení ujal Jaroslav Duba. S posledně jmenovaným jsou spojovány dvě události. První byla „uvítací“ řeč, jež pronášel nově příchozím vězňům a zněla takto: *„Potrestaní! Toto výchovné zařízení je součástí socialistického výchovného ústavu Ministerstva vnitra. Vychovávání a hodnocení budete podle dosavadních pracovních výsledků. Jen disciplinovanou prací a poslušností se můžete dostat opět na svobodu! Tento tábor byl vybudován na základě dlouholetých zkušeností a je nejmodernější u nás. Nikomu se dosud nepodařilo a ani nepodaří utéct. Sami vidíte, jak dokonale je střežen. Varuji vás před jakýmkoliv pokusem o porušení disciplíny, či dokonce o útěk. Příslušníci ministerstva vnitra použijí zbraně! A míří přesně! Nemluvím do větru! Následky jakékoliv nerozvážnosti si poneseťe sami. To je všechno! Zapamatujte si to!“³⁹⁷*

Druhou byla stavba tzv. bunkru, což byla studená podzemní kobka jen s pryčnou a kbelíkem a sloužila jako korekce. Jaké podmínky v ní panovaly, popsal bývalý vězeň Václav Komrška následovně: *„Byl to prostor v podzemí, rozměru asi 2,5 x 3 m. Nahoře nad ním byla zemina se sochou horníka z betonu. Vstup do bunkru byl železnými dveřmi, ve kterých bylo vyříznuté okénko, zakryté děrovaným plechem. Podlaha tam byla, domnívám se, betonová. Proti vchodu do bunkru byla umístěna pryčna a jedna deka. Dostal jsem se tam začátkem března a v bunkru byla velká zima, takže celý pobyt, jsem se snažil prochodit s nezbytnými přestávkami na odpočinek. To byl jediný způsob, jak se trochu zahřát. Světla tam bylo velmi málo, pouze škvírami v okénku, takže při chůzi jsem se musel naučit odhadovat vzdálenost, abych nenarážel do zdí. Voda na mytí tam nebyla, pouze kýbl namísto WC. Po celou dobu pobytu v bunkru jsem neměl nikdy možnost se umýt. Z bunkru se nechodilo na žádné vycházky. Stravu jsem dostával ráno, vězeňskou kávu s kouskem chleba, v poledne snížený oběd a k večeri opět kávu s kouskem chleba. Obsluha byla zabezpečena jedním dozorcem, který doprovázel mukla přinášejícího*

³⁹⁶ BÁRTÍK, František. *Tábor Vojna ve světle vzpomínek bývalých vězňů*. Praha: Vyšehrad, 2008, s. 27.

³⁹⁷ PADEVĚT, Jiří. *Komunistické lágry*, 2019, s. 190.

stravu.³⁹⁸ Tábor jako TNP byl zrušen 20. 7. 1951 a byl přeměněn na NPT a v této podobě fungoval až do roku 1961. Vězňové byli přemístěni do táborů Všebořice a do Nováky.³⁹⁹

6.1.6 Svatý Jan pod Skalou

Tábor se nacházel v objektu bývalého benediktinského kláštera v berounském okrese. K jeho zřízení došlo 1. 10. 1949 a zpočátku sloužil jako sběrný tábor a tábor pro mladistvé. O měsíc později došlo k přeměně zařízení na TNP. Vězni pracovali v okolních lomech a v železárnách v Králově Dvoře. Velitelé se tu vystřídali celkem čtyři, a to Antonín Kostřáb, Kesl, Altman a nakonec Václav Pavlis. 1. 1. 1950 zde byla obnovena funkce sběrného tábora a trestní komise sem posílaly lidi z krajů Praha, České Budějovice a Plzeň. 31. 12. 1950 došlo ke zrušení tábora a vězni byli transportováni do TNP Pardubice.⁴⁰⁰

Záznamy k tomuto táboru hovoří o třech případech internovaných obyvatel z příbramského regionu. Prvním byl **Karel Pfléger**, jenž byl do TNP zařazen začátkem ledna 1950 na dva roky. Proviněním byla šmelina a vyhýbání se práci.⁴⁰¹ Druhým případem bylo zatčení **Františka Šedivého** v červenci 1950. Byl uvězněn za přečin pohoršení, neslušného chování vůči předsedovi MNV (Místní národní výbor) Třebsko a narušování výstavby lidově demokratického zřízení na 2 roky.⁴⁰² V dubnu 1950 se zde ocitl i **Josef Procházka**, který zde strávil 18 měsíců. Vůči novému zřízení se provinil tím, že 2. ledna 1950 vyvěsil čtyři hesla urážející KSČ a „propagující fašismus“.⁴⁰³ Posledním

³⁹⁸ BĀRTÍK, František. *Tábor Vojna ve světle vzpomínek bývalých vězňů*, Praha: Vyšehrad, 2008, s. 97.

³⁹⁹ Tamtéž, s. 39.

⁴⁰⁰ PADEVĚT, Jiří. *Komunistické lágry*. Praha: Academia, 2019, s. 201.

⁴⁰¹ SokA Příbram, ONV Příbram 1945-1990, inv. č. 159, sign. 246, karton 16. *Tábory nucených prací, prozatímní ústavní, kázeňský a výchovný řád pro tábory nucené práce – abecedně B-V*, s. 368. Karel Pfléger, narozen 4. 9. 1896 ve Lhotce Zubčické na českokrumlovsku. 26. 3. 1949 byl spolu se svou ženou Marií zatčen za údajný černý obchod, oba posláni do vazby, a ještě měli zaplatit dohromady 70 000 Kč pokuty. Po nějaké době propuštění.

⁴⁰² Tamtéž, s. 372. František Šedivý, narozen 2. 11. 1923 v Třebsku, povoláním učitel. Případ pohoršení a neslušného chování se odehrál 3. 7. 1950 během hledání mandelinky bramborové. Zde je úryvek ze zprávy ohledně výše zmíněného obvinění: „*Pak je /předseda/ poslal k jiné skupině, ve které bylo málo lidí, což Šedivý a jeho společníci odmítli s tím, že už mají hledání dost a že končí hledání mandelinky s tou skupinou, se kterou začali. Když byli předsedou MNV Mr. Janovským vyzváni z moci úřední, aby šli ke druhé skupině hledat, řekl Šedivý, že se mu na to vys**e, a že kdyby byl desetkrát předsedou, že je proti němu takovýhle, a ukázal směrem k zemi.*“

⁴⁰³ SokA Příbram, ONV Příbram 1945-1990, inv. č. 473, sign. 300, karton 109. *Tábory nucené práce – zařazení, prominutí trestu, propuštění – abecedně*, s. 150. Josef Procházka, narozen 9. 5. 1899 v obci Černolice, povoláním obchodník. Případ se odehrál 2. 1. 1950 ve Višňové, kde tehda bydlel. Ve 3 h odpoledne rozvěsil na veřejných místech ona hesla. Byl krátce na to zatčen a odsouzen k tuhému žaláři.

byl **Vladimír Pleva**, který byl do TNP zařazen 15. 5. 1950 na 1 rok za vyhýbání se práci. Trest si zde odpykal v celé délce a 8. 6. 1951 byl propuštěn.⁴⁰⁴

6.1.7 Všebořice

Název tábor dostal podle obce v ústeckém kraji. K jeho zřízení došlo 25. 7. 1949 a jeho kapacita činila 3000 osob. Už krátce po zahájení provozu se zde nacházelo 89 vězňů. Byli sem posíláni obyvatelé krajů Ústí nad Labem, Liberec a Karlovy Vary. Velitelem byl Josef Vojta, v prosinci 1949 ho nahradil npor. Polák. 4. 11. 1949 došlo k mimořádné události, a to, že v budově velitelství vypukl požár a zničil celou kartotéku a veškeré záznamy o hospodaření tábora. 1. 1. 1950 zde byl zřízen sběrný tábor a byl určen pro kraje Ústí nad Labem, Karlovy Vary a Liberec. Poslední prosincový den 1950 došlo k uzavření tábora.⁴⁰⁵

Záznamy k tomuto táboru obsahují dvě jména internovaných obyvatel z Příbramska. Prvním byl **Josef Veleman**, zařazený v červenci 1950 za přečin černého obchodu na 9 měsíců.⁴⁰⁶ V polovině ledna 1952 byl do TNP Všebořice odeslán již jednou zmiňovaný **Vladimír Pleva**, který tu strávil dva roky. Provinil se potulkou a „výrazným odporem k práci“.⁴⁰⁷ 5. 3. 1952 byl přeřazen k trestnímu oddílu (TO) v Brně, kde pracoval v kamenolomu Leskoun u Olbramovic. Propuštění se dočkal v květnu 1953 po vyhlášení amnestie presidenta republiky.⁴⁰⁸

6.1.8 Zproštění trestu

Zajímavým zjištěním bylo, že existovaly i takové případy, kdy sice komise navrhla někoho do TNP, ale ve výsledku byl dotyčný zproštěn trestu. Doložit to lze na několika příkladech z Příbramska.

Jedním z nich byl i případ **Emílie Hlavínové**, návrh na zařazení do TNP byl podán v srpnu 1949. Byla obviněna z přečinu vyhýbání se práci. U výslechu vypověděla, že se

⁴⁰⁴ Národní archiv, Správa Sboru nápravné výchovy, nezpracováno, *Evidenční karty TNP – Vladimír Pleva*

⁴⁰⁵ PADEVĚT, Jiří. *Komunistické lágry*. Praha: Academia, 2019, s. 134-135.

⁴⁰⁶ SokA Příbram, ONV Příbram 1945-1990, inv. č. 473, sign. 300, karton 109. *Tábory nucené práce – zařazení, prominutí trestu, propuštění – abecedně*, s. 155. Josef Veleman, narozen 18. 1. 1893 na Březových Horách u Příbrami, povoláním obchodník s textilem. Dle záznamů byl do TNP Všebořice odeslán z věznice v Ostrově u Karlových Varů, kde si odpykával 18 měsíců těžkého žaláře, a ještě měl zaplatit 500 000 Kč.

⁴⁰⁷ Tamtéž, s. 158. Vladimír Pleva, narozen 12. 10. 1915 v Olomouci, povoláním autoklempíř, svobodný. V záznamech má uvedeno, že obživu získává polykáním holicích čepelek a polykáním skla.

⁴⁰⁸ Národní archiv, Správa Sboru nápravné výchovy, nezpracováno, *Evidenční karty TNP – Vladimír Pleva*.

nevyhýbá práci, ale má nemocnou matku, která už není schopna pohybu a musí se o ni starat. Úřady toto uznaly jako odůvodnitelné a návrh byl zrušen.⁴⁰⁹

Dalším byl případ ze září 1949, kdy měl být **Josef Bardoň** (ročník 1930) poslán do TNP za drobné krádeže, porušování pracovní morálky a zahálku. Dle zprávy ze závodu Spojené ocelárny Čenkov, kde dotyčný pracoval, měl dobré pracovní výsledky, ale byl velmi neukázněný a nespolehlivý. Od policie obdržel pouze výstrahu.⁴¹⁰

Podobným byl i případ **Josefa Kubíka** ze září 1949. Kubík měl být poslán do TNP za zahálku, lajdáctví a vyhýbání se práci. Nakonec byl návrh zrušen, a to z toho důvodu, že dotyčný Josef Kubík nepřekročil 18 let věku (v době obvinění mu bylo 17 let).⁴¹¹ Těchto případů, kdy lidé nemuseli strávit část svého života za ostnatým drátem a nuceně pracovat, byl jen nepatrný zlomek. Drtivá většina politicky nepohodlných totiž v TNP skončila.

7. StB a pokusy o útěk přes hranice

Další oblastí, na kterou StB výrazně zaměřovala svoji činnost, bylo vyšetřování lidí, kteří přešli, či se pokusili přejít, státní hranici s Rakouskem a Německem. Po únorovém převratu v roce 1948 se mnoho obyvatel republiky, kteří nesdíleli komunistické přesvědčení, rozhodlo opustit svou vlast a emigrovat. Mezi prvními, kteří tak učinili, byli představitelé demokratických stran, podnikatelé a příslušníci inteligence. Měli velkou výhodu – v době po únoru 1948 nebyly hranice tak ostře sledované jako v pozdějších letech, takže bylo snazší přechody přes hranici realizovat. Je známo, že do konce roku 1948 odešlo za hranice přes 8000 lidí.⁴¹² V polovině 50. let odhadovaný počet vzrostl až na 40 000 lidí.⁴¹³

Je pochopitelné, že režim tuto „nepříjemnost“ nemohl nechat bez odezvy. StB se poučila a začala převaděčské akce tvrdě potírat, současně s tím byla posílena pohraniční

⁴⁰⁹ SokA Příbram, ONV Příbram 1945-1990, inv. č. 473, sign. 300, karton 109. *Tábory nucené práce – zařazení, prominutí trestu, propuštění – abecedně*, s. 200. Emílie Hlavínová, narozena 22. 7. 1905 v Těchařovicích, kde také v době návrhu do TNP bydlela. Její matka Josefa vlastnila statek.

⁴¹⁰ Tamtéž, s. 204. Josef Bardoň, narozen 11. 10. 1930 v Kotenčicích. Třikrát byl souzen u soudu pro mládež za krádež krupice, dvě vloupání a svévolný odjezd na chmelovou brigádu bez vědomí závodu. Hodně času trávil v hostincích.

⁴¹¹ Tamtéž, s. 210. Josef Kubík, narozen 30. 10. 1932 ve Smolotelích, kde také v době obvinění bydlel. Jeho rodiče byly Václav a Marie Kubíkovi.

⁴¹² VANĚK, Pavel. *Pohraniční stráž a pokusy o přechod státní hranice v letech 1951-1955*. Praha: ÚSTR, 2008, s. 19.

⁴¹³ Tamtéž, s. 20.

stráž a ochrana hranic celkově. Hovoříme zde o drátěných zátarasech, elektrických plotech, minových polích, pozorovatelnách a ozbrojených pohraničnicích. Všechny tyto postupy souvisely s přijetím zákona č. 69/1951 Sb. o ochraně státních hranic.⁴¹⁴ Útěk na Západ se tedy od 50. let stal spíše nebezpečným dobrodružstvím, neboť zde hrozila ztráta života, v lepším případě zatčení. Minová pole byla nakonec v polovině 50. let odstraněna, zejména z důvodu úmrtí pohraničníků po šlápnutí na minu, elektrický proud byl z plotu odpojen až v roce 1966.⁴¹⁵ Pokud měl člověk „štěstí“, a místo zásahu kulkou skončil v poutech, nebyla to výhra ani v nejmenším, neboť režim považoval všechny ty, co chtěli odejít na Západ, za vlastizrádce, imperialistické agenty či diverzanty a StB s nimi podle toho také nakládala.

7.1 Pokusy o útěk přes hranice na případech obyvatel Příbramska

Dle archivní dokumentace se zachovaly informace o případech, kdy se také obyvatelé Příbrami či Příbramska rozhodli opustit území republiky. Ne vždy však bylo možné nalézt kompletnější informace. Většinou zprávy StB uváděly, že sledovaná osoba překročila hranice. Jenom u dvou osob z Příbramska se dosud podařilo zjistit, že se útěk nezdařil a že proti nim StB zahájila vyšetřování.

Připomeňme proto několik příběhů úspěšných „útěkářů“, ale i oba dramatické případy těch, kteří padli do rukou StB.

Jedním z těch, kterému se odchod na Západ zdařil, byl **František Nygrýn**, narodil se 2. 5. 1917 v obci Květuše poblíž Sedlčan, ale v době, kdy byl hledán Stb, měl bydliště na adrese Tyršova 5, Praha 2. Pracoval jako kuchař. Dle toho, co sdělila ve své výpovědi jeho manželka Pavla a co bylo uvedeno v trestním oznámení StB, František Nygrýn odjel v červenci 1947 do Jižní Ameriky, přesněji do Peru. Zde mu byla dne 9. 10. 1948 prodloužena platnost pasu, a to do 9. 1. 1949. Po uplynutí této lhůty ale o nový pas nepožádal, čímž byl od 9. 1. 1949 v evidenci StB veden jako nelegální uprchlík. Zda se z ciziny vrátil nebo ne, není v pramenech sděleno.⁴¹⁶

⁴¹⁴ Tamtéž, s. 23.

⁴¹⁵ MAŠKOVÁ, Tereza, RIPKA, Vojtěch. *Železná opona v Československu. Usmrcení na československých státních hranicích v letech 1948-1989*. Praha: ÚSTR, 2015, s. 40.

⁴¹⁶ Archiv bezpečnostních složek, Taktické svazky MV, arch. č. T-1384 MV, s. 114, Trestní oznámení na Františka Nygrýna, 22. 3. 1951.

Dalším, komu se zdařil útek za hranice, byl **Jan Pačes**. Narodil se 7. 5. 1897 v Příbrami a v době útěku pobýval v Praze na adrese Melounova 5, Praha 2. Povoláním byl lékař. Pro nesouhlas s nově nastoupivším režimem se rozhodl opustit zemi, což 5. 10. 1948 učinil. Více informací o J. Pačesovi záznamy neposkytují.⁴¹⁷

Dalším úspěšným případem odchodu za hranice byl **Vladimír Slavík**. Narodil se 20. 4. 1895 v Příbrami, v době nástupu komunistů k moci bydlel v Praze na adrese Plavecká 1291, Praha 2. Pracoval jako úředník v papírně Slavík a Libanská. V roce 1948 uprchl, bližší informace o jeho dalším osudu se nepodařilo zjistit.⁴¹⁸

Příběhem se šťastným koncem byl i případ **rodiny Staňkových**. Tvořili ji **Ladislav Staněk**, který se narodil 28. 6. 1906 v Chabařovicích na Ústecku a ve sledovaném období pracoval jako generální obchodní zástupce. Se svou manželkou **Annou, roz. Čepelákovou**, narozenou 5. 5. 1906 v Příbrami, v té době v domácnosti, kde pečovala o jediného syna **Alexandra**, bydleli na adrese Žitná 2072/36, Praha 2. Je známo, že v červenci 1948 celá rodina uprchla do Švýcarska.⁴¹⁹ Jaké byly jejich další osudy, není známo. Je možné, že motivem k útěku mohla být aktivita vojenské kontrarozvědky vůči osobě Ladislava Staňka. Existuje zpráva z června 1950, ve které jeden důvěrník StB oznámil, že existovalo podezření z protistátní zpravodajské činnosti, neboť v německém městě Furth im Wald, kde se důvěrník nacházel, bylo u jistého Hanse Bauera nalezeno auto s pražskou poznávací značkou. V autě se nacházel pas na jméno Ladislav Staněk bez fotografie a razítko Mil. Reg. (Military Regiment) z Mnichova. Nakonec toto podezření z protistátní činnosti L. Staňka prokázáno nebylo.⁴²⁰ Nebylo však možné vyloučit, že to byl jeden z důvodů k útěku.

Skupinu sledovaných úspěšných „útekářů“ z Příbramska uzavírá **Jaroslav Váňa**. Narodil se 20. 3. 1919 v obci Buš poblíž Dobříše, jeho rodiče byli František a Kateřina, rozená Jarošová. Pracoval jako číšník v restauraci Pleskač na Václavském náměstí v Praze a jeho poslední bydliště bylo na adrese Bělehradská 1908/36, Praha 3. Uprchl v lednu 1950, přesné důvody nejsou známy. Jeho odchod byl odhalen díky tomu, že ho

⁴¹⁷ Archiv bezpečnostních složek, Správa SNB hl. města Prahy a středočeského kraje – Správa StB Praha, inv. j. 198. *Přechod státních hranic a pokusy o přechod – evidence osob (1948-51)*.

⁴¹⁸ Tamtéž.

⁴¹⁹ Tamtéž.

⁴²⁰ Archiv bezpečnostních složek, Hlavní správa vojenské kontrarozvědky, sign. 302-502-34, s. 3, Zpráva na velitelství 2. oblasti, 5. oddělení štábu, Tábor, 26. 5. 1948.

hledal jeho bratr František, který s ním pracoval ve stejné restauraci. Další informace se získat nepodařilo.⁴²¹

Prvním z popisovaných případů neúspěšných pokusů o odchod za hranice z Příbramska byl útěk **Karla Slavětinského**. Ačkoliv se narodil na jihu Čech, konkrétně v Českých Budějovicích, je uveden v souvislosti s Příbramí, neboť zde vykonával povinnou vojenskou službu. Narodil se 6. 5. 1927 Karlovi a Marii Slavětinským, jeho původní profese byla číšník a byl ženatý s Marií Ondráškovou. V Příbrami sloužil u útvaru 9961. 15. 2. 1950 se rozhodl se svým kamarádem Štěpánem Fixlem, že utečou za hranice, nejlépe do Německa, a tam se připojí k Američanům a budou bojovat proti komunistické vládě. 18. 3. 1950 byl však v Karlových Varech K. Slavětinský zatčen a poslán do Prahy do dříve zmíněného „domečku“ v Kapucínské ulici.⁴²² 27. 3. 1950 byl vrchní vojenskou prokuraturou obviněn ze zběhnutí, velezrady, pokusu o vyzvědačství (z čehož byl poté zproštěn) a z nešetření všeobecných vojenských předpisů. Byl odsouzen k trestu 13 let těžkého žaláře, zostřeného jednou za půl roku tvrdým ložem, dále mu byla udělena pokuta 10 000 Kčs, propadnutí veškerého majetku a ztráta čestných občanských práv na dobu 10 let.⁴²³

6. 9. 1950 byl Karel Slavětinský odvezen do nápravného zařízení Ostrov u Karlových Varů, které spadalo pod podnik Jáchymovské doly. Pracoval v hlubině jako lamač. Dle posudků a hlášení, která se z jeho pobytu v této věznici dochovala, se choval velmi neukázněně a vzpurně a byl často trestán, celkem šestkrát.⁴²⁴ Poprvé byl potrestán 29. 4. 1955, kdy měl udat falešné číslo vězně. Za to měl na 3 měsíce zastaveny výhody.⁴²⁵ Dalším jeho proviněním bylo dle záznamů zapojení do organizované stávkové a hladovky dne 4. 7. 1955. Dne 17. 10. téhož roku při večerním nástupu kouřil a byl drzý ke strážím. Za to dostal 5 dní izolace s vyváděním.⁴²⁶ Dále 1. 12. 1955 ležel tři čtvrtě hodiny po

⁴²¹ Archiv bezpečnostních složek, Taktické svazky MV, arch. č. T-1359 MV, s. 35, Trestní oznámení na Jaroslava Váňu, 27. 2. 1950.

⁴²² Tamtéž, s. 1, Záznam o zatčení Karla Slavětinského, 18. 3. 1950.

⁴²³ Tamtéž, s. 2-3, Rozsudek Státního soudu Praha, 22. 5. 1950.

⁴²⁴ Národní archiv, Správa Sboru nápravné výchovy Praha, nezpracováno, *Osobní spis Karla Slavětinského*, s. 21, Posudek náčelníka, 18. 5. 1956. V posudku se píše toto: „*Jeho postoj k dnešnímu lidově demokratickému zřízení je záporný. Důkazem toho je nezájem o práci a dále i jeho styky ve zdejšímu ústavu, kdy se stýká s lidmi, kteří jsou silně zaměřeni proti dnešnímu zřízení. S těmito odsouzenými pak nabourává pracovní morálku i kázeň u jiných odsouzených. Jmenovaný věří ve zvrát dnešního zřízení. Ve vítězství pokrokových sil ve světě nevěří. O svoje sebevzdělání nemá zájem, přes to, že ve zdejšímu ústavu jsou možnosti se sebevzdělávat. Jmenovaný pochází z dělnického prostředí, ale doposud si svůj dělnický původ neuvědomil. Do kulturních akcí v tábore se nezapojil, neb myslí, že jest to komunistická propaganda.*“

⁴²⁵ Tamtéž, s. 29, Hlášení ke kázeňskému řízení, 29. 4. 1955.

⁴²⁶ Tamtéž, s. 28, Hlášení ke kázeňskému řízení, 17. 10. 1955.

budíčku nočních směn na lůžku, kouřil a byl opět drzý. Trestem byly 3 dny izolace s vyváděním.⁴²⁷ 5. 1. 1956 byl předveden ke kázeňskému řízení za to, že po dobu tří dnů odmítal pracovat v hlubině a neplnil jemu svěřené úkoly. Byl potrestán pěti dny korekce a třemi měsíci zastavení výhod.⁴²⁸ Poslední událost se stala 26. 1. 1956, kdy „*při příchodu z odpolední směny měl u sebe: 2 citrony, 2 housky, salám a řízek, které obdržel od civilního zaměstnance. Jmenovaný se choval drze, jak vůči příslušníkovi, tak i vůči náčelníkovi.*“ Za to dostal 10 dní korekce a 10 dní izolace s vyváděním.⁴²⁹

Celkový trest mu byl postupně snižován. Amnestií presidenta republiky ze dne 4. 5. 1953 mu byl trest snižen o jeden rok a v září 1954 mu byl trest snižen o 4 roky. Dne 5. 6. 1956 byl Karel Slavětínský převezen na Slovensko, do věznice Leopoldov. Zde pracoval jako technik v kotelně. V posudcích se píše, že jeho pracovní morálka byla výborná. Kázeňsky byl trestán pouze jednou, a to 6. 6. 1957, kdy svévolně opustil pracoviště. Trestem byl měsíc zastavení výhod.⁴³⁰ Presidentská amnestie z prosince 1957 mu byla zamítnuta, z důvodu jeho účasti na výše zmíněné protestní hladovce v červenci 1955.⁴³¹ V polovině dubna 1958 byl propuštěn na svobodu.⁴³²

Druhou osobou z neúspěšných „*útěkářů*“ byl **Vladimír Kuchta**. Narodil se 8. 5. 1932 ve Zbenicích na Příbramsku, jeho rodiči byli František a Marie Kuchtovi. Původní profesí byl učitel náboženství a vyučoval v Ústí nad Labem, poté v Klatovech, a nakonec v Tachově. Kvůli sporům s diecézním inspektorátem byl propuštěn a nastoupil do rudných dolů v Příbrami. Zde začal uvažovat o svém útěku za hranice. Z důvodu vloupání do domu svého známého, kde měl odcizit 9000 Kčs, byl 13. 10. 1950 zatčen a vzat do vazby. O 12 dní později se mu podařilo uprchnout a odjel do Prahy za svým bratrem Jiřím, který bydlel u rodiny Rachačových. Zde mu byla poskytnuta finanční pomoc a předána adresa kontaktu v Německu. V dalších dnech se pokusil dvakrát přejít hranici, jednou u Zlína, podruhé u Nové Bystřice, leč neúspěšně. Potřetí se o to pokusil v Českých Budějovicích, zde byl 1. 11. 1950 zatčen a vzat do vazby. 30. 11. 1950 byl eskortován zpět do Příbrami.⁴³³ 12. března 1951 stanul před Okresním soudem Příbram, který ho dle

⁴²⁷ Tamtéž, s. 27, Hlášení ke kázeňskému řízení, 1. 12. 1955.

⁴²⁸ Tamtéž, s. 26, Hlášení ke kázeňskému řízení, 5. 1. 1956.

⁴²⁹ Tamtéž, s. 30, Hlášení ke kázeňskému řízení ze dne 26. 1. 1956.

⁴³⁰ Tamtéž, s. 9, Hlášení ke kázeňskému řízení, 6. 6. 1957.

⁴³¹ Tamtéž, s. 8, Rozhodnutí krajského soudu v Nitře, 4. 12. 1957.

⁴³² Tamtéž, s. 5, Posudek náčelníka NPT Leopoldov, 15. 5. 1958.

⁴³³ Archiv bezpečnostních složek, Správa vyšetřování StB – vyšetřovací spisy MV, sign. V-4957 MV, *Rachačová Anna a spol.-vyšetřovací spis, podsvazek*, s. 1-8, Výpověď Vladimíra Kuchty, 2. 11. 1950.

§247/1 (Krádež) a dále §5 (Pokus), §7 (Návod a pomoc), §232 (Loupež), §95/1 (Opuštění republiky), §171 (Maření výkonu úředního rozhodnutí) a §245/1c (Rozkrádání majetku v socialistickém vlastnictví) trestního zákona č. 86/1950 Sb. odsoudil na dva a půl roku do vězení.

Vladimír Kuchta byl odvezen do nápravného zařízení Ostrov u Karlových Varů, spadající pod Jáchymovské doly a přidělen do povrchového dolu jako pomocný dělník.⁴³⁴ Jeho postoje a chování během výkonu trestu dokumentoval posudek sepsaný náčelníkem zařízení Jiřím Machotou ze dne 20. 4. 1953: „*Chování po dobu zařazení na zdejším PÚ (Pracovní útvar) bylo špatné, byl kázeňsky a disciplinárně trestán pro špatnou pracovní morálku. Povahy je uzavřené, falešné a vychytralé. Pracovní morálka u jmenovaného je špatná. Pracuje na povrchu a svoji normu plní v průměru na za poslední tři měsíce na 94 %. Jmenovaný nemá správný poměr k práci. A tuto vykonává ledabytle a bez zájmu. Postoj k našemu zřízení u něho lze označiti podle chování a pracovní morálky za záporný. Po stránce politické je neuvědomělý, málo vyspělý a nemá zájem o zvýšení svých vědomostí jak politických, tak pracovních. Výchovných přednášek se zúčastňoval, ale nic si z nich neodnesl.*“ Jak a za co byl trestán, jeho spis neobsahuje. 20. 4. 1953 byl V. Kuchta propuštěn na svobodu.⁴³⁵

Pokus V. Kuchty o útěk však poznamenal jeho blízké osoby. 8. března 1951, tedy 4 dny před odsouzením, si StB došla pro jeho bratra **Jiřího** (19. 2. 1925 Zbenice), **Annu Rachačovou** (2. 9. 1907 Nová Lhota, okr. Kutná Hora) a její dceru Věru. Výjezdovou skupinu tvořili operativci Beránek, Adámek a Minařík. Pro Jiřího Kuchtu a Věru Rachačovou zajeli do hotelu Šroubek, kde oba pracovali v hotelové restauraci. Matku Věry Rachačové, Annu, zadrželi v budově továrny na rybí konzervy Rybena, kde byla zaměstnána jako dělnice. Všichni byli odvezeni do centrály StB v Bartolomějské ulici a následně podrobeni výslechu. Věra Rachačová byla poté z případu vyloučena, protože o úmyslech Vladimíra Kuchty neměla žádné tušení. Zbylí dva vypověděli, že o úmyslu útěku za hranice věděli, ale že za tím nebyla žádná protistátní činnost.⁴³⁶ Případ byl poté

⁴³⁴ Národní archiv, Správa Sboru nápravné výchovy, nezpracováno, *Osobní spis Vladimíra Kuchty*, s. 20, Příkaz k výkonu trestu, 23. 10. 1951.

⁴³⁵ Tamtéž, s. 7, Kádrový posudek propuštěného, 20. 4. 1953.

⁴³⁶ Archiv bezpečnostních složek, Správa vyšetřování StB – vyšetřovací spisy MV, sign. V-4957 MV, *Vyšetřovací spis okresního soudu Praha: Rachačová a spol.*, s. 10, Zápis o výpovědi, 8. 3. 1951. Pro ilustraci vkládáme otázku a odpověď Anny Rachačové. „*Jaký zájem jste měla na osobě Vladimíra Kuchty, že jste mu tuto adresu dala?*“ „*V té době se začala známost mojí dcerky a jeho bratrem Jiřím Kuchtou, kterého pokládám za řádného člověka a této známosti jsem přála. Proto také jsem dala adresu svého druha*

předán okresní prokuratuře, která Annu Rachačovou obvinila dle §163 z nadřzování a k tomu ještě s Jiřím Kuchtou z pomoci k opuštění republiky dle §7 a §95/1 trestního zákona č. 86/1950 Sb. Dne 15. 9. 1952 proběhlo hlavní líčení u Okresního trestního soudu Praha, kde byli oba výše jmenovaní zproštěni všech obvinění, neboť soud nabyl přesvědčení, že skutková podstata trestných činů, z nichž byli obviněni, nebyla naplněna.⁴³⁷

7.2 Příběh Františka Zahrádky

Zajímavým a známým případem, který se do jisté míry vymyká přímému zařazení do kapitoly o případech útěků za hranice, je příběh statečného člověka – Františka Zahrádky. Nenarodil se, ani ve sledovaném období nepůsobil, v Příbrami. S tímto městem ho spojily až jeho činy, které vykonal po roce 2000, jelikož se zasloužil o založení Památníku třetího odboje v Příbrami a také Památníku Vojna. Aktivity F. Zahrádky, které během roku 1949 proti komunistickému režimu podnikal, jsou obdivuhodné a jsou symbolem odvahy a vůle postavit se totalitnímu režimu a jeho represivním složkám.

František Zahrádka se narodil 30. 10. 1930 v Děčíně. Jeho rodiči byli František Zahrádka a Kristýna Zahrádková, rozená Dominová. Docházel na obecnou školu v Meziměstí u Broumova a po zabrání Sudet Němci byla rodina vyhnána. Začátek války ho zastihl u jeho tety ve Veselí nad Lužnicí, po atentátu na R. Heydricha v květnu 1942 se v Českých Budějovicích setkal se zbytkem rodiny. Oba rodiče zatklo v roce 1944 Gestapo, ale oba byli nedlouho poté propuštěni. Po skončení 2. světové války se František Zahrádka přidal ke skautům a začal studovat obor radiomechanika, jenž dokončil krátce po komunistickém puči. A v této době započala jeho protikomunistická aktivita.

V dubnu 1949 navázal kontakt s představitelem ilegální organizace „Za pravdu“ Karlem Peckou a s jeho pomocí založil dvě pobočky, jednu v Českých Budějovicích a druhou ve Vodňanech. Budějovickou vedl sám Zahrádka, vodňanskou měl vést Václav Novák.⁴³⁸ Skupina vydávala protirežimní letáky, např. Komunistický mír a podporovala

Hermana Englerta Vladimíru Kuchtovi, že jsem jej pokládala za budoucího příbuzného své rodiny. Jiný zájem jsem na jeho osobě neměla a také toto nemělo žádné jiné pozadí.

⁴³⁷ Tamtéž, s. 22, Rozsudek okresního trestního soudu, 13. 9. 1952.

⁴³⁸ Archiv bezpečnostních složek, Správa vyšetřování StB – vyšetřovací spisy České Budějovice, arch. č. V-20 CB, sign. 302-201-3. *František Zahrádka-vyšetřovací spis*, s. 239, Realizace případu Zahrádka, 29. 9. 1949.

také dopisovou akci „Svobodné volby“, kdy na americkou ambasádu v Praze byly zasilány dopisy, v nichž lidé nesouhlasili s novým státním zřízením a žádají nové svobodné volby pod patronací OSN.⁴³⁹ V květnu a červnu 1949 začala skupina připravovat vlastní časopis „Za pravdu“,⁴⁴⁰ ale k jeho vydání nedošlo v důsledku odhalení skupiny, o čemž bude za chvíli řeč.

Zásadní událost se stala v noci z 18. na 19. 7. 1949. V tu dobu František Zahradka překročil statní hranici s Bavorskem, aby zde převedl podnikatele Františka Valacha z Kroměříže. Tuto událost popsal František Zahradka v roce 2012 při jednom rozhovoru takto: *„Po půlnoci se strhla bouřka a za námi se strhla přestřelka proti jiné skupině. Bylo slyšet štěkot psů, křik dětí. Byli jsme tak 400 metrů od hraniční čáry u Poledníku. Když se strhla ta přestřelka, tak jsme to museli natřít a já jsem byl v dost špatném stavu, protože jsem byl na lehoučko, a tak jsem říkal, že holt půjdu do Bavor.“*⁴⁴¹ Kontaktoval se s americkou rozvědnou službou CIC⁴⁴² ve Zwielu a ve Straubingu a setrval zde do 27. 7. 1949, kdy už jako agent CIC odešel zpět do vlasti. Brzy se setkal se svým známým šrtm. (štábní rotmistr) Silvestrem Müllerem a přesvědčil ho, aby s ním šel do Bavorska a přidal se k CIC. 13. 8. 1949 spolu překročili hranici a pět dní strávili ve Straubingu školením a přípravou na své zpravodajské úkoly (školil je kpt. Zoltán Vagaš, jenž před válkou studoval v Písku).⁴⁴³

Úkolů bylo celkem šest a ty zněly: 1) Získat jména a fotografie zaměstnanců StB České Budějovice a zda by se dali získat, dále fotografie budov StB, 2) Jména orgánů voj. obr. zprav., jejich charakteristiky, služeb. zařazení a fotografie, 3) Zjistit náladu u

⁴³⁹ Tamtéž.

⁴⁴⁰ Tamtéž, s. 241. Součástí spisu byl i rukopis prvního čísla časopisu „Za pravdu“. Zde úryvek z článku „Kultura v novém socialismu“: *„Již nájezdy Avarů a Hunů v šeré minulosti se vyznačovaly nejen tím, že vykořisťovaly a ničily podrobené země po stránce hospodářské, nýbrž také tím, že mimovolně rozvracely kulturu té které země. Činili tak mimovolně, poněvadž okradli-li tenkrát ženy o jejich tepané náramky a rozbíjeli-li pálené nádoby, činili tak proto, že se jim náramky libily a nebylo těžké je ukrást. Pak, jak dějiny pokračovaly, přišli dobyvatelé postupně na to, že znehodnocení kultury je v porobené zemi neméně důležité než rozkradení jejích hmotných statků. První, co komunisté v únoru 1948 udělali bylo to, že při zahájení nové éry kultury dali schválit podpisy významných představitelů našeho kulturního života. Dostí jsme se tenkrát podivovali, když jsme mezi podepsanými četli jména i těch umělců, o kterých se dalo předpokládat, že jsou kritickými a objektivními demokraty a socialisty.“*

⁴⁴¹ JINDRA, Martin. *Převaděčská trasa Františka Zahradky*. In: Paměť a dějiny, roč. 12, č. 4/2018, s. 133-134.

⁴⁴² CIC – Kontrapionážní sbor, anglicky *Counterintelligence Corps*, zpravodajská služba americké armády, založená v roce 1941. Původně hledala německé špiony v řadách spojenců, později školila agenty k činnosti ve východním bloku. Později tuto činnost převzala CIA. Dále v: Kontrašpionážní sbor, *wikipedia*, [online]. [cit. 2020-05-18]. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Kontrašpionážní_sbor

⁴⁴³ BLAŽEK, Petr. *„Podkopávej ze všech sil dnešní režim.“* Ilegální tiskoviny odbojové skupiny „Za pravdu“ (1949). In: Paměť a dějiny, č. 1/2007, s. 137.

obyvatelstva a jejich postoj k novému zřízení, 4) Typy osob, které by se daly získat a jsou zaměstnány na vedoucích místech v odborech veřejné zprávy, 5) Změny v organizaci armády a nové typy zbraní, 6) Zprávy o KSČ a dosadit na vedoucí místa lidi, jež by rozvraceli stranu zevnitř.

Oba dostali krycí jména, Zahrádka dostal jméno „Josef“ a Müller „Míša“. Silvestru Müllerovi se podařilo získat ke spolupráci poručíka letectva Václava Bártu, od něhož převzal informace ohledně stavu letadel, paliva a personálu, Zahrádkovi se podařilo přesvědčit několik osob z civilního sektoru. Po shromáždění všech informací a oslovení dalších spolupracovníků měl Zahrádka vše předat na velitelství CIC ve Straubingu, k tomu ale už nedošlo.⁴⁴⁴

StB totiž spustila Akci Zahrádka. 3. 9. 1949 byl František Zahrádka při přechodu hranic zadržen a převezen na KV StB v Českých Budějovicích. Následovala další zatýkání, jak v Budějovicích, tak ve Vodňanech, až nakonec obě skupiny „Za pravdu“ skončili v poutech. Zatčených bylo celkem 20, mezi nimi i **Silvestr Müller** (31. 12. 1917 Dolný Lopašov, okr. Piešťany) i **Václav Bárta** (28. 9. 1910 Vídeň-Meidling), dále **Miloš Brom** (9. 2. 1931 Netolice, okr. Prachatice), **Miroslav Mikeš** (4. 10. 1931 České Budějovice), **Ivan Mánek** (1. 5. 1931 Račice, okr. Vyškov), **Marie Králová** (29. 10. 1929 Mahouš, okr. Prachatice), **Karel Kolouch** (9. 3. 1932 Suché Vrbné, okr. České Budějovice), **Jiří Kouba** (15. 3. 1932 České Budějovice), **Josef Podlešák** (10. 3. 1921 České Budějovice), **Augustin Kříž** (7. 8. 1929 Křemže, okr. Český Krumlov), **Ladislav Pletzer** (9. 6. 1924 Rožnov, okr. Jindřichův Hradec), **Václav Novák** (1. 8. 1924 Vodňany), **Ladislav Krysl** (10. 5. 1929 Praha), **Richard Choun** (7. 3. 1929 Bagota (??), okr. Komárno), **Alois Král** (22. 7. 1930 České Budějovice), **Vladimír Nováček** (6. 1. 1924 Vodňany), **Eduard Kubelka** (10. 6. 1929 Vodňany), **Vojtěch Hřebeček** (4. 4. 1925 Hracholusky, okr. Prachatice) a **František Švec** (6. 10. 1931 Litvínovice, okr. České Budějovice).

Ve dnech 8. a 9. prosince 1949 všichni obžalovaní stanuli před Státním soudem v Praze a byli obviněni dle zákona č. 231/48 Sb.: Zahrádka z velezrady (§1) a vyzvědačství (§5), Müller ze stejných činů, a ještě k tomu ze zběhnutí (§183 voj. trest. zákona), Bárta z vyzvědačství, Mánek, Králová, Podlešák, Kříž, Pletzer, Novák a Krysl

⁴⁴⁴ Archiv bezpečnostních složek, Správa vyšetřování StB – vyšetřovací spisy České Budějovice, arch. č. V-20 CB. *František Zahrádka-vyšetřovací spis*, s. 61, Zadáni úkolů CIC, 1949.

ze sdružování proti státu (§2) a k tomu ještě poslední dva jmenovaní za nedovolené ozbrojování (§29), Mikeš, Kolouch a Kouba ze sdružování proti republice a trestného činu mladistvých (§3 zákona č. 48/31 Sb. o trestním soudnictví nad mládeží). Choun, Král, Nováček, Kubelka a Hřebeček byly obviněni z neoznámení trestného činu (§35) a Švec z trestného činu mladistvých. Rozsudky zněly:

František Zahrádka, Václav Bárta - 20 let těžkého žaláře, Silvestr Müller - doživotně těžký žalář, Miloš Brom, Augustin Kříž - 3 roky těžkého žaláře, Miroslav Mikeš, Karel Kolouch - 2 roky vězení, Ivan Mánek, Josef Podlešák - 4 roky těžkého žaláře, Jirí Kouba: 18 měsíců vězení, Marie Králová 2,5 roku těžkého žaláře, Ladislav Pletzer, Ladislav Krysl - 2 roky těžkého žaláře, Richard Choun, Alois Král - 1 rok těžkého žaláře, Vladimír Nováček, Eduard Kubelka, Vojtěch Hřebeček - 8 měsíců těžkého žaláře, František Švec - 1 rok vězení.

Všechn jejich majetek propadl státu a byla jim odebrána čestná občanská práva, konkrétně Pletzer, Krysl na 3 roky, Králová, Mánek, Podlešák, Brom a Kříž na 5 let, Müller, Bárta a Zahrádka na 10 let. Kromě toho museli zaplatit pokutu, konkrétně Kouba Mikeš a Kolouch 5000 Kčs, Brom, Králová, Krysl, Kříž Mánek, Pletzer, Podlešák 10 000 Kčs a Müller, Bárta a Zahrádka 20 000 Kčs.⁴⁴⁵

František Zahrádka poté až do roku 1962, kdy byl propuštěn, strávil život v několika věznicích a lágrech. Jeho první „zastávkou“ byla věznice Na Borech v Plzni. Jak dokládají záznamy v jeho osobním spisu, dostal se několikrát do střetu s dozorcí. První se udál 9. 9. 1950, kdy měl během vycházky vyhodit 20 cigaret, aby si je mohl vyzvednout jeho kamarád Silvestr Müller. Trestem za to byl jeden měsíc zastavení výhod, jeden den tvrdého lože a tři dny půstu. Podruhé se tak stalo 16. 12. 1950, kdy měl po budíčku jednomu dozorcí říct „*vyliž si p..el*“. Za to byl potrestán třemi dny půstu a tvrdého lože a pozastavením výhod po dobu jednoho měsíce. Třetí a poslední událost se odehrála 3. 12. 1952, kdy měl František Zahrádka absenci na rozcvičce a za to měl jít na brigádu. To odmítl a k velcímu dozorcí byl drzý. Za to skončil na týden v korekci.⁴⁴⁶

Krátce na to byl převezen do zařízení Ostrov u Karlových Varů, odkud byl vysílán nejprve do lágru Nikolaj na Jáchymovsku, kde pracoval v uranových dolech a poté do

⁴⁴⁵ Archiv bezpečnostních složek, Správa vyšetřování StB – vyšetřovací spisy České Budějovice, arch. č. V-20 CB. *František Zahrádka-vyšetřovací spis*, s. 70, Rozsudek Státního soudu Praha, 9. 12. 1949.

⁴⁴⁶ Národní archiv, Správa Sboru nápravné výchovy, nezpracováno. *Osobní spis Františka Zahrádky*, s. 47, Hlášení ke kázeňskému řízení, 3. 12. 1952.

Vykmanova II, kde pracoval u třídičky rudy. I v tomto zařízení se dostal do střetu s ostrahou zařízení. První incident se odehrál 6. 4. 1954, kdy F. Zahrádka nenastoupil na službu a choval se dle záznamu drže. Za to ho čekal týden v korekci.⁴⁴⁷ Další událost pochází z března 1955, kdy ho strážci přistihli na dílně s větším množstvím potravin, než bylo dovoleno. Za to nesměl dva měsíce přijímat a odesílat korespondenci a byla mu zastavena možnost nákupu v kantýně.⁴⁴⁸ 11. 5. 1955 byl přistižen ostrahou tábora, jak spí během barákové služby a po probuzení toto popíral. Za to nesměl jeden měsíc odeslat ani přijmout jediný dopis, k tomu jeden měsíc nesměl nakupovat v kantýně.⁴⁴⁹ 25. 10. téhož roku měl po budičku ještě 8 minut spát a odmítal vstávat. Trestem bylo zastavení všech výhod po dobu dvou měsíců a snížení kapesného o 50 %.⁴⁵⁰ Začátkem prosince 1955 mu byla udělena důtka za to, že se zdržoval na jiné světlici.⁴⁵¹ Předposlední případ se udál 22. 3. 1956, kdy byl F. Zahrádka vyslýchán kvůli plánovanému útěku jednoho z vězňů a během výslechu se měl chovat drže. Za to ho čekalo 5 dní korekce a 10 dní izolace s vyváděním.⁴⁵² V březnu 1956 mu byl díky presidentské milosti snížen trest na 13 let.⁴⁵³ Poslední incident se stal v dubnu 1956. V hlášení stálo následující: „*Určuju jmenovaného vězně ke kázeňskému řízení. Za nedodržování rozkazu náčelníka o pozdravení. Jmenovaný dne 22. 4. 56 pozdravil příslušníka ledabyle s rukama v kapse. Při napomenutí příslušníka, aby se vrátil a pozdravil řádně, toto odmítnul a šel pryč.*“ Za to musel podstoupit deset dní v izolaci s vyváděním.⁴⁵⁴ V posudcích byl však hodnocen jako velmi pracovitý.⁴⁵⁵

Poslední červnový den roku 1956 byl F. Zahrádka převezen na Příbramsko, do již zmíněného tábora Vojna, zde začal pracovat jako elektrikář. Již 3. července 1956, tedy jen několik dní po přesunu, obdržel kázeňský postih. Hlášení znělo takto: „*Jmenovaný soustavně chodí pozdě na místo, kde jsou cáchovány směny, čímž zdržuje plynulý odchod směn. Vymlouvá se tím, že má dost času.*“ Trestem byly tři dny izolace s vyváděním.⁴⁵⁶

⁴⁴⁷ Tamtéž, s. 43, Hlášení ke kázeňskému řízení, 6. 4. 1954.

⁴⁴⁸ Tamtéž, s. 40, Hlášení ke kázeňskému řízení, březen 1955.

⁴⁴⁹ Tamtéž, s. 38, Hlášení ke kázeňskému řízení, 11. 5. 1955.

⁴⁵⁰ Tamtéž, s. 39, Hlášení ke kázeňskému řízení, 25. 10. 1955.

⁴⁵¹ Tamtéž, s. 36, Hlášení ke kázeňskému řízení, 3. 12. 1955.

⁴⁵² Tamtéž, s. 34, Hlášení ke kázeňskému řízení, 22. 3. 1956.

⁴⁵³ Tamtéž, s. 57, Vyrozumění o udělení prezidentské milosti, 11. 4. 1956.

⁴⁵⁴ Tamtéž, s. 42, Hlášení ke kázeňskému řízení, 22. 4. 1956.

⁴⁵⁵ Tamtéž, s. 30, Hodnocení náčelníka NPT, 11. 1. 1955. „*Jmenovaný pracuje na povrchu jako pomocný dělník s dobrou pracovní morálkou. Jeho průměrný výkon za poslední tři měsíce činí 136 %. O práci se zajímá, v této vyhledává drobná zlepšení k usnadnění práce. Zajímá jej elektroobor, ve kterém všestranně vyniká. Práci na úpravu tábora se zúčastňuje bez odmluv. Pracovní závazek doposud nepodepsal. Oficiální zlepšovací návrh dosud nepodal.*“

⁴⁵⁶ Tamtéž, s. 32, Hlášení ke kázeňskému řízení, 3. 7. 1956.

Další incident se odehrál až 7. 2. 1957 a dle slov seržanta Františka Hrubého se stalo následující: „Při odchodu na odpol. směnu hrubé a sprosté vystupování vůči příslušníku MV. Že už je tady 8 let a už se na všechno vy...e, panáčkovat že nebude.“ Za to následovalo pět dní korekce.⁴⁵⁷

Po roce putoval do sousedního tábora na Bytíz. Z tohoto tábora více záznamů spis F. Zahradky neobsahuje, ale pochází odtud posudek náčelníka tábora z prosince 1957, v němž se nedoporučuje udělit F. Zahradkovi prezidentskou amnestii, z důvodu velkého množství kázeňských postihů.⁴⁵⁸ Ze stejných důvodů byl vyloučen i z další prezidentské amnestie, která byla vyhlášena 9. 5. 1960.⁴⁵⁹ Je zde i jediné hlášení o kázeňském postihu z 8. 11. 1960. Mělo se udát toto: „Jmenovaný byl přistižen s lahví od vína, kterou nesl z dílen, spolu s řádkem s. Pilařem. Při pohovoru s ním bylo zjištěno, že je v podnapilém stavu. Toto víno prý našel v dílnách na skříni pod dekle. Pro podnapilý stav byl dán do izolace.“ Do izolace s vyváděním byl dán na deset dní.⁴⁶⁰ 3. 3. 1961 putoval Fr. Zahradka do poslední „destinace“ jeho dlouhé vězeňské anabáze. Tou se stalo Technické oddělení MV Na Pankráci, kde pracoval jako elektrikář. Zde už trestán nebyl, ale existuje odtud hodnocení referenta oddělení z poloviny roku 1961.⁴⁶¹ V tomto zařízení setrval až do 3. 9. 1962, kdy byl propuštěn na svobodu. Po zbytek života se věnoval různým spolkovým aktivitám, v roce 1968 založil v Příbrami pobočku K 231, v roce 1990 pobočku KPV (Klub politických vězňů), a jak již bylo zmíněno, zakládal Památník třetího odboje a Památník Vojna. František Zahradka zemřel 15. 12. 2017 ve věku 87 let.⁴⁶²

⁴⁵⁷ Tamtéž, s. 41, Hlášení ke kázeňskému řízení, 1957.

⁴⁵⁸ Tamtéž, s. 54, Posudek o udělení amnestie, 2. 12. 1957.

⁴⁵⁹ Tamtéž, s. 50, Usnesení krajského soudu Praha o vyloučení z amnestie, 31. 5. 1960.

⁴⁶⁰ Tamtéž, s. 38, Hlášení ke kázeňskému řízení, 8. 11. 1960.

⁴⁶¹ Tamtéž, s. 26, Posudek pracovního referenta, 1961. „Jmenovaný pracuje na TO-MV jako elektrikář. Jeho pracovní morálku lze hodnotit jako dobrou. Pracuje kvalitně a zodpovědně. Dovede si však najít i takové chvíle, kdy řádně pracovní doby nevyužívá. Pracovní závazky neuzavírá a sám při pohovoru uvedl, že pracuje tolik, že není třeba, aby uzavíral závazky. K jeho chování se píše toto: „Po strážce chování a kázně měl neustálé nedostatky, jednak svém chování i pořádku. Byl 13x kázeňsky trestán, naposled v roce 1960 za přivedení se do podnapilého stavu. Na TO-MV byl krátký čas staršinou světnice a této funkce musel být zbaven proto, že sám nešel příkladem a další odsouzené k pořádku nevedl. Nezapojil se do žádného zájmového kroužku a raději vyhledává ty odsouzené, kteří nemají kladný postoj k našemu zřízení. Nezájmuje se též dobrovolných brigád.“

⁴⁶² František Zahradka (1930-2017). *ustr.* [online]. [cit. 2019-12-05]. Dostupné z: <<https://www.ustrcr.cz/uvod/vzdelavaci-projekt-pamet-a-dejiny-totalitnich-rezimu/pametnici-protikomunistickeho-odboje-a-odporu-pametnici-protikomunistickeho-odboje-a-odporu-frantisek-zahradka/>>

8. StB a tažení proti církvi na Příbramsku

Jak již bylo uvedeno, komunistický režim se snažil výrazně na začátku 50. let pomocí svého represivního aparátu potlačit vliv církve a náboženských organizací na obyvatelstvo. Vysocí církevní představitelé i prostí kněží se dostali do hledáčku StB a mnoho z nich skončilo před soudem a někteří za svou víru zaplatili i životem. Mezi nejznámější příklady tvrdých postihů církve a duchovních patří tzv. číhošťský zázrak, kdy ve vězení v únoru 1950 zemřel v důsledku brutálního bití a mučení ze strany vyšetřovatelů StB číhošťský farář páter Josef Toufar,⁴⁶³ monstrproces s Augustinem Machalkou a spol., který už byl zmíněn, či Akce K (Kláštery), o které v této kapitole ještě bude řeč, ale uvést lze i řadu dalších.

Známé jsou také aktivity StB proti církvi na Příbramsku. Svědčí o tom několik případů zatčení a následných soudů s kněžími či prostými věřícími z 50. let a z počátku 60. let. Konkrétně šlo o procesy s Adolfem Herzingerem a spol., Františkem Bučilem, Jaroslavem Pilíkem a spol., Josefem Bártou, Josefem Hynkem, a Vojtěchem Bosáčkem a spol., kterým bude věnována pozornost.

8.1 Proces „Adolf Herzinger a spol.“

První případ se odehrál v roce 1949 v Příbrami. V kartotéce byl tento případ označen jako Akce Srb nebo též Akce Příbram. Případ se týkal velké skupiny lidí z Příbrami, kterou StB podezřívala z protistátní činnosti. Tvořili ji bývalý štábní praporčík **Adolf Herzinger** (18. 8. 1898 Praha), strojní zámečnický **Josef Stočes** (26. 2. 1902 Příbram), odborný učitel **Karel Šlapák** (20. 5. 1918 Sádek, okr. Příbram), strojní zámečnický **Viktor Srb** (23. 4. 1923 Onokovce, okr. Užhorod), dělník **František Blajer** (3. 7. 1929 Příbram), žena v domácnosti **Marie Slaničková, rozená Hořejší** (19. 5. 1902 Hobšovice, okr. Kladno), hutní dělník **Jiří Pokorný** (16. 4. 1930 Trhové Dušníky, okr. Příbram), rolník **Karel Loučka** (9. 4. 1913 Hornosín, okr. Strakonice), hutník **Zdeněk Kolář** (1. 12. 1922 Příbram), úředník **Jiří Rákosník** (24. 4. 1931 Příbram), dělník **Vilém**

⁴⁶³ Číhošťský zázrak byl případ z ledna 1950, kdy se během kázání v kostele v Číhošti na Havlíčkobrodsku měl křížek na oltáři vychýlit několikrát do stran, což vyvolalo velký rozruch. StB nato 28. 1. 1950 zatkla místního faráře Josefa Toufara a během brutálních výslechů se měl doznat, že vše způsobil on sám. Komunisté chtěli z tohoto případu udělat velký proces, ale Toufar svým zraněním 28. 2. 1950 podlehl. Dále v: Číhošťský zázrak, *wikipedia* [online]. [cit. 2020-05-18]. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Číhošťský_zázrak

Hubený (27. 4. 1933 Košťany, okr. Teplice), zemědělec **Vladimír Mareš** (3. 3. 1931 Příbram), administrátor děkanského úřadu Doupov **Václav Bosáček** (29. 3. 1923 Plzeň), kaplan **Vítězslav Koza** (20. 7. 1923 Praha) a dělník **Maxmilián Brosch** (22. 9. 1934 Žilina). Tato kapitola se bude zabývat zatčením a následným vězněním těchto lidí: Karla Šlapáka, Františka Blajera, Marie Slaničkové, Jiřího Pokorného, Karla Loučky, Zdeňka Koláře, Jiřího Rákosníka, Vladimíra Mareše a Vítězslava Kozy.

Skupina vznikla na jaře 1948. Jejím hlavním zaměřením bylo vydávání protistátních tiskovin a letáků. Většina politicky sympatizovala s Československou stranou lidovou a národ. socialisty a též většina byla nábožensky založená. Postupem času se k nim začali přidávat další, zejména mladí lidé.⁴⁶⁴ Hlavním mozkiem organizace byl původně Adolf Herzinger, ale poté, co byl dne 4. 3. 1948 zatčen pro urážku Rudé armády, se ujal vedení organizace Josef Stočes. Organizaci tvořily dvě skupiny, jedna v Příbrami, druhá v Košťanech na Teplicku, obě měl na starosti Stočesův kolega z práce Viktor Srb. Košťanskou větev tvořili: Blajer, Hubený, Mareš, Brosch a Rákosník a podle záznamů dostala skupina tyto úkoly: zjišťování továren v pohraničí, jaké je jejich osazenstvo a jaké jsou jejich kapacity, jaká je elektrifikace v kraji, železniční a silniční spoje, jaký je provoz na šachtách, jaká je nálada mezi obyvatelstvem a jaká je prostupnost hranic.⁴⁶⁵ Kněží Bosáček a Koza byli do případu zakomponováni proto, že Bosáček během svého působení v Příbrami v letech 1947-1948 tiskl protistátní tiskoviny a znal se s Adolfem Herzingerem, Koza zase kvůli svému horlivému vystupování proti komunistickému režimu během svých kázání, které navštěvoval i Josef Stočes. Během soudního procesu oba svou účast v organizaci popřeli.⁴⁶⁶

Na stopu této organizace přivedl příbramskou StB v létě 1949 informátor útvaru „Jeřáb“ Václav Procházka, a to pomocí vykonstruované zprávy o pokusu o vyhození mostu mezi Příbramí a Trhovými Dušníky, jenž měl vykonat Viktor Srb.⁴⁶⁷ Na košťanskou odnož upozornil tamní bezpečnostní orgány jistý Josef Poláček, u kterého bydlel výše zmíněný František Blajer, a který u něj jednou objevil dopis adresovaný

⁴⁶⁴ JINDRA, Martin. *Ilegální tiskoviny pod Svatou Horou*, In: Paměť a dějiny, roč. 12, č. 4/2018, s. 79.

⁴⁶⁵ Archiv bezpečnostních složek, Správa vyšetřování – vyšetřovací spisy MV, arch. č. V-2630 MV. *Adolf Herzinger a spol. – operativní podsvazek 2*, s. 63, Indikační vložka č. 1, 27. 7. 1949.

⁴⁶⁶ JINDRA, Martin. *Ilegální tiskoviny pod Svatou Horou*, In: Paměť a dějiny, roč. 12, č. 4/2018, s. 80.

⁴⁶⁷ Archiv bezpečnostních složek, Správa vyšetřování – vyšetřovací spisy MV, arch. č. V-2630 MV. *Adolf Herzinger a spol. – operativní podsvazek 2*, s. 32, Záznam, 25. 7. 1949.

Viktoru Srbovi, jenž StB vyhodnotila jako protistátní.⁴⁶⁸ Viktor Srb byl následně dne 23. 7. 1949 zatčen a během výslechů prozradil jména všech členů organizace.⁴⁶⁹ StB nato spustila Akci Srb a v průběhu září-prosince 1949 celou skupinu pozatýkala. Všichni byli převezeni do vazby do pankrácké věznice, odkud poté byli předvedeni před Státní soud Praha.

Soudní proces se konal ve dnech 23. – 25. 8. 1950. Předsedou senátu byl JUDr. Vladimír Siegl, státní prokuraturu zastupovali Dr. Karel Čížek a Dr. Růžena Ivanová. Žaloba státní prokuratury zazněla takto: „*V době po vítězném únoru 1948 v Příbrami, Košťanech a jinde jako živly – namnoze přes svůj třídní původ – zpátečnické, zbavené možnosti přímého boje za obnovení buržoazně-demokratického vládního režimu, ovlivnění ideologií protistátní vatikánské politiky, jejíž zastánce a ochotné vykonavatele našli v katolickém kléru, vytvořili ilegální skupinu z podnětu obviněného Herzingera, který byl po svém vyloučení z čsl. armády v častém styku s kněžskými činiteli na příbramském děkanství, zvláště s administrátorem Bosáčkem a kaplanem Kozou, přičemž Herzinger jako vedoucí skupiny původně zapojil na sebe Stočese, Šlapáka a Slaničkovou k rozšiřování štvavých letáků a k získávání zpráv, později po zatčení Herzingerově ujal se další činnosti ve vedení skupiny Stočes, u něhož se soustřeďovaly skupinou získané zprávy, též navázal další spojení zejména s Viktorem Srbem, který jednak uvedl v život pobočnou ilegální skupinu v Košťanech, řízenou Františkem Blajerem, jednak sám pak velmi aktivně počal budovati zpravodajskou síť získáváním dalších vlastních spolupracovníků, mezi nimiž též osob mladistvých, a na ně obě skupiny přenášel od Stočese převzaté úkoly, totiž opatřováním zpráv o počtu továren v pohraničí, o její důležitosti pro národní hospodářství, o jejich výrobní kapacitě, počtu osazenstva a jeho rozčlenění v pracovištích, zjišťování množství a druhů výrobků národních podniků, shromažďování zpráv o elektrifikaci krajů, o železničních a silničních spojích k důležitým podnikům, o provozu a osazenstvu na šachtách, zjišťováním méně střežených úseků hranic, kde je možno uskutečňovat přechody, nálady mezi obyvatelstvem, vyhledávání dalších spolupracovníků, rozšiřování nepravdivých zpráv, štvavých relací zahraničního rozhlasu, protistátních letáků a dále přípravu k provádění drobnějších i větších teroristických akcí, sabotáží a poškozování podniků, provádění destrukčních akcí,*

⁴⁶⁸ Tamtéž, s. 2-5, Blajer František a spol. – ilegální činnost, 24. 5. 1949.

⁴⁶⁹ Tamtéž, s. 47, Indikační vložka č. 7, 28. 7. 1949.

vyhazování mostů a železničních tratí apod., k jejichž provádění nedošlo jen pro včasný zákrok bezpečnostních orgánů.“⁴⁷⁰

Činnost Karla Šlapáka prokuratura takto popsala: „Stýkal se pravidelně v bytě Slaničkové s touto a se Stočesem za účelem čtení a rozšiřování protistátních letáků, předal rukopis letáku nazvaného „Mrtvý Jan Masaryk se ptá“ Stočesovi, aby jej dal Herzingerovi k rozmnožení, jemuž rovněž předal leták jiný protistátního obsahu, dostal od Herzingera úkol vybudovati si vlastní zpravodajskou síť mezi svými spolupracovníky, opatřovat mu zprávy ze schůzí KSČ, zjišťovat náladu mezi obyvatelstvem a hlásit mu všechny získané poznatky, pomáhal Herzingerovi čistit zbraně a ukládati je do beden, ač věděl, že jsou připraveny pro případ puče, převzal k témuž účelu od Herzingera pistoli ráže 9 mm se 40ti náboji.“⁴⁷¹

František Blajer se měl provinit následovně: „Jako někdejší člen HJ (Hitlerjugend, pozn. aut.) zajištěný v porevoluční době podle retribučního dekretu a nepřátelsky naladěný vůči dnešnímu režimu, v touze po odvetě z podnětu Srbova se zapojil do jeho ilegální skupiny a převzal od něho svěřené mu úkoly, totiž podávati zprávy z oboru průmyslového a vytvořiti síť dalších spolupracovníků za účelem přípravy na blížký převrat ve státě, vytvořil pak pobočnou skupinu v Košťanech, kde ke spolupráci získal Rákosníka, Hubeného, Brosche a Mareše, od nichž žádal, aby složili slib věrnosti a slíboval jim za to opatřiti zbraně, které instruoval a připravoval na destrukční a teroristické akce k poškození a brzdění politického vývoje ve státě a které přiměl k tomu, že před IX. sjezdem KSČ v Košťanech a okolí zničili několik neonových hvězd umístěných na továrnách střelbou z praků, udržoval se Srbem písemné spojení pomocí šifry, žádal od něho zbraně, letáky a peněžní prostředky k uskutečnění zamýšlené činnosti, což Srb přislíbil, jednal s ním o provedení sabotáže v důležitém energetickém podniku, přislíbil mu sbírat popisy jednotlivých továren na teplickém okrese, seznamy zaměstnanců těchto továren, vyzvídati příležitostně čísla vojenských útvarů, zorganizoval pak ve své skupině získávání zpráv o situaci v továrnách, vlastnil mapu, na které měl zakreslené průmyslové podniky teplického okresu, činil přípravy k umístění tajné vysílací stanice, jímž dodání skupině Srb přislíbil, dal příkaz Hubenému, aby našel vhodné místo pro vysílací stanici, což tento učinil, získal od něho seznam zaměstnanců jistého národního podniku a dohodl

⁴⁷⁰ Národní archiv, Státní prokuratura Praha, sign. Pst I 48/50. Spis Adolf Herzinger a spol., s. 57, Žaloba, 20. 8. 1950.

⁴⁷¹ Tamtéž, s. 58.

se s ním o provedení sabotáže v tomto podniku, konečně po uskutečnění plánů skupinou připravovaných měl v úmyslu vydat se na cestu do Německa, odzbrojit pohraniční stráž, použít získaných zbraní k sabotážím v pohraničním území, stáhnout se pak za hranice a podnikat odtud výpady na území státu za účelem provádění dalších destrukčních prací.“⁴⁷²

Pro Marii Slaničkovou si prokuratura nachystala takovéto obvinění: „*Vlivem působení katolického kléru a styků s kněžskými činiteli jako zapřísáhlá nepřítelkyně všeho pokrokového vstoupila do ilegální organizace v Příbrami blíže nezjištěné a spolupracovala též se skupinou vedenou Hezingerem, umožňovala ve svém bytě schůzky jejich členů Herzingera, Šlapáka a Stočese, kde se podávaly informace o činnosti skupiny, předčítali rozličné závadné letáky, z nichž si opsala pro svoji potřebu letáky „Dopis Jana Masaryka“ a dostala od Stočese letáky „Boj proti komunismu“ a „Mrtvý Jan Masaryk se ptá“, byla ochotna zprostředkovati přechod přes hranice jistému důstojníkovi, jehož jí doporučoval Stočes.*“⁴⁷³

U osoby Jiřího Pokorného stál takovýto text: „*Dozvěděl se od Srba o založení ilegální organizace, přijal od něho nabídku ke spolupráci, navrhoval rozvrstvení skupiny a počet činných členů, sám utvořil skupinu o 5-6 členech, která se zabývala získáváním zpráv použitelných proti současnému režimu, vyzvídal od Srba připravované plány KSČ a dotazoval se jej, zda by dovedl sestavit vysílací stanici, že by sám obstaral součástky, projevil ochotu podávati Srbovi své poznatky zpravodajského rázu.*“⁴⁷⁴

Karel Loučka se měl proti režimu takto provinit: „*Byl získán Srbem pro činnost v jeho skupině, nabídl se opatřit dynamit k páchání sabotáží, snažil se opatřiti pro Srba vysílací stanici a jednal s ním o její zřízení, společně se Srbem vyhledal vhodné místo, kde by bylo možné provést ilegální přistávání cizích letounů.*“⁴⁷⁵

Obvinění Zdeňka Koláře mělo znění: „*Dozvěděl se od Srba o jeho ilegální skupině a její činnosti, doporučil mu ke spolupráci Jiřího Pokorného a sám vykonával funkci spojky mezi oběma.*“⁴⁷⁶

⁴⁷² Tamtéž, s. 59.

⁴⁷³ Tamtéž, s. 59.

⁴⁷⁴ Tamtéž, s. 60.

⁴⁷⁵ Tamtéž.

⁴⁷⁶ Tamtéž.

U osoby Jiřího Rákosníka prokuratura pronesla: „*Nemaje kladný poměr k dnešnímu režimu, byl získán nepravdivými údaji Srba pro práci a členství v jeho ilegální skupině, byl informován o zamýšlených teroristických akcích, vykonával spojení Srba s Blajerem, převzal od Brosche do úschovy německou dýku pro potřebu skupiny.*“⁴⁷⁷

Vladimíra Mareše prokuratura takto popsala: „*Seznámil se s Blajerem a s členy jeho skupiny, zapojil se dobrovolně do její činnosti a zúčastnil se menších akcí skupiny, uschoval německou armádní pistoli ráže 9 mm k použití pro potřeby skupiny, dostal od Blajera úkol provádět sabotáže ve dvou energetických podnicích za použití třaskavin.*“⁴⁷⁸

Kaplan Vítězslav Koza, ačkoliv nebyl přímo členem organizace, si toto vyslechl: „*Organizoval tajné kroužky pro spolupráci laiků a apoštolátu ve své farnosti, kam docházel též Stočes, a činnosti kroužků zneužíval k nabádání účastníků, aby nepodepisovali Katolickou akci, která byla vytvořena proti vůli biskupů, rozšiřoval zprávy vatikánského rozhlasu zahrocené proti státu, přislíbil účastníkům kroužků výklad pastýřských listů, které nebude lze publikovat veřejně, aby s jejich obsahem seznámili široké masy věřících, dovozoval, že současný režim v ČSR se dlouho neudrží a že je nutno jej rozbít, takže jeho jednání mělo přímý a bezprostřední vliv na vznik i činnost ilegální skupiny Herzingerovi a Stočesovi.*“⁴⁷⁹

Kromě Maxmiliána Brosche, který byl z vazby propuštěn, byli všichni obvinění dle zákona č. 231/48 Sb. a to: Herzinger, Stočes, Srb, Blajer, Slaničková, Loučka, Rákosník, Mareš a Koza z velezrady (§ 1), k tomu Šlapák, Blajer, Herzinger, Loučka, Stočes, Srb a Hubený z vyzvědačství (§ 5), Kolář z neoznámení trestného činu (§35), Pokorný a Bosáček z přípravy úkladů (§ 2 zákona č. 50/23 Sb.). Rozsudky byly vyneseny v takovéto podobě:

Adolf Herzinger – 22 let, Josef Stočes – 20 let, Karel Šlapák – 23 let, Viktor Srb – doživotí, František Blajer – doživotí, Marie Slaničková – 11 let, Jiří Pokorný – 8 let, Karel Loučka – 15 let, Zdeněk Kolář – 4 roky, Jiří Rákosník – 18 let, Vilém Hubený – 15 let, Vladimír Mareš – 8 let, Václav Bosáček – 8 let, Vítězslav Koza – 15 let.⁴⁸⁰

⁴⁷⁷ Tamtéž, s. 61.

⁴⁷⁸ Tamtéž.

⁴⁷⁹ Tamtéž, s. 62.

⁴⁸⁰ Tamtéž, s. 71, Rozsudek Státního soudu Praha, 25. 8. 1950.

Všechny jejich majetky propadly státu, byla jim odebrána občanská práva, konkrétně Zdeněk Kolář na 5 let, zbytek skupiny na 10 let. Herzinger, Stočes, Srb, Mareš, Rákosník, Blajer, Koza a Šlapák ještě dostali peněžité tresty v hodnotě 10 000 Kčs.⁴⁸¹

Karel Šlapák se narodil 20. 5. 1918 v obci Sádek na Příbramsku. Pocházel z dělnické rodiny, jeho otec Josef pracoval jako strojní zámečnický, matka Aloisie, roz. Vokurková, se starala o domácnost. Vychodil pětiletou obecnou školu v Drahlíně, poté čtyřleté reálné gymnázium a učitelský ústav v Příbrami. V roce 1939 nastoupil jako hospitant na obecnou školu v Hluboši, kde strávil jeden rok, poté vystřídal několik dalších zaměstnání, pracoval jako dělník na pile, jako akviziční úředník v Českomoravské pojišťovně v Praze, jako horník na Březových Horách, než byl 22. 11. 1942 pracovním nasazen do sklárny v Sokolově. Odtud byl kvůli onemocnění v roce 1943 propuštěn. V lednu 1944 nastoupil jako učitel do obecné školy v Obecnici, odkud byl v listopadu téhož roku pracovním nasazen do pobočky Škody v Kuklenách. 20. 2. 1945 ho zatkl Gestapo a skončil ve věznicí v Terezíně. Domů se vrátil 11. 5. 1945. O rok později se oženil s Marií Schreinovou, s níž měl dceru Ludmilu. Od roku 1945 až do svého zatčení v roce 1949 pracoval jako učitel na obecné škole v Drahlíně, poté na měšťanské škole na Březových Horách, na střední škole chlapecké na Dobříši, a nakonec na střední škole v Boroticích.⁴⁸²

Dne 11. 10. 1949 v 10:00 hod. si pro Karla Šlapáka přišla příbramská StB, konkrétně operativci s čísly 2062 a 1178.⁴⁸³ Byl odvezen do vazby na Pankrác a ten samý den předveden k výslechu. Tam ke své protistátní činnosti vypověděl: „*Se Stočesem jsem se seznámil ve straně lidové a to r. 1947 při schůzích strany, kde zastupoval dělnictvo org. ve straně. Protože nekouřím a nepiju, na požádání pi. Slaničkové jsem ji některou sobotu navštěvoval. Brzy přišel tam i Stočes a večery sobotní jsme trávili hraním karet a žolíků. Po únorových událostech r. 1948 jsem v návštěvách ochaboval, protože moje manželka si to nepřála a těžko to nesla. Jednoho dne dostal jsem poštou leták ručně psaný, který obsahoval dopis Jana Masaryka „amerického spisovatele“, jejíž jméno je mi neznámo, nepamatuji si je. Když jsme se rozcházel jeden sobotu u Slaničků, ptal se mne*

⁴⁸¹ Tamtéž.

⁴⁸² Archiv bezpečnostních složek, Správa vyšetřování – vyšetřovací spisy MV, arch. č. V-2630 MV. *Adolf Herzinger a spol.-skupinový spis*, s. 52, Zápis o výpovědi, 11. 10. 1949.

⁴⁸³ Tamtéž, s. 50, Zápis o zatčení, 11. 10. 1949.

Stočes, co je nového. Nato jsem mu řekl, že jsem obdržel dopis poštou, který měl obsahovat dopis americké spisovatelce. Stočes mě požádal, že si jej přečte a dále mě žádal o jeho ponechání. Upozornil jsem ho, že obsah letáku je zbytečně štvavý a ponechal jsem mu jej. Připomínám, jak jsem již uvedl ve své výpovědi, že obsah dopisu jsem neopisoval a ani poštou nerozesílal, abych nikoho neuvedl zbytečným obsahem v nebezpečí, ani svou rodinu, ani sebe. Mým přáním naprosto nebylo, aby dopisem něco podnikal a nepřál bych si to, protože je otcem 3 dětí. Nikdy jsem s ním o tom dopise nemluvil a věřil jsem, že jej zničí.

Připomínám, že dopis jsem přečetl proto, že byl nečitelně psaný, ve společnosti p. Stočese a Slaničkové u ní v bytě, než jsme se rozešli domů. Návštěvy u Slaničkové jsem omezil, až jí samotné to bylo divné. Připomínám, že docházky u Slaničkové jsem omezil na přání mé manželky, protože městem se táhly pomluvy ohledně mě a Slaničkové. Herzingera znám z děkanského úřadu z Příbrami, kam jsem byl pozván zemřelým p. kanovníkem Hartmanem, abych pomohl org. průvod církevních slavností v Příbrami. Tam se dostavil také p. Herzinger, poddůstojník ČSA, tam jsme se seznámili. Po únorových událostech Herzinger byl propuštěn z armády, od té doby jsem se Herzingerovi vyhýbal, protože jeho vyloučení muselo mít skutečnou podstatu a věděl jsem, že styk s ním je nebezpečný. Když jsme se náhodou sešli ve městě, což bylo velmi náhodné, ptal se mne, jak se mi daří a mluvili jsme též o současných událostech, a to jsem již pospíchal domů, abychom zbytečně nemluvili politicky. Tyto hovory považoval jsem za naprosto zbytečné. Se Stočesem jsem nikdy o ilegální činnosti nemluvil a ani jednotlivých osobách, protože jsem se domníval, že se snad Stočes s někým schází a nechtěl jsem být zatažen do úředního jednání. Rozhodně popírám a nejsem si vědom toho, že bych pracoval v ilegální činnosti, což jest zbytečné pro mou osobu, protože bych tímto dával v sázku své zaměstnání a k výkonu manuálních prací jsem neschopen. Nejsem si toho vědom a nepamatuji se, že by mě Stočes vybízel ke vstupu do nějaké ilegální činnosti, dostalo by se mu jen odmítnutí.“⁴⁸⁴

Státní soud Praha odsoudil Karla Šlapáka za velezradu a vyzvědačství ke 23 letům vězení. První věznicí, kde si měl svůj dlouhý trest odpykat, byla plzeňská věznice Bory. Trest nastoupil 20. 11.⁴⁸⁵ 1950. Je známo, že pracoval v knihařské dílně a že byl dvakrát

⁴⁸⁴ Tamtéž, s. 53-54, Zápis o výpovědi, 11. 10. 1949.

⁴⁸⁵ Národní archiv, Správa Sboru nápravné výchovy, nezpracováno. *Osobní spis Karla Šlapáka*, s. 63, Příkaz, aby byl trest vykonán, 20. 4. 1951.

kázeňsky trestán. Prvně dne 22. 11. 1950, kdy byl potrestán 21 dny trestných dávek za neudržování pracovní obuvi.⁴⁸⁶ Druhý případ se stal 27. 12. 1951, kdy měl na dílně radit vězňům, ať nepodepisují socialistické závazky. Za to dostal 30 dní samovazby, 12 tvrdých loží, 12 dní polovičních dávek a 1 měsíc omezení výhod.⁴⁸⁷

Dne 19. 2. 1953 byl Karel Šlapák převezen na Slovensko do Leopoldova. Pracovně byl zařazen nejprve v podniku Konopa, poté v podniku Hala-Vel. V posudcích byl hodnocen vcelku kladně, jeho pracovní výkon se měl pohybovat kolem 100 %, příkazy plnil uspokojivě.⁴⁸⁸ Byl zde čtyřikrát kázeňsky trestán. Poprvé 5. 9. 1953, kdy dostal 14 dní samovazby za špatný pracovní výkon,⁴⁸⁹ podruhé 6. 8. 1954, kdy mu bylo sníženo kapesné o polovinu za porušování domácího pořádku.⁴⁹⁰ Třetí případ se stal 3. 9. 1955, kdy Karel Šlapák dostal 10 dní samovazby za účast ve vězeňské vzpouře.⁴⁹¹ Poslední událost se stala 19. 3. 1956, kdy Karel Šlapák spal na lůžku v době, kdy to nebylo povoleno. Za mu byly na 1 měsíc zastaveny výhody.⁴⁹²

Začátkem července 1957 putoval Karel Šlapák do další věznice, do Valdic. Pracovně byl zařazen v brusírně skla. Kázeňsky zde nebyl nijak trestán, ale byl zde naopak čtyřikrát odměněn. Poprvé se tak stalo 20. 1. 1958, kdy v rozkaze náčelníka pochválen za překročení normy nad 100 % a za ukázněné chování.⁴⁹³ Druhý případ se stal 29. 4. 1958, kdy byl finančně odměněn za soustavné překračování normy nad 150 % a za ukázněné chování.⁴⁹⁴ Třetí odměna mu byla udělena 5. 5. 1959 ve formě 3 kg balíčku.⁴⁹⁵ Poslední případ se stal 7. 8. 1959, kdy byl v rozkaze náčelníka pochválen za dobrou pracovní morálku a plné využívání pracovního času.⁴⁹⁶ Tyto skutečnosti se promítly v posudcích, kde byl Karel Šlapák velmi dobře hodnocen.⁴⁹⁷ Putování Karla

⁴⁸⁶ Tamtéž, s. 24, Hlášení ke kázeňskému řízení, 22. 11. 1950.

⁴⁸⁷ Tamtéž, s. 25, Hlášení ke kázeňskému řízení, 23. 12. 1951.

⁴⁸⁸ Tamtéž, s. 34, Posudek náčelníka, 16. 11. 1953.

⁴⁸⁹ Tamtéž, s. 26, Hlášení ke kázeňskému řízení, 5. 9. 1953.

⁴⁹⁰ Tamtéž, s. 23, Hlášení ke kázeňskému řízení, 6. 8. 1954.

⁴⁹¹ Tamtéž, s. 42, Hlášení náčelníka, 3. 9. 1955.

⁴⁹² Tamtéž, s. 22, Hlášení ke kázeňskému řízení, 19. 3. 1956.

⁴⁹³ Tamtéž, s. 21, Návrh na udělení odměny, 20. 1. 1958.

⁴⁹⁴ Tamtéž, s. 20, Návrh na udělení odměny, 29. 4. 1958.

⁴⁹⁵ Tamtéž, s. 19, Návrh na udělení odměny, 5. 5. 1959.

⁴⁹⁶ Tamtéž, s. 18, Návrh na udělení odměny, 7. 8. 1959.

⁴⁹⁷ Tamtéž, s. 13, Posudek náčelníka, 3. 3. 1960. Píše se zde toto: „(...) *Ve zdejším ústavu je zařazen v brusírně skla, kde plnil normu za rok 1957 v průměru na 102 %, v měsíci lednu 1958 na 124 %. V zájmové činnosti je mezi odsouzenými je zapojen pouze v kroužku hudebním. Po politické stránce se neprojevuje, což svědčí o tom, že se dosud nezapojil do pracovní soutěže na pracovišti a neuzavřel pracovní závazek.*“

Šlapáka po věznicích skončilo 16. 5. 1960, kdy byl v rámci prezidentské amnestie propuštěn na svobodu.⁴⁹⁸

František Blajer se narodil 3. 7. 1929 v Příbrami. Pocházel z řemeslnické rodiny, otec Emanuel pracoval jako obuvník, matka Marie, roz. Kubínová, se starala o domácnost. V letech 1935-1940 navštěvoval příbramskou obecnou školu, poté vystudoval tříletou měšťanskou školu v Chodově a dvouletou pokračovací školu v Příbrami. Vyučil se obuvníkem u firmy Ludvík Zajíček v Příbrami. Během okupace byl údajně členem Hitlerjugend, kvůli čemuž byl v roce 1945 zajištěn. V roce 1946 začal pracovat v továrně na koberce ve Vratislavicích, odkud byl vyslán na uhelnou brigádu, kde byl do roku 1947, kdy nastoupil jako dělník do firmy Moravia v Příbrami. Zde pracoval do roku 1948, kdy nastoupil do Komunálních podniků Košťany na Teplicku, kde pracoval jako pokrývač.⁴⁹⁹

Teplická StB došla pro Karla Blajera dne 12. 9. 1949. Byl eskortován do Prahy do pankrácké věznice, kde na něho byla uvalena vazba.⁵⁰⁰ O dva dny později ho předvedli k výslechu, kde o svém zapojení do ilegální organizace vypověděl: *„V r. 1948 jsem nastoupil do továrny Moravia v Příbrami, kde jsem byl zaměstnán jako dělník a v r. 1949 někdy v měsíci únoru jsem se seznámil s tamním zaměstnancem Viktorem Srbem z Příbrami. Srb mě vyprávěl hlavně o politických událostech a politické situaci a když věděl, že jsem byl v r. 1945 9 měsíců zajištěn pro podezření v členství v HJ, začal mít ke mně důvěru a vyprávěl mi o ileg. činnosti a hanobil dnešní zřízení a připomínal při tom, že když bude potřebovati, zda bych mu pomohl roznášet ileg. letáky, prováděti různé provokace a pomáhati mu v jeho činnosti, ke které se mě otevřeně nepřiznal zprvu, ale vyhýbavými řeči jsem došel k tomuto závěru sám. Připomněl mi též, že bych si touto činností mohl odčinit své zajištění v r. 1945. Zprvu jsem k Srbovi neměl důvěry, neb mi bylo o něm známo, že je ve straně KSČ a mimo to, že je v továrně desítkářem. Při svých řečech vyzdvihoval činnost býv. prezidenta Dr. Beneše jako správného demokrata, a ne jako nyní. Později mě Srb pozval několikrát do svého bytu, kde jsme vedli politické debaty, jejichž obsahem bylo hanobení dnešního režimu, např. že jest dneska diktatura, že to tak nebude dlouho trvat, že dnešní tisk jest samá lež, a že pravdu hlásí londýnský*

⁴⁹⁸ Tamtéž, s. 5, Rozhodnutí Krajské komise Hradec Králové, 16. 5. 1960.

⁴⁹⁹ Národní archiv, Správa Sboru nápravné výchovy, nezpracováno. *Osobní spis Františka Blajera*, s. 30-33, Vstupní dotazník, 18. 9. 1950.

⁵⁰⁰ Archiv bezpečnostních složek, Správa vyšetřování – vyšetřovací spisy MV, arch. č. V-2630 MV. *Adolf Herzinger a spol.- skupinový spis*, s. 77, Zápis o zatčení, 12. 9. 1949.

rozhlas. Za těchto debat jsme byli několikrát manželkou Srba upozorněni na to, abychom takovýchle debat zanechali, že nás za to ještě zavrou. Po všech těchto debatách jsem k Srbovi ještě neměl dostatečnou důvěru, a proto jsem se obrátil na svého kamaráda Jiřího Rákosníka, který byl jako uvaděč v kině Tůma a ptal jsem se jej, zda by mně mohl říci, jaký Srb je a zda by byl pro nějakou ileg. práci spolehlivý. Rákosník mě odpověděl, že Srbovi v téhle věci můžu věřit. Asi dvakrát jsem šel s Rákosníkem po Příbrami a zašli jsme k Srbovi, se kterým jsme si sedli před domem do parku a tam jsme vedli podobné debaty jako v bytě Srba. V měsíci březnu 1949 jsem se sháněl po svém kamarádovi Josefu Poláškovvi, kde jest zaměstnán a proto, že jsem se dozvěděl na něj adresu do Teplic, napsal jsem mu tam a v dopise jsem se ho dotazoval, zdali bych tam mohl pracovat a zdali by tam bylo pro mne místo. Během týdne jsem dostal od Poláška odpověď, ve které mi sděloval, že bych tam místo dostal a v případě, že bych neměl kde bydlet, že bych mohl zůstat u něj. Když jsem se sešel se Srbem a řekl jsem mu, že odjedu pracovat do Teplic, a tím že se naše cesty rozejdou, odpověděl mi, že to nevádí a že mohu pracovat i tam. S tímto jeho návrhem jsem souhlasil a dne 26. dubna 1949 jsem odejel do Teplic. Před odjezdem mi dal instrukce pro mou práci ilegální v novém působišti a hlavní úkol byl ten, abych sehnal pět anebo 6 spolehlivých chlapců a další pokyny že mi sdělí buď dopisem anebo že sám přijede. (...) ⁵⁰¹

Trestem pro Františka Blajera za velezradu a vyzvědačství bylo doživotní vězení. Toto martyrium započal 27. 11. 1950, kdy byl z Pankráce převezen do Plzně na Bory. ⁵⁰² Jakou práci zde vykonával a zda byl nějak trestán není známo. Dne 25. 8. 1951 byl převezen do vězeňského zařízení Ostrov u Karlových Varů. Pracoval jako vozač v šachtě. V posudcích byl hodnocen kladně, jeho pracovní výkon se pohyboval nad 100 % a chování bylo ukázněné. ⁵⁰³ Dne 18. 9. 1953 byl předveden před Krajský soud Praha, kde mu byl stanoven nový trest ve výši 25 let, neboť doživotí mu bylo zrušeno z důvodu

⁵⁰¹ Tamtéž, s. 64-65, Zápis o výpovědi, 14. 9. 1949.

⁵⁰² Národní archiv, Správa Sboru nápravné výchovy, nezpracováno. *Osobní spis Františka Blajera*, s. 26, Příkaz, aby byl trest vykonán, 20. 4. 1950.

⁵⁰³ Tamtéž, s. 22, Posudek náčelníka, 10. 12. 1954. Píše se zde toto: „Pracovní morálka jmenovaného je průměrná. Pracuje v šachtě jako vozač. Denní normu za poslední tři měsíce plní na 108-110 %. Svého průměrného pracovního výkonu dociluje proto, poněvadž pracuje v dosti těžkých pracovních podmínkách. Zlepšovacích návrhů nepodává. Pracovní závazky těž neuzavírá. Kvalita jeho práce je dobrá a má o ni zájem. Příkazy techniků plní svědomitě a dobře. (...)“

prezidentské amnestie ze dne 4. 5. 1953.⁵⁰⁴ Zúčastnil se stávky vězňů ve dnech 4. – 9. 7. 1955, za což byl vyloučen z možnosti podmíněčného propuštění.⁵⁰⁵

Dne 30. 6. 1956 čekal Františka Blajera přesun do Příbrami, konkrétně do tábora Bytíz. Pracovně byl zařazen jako pomocný dělník na povrchu. V posudcích byl hodnocen vcelku pozitivně, pracovní morálka se pohybovala kolem 100 %, nebyl nijak kázeňsky trestán.⁵⁰⁶ Dne 10. 10. 1957 mu byl z rozhodnutí prezidenta republiky snížen trest na 10 let.⁵⁰⁷ Ve dnech 7. – 15. 1. 1958 mu byl přerušen trest z důvodu úmrtí jeho otce Emanuela.⁵⁰⁸ Dne 28. 3. 1958 mu byl za dobrý pracovní výkon a chování vymazán záznam ohledně stávky z července 1955.⁵⁰⁹ O měsíc později, konkrétně 21. 4. 1958, byl František Blajer podmíněčně propuštěn na svobodu se zkušební dobou na 5 let.⁵¹⁰

Marie Slaničková, rozená Hořejší, se narodila 19. 5. 1902 v obci Hobšovice na Kladensku. Pocházela ze zemědělské rodiny, její otec Oldřich pracoval v zemědělství, matka Marie, roz. Fousková, se starala o domácnost. Vychodila obecnou školu, tříletou měšťanku a dvouletou lycejní školu v Praze v klášteře Anglických panen. Poté pomáhala rodičům v zemědělství, než se v roce 1923 provdala za Františka Slaničku, účetního Státní tiskárny v Košicích. V roce 1937 se přistěhovali do Příbrami. Její manžel byl za okupace umučen k smrti v Terezíně. V roce 1945 vstoupila Marie Slaničková do Lidové strany, kde byla v roce 1948 zvolena jako předsedkyně příbramského výboru.⁵¹¹

Příbramská StB, konkrétně operativci s čísly 2067, 1178 a 2062, pro ni přišla 11. 10. 1949 v 7:00 hod. do jejího bytu ve Škodově ulici, č. p. 143.⁵¹² Byla odvezena na Pankrác, kde byla dána do vazby. O den později byla předvedena k výslechu, kde vypověděla: „*V době, kdy jsem chodila do Lidové strany na schůze, seznámila jsem se s Josefem Stočesem, to bylo v roce 1947, taky jsem s ním chodila zvat na ples Lidové strany. V době, kdy jsem se s ním seznámila, chodil též do mého bytu Stočes a Šlégr Josef*

⁵⁰⁴ Tamtéž, s. 13, Rozhodnutí Krajské prokuratury Praha, 1. 2. 1954.

⁵⁰⁵ Tamtéž, s. 14, Záznam Správy MV Jáchymov, 13. 7. 1955.

⁵⁰⁶ Tamtéž, s. 17, Žádost o podmíněčné propuštění, 12. 11. 1957. Píše se zde: „(...) Pochází z dělnické rodiny, vyučen pokrývačem a toto povolání vykonával i v době svého zatčení. Nyní pracuje na povrchu jako pomocný dělník a normu plní na 93, 92, 131, 128, 100, 104, 102, 100, 158, 100 %. Poměr k práci dobrý a uložené úkoly plní. Pracovní závazek neuzavřel. Svoje provinění přiznává, avšak i nadále považuje trest za vysoký. (...)“

⁵⁰⁷ Tamtéž, s. 7, Rozhodnutí ministerstva spravedlnosti, 21. 10. 1957.

⁵⁰⁸ Tamtéž, s. 12, Usnesení Lidového soudu Příbram, 7. 1. 1958.

⁵⁰⁹ Tamtéž, s. 11, Rozhodnutí náčelníka, 28. 3. 1958.

⁵¹⁰ Tamtéž, s. 6, Rozhodnutí Krajského soudu Praha, 21. 4. 1958.

⁵¹¹ Archiv bezpečnostních složek, Správa vyšetřování – Vyšetřovací spisy MV, arch. č. V-2630 MV. *Adolf Herzinger a spol.-skupinový spis*, s. 92, Zápis o výpovědi, 12. 10. 1949.

⁵¹² Tamtéž, s. 88, Zápis o zatčení, 11. 10. 1949.

studující komerčního inženýrství a s ním chodil ke mně také Černý Jirka studující chemie. Se jmenovanými jsem se bavila o knihách a nikdy jsme se o politice nebavili. Ani se Stočesem jsem nikdy nevedla politické diskuze a nikdy jsme spolu nemluvili o ilegální činnosti jednotlivých osob. Rozhodně popírám, že bych někdy v ilegální skupině byla anebo že by mě práci v ileg. skupině nabízel anebo že by mě Stočes dával ileg. leták, který by byl protistátního obsahu. Též popírám, že bych slibovala Stočesovi, aby přišel s jistým důstojníkem, kterému jsem měla dopomoci k přechodu státních hranic.“⁵¹³

Státní soud Praha odsoudil Marii Slaničkovou za velezradu k jedenácti letům vězení. Dle záznamů strávila celý výkon trestu ve věznici v Pardubicích. Z Pankráce sem byla dodána 3. 4. 1951.⁵¹⁴ Pracovně byla zařazena ve švadlárně. Byla třikrát kázeňsky trestána. První případ se stal 29. 7. 1955, kdy byl zachycen její dopis matce, v němž si ztěžovala na poměry ve vězení. Za to jí byly na 2 měsíce zastaveny výhody.⁵¹⁵ Podruhé se provinila 12. 9. 1955, kdy se zúčastnila hromadné hladovky odsouzených žen. Za to jí byly na 3 měsíce zastaveny výhody.⁵¹⁶ Poslední případ se udál 7. 12. 1956, kdy byl zachycen její dopis a jehož text měl být závadný. Za to měla na 1 měsíc zastaveny výhody.⁵¹⁷ V posudcích byla hodnocena jako člověk, který soustavně překročuje normu, ale nedělá to z přesvědčení, nýbrž kvůli financím nebo výhodám.⁵¹⁸ V rámci prezidentské amnestie byla Marie Slaničková dne 10. 5. 1960 propuštěna na svobodu.⁵¹⁹

Ze záznamů vyplývá, že Marie Slaničková byla v průběhu výkonu trestu sledována. Svědčí o tom rozhodnutí o zavedení osobního svazku ze dne 4. 11. 1954. Její označení bylo „Venkov“.⁵²⁰ Do jeho zrušení v březnu 1957 do něho byly ukládány zprávy informátorek, které sledovali její činnost.⁵²¹ Jejich krycí jména byla **Malovaná**,

⁵¹³ Tamtéž, s. 93, Zápis o výpovědi, 12. 10. 1949.

⁵¹⁴ Národní archiv, Správa Sboru nápravné výchovy, nezpracováno. *Osobní spis Marie Slaničkové*, s. 29, Příkaz, aby byl trest vykonán, 20. 4. 1951.

⁵¹⁵ Tamtéž, s. 26, Hlášení ke kázeňskému řízení, 29. 7. 1955.

⁵¹⁶ Tamtéž, s. 50, Záznam kázeňských trestů, 12. 9. 1955.

⁵¹⁷ Tamtéž, s. 50, Záznam kázeňských trestů, 7. 12. 1956.

⁵¹⁸ Tamtéž, s. 20, Posudek náčelníka, 7. 4. 1956. Píše se zde: „(...) *Od svého zařazení do zdejšího NPT pracuje stále na švadlárně. kde stanovenou normu soustavně překračuje. Tuto však neplní z vlastního přesvědčení, ale proto, aby získala různé výhody ve svůj prospěch, jak po stránce materiální, tak i finanční. Po dobu výkonu trestu byla již několikrát kázeňsky trestána. Z toho jednou v roce 1955za účast na hromadné hladovce odsouzených žen, která směřovala k rozsáhlému narušení pořádku v táboře. Dvakrát byla kázeňsky trestána za psaní závadných dopisů své matce, které byly nepřátelského rázu. (...)*“

⁵¹⁹ Tamtéž, s. 12, Hlášení změn, 10. 5. 1960.

⁵²⁰ Archiv bezpečnostních složek, Správa vyšetřování – vyšetřovací spisy MV, arch. č. V-2630 MV. *Adolf Herzinger a spol.-operativní podsvazek 2, část I.*, s. 2, Rozhodnutí o zavedení osobního operativního svazku, 28. 10. 1954.

⁵²¹ Tamtéž, s. 5, Rozhodnutí o uložení osobního operativního svazku, 14. 3. 1957.

Švarcová, Preiningerová a Pavla. Pro ilustraci nyní budou následovat úryvky ze zpráv, které ony informátorky podaly velícím orgánům.

Dne 17. 4. 1953 informátorka **Malovaná** podala tuhle zprávu: „*Spolupracovnice sdělila, že potr. ženy RUSOVÁ Marta, BALOVÁ Marie, LEINEROVÁ Magda, JANEČKOVÁ Milada a SLANÍČKOVÁ Marie se v jídelně bavili o zvolení prez. ZÁPOTOCKÉHO, kde říkali ano, je to jisté, od návštěv potvrzené je zvolen, ale cizina ho jako reprezentanta naší republiky nepřijme, jakýpak představitel, ten harmonikář, bramborový ksicht. Za války byl zavřený a dělal fízla katům. Dánové si ho vyžádali jako zločince, tak kdo jím je, on nebo my, škoda že nebyl vydán, byli by pořádní lidé venku a ne naopak. Dále se zmiňují o tom, že dává zavřít lidi jen proto, že jsou smýšlení jiného a k tomu ještě ženy. S ním že nikdo jednat nebude a nemají jiného kdo se slušně vyjadřuje a slušně vypadá. Jaké ponížení a sestup pro národ mít takového člověka v čele.*“⁵²²

Informátorka **Švarcová** podala 24. 9. 1954 toto: „*Jmenovaná se svěřila, že již sedí pět let ve vězení a že ještě po jejím případě jdou. Jmenovala jisté Zimovi, kteří mají nebo vlastní velké bohatství a že je tam dost sedláků kde se dělaly schůzky, jež měly charakter protistátní činnosti. Zimovi pracovali ve skupině Slaničkovi a snad manželka Zimy byla nějakou vedoucí osobností za stranu demokratickou. Tato rodina měla dvě děti, kteří velmi dobře pracovali a pomáhali Slaničkově. /není správně zjištěno/. Slaničková měla mít spojení s gen. Bernasem a gen. Liškou, neboť se velmi dobře doplňuje s ods. Eislerovou, která též s jmenovanými pracovala. Se Slaničkovou spolupracovali jistý krajský tajemník Kramarský a notář Zdeněk Jon, oba z Příbrami.*“⁵²³

Preiningerová dne 8. 11. 1954 přinesla takovéto poznatky: „*Slaničková sdělila inf., že byla souzena ve skupině STOČES. Dotyčný na ni u soudu svaloval vinu a vypovídal nepravdivé věci. Ona sama prý u soudu i odvoláčky tvrdila stále stejně, že se nemá k čemu přiznat. Říká, že v jejím případě jde o mstu p. Tesařika, Skopečka a Zbudila. Sama byla funkcionářkou agrární strany za první rep., po roce 1945 vstoupila do strany lidové, kde byla ve výboru. Mimo to byla i předsedkyní SOPV. Znala a stýkala se s Ing. Šlégrem a Dr. Bagrem. Po smrti manžela, který byl za okupace popraven, neměla takřka žádnou přítelkyni, pouze své velmi dobré známé, jisté Jeleny, která byla sestrou pí. Dobenínové z Nového Města nad Metují /Jde patrně o Jelenu Budlovskou/. Dále jí stačili její přátelé*

⁵²² Archiv bezpečnostních složek, Správa vyšetřování – vyšetřovací spisy MV, arch. č. V-2630 MV. *Adolf Herzinger a spol.-operativní podsvazek 2, část II.*, s. 4, Úřední záznam č. 14, 17. 4. 1953.

⁵²³ Tamtéž, s. 6, Zpráva č. 42, 24. 9. 1954.

a to lékárník, notář, ředitel spořitelny, starosta, předseda nár. výboru, okresní tajemník lidové strany, všichni z Příbrami. V Příbrami se též stýkala s pí. Šlégrovou, majitelkou řeznictví. Dále se stýkala se statkářem Horou, Pospíšilem a majorem Šimůnkem z Prahy. Slaničková se k JELENĚ a okresnímu taj. lidové strany vyjádřila, že neví, zda oba nejsou zatčeni. Proč by byli zatčeni, nevedla. /taj. lid. strany byl mladý, otec 3 dětí/.⁵²⁴

A nakonec zpráva od informátorky **Pavli** ze dne 1. 2. 1955: „*Slaničková se zde ve věznici stýká s ods. Eislerovou, zde se dohodli, že mají společného známého statkáře Zimu z Ruzyně. Slaničková nesmírně chválí gen. Bernase z Příbrami, který je dnes organizován v KSČ, avšak pouze proto, že nemůže nic jiného dělati. Bernas byl dle Slaničkové sledován bezpečností na jednom plese v Příbrami. Jinak Slaničková měla jednoho velmi dobrého známého Ing. Šrence, který se o ni velice zajímal.*“⁵²⁵

Jiří Pokorný se narodil 16. 4. 1930 v Trhových Dušnicích na Příbramsku. Pocházel z dělnické rodiny, jeho nevlastní otec Antonín Břížďala pracoval jako dělník, matka Anna pracovala jako švadlena. Vychodil pětiletou obecnou školu a tříletou měšťanskou školu v Příbrami. Učil se automechanikem u firem Richter a Antonín Bělka, ale nedoučil se. Poté byl zaměstnán jako kancelářský praktikant, pomocný dělník v provazárně Kolařík nebo lesní dělník, ale všude byl po několika měsících propuštěn. Nakonec si našel práci v hutích na stříbro a olovo v Příbrami.⁵²⁶

Dne 10. 9. 1949 v 10:00 hod. pro Jiřího Pokorného přišla příbramská StB, konkrétně operativci s označením Mk a Zk. Zatklí ho přímo na pracovišti v hutích na stříbro a olovo. Převezli ho do Prahy na Pankrác a dali do vazby.⁵²⁷ O šest dní později, 16. 9. 1949, byl předveden k výsledku a tam vypověděl: „*(...) Někdy na podzim roku 1948 jsem se seznámil se Srbem Viktorem, a to tím způsobem, že jsem na tř. Dr. E. Beneše v Příbrami potkal známého Koláře Zdeňka, se kterým jsem byl zaměstnán v hutích a s tímto chodil Srb, kterého mi představil Kolář, ale jméno mi Srb neřekl. Potom jsme chodili po ulici, o čem jsme mluvili, to si již nepamatuji, protože jsem takových rozhovorů bez jakéhokoliv významu se svými spoludělníky a kamarády více, protože Příbram jest malá a tam člověk každou chvíli potká někoho známého. Nemohu si vzpomenout, co jsme mluvili. Schůzku jsme si neumlouvali, potom jsem šel domů a kam šel Srb a Kolář nevím.*

⁵²⁴ Tamtéž, s. 7, Zpráva č. 1, 6. 11. 1954.

⁵²⁵ Tamtéž, s. 14, Zpráva č. 2, 1. 2. 1955.

⁵²⁶ Archiv bezpečnostních složek, Správa vyšetřování – vyšetřovací spisy MV, arch. č. V-2630 MV. *Adolf Herzinger a spol.-skupinový spis*, s. 99, Zápis o výpovědi, 16. 9. 1949.

⁵²⁷ Tamtéž, s. 97, Zápis o zatčení, 10. 9. 1949.

Potom za několik dní jsem náhodou se sešel se Srbem, kde, si již nepamatuji a o čem jsme se bavili také nevím a ani nevím, při které té debatě jsme byli v tom parku. Nevím, jestli jsem se se Srbem po debatě, co jsme měli v tom parku ještě někdy sešli. Podotýkám, že jsme se se celkem se Srbem sešli asi tak 5x, vždy náhodou a při jednom tom setkání jsme seděli v parku v Příbrami, kde jsme měli debatu o tom, že bych chtěl jít dobrovolně na vojnu a on mě přitom říkal, jak sám vojnu prožíval, dále říkal, že dělal v radiomechanice a že rozumí vysílačkám. Potom jsme se nějakým způsobem přišli na to, že by vysílačka byla dobrá věc a k jakému způsobu ji chtěl používat, to mi neřekl, a tudíž ani nevím, zdali chtěl vysílat jen pro domov nebo pro cizinu, to nevím. Že bychom se bavili o zahraničním rozhlase, neb jeho vysílání si nepamatuji a potom jsme se bavili o tom, že je v KSČ a že jsou u nich v organizaci nějaké nesváry a podrobnosti mi o tom neříkal. Potom jsme se rozešli a jestli jsme se na něčem ujednávali si nepamatuji a nemohu říci. To, že by Srb uměl postavit vysílačku, o tom jsme se bavili, ale že bych Srbovi říkal já, jestli by ji sestavil a že bych součástky sehnal, to si již nepamatuji a myslím, že je to vyloučeno. Neříkal jsem Srbovi, že mám přítele, který by měl součástky na vysílačku a ani nikoho neznám, kdo by něco podobného měl. Připouštím, že je možné, že jsme se o tom všem bavili, ale již si nepamatuji. Rozhodně popírám, že bych se Srba ptal, zda bych mu mohl poskytnout nějaké informace o straně KSČ. Těž popírám, že bych se jej ptal, jaké má KSČ plány a co se chystá. Dále popírám, že bych věděl o činnosti Emila Koláře a spol. a nepamatuji se, že bych se Srbem o těchto věcech mluvil, ale není vyloučeno, že jsem se Srbem o tomto mluvil, neboť o tomto případě se mluvilo v Příbrami všeobecně. Dále popírám, že by mně Srb někdy říkal, že dává dohromady nějakou ilegální a že by mě také do této zapojil. Podotýkám, že to, o čem jsme se bavili se Srbem, jsem tomu nikdy nepřikládal žádnou důležitost, proto si to již nepamatuji.“⁵²⁸

Po této výpovědi ale proti němu vyšetřovatelé nejspíš použili fyzického nátlaku, neboť zápis oné výpovědi na konci obsahuje pasáž, kde Jiří Pokorný úplně obrátil a vše přiznal. Toto řekl: „Doznávám, že jsem chtěl založit ilegální skupinu, a proto jsem s radostí uvítal Srba Viktora, který mi nabídl, abych s ním spolupracoval. Řekl jsem, že by ideální byl počet 5 lidí, kteří by pracovali dle možností. Srb mi řekl, že to dá dohromady a že mne o tom uvědomí. (...) V závěru na svoji obhajobu bych chtěl uvést toto: Jsem si vědom toho, že jsem spáchal trestný čin tím, že jsem chtěl založit ilegální skupinu a že jsem zamlčel vědomě nabídku Viktora Srba. Tento čin odůvodňuji tímto: jako bývalý člen

⁵²⁸ Tamtéž, s. 100-101, Zápis o výpovědi, 16. 9. 1949.

mládeže nár. soc. jsem uvěřil lžím této strany, a jelikož se ke mně někteří představitelé KSČ chovali nepřívětivě a urážlivě, soudil jsem podle nich celou stranu a začal jsem ji nenávidět.“⁵²⁹

Státní soud Praha odsoudil Jiřího Pokorného k osmi letům odnětí svobody za přípravu úkladů o republiku. Proti rozsudku se odvolal, ale Nejvyšší soud jeho žádost dne 3. 4. 1951 zamítl.⁵³⁰ Svůj trest si Jiří Pokorný odpykal v zařízení Ostrov u Karlových Varů. Pracovně byl zařazen jako pomocný dělník na povrchu. Nebyl nijak kázeňsky trestán, v posudcích byl hodnocen pozitivně jako dobrý pracovník a jeho chování mělo být dobré.⁵³¹ Dne 2. 3. 1954 byl podmíněčně propuštěn na svobodu se zkušební dobou na 5 let.⁵³²

Karel Loučka se narodil 9. 4. 1913 v Hornosíně na Strakonicku. Pocházel ze zemědělské rodiny, jeho otec Václav pracoval jako rolník, matka Františka, roz. Balíková, mu zemřela, když byl ještě dítě. Vychodil obecnou školu a jednu třídu měšťanské školy, pak pracoval na rodinném gruntu, v roce 1934 nastoupil jako kočí u zahradníka Růžičky v Praze – Záběhlicích. V letech 1935-1937 vykonával povinnou vojenskou službu. Poté do roku 1946 pracoval v rodinném hospodářství, mezitím se v roce 1939 oženil s Hedvikou Slepíčkovou, s níž měl 3 děti, dceru Hedviku a syny Václava a Karla. V roce 1946 odešel pracovat do železářství J. V. Holý v Příbrami, kde strávil 3 měsíce, než nastoupil jako horník do dolu Anna v Příbrami, kde pracoval až do svého zatčení.⁵³³

Dne 10. 9. 1949 v 16:00 hod. pro něj přišli operativci s označením Mk a Zk z příbramského oddělení StB.⁵³⁴ Odvezli ho do vazby na Pankrác, odkud byl 14. 9. 1949 předveden k výslechu. Zde vypověděl: „*Asi před rokem jsem se seznámil s v Příbrami, když jsem si šel do trafiky pro cigarety a nepamatuji si již přesně, zda tam byl neznámý muž, s kterým jsem se tam seznámil. V trafice bylo postaveno rádio a já jsem říkal, že mám moje rádio každou chvíli rozbité a že jsem ho měl již několikrát v Příbrami u*

⁵²⁹ Tamtéž, s. 102, Zápis o výpovědi, 16. 9. 1949.

⁵³⁰ Národní archiv, Správa Sboru nápravné výchovy, nezpracováno. *Osobního spisu Jiřího Pokorného*, s. 28, Vyrozumění Nejvyššího soudu Praha, 6. 2. 1951.

⁵³¹ Tamtéž, s. 15, Posudek náčelníka, 27. 11. 1953. Píše se zde: „*Chování po dobu zařazení na zdejším PÚ je dobré, nebyl kázeňsky ani disciplinárně trestán. Povahy se jeví veselé a vznětlivé. Pracovní morálka u jmenovaného po dobu výkonu trestu na zdejším PÚ je dobrá, pracuje na povrchovém pracovišti jako pom. dělník a svoji normu plní za poslední 3 měsíce na 144 %. Práce, která je mu přidělena, snaží ji vykonávat uspokojivě. (...)*“

⁵³² Tamtéž, s. 13, Usnesení Krajského soudu Karlovy Vary, 2. 3. 1954.

⁵³³ Archiv bezpečnostních složek, Správa vyšetřování – vyšetřovací spisy MV, arch. č. V-2630 MV. *Adolf Herzinger a spol.- skupinový spis*, s. 109, Zápis o výpovědi, 14. 9. 1949.

⁵³⁴ Tamtéž, s. 105, Zápis o zatčení, 10. 9. 1949.

elektrotechniků, kteří ho spravili vždy tak, že hrálo buď 14 dní nebo 3 neděle a teď že ho mám rozbité zase. Na toto mně neznámý muž odpověděl, že se takovými věcmi zabývá a já jsem jej požádal, zda by mně mohl moje rádio spravit. On mně přislíbil, že mně moje rádio opraví. Při této příležitosti jsem mu řekl moje jméno a bydliště, ale on se mně nepředstavil. Slíbil mi, že ke mně přijde do bytu a tam rádio opraví, ale své jméno mi neřekl. Další naše debata byla spíše politická, přičemž jsme kritizovali poměry v místě a o tom, že byli nějací úředníci sesazeni z ONV a že tam přicházejí lidé nezpracovaní a jak to vůbec dneska vypadá. Později mně sdělil neznámý muž, že to již dlouho trvati nebude a že přijde převrat. Dále mně sděloval, že dostal od kamarádů, se kterými byl v Německu a kteří tam zůstali, dopis, ve kterém mu sdělovali, že tam provádí nějakou špionáž a zda by nechtěl něco podobného podnikati, neb taky tak pracovati. (...) Když jsem přijel do parku, řekl mně, že to je již dost, že už jedu a já jsem mu odpověděl, že jsem dříve nemohl, než jsem se najedl a poté jsme nasedli na kola a jeli jsme směrem na Březnici do mého rodiště Hornosína. On mi cestou sdělil, za jakým účelem jede se mnou, že by chtěl poznati terén pro přistávání letadel. Já jsem mu ukázal mezi Bělčicemi a Lnáři, okr. Blatná, určitou plochu, která se nachází u rybníka a on mi na to odpověděl, že se tato plocha pro přistávání letadel nehodí. Pak jsme jeli spolu k mému otci, kterému jsem vezl peníze. Cestou mně říkal, kdybychom získali určité body, kde by mohly přistávat letadla, že by za to mohly být peníze. (...)“⁵³⁵

Jak již bylo uvedeno, Karla Loučku odsoudil Státní soud Praha za velezradu a vyzvědačství k patnácti letům vězení. První věznicí, kam po vynesení rozsudku zamířil, byla věznice v Táboře, kam byl dodán 23. 9. 1950.⁵³⁶ Kde byl pracovně zařazen a zda byl nějak trestán není známo. V polovině února 1951 byl převezen do věznice Bory v Plzni, odtud také nejsou žádné záznamy.⁵³⁷ Koncem srpna 1951 byl přesunut do zařízení Ostrov u Karlových Varů. Pracovně byl zařazen jako pomocný dělník na povrchu. Nebyl nijak kázeňsky trestán, v posudcích byl hodnocen jako svědomitý pracovník s ukázněným chováním.⁵³⁸

⁵³⁵ Tamtéž, s. 110-111, Zápis o výpovědi, 14. 9. 1949.

⁵³⁶ Národní archiv, Správa Sboru nápravné výchovy, nezpracováno. *Osobní spis Karla Loučky*, s. 45, Osobní arch Karla Loučky, 23. 9. 1950.

⁵³⁷ Tamtéž, s. 44, Osobní arch Karla Loučky, 13. 2. 1951.

⁵³⁸ Tamtéž, s. 15, Posudek náčelníka, 18. 7. 1955. Píše se zde: „*Pracuje na výstavbě jako pomocný dělník, za poslední 3 měsíce plnil normu na 102 %, 112 %, 124 %. Pracovní úkoly plní vcelku dobře, neboť jako horník má poměr k práci. Na pracovišti dbá pokynů vedoucích a plně využívá pracovní dobu. (...)“*

Dne 30. 6. 1956 byl Karel Loučka převezen do tábora Vojna u Příbrami. Pracoval jako lamač v dole. V posudcích byl hodnocen pozitivně jako vzorný pracovník, který soustavně překračoval stanovené pracovní normy.⁵³⁹ Za to mu byl dne 22. 2. 1958 přerušen výkon trestu na 10 dní.⁵⁴⁰ Byl zde jednou kázeňsky trestán, a to 25. 7. 1958, kdy měl během sčítací prověrky stát u ošetřovny, ačkoliv byl upozorněn, že je to náčelníkem zakázané. Za to měl po dobu jednoho měsíce dostávat kapesné 1 Kčs.⁵⁴¹ Dne 22. 8. 1958 byl Karel Loučka podmíněčně propuštěn na svobodu se zkušební lhůtou sedmi let.⁵⁴²

Zdeněk Kolář se narodil 1. 12. 1922 v Příbrami. Pocházel z dělnické rodiny, jeho otec Josef pracoval jako hutník, matka Marie, roz. Špachmannová, se starala o domácnost. Vychodil obecnou a měšťanskou školu v Příbrami a vyučil se lakýrníkem. Za okupace byl nasazen do Německa do Brém, kde pobýval do roku 1944, kdy byl přesunut do České Kamenice k firmě Rodek, odkud v roce 1945 utekl. Po osvobození vstoupil do Revoluční gardy, kde byl do 16. 6. 1945, odtud nastoupil do příbramské hutě na stříbro a olovo. Politicky byl organizován v KSČ.⁵⁴³

Dne 10. 9. 1949 v 19:30 hod. byl Zdeněk Kolář zatčen operativci s označením Mk a Zk z příbramského oddělení StB. Byl odvezen do Prahy na Pankrác a umístěn do vazby.⁵⁴⁴ Dne 16. 9. 1949 byl předveden k výslechu a zde vypověděl: „*Od narození bydlím v Příbrami, kde bydlí též Viktor Srb, se kterým jsem se seznámil někdy kolem loňského roku, a to bylo v té době, kdy byl zavřen nějaký Kolář z Příbrami pro rozšiřování letáků a ptal se mi, jestli jmenovaného neznám a na kolik byl odsouzen a kde jsou, na toto jsem mu odpověděl, že ho znám, ale že nejsem s ním v žádném příbuzenském poměru a též nevím, kde jsou zavření. Dále ostře kritizoval dnešní režim v republice a říkal, že by to mělo vzít nějaký konec. Dále mi vyprávěl, že se vyzná v rádiu a ve vysílačkách, že u nich sloužil na vojně a že by dokázal vysílačku sestrojít. Proč o vysílačce mluvil neb co*

⁵³⁹ Tamtéž, s. 9, Posudek náčelníka, 25. 2. 1957. Píše se zde: „(...) Jmenovaný pochází z dělnické rodiny. Sám se vyučil horníkem a v tomto oboru pracoval až do svého zatčení. Nyní je zařazen v hlubině jako lamač a svojí denní normu plní během půl roku na 129, 168, 230, 216, 175, 124 %. Kvalita jeho práce je velmi dobrá a příkazy mistrů a techniků plní řádně a bez odmluv. K práci má kladný poměr, což také dosvědčují jeho procentní výsledky. V práci je iniciativní a drobné nedostatky menšího rázu odstraňuje na místě sám. O pořádek ve svém okolí dbá a sám chodí vždy řádně a čistě ustrojen. O zvýšení své pracovní odbornosti pečuje čtením různých knih z pracovního prostředí. Během výkonu trestu nepodal žádných zlepšovacích návrhů. Uzavřel kolektivní závazek a tento plní. (...)“

⁵⁴⁰ Tamtéž, s. 37, Usnesení Lidového soudu Příbram, 22. 2. 1958.

⁵⁴¹ Tamtéž, s. 6, Hlášení ke kázeňskému řízení, 25. 7. 1958.

⁵⁴² Tamtéž, s. 3, Usnesení Krajského soudu Praha, 22. 8. 1958.

⁵⁴³ Archiv bezpečnostních složek, Správa vyšetřování – vyšetřovací spisy MV, arch. č. V-2630 MV. *Adolf Herzinger a spol.- vyšetřovací spis*, s. 120, Zápis o výpovědi, 16. 9. 1949.

⁵⁴⁴ Tamtéž, s. 117, Zápis o zatčení, 10. 9. 1949.

s tím zamýšlel nevím a ani o tom nevyprávěl. Dále se mně Srb zmiňoval, kdy to bylo si nepamatují, že byla u něho v bytě vykonána domovní prohlídka orgány SNB a že hledali nějaké letáky, dále mi říkal, že u něho nenašli nic. Více se o tom nezmiňoval. O tomto mi říkal asi na 4 schůzkách, které byly nahodilé. Jinak jsem Srba potkával a viděl dost často, a to, když jsme šli do práce nebo z práce nikdy jsme spolu se o ničem nebavili, protože jsme se ani nezastavovali, jenom jsme se pozdravili. Na dotaz vyšetřujících orgánů StB, zda mně bylo známo, co tímto Srb smýšlí nebo co hodlá dělati odpovídám, že jsem nevěděl, co má Srb za úmysly, není pravdou, že by mně Srb získal k jakékoliv práci a prohlašuji na svou čest, že nikdy k něčemu podobnému nepřistoupil. Jediné si dávám za vinu to, že jako příslušník strany KSČ a řádný občan ČSR jsem toto nehlásil na příslušném místě.⁵⁴⁵

Zdeněk Kolář byl za neoznámení trestného činu odsouzen ke čtyřem rokům vězení. Proti rozsudku podal odvolání, ale to Nejvyšší soud dne 3. 4. 1951 zamítl.⁵⁴⁶ Dle záznamů si celý trest odpykal v zařízení Ostrov u Karlových Varů. Pracoval jako pomocný dělník na stavbě, kázeňsky nebyl nijak trestán. V posudcích byl hodnocen kladně, měl dobrý pracovní výkon a vykonával též funkci velitele světnice.⁵⁴⁷ Dne 4. 5. 1953 byl Zdeněk Kolář propuštěn na svobodu z důvodu prezidentské amnestie.⁵⁴⁸

Jiří Rákosník se narodil 24. 4. 1931 v Příbrami. Pocházel z dělnické rodiny, jeho otec Jaroslav pracoval jako řeznický dělník, matka Františka, roz. Dragounová, se starala o domácnost. Vychodil v letech 1937-1942 obecnou školu v Příbrami, pak v letech 1942-1945 měšťanskou školu v Příbrami, na to se do roku 1947 vyučil obchodním příručím u firmy Alois Dvořáček, a nakonec ještě do roku 1949 studoval příbramskou obchodní školu. Jeho zaměstnáním se poté stala sklárna Invald závod Tomšík v Košťanech na Teplicku, kde pracoval jako úředník až do svého zatčení.⁵⁴⁹

⁵⁴⁵ Tamtéž, s. 121, Zápis o výpovědi, 16. 9. 1949.

⁵⁴⁶ Národní archiv, Státní prokuratura Praha, arch. č. Pst I 48/50. *Spis Adolf Herzinger a spol.*, s. 88, Rozsudek Nejvyššího soudu Praha, 3. 4. 1951.

⁵⁴⁷ Národní archiv, Správa Sboru nápravné výchovy, nezpracováno. *Osobní spis Zdeňka Koláře*, s. 33, Posudek náčelníka, 21. 10. 1952. Píše se zde: „Po dobu výkonu trestu bylo jeho chování dobré, kázeňsky ani disciplinárně trestán nebyl. Jeho pracovní morálka je velmi dobrá, pracuje jako pomocný dělník na povrchu a jeho pracovní výkon za poslední tři měsíce je 150 %. Uzavírá pracovní závazky, které překračuje. Po dobu výkonu trestu zastával funkci velitele světnice. Jmenovaný byl organizován do zatčení v KSČ a v ČSM, kde zastával funkci kultur. referenta.“

⁵⁴⁸ Tamtéž, s. 4, Rozhodnutí Státní prokuratury Praha, 4. 5. 1953.

⁵⁴⁹ Národní archiv, Správa Sboru nápravné výchovy, nezpracováno. *Osobní spis Jiřího Rákosníka*, s. 30-32, Pracovní dotazník, 3. 11. 1950.

Teplická StB pro něj přišla 12. 9. 1949 v 17:30 hod. Eskortovali ho do Prahy na Pankrác, kde na něj uvalili vazbu.⁵⁵⁰ O 3 dny později byl předveden k výslechu, kde následně ke své protistátní činnosti vypověděl: „S Františkem Blajerem se znám se znám jako s kamarádem od doby okupace až do nynější doby. Při jedné debatě s Blajerem, která byla asi v lednu nebo únoru 1949, která byla politického rázu, jsem poznal, že Blajer s dnešním režimem nesouhlasí, říkal mně, že se mu zde nelíbí a že by byl raději někde pryč. Na dotaz, zdali se mně tento režim líbí, zdali jsem já spokojen, jsem mu odpověděl, že i já vidím v dnešním režimu určité chyby. Takovouto debatu jsem se jmenovaným vedl asi třikrát. Asi za týden jsem Blajera potkal a tento se mi zmínil, že si našel zaměstnání v Košťanech u Teplíc, že tam odjede na trvalo. Dále se mi zmínil o Viktorovi Srbovi, se kterým jest zaměstnán u fy Moravia v Příbrami, že tento chce navázat nějaké spojení, že shání nějaké přístroje snad odposlouchávací, přesně se již na to nepamatuji, že shání nějaké lidi, na co nebo k jakému účelu tyto lidi shání, neb je potřebuje, mi neřekl, a já jsem se ho na to neptal. Dále jmenovaný se mně ptal, zdali bych s ním nechtěl, až vyjdu školu, bydleti pohromadě. Dále mně přislíbil, že by mně našel v Košťanech u Teplíc zaměstnání. Na to jsem mu odpověděl, že se ještě doma rodičů zeptám, zdali mně tam pustí. Tímto naše debata skončila a rozešli jsme se.

Bylo to asi počátkem dubna 1949, kdy jsem t. č. uváděl ve státním kině, abych si přivydělal nějaké peníze, neb t. č. jsem chodil do obchodní školy. Když ten večer jsem uváděl v kinu, řekl mi mně neznámý muž, o kterém jsem se domníval, že jest to Srb, neb mi Blajer slíbil, že mně s ním seznámí, že na mne po představení počká dole před biografem. Po skončení představení jsme se skutečně sešli a tento muž se mně představil jako Viktor Srb. Při společné cestě domů zeptal jsem se ho, jak se mu líbil film, který jsme toho večera hráli. Jmenovaný mi říkal, že se mu lepší líbí film americký než ruský, který jsme toho večera zrovna hráli. Já jsem mu na to odpověděl, že ruské filmy jsou brány ze skutečného života. Takto jsme se bavili až do naší ulice, kde jsem se se jmenovaným rozešel.

Za týden jsem Viktora potkal v Příbrami v Pražské ulici. Při tomto setkání se mně Viktor představil jménem Srb, takže jsem věděl, že se jedná skutečně o Viktora Srba, se kterým mně měl seznámit Blajer. Srb mne pozval do parku, kde mě vyprávěl své názory na dnešní dobu, dále mě řekl, že musí přijít nějaká změna. Pak jsme si povídali o tom, co

⁵⁵⁰ Archiv bezpečnostních složek, Správa vyšetřování – vyšetřovací spisy MV, arch. č. V-2630 MV. *Adolf Herzinger a spol.- skupinový spis*, s. 124-125, Zápis o zatčení, 12. 9. 1949.

*hlásí zahraniční rozhlas. Též mně povídal o Jugoslávii, že tam již to mají lepší a že by chtěl, aby u nás to bylo tak jako tam. Toho dne jsme se již nebavili a rozešli jsme se s tím, že se opět sejdem, a to příští neděli. (...)*⁵⁵¹

Ve výše zmíněném procesu byl Jiří Rákosník odsouzen Státním soudem Praha k trestu osmnácti let vězení za velezradu. Po vynesení rozsudku byl dne 27. 11. 1950 převezen do plzeňské věznice Bory.⁵⁵² Kde byl pracovníě zařazen a jak byl hodnocen není známo. Byl dvakrát kázeňsky trestán. První případ se stal 8. 12. 1950, kdy při zašívání pytlů zničil spoustu provázků. Za to dostal 10 dní samovazby, 3 dny tvrdého lože a zastavení výhod na 1 měsíc.⁵⁵³ Druhý případ se stal 10. 7. 1951, kdy při práci poškodil 3 hlavní díly nosných řemenů, že se staly nepoužitelnými. Trestem byla náhrada škody.⁵⁵⁴ Dne 3. 9. 1951 mu bylo oznámeno, že peněžitý trest 10 000 Kčs mu byl státní prokuraturou zrušen.⁵⁵⁵

Další věznicí, kam Jiří Rákosník zamířil, bylo zařízení Ostrov u Karlových Varů. Byl zařazen jako pomocný dělník v hlubině V posudcích byl hodnocen jako svědomitý pracovník s dobrou pracovní morálkou.⁵⁵⁶ Byl zde jednou kázeňsky trestán, a to 14. 2. 1957, kdy při budičku měl jako velitel světnice vzbudit spoluvězně, ale 7 minut se nic nedělo. Za to dostal důtku s výstrahou.⁵⁵⁷ Propuštěn na svobodu byl Jiří Rákosník dne 10. 5. 1960 z důvodu prezidentské amnestie.⁵⁵⁸

Vladimír Mareš se narodil 3. 3. 1931 v Příbrami. Pocházel ze zemědělské rodiny, jeho otec František pracoval jako rolník, matka Marie, roz. Bayerová, se starala o domácnost. Vychodil obecnou školu v Jislavicích (není možné ověřit, neboť vězeňský spis tento údaj neobsahuje) a hospodářskou školu v Řehlovicích na Ústecku. Poté do roku

⁵⁵¹ Tamtéž, s. 126-127, Zápis o výpovědi, 15. 9. 1949.

⁵⁵² Národní archiv, Správa Sboru nápravné výchovy, nezpracováno. *Osobní spis Jiřího Rákosníka*, s. 27, Příkaz, aby byl trest vykonán, 20. 4. 1951.

⁵⁵³ Tamtéž, s. 14, Hlášení ke kázeňskému řízení, 8. 12. 1950.

⁵⁵⁴ Tamtéž, s. 15, Hlášení ke kázeňskému řízení, 10. 7. 1951.

⁵⁵⁵ Tamtéž, s. 35, Usnesení Státní prokuratury Praha, 3. 9. 1951.

⁵⁵⁶ Tamtéž, s. 20, Posudek náčelníka, 22. 7. 1954. Píše se zde: „*Pracuje v hlubině na poměrně lehké práci, odpovídající jeho zdravotního stavu. Práci mu určenou vykonává svědomitě a poctivě. V případě potřeby nevyhýbá se ani těžší a zodpovědnější práci. Zúčastňuje se soustavně dobrovolných brigád. Za poslední dobu dosahuje 120 % pracovního poměru. (...)*“

⁵⁵⁷ Tamtéž, s. 13, Hlášení ke kázeňskému řízení, 14. 2. 1957.

⁵⁵⁸ Tamtéž, s. 6, Rozhodnutí Krajské komise Karlovy Vary, 21. 3. 1960.

1949 pomáhal rodičům v hospodářství, následně nastoupil jako dělník do kamenolomu v Dobkovicích na Ústecku.⁵⁵⁹

Dne 12. 9. 1949 v 17:30 hod. byl Vladimír Mareš zatčen teplickou StB a eskortován do Prahy na Pankrác.⁵⁶⁰ O 3 dny později byl předveden k výslechu, kde ke svému zapojení do protistátní činnosti vypověděl: „*Má společnost, ve které jsem se pohyboval, byla tato: Blajer František, Vili, Milan, Pepík.*

V revoluci jsem našel armádní zbraň německé značky ráže 9 mm s jedním zásobníkem 8 mi náboji. Zbraň jsem si ponechal a uchoval za mláticí stroj v naší stodole. Opravuji, po revoluci jsem pistoli schoval doma na půdě pod krov, kde byla až do června, kdy jsem dělal v Košťanech u pokrývačů jako pomocný dělník a zde jsem se sešel s mým bratrancem Blajerem Františkem, kterému jsem se zmínil, že mám pistoli ráže 9 mm a Blajer mi říkal, abych ji přinesl ukázat. Asi za 14 dnů na žádost Blajera jsem pistoli přivezl do Košťan a jmenovanému jsem ji ukázal. Tímto jsem snad získal důvěru u Blajera, který se mi zmínil o tom, že má ilegální skupinu, ve které bych mohl být i já činný. Když jsem se dozvěděl, že tato skupina má v plánu zničit hvězdy, které jsou továrnami v Košťanech a které v noci svítí, mimo jiné se měly provést velké sabotáže a přerušit provoz elektráren v Trmicích a v Ústí n. L. a k tomu se měly použít traskaviny, které se měly přivést z Příbrami od nějakého Viktora, který bydlí v Příbrami a je ženatý. Tento měl mít výbušniny podle dopisu, který Viktor psal Blajerovi a doručovatel toho dopisu byl Vili, který byl v Příbrami u Viktora na návštěvě. Tento dopis byl psán šifrovaně, kde se jednalo o plíškách, tj. náboje, plechy, tj. pistole. Tento dopis, když mi Blajer ukázal, tak jsem poznal, že jde o protistátní situaci, a rozhodl jsem se, že do této skupiny vstoupím. Načež mi Blajer říkal, když nechci, že nemusím. Podotýkám, že ještě v dopisu bylo, že Blajerova skupinka se má vydat na cestu do Německa a když se střetnou s pohraniční stráží, že se mají snažit tuto odzbrojit a takto se zmocnit automatů, které měli použít k různým sabotážím v pohraničním území a potom se stáhnout do Německa a po čase znovu přejít hranice a použít automaty k dalším sabotážím. V případě, že by se jim nepodařilo zmocnit se automatů pohraniční stráže, měli použít vlastních zbraní proti stráží a tyto zbraně měli dostat od Viktora z Příbrami. Vzpomínám si, že jednou přišel Milan a přinesl mapu okresu Ústí n. L. Teplice Šanov, tato mapa byla větší a na této mapě

⁵⁵⁹ Archiv bezpečnostních složek, Správa vyšetřování – vyšetřovací spisy MV, arch. č. V-2630 MV. *Adolf Heringer a spol.- skupinový spis*, s. 152, Zápis o výpovědi, 15. 9. 1949.

⁵⁶⁰ Tamtéž, s. 150-151, Zápis o zatčení, 12. 9. 1949.

si dělali poznámky kudy kam všude půjdou a kde co mají udělat. Jinak na mne Blajer působil, abych složil slib, což jsem odmítal, že nemám o to zájem, na toto mi Blajer odpověděl, že když nechci, tak nemusím. Tím jsem se o tuto partu nezajímal a pistoli jsem odvezl domů a v této době jsem řekl otci, že mám zbraň, otec tuto zbraň odebral a uschoval do stodoly za mlátičku. Potom jsem se vrátil z návštěvy rodičů zpět do Košťan. Za několik dní přišel ke mně Blajer a ptal se, kde mám pistoli, na což jsem mu odpověděl, že jsem ji odvezl domů a po tomto sdělení mi Blajer počal nadávat, že jsem blbec a ti druzí chlapci mi také počali nadávat a měli na mne zlost hlavně kvůli tomu, že jsem pistoli odvezl domů a že jsem ji nenechal v Košťanech. Tuto pistoli chtěl Blajer získat do jeho ileg. skupinky. Já jsem na toto nepřistoupil. Po tomto mi Blajer nabízel peníze a že mi tu pistoli zaplatí, jen abych mu ji přinesl a prodal. A právě z těchto důvodů jsem jí /pistoli/ dal otci, aby jí uschoval a aby mně Blajer nepřemluvil a tuto abych mu nedal. Když jsem viděl, že mě chlapci nemají rádi, že jsem s nimi netáhl a finančně mi též nevyhovovalo, tak jsem se rozhodl, že z tohoto místa z Košťan vystoupím, což jsem učinil a nastoupil jsem do místa v kamenolomu u nás, v Dobkovicích. Po nastoupení zaměstnání u nás v kamenolomu jsem úplně skončil s touto partou a více jsem se s nikým nesešel a ani jsem o nikom neslyšel. V kamenolomu jsem necelý měsíc, kde jsem byl též zatčen.“⁵⁶¹

Státní soud Praha ho odsoudil k osmi letům vězení za velezradu. Dle záznamů si celý trest odpykal v Ostrově u Karlových Varů.⁵⁶² Pracovně byl zařazen jako pomocný dělník v hlubině. Nebyl nijak kázeňsky trestán. V posudcích byl hodnocen jako průměrný pracovník.⁵⁶³ Dne 16. 12. 1953 byl Vladimír Mareš podmíněčně propuštěn na svobodu se zkušební dobou na 5 let.⁵⁶⁴

Vítězslav Koza se narodil 20. 7. 1923 v Praze. Jeho otec Josef byl průvodčím ve výslužbě, matka Marie, roz. Šubarská, se starala o domácnost. Vychodil v letech 1929-1934 obecnou školu a v letech 1934-1942 reálné gymnázium v Berouně, poté do roku 1945 navštěvoval teologický seminář v Dolních Břežanech, a nakonec v letech 1945-1948 studoval v Římě na české koleji Nepomucenum. Po návratu do vlasti byl jmenován

⁵⁶¹ Tamtéž, s. 153-154, Zápis o výpovědi, 15. 9. 1949.

⁵⁶² Národní archiv, Správa Sboru nápravné výchovy, nezpracováno. *Osobní spis Vladimíra Mareše*, s. 26, *Osobní arch Vladimíra Mareše*, 24. 10. 1950.

⁵⁶³ Tamtéž, s. 8, Posudek náčelníka, 30. 10. 1953.

⁵⁶⁴ Tamtéž, s. 7, Usnesení Krajského soudu Karlovy Vary, 3. 12. 1953.

příbramským kaplanem a tuto funkci zastával až do svého zatčení. Politicky nebyl nijak organizován.⁵⁶⁵

Dne 11. 10. 1949 pro Vítězslava Kozu přišla příbramská StB. Byl odvezen do pankrácké věznice a dán do vazby.⁵⁶⁶ 24. 10. 1949 byl předveden k výslechu a tam svou činnost detailně popsal: „Když jsem byl přidělen do Příbrami /15. 8. 1948/, na podzim jsme /já a P. Benda/ kroužky pro spolupráci laiků v apoštolátu ve své farnosti. Schůzky bývaly zpočátku týdně, což se ukázalo pro obě strany neúnosným, takže termín byl změněn na 14 dní. V únoru a březnu prakticky nebyly, protože kaplan onemocněl obrnou facíal. nervu a pro celkovou nerv. únavu, musel všechny práce zastávat p. administrátor sám. Účel hned na začátku jasně označen jako náboženský varováno a politicis. Účastníci: Václav Hofmeister, Ing. Kasl /Březové Hory, RTD/, Stočes /dělník/, Šamšula /úředník RTD/ a jeden jeho kamarád. Program kroužků: nábož. výklad většinou katechet. rázu, nebo dogm. morálního s touhou prohloubit praxi nábož. života. Pokud byl klidný církevně stát. poměr, kroužky trvaly a věděl o nich ONV Příbram, s nímž jsem se o této věci radil v březnu 1949. Po nařízení ministerstva školství o zrušení všech podobných kroužků při farách a po zřízení Katol. akce jsem kroužek rozpustil a více jsme se nesešli. Při poslední schůzce, když již byla Katol. akce zřízena, sešli jsme se naposledy /vzhledem k jmenovanému nařízení/ a při této příležitosti jsem byl tázán na novou Kat. akci a prohlásil jsem zřetelně přede všemi, že tuto akci za katolickou neuznávám a řekl jsem definici katol. akce, jak je v církevních dokladech.

Vysvětlil jsem, proč ke Katol. akci nemám kladný postoj: upozornil na skutečnost, že v Praze existuje Katol. akce vedená Dr. A. Mandlem – nedovedl jsem si představit, jak je možné, že bez něho vznikla nová Katolická akce, nebo alespoň že by tam nebylo jeho jméno. Také jsem znal z manuálu Civardiho přesně zásady Katol. akce, z nichž nenalezl jsem zmínku v novinách. Také Katol. noviny, v nichž byl text prohlášení, neměly obvyklého církevního schválení. Také na základě upozornění mého administrátora P. Františka Bandy, že biskupové s akcí nesouhlasí, řekl jsem, že věc je proti vůli biskupů. Tuto poslední větu vím zcela jistě a pronesl jsem ji přede všemi přítomnými u Hofmeisterů. Nepamatuji se dnes, že by tam někdo hovořil o Slovensku v souvislosti s Katol. akcí. Sám jsem jim také řekl, aby katol. akci v důsledku výše uvedených důvodů nepodepisovali.

⁵⁶⁵ Národní archiv, Správa Sboru nápravné výchovy, nezpracováno. *Osobní spis Vítězslava Kozy*, s. 55-56, Vstupní dotazník, 9. 9. 1952.

⁵⁶⁶ Archiv bezpečnostních složek, Správa vyšetřování – vyšetřovací spisy MV, arch. č. V-2630 MV. *Adolf Herzinger a spol.- skupinový spis*, s. 165-166, Zápis o zatčení, 11. 10. 1949.

Nevzpomínám si jasně, jestli jsem jim dával nějaké instrukce, aby uvědomovali o celé situaci další věřící.

Pastýřské listy a instrukce mi většinou dával P. Benda, na otázku původu odpovídal, že je našel podstrčené pode dveřmi, jednou, myslím, mu je dala slečna Hartmanová, která jest kuchařkou. Pastýřské listy se četli v Příbrami a Obecnici. Poslední list společně s instrukcemi na zasvěcení v měsíci září 1949 přivezl před nedělí kurýr, který projevil radost nad tím, že jej neznáme. Vzpomínám si, že svatohorský rektor mi vyprávěl asi začátkem července, že byl zatčen v Praze při pokusu o vstup do arcib. paláce a celý den vyslýchán a ponechán bez jídla a bez vody. Obsah výslechu mě neřekl, toto řekl veřejnosti v kázání na Sv. Hoře.“⁵⁶⁷

Jak bylo výše zmíněno, Vítězslav Koza byl Státním soudem Praha odsouzen za velezradu k patnácti letům vězení. Proti rozsudku podal odvolání, ale to Nejvyšší soud dne 3. 4. 1951 zamítl.⁵⁶⁸ První věznicí, kam byl po vynesení rozsudku přemístěn z Pankráce, byla věznice Mírov, kam byl dodán 23. 9. 1950.⁵⁶⁹ Pracoval v závodě Lipo, kázeňsky nebyl nijak trestán. V posudcích byl hodnocen jako horlivý stoupenec Vatikánu a jako osoba podlézavá.⁵⁷⁰

Koncem září 1953 čekal Vítězslava Kozu přesun do zařízení Ostrov u Karlových Varů. Pracovně byl zařazen jako pomocný dělník na povrchu. V posudcích byl hodnocen jako velmi vlivná osoba na ostatní vězně, měl dobrý pracovní výkon (143 %), ale bylo to dáno kolektivem, ve kterém se nacházel.⁵⁷¹ Ohledně jeho vlivu na spoluvězně svědčí zápis z tábora Vykmánov II, v němž se píše, že vychováním a vlivem je pro zdejší prostor velmi nebezpečný a že by měl být umístěn v pevné věznici.⁵⁷² Byl čtyřikrát kázeňsky trestán, poprvé v polovině října 1954, kdy za údajnou organizaci vzpoury dostal 3 dny

⁵⁶⁷ Tamtéž, s. 167-168, Zápis o výpovědi, 24. 10. 1949.

⁵⁶⁸ Národní archiv, Státní prokuratura Praha, arch. č. Pst I 48/50. *Spis Adolf Herzinger a spol.*, s. 88, Rozsudek Nejvyššího soudu Praha, 3. 4. 1951.

⁵⁶⁹ Národní archiv, Správa Sboru nápravné výchovy, nezpracováno. *Osobní spis Vítězslava Kozy*, s. 57, Osobní arch Vítězslava Kozy, 23. 9. 1950.

⁵⁷⁰ Tamtéž, s. 78, Periodický posudek, nedatováno. Píše se zde: „*O dnešní dění nejevím zájem, socialistickou literaturu nečte. Je stále stoupenec Vatikánu a nenávidí vše, co souvisí s dnešním zřízením. Nemá také žádnou snahu čín, který spáchal napravit. Je klidný, podlézavý, rád si vymáhá věci, na které nemá nárok. Pracuje na 93 % a práce mu nijak nepřiřostla k srdci.*“

⁵⁷¹ Tamtéž, s. 23, Posudek náčelníka, 23. 12. 1954. Píše se zde: „*Jmenovaný pracuje na povrchu jako pomocný dělník. Jeho pracovní výkon za poslední tři měsíce je v průměru na 143 %. Přesto, že jeho procentuální pracovní výkon je dobrý, neodpovídá pracovní morálce, ale je zásluhou kolektivu, mezi kterým odsouzený pracuje. Sám nikterak nedbá, aby své pracovní výkony zvyšoval, spíše svým postojem pracovní morálku nabourává. (...)*“

⁵⁷² Tamtéž, s. 36, Návrh na zařazení do pevné věznice a zákaz práce mimo ústav, nedatováno.

korekce.⁵⁷³ Druhý případ se stal 6. 11. 1954, kdy Vítězslav Koza přes zákaz navštěvoval jiné baráky v táboře a vyvolával mezi spoluvězni nespokojenost. Za to byl potrestán samovazbou na 14 dní.⁵⁷⁴ Potřetí byl trestán 19. 4. 1955, kdy měl při prohlídce špinavé boty. Za to nesměl měsíc přijímat a odesílat poštu.⁵⁷⁵ Poslední případ se stal 7. 6. 1955, kdy jako baráková služba nezbudil kuchaře a spoluvězně, který měl přebírat službu. Za to nesměl měsíc nakupovat v kantýně a stejnou dobu nesměl přijímat a odesílat poštu.⁵⁷⁶

Dne 28. 5. 1956 byl Vítězslav Koza převezen na Slovensko do Leopoldova. Pracovně byl zařazen v továrně Konopa. Posudky z této věznice měly podobné znění jako v předchozím zařízení, tedy že normu plní na 100 %, ale je to dáno kolektivem, ve kterém pracuje a že dokáže strhnout spoluvězně.⁵⁷⁷ Byl jednou kázeňsky trestán, a to v polovině března 1957, kdy měl při prohlídce baráku špatně uložené prádlo. Za to měl na 1 měsíc zastavené výhody.⁵⁷⁸

V polovině ledna 1958 přesunuli Vítězslava Kozu opět na Mírov. Pracovně byl zařazen ve firmě Meopta. V posudcích byl hodnocen jako zprvu dobrý pracovník, ale jeho pracovní morálka postupně klesla na 37 % a jeho spoluvězni ho v tomhle následovali. Vedení věznice v jeden moment na něj podalo trestní oznámení pro poškozování provozu národního podniku.⁵⁷⁹ Byl zde čtyřikrát kázeňsky trestán. První případ se udál 25. 11. 1958, kdy v lékařské ordinaci prohlásil, že *„to není léčení, ale Kocourkov, když se nejdříve vytvoří takové podmínky, že lidé si na světnicích nemají na co sednout, světnice jsou přeplněné jak slanečky a potom, když člověk onemocní, tak se krmí pilulkami. To je jak tahání krávy za ocas.“* Na výtky odpověděl: *„Jací vy jste lékaři, takový jsem kněz.“* Za to nesměl měsíc odesílat a přijímat poštu a na 3 měsíce měl zastavené výhody.⁵⁸⁰ Další

⁵⁷³ Tamtéž, s. 22, Hlášení ke kázeňskému řízení, 14. 10. 1954.

⁵⁷⁴ Tamtéž, s. 21, Hlášení ke kázeňskému řízení, 6. 11. 1954.

⁵⁷⁵ Tamtéž, s. 20, Hlášení ke kázeňskému řízení, 19. 4. 1955.

⁵⁷⁶ Tamtéž, s. 19, Hlášení ke kázeňskému řízení, 7. 6. 1955.

⁵⁷⁷ Tamtéž, s. 26, Posudek náčelníka, 21. 8. 1956.

⁵⁷⁸ Tamtéž, s. 18, Hlášení ke kázeňskému řízení, 9. 3. 1957.

⁵⁷⁹ Tamtéž, s. 24, Posudek náčelníka, 4. 3. 1960. Píše se zde: *„(...) Ve zdejších NPT, kde plnil jen lehkou práci, plnil také zpočátku pracovní normu na 100 %. Od minulého roku svůj pracovní výkon neustále snižuje, takže od měsíce k měsíci je jeho průměrný pracovní výkon nižší. V měsíci červnu 1959 splnil normu na 98 % a v měsíci říjnu již na 37 %. Po provedených pohovorech setrvává ve svém postoji k práci, a přesto, že jeho zdravotní stav je poměrně dobrý a mohl by uložené pracovní úkoly plnit, soustavně podává velmi nízké pracovní výkony a nabourává pracovní morálku jiných odsouzených. Sám provokativně prohlašuje: „Jsem političtí vězni a nikdo nemá právo nás nutit pracovat podle nějakých norem!“ Jeho jednání došlo tak daleko, že bylo ze strany zdejšího NPT podáno na něho trestní oznámení pro poškozování provozu národního podniku. (...)“*

⁵⁸⁰ Tamtéž, s. 17, Hlášení ke kázeňskému řízení, 25. 11. 1958.

případ se stal 8. 4. 1959, kdy na dílně odmítl přidělenou práci a napadl civilního zaměstnance podniku. Za to dostal 10 dní korekce a na měsíc měl zastavené výhody.⁵⁸¹ K další události došlo 25. 4. 1959, kdy opustil pracoviště a bavil se s ostatními v jiné dílně. Na dotaz, proč tak učinil, odpověděl, že si to může dovolit. Na upozornění dozorce, že má ruce v kapsách, odpověděl, že když si to může dovolit zástupce ze závodu, tak on také. Za to skončil na 8 dní v korekci.⁵⁸² Poslední případ se stal 3. 2. 1960. Byl popsán takto: „*Jmenovaný byl určen na loupání cibule, a aby si usnadnil práci, případně aby nám mohl škodit, prováděl loupání tak, že velkou cibuli loupal a malou házel do klosetu, čímž vznikla značná škoda. Dalšího přestupku se dopustil tím, že do bedny s hotovou cibulí dával dolů větší a nahoru do bedny dával cibuli malou, od které je více placeno, aby si tak získal neoprávněný větší příjem.*“ Za to dostal 3 dny korekce a na 2 měsíce mu byly zastaveny výhody.⁵⁸³ Dne 16. 8. 1960 mu bylo oznámeno, že prezidentská amnestie z května 1960 se na něj nevztahuje.⁵⁸⁴

Dne 15. 9. 1960 přemístili Vítězslava Kozu do Valdic. Pracovně byl zařazen ve firmě Kohinoor na návleku špendlíků a vlásenek. Posudky z této doby se nedochovaly, ale je známo, že koncem října 1960 byl Vítězslav Koza převezen do Prahy do psychiatrické léčebny,⁵⁸⁵ kde pobýval do dubna 1961, kdy se vrátil zpět do Valdic. Byl jednou kázeňsky trestán, a to 2. 5. 1961, kdy odmítl příkaz k poskládání materiálu a odmítal veškerou práci na oddělení III. Za to dostal 10 dní korekce a zastavení všech výhod po dobu tří měsíců.⁵⁸⁶

Dlouhá cesta po věznicích skončila Vítězslavu Kozovi dne 23. 11. 1961, kdy na základě psychiatrického posudku mu bylo umožněno propuštění na svobodu na základě prezidentské amnestie z května 1960.⁵⁸⁷ Po propuštění se vrátil do Berouna. Pracoval jako dělník, po vrácení státního souhlasu pro výkon duchovenské služby pracoval jako pomocný duchovní v Berouně. Zemřel půl roku před 65. narozeninami 25. 1. 1988.⁵⁸⁸

⁵⁸¹ Tamtéž, s. 16, Hlášení ke kázeňskému řízení, 8. 4. 1959.

⁵⁸² Tamtéž, s. 15, Hlášení ke kázeňskému řízení, 25. 4. 1959.

⁵⁸³ Tamtéž, s. 10, Hlášení ke kázeňskému řízení, 3. 2. 1960.

⁵⁸⁴ Tamtéž, s. 38, Usnesení Krajského soudu Praha, 16. 8. 1960.

⁵⁸⁵ Tamtéž, s. 83, Eskortní příkaz č. 208, 31. 10. 1960.

⁵⁸⁶ Tamtéž, s. 4, Hlášení ke kázeňskému řízení, 2. 5. 1961.

⁵⁸⁷ Tamtéž, s. 7, Usnesení Krajského soudu Praha, 24. 11. 1961.

⁵⁸⁸ JINDRA, Martin. *Ilegální tiskoviny pod Svatou Horou*, In: Paměť a dějiny, roč. 12, č. 4/2018, s. 80.

8.2 Případ P. Františka Bučila

Druhou popisovanou aktivitou StB proti církvi na Příbramsku představuje případ pátera **Františka Bučila** ze Sedlčan. Narodil se 31. 1. 1894 ve Smolotelech na Příbramsku Františkovi a Františce Bučilovým. Vystudoval osmileté gymnázium a teologickou fakultu Univerzity Karlovy. Do Sedlčan přišel v roce 1925 jako katecheta a od roku 1940 zde působil jako děkan, k tomu vyučoval jako učitel náboženství na místním reálném gymnáziu. K jeho zatčení došlo na začátku června 1950, neboť měl pochybnosti o filmu Číhošťský zázrak, kterým chtěla státní moc zdiskreditovat církev. Ve své výpovědi měl toto uvést: *„V době, kdy probíhala číhošťská aféra, byl jsem právě v nemocnici v Praze 12, jelikož jsem si poranil levé oko. Počítal jsem s tím, že až přijedu do Sedlčan, budou ke mně docházeti věřící a tázati se mě, zdali se zázrak zakládá na pravdě. Proto jsem se rozhodl, že pobyt v Praze využiji k tomu, že navštívím film, který byl natočen a pojednává o podvodu číhošťského faráře. Na tento film jsem skutečně byl a při promítání nebylo mi celkem jasno to, že farář pravou ruku má u zdi a dva prsty jsou zasunuty do, řekl bych, připevněných řemenů. Před tím jsem se domníval, že tahá za nějaký provázek. Další mě nebylo jasné to, že na obrázku v časopise Květen jest vyobrazen křížek, který se pohybuje, částečně ještě s gotickým svatostánkem a elektrickými svíčkami, a naproti tomu na druhém obrázku tento svatostánek není a místo elektrických svíček jsou obyčejné voskové svíce. Toto jsou poznatky, které jsem získal na promítaném filmu a z časopisu Květen.*

Při návratu z nemocnice asi po 14 dnech po události v Číhošti, resp. po promítaném filmu, jsem šel opět vyučovati náboženství na gymnázium. Po skončení náboženství dostavili se ke mně na chodbě ve škole 3 hoši, a to Josef Calta (ty druhé si nepamatuji) a tázali se mě, co říkám zázraku v Číhošti. Já jsem jim odpověděl, že je to podvod, a proto jsem šel na film v Praze, abych to měl potvrzené. Dále jsem jim řekl, že v nemocnici se říkalo, že děti viděli, jak fotografové v kostele filmují. Děti to měly viděti klíčovou dírkou od hlavního vchodu do kostela. Více jsem se s nimi o tomto případě nebavil odcházel jsem ze školy na faru.“⁵⁸⁹

Toto všechno postačilo k tomu, aby státní prokuratura na něho sepsala žalobu a 28. 12. 1950 stanul František Bučil před Státním soudem v Praze. Tam vyslechnul obvinění

⁵⁸⁹ Národní archiv, Státní soud, inv. č. Ts I/III 11/50. *Soudní spis Fr. Bučila*, s. 5, Zápis o výpovědi podezřelého, 2. 6. 1950.

že „vědomě rozšiřoval poplašnou zprávu, věda, že je nepravdivá a tato zpráva jím rozšiřovaná byla způsobilá ohrozit vážnost veřejné moci.“ Za to byl odsouzen dle §32/2 zákona č. 231/48 Sb. za šíření poplašné zprávy na jeden rok odnětí svobody a peněžitému trestu 10 000 Kčs nepodmíněně.⁵⁹⁰ V případě, že by pokutu nebyl schopen uhradit, měl dostat náhradní trest 20 dnů vězení. František Bučil se vůči trestu odvolal, ale nejvyšší soud toto zamítl.

Trest nastoupil František Bučil v den rozsudku v pankrácké věznici. Pobyl zde ale jen dva měsíce, než byl v únoru 1951 znovu předvolán před Státní soud Praha. Tentokrát se měl vůči novému zřízení provinit tím, že „od února r. 1947 až do svého zatčení v prosinci 1950 v Sedlčanech porušil povinnost své služby v úmyslu mařit provádění a plnění jednotného hospodářského plánu v úseku zásobovacím.“⁵⁹¹ Co tím bylo konkrétně myšleno, neváhala státní prokuratura, jak bylo jejím zvykem, plamenně popsat: „Když obviněný, jako velitel Charity, dostal v roce 1947 konzervy, šatstvo, prádlo, obuv, dětské vybavičky a mnohé jiné hodnotné věci v celkové hodnotě asi 400 000 Kčs, rozhodl se zneužití této dobročinné akce k tomu, aby přispěl k volebnímu vítězství tehdy reakčního vedení lidové strany na stranu zločinných imperialistů, jenž připravovalo protistátní puč. Vítězný únor zhatil, stejně jako jiným reakcionářům, zločinné plány. Proto ve svém zarytém nepřátelství vůči všem pracujícím vrstvám část zásob odcizil a spotřeboval pro sebe a daleko větší část spolu s jinými hodnotnými potravinami raději, než aby je rozdál potřebným, jak mu jeho veřejná funkce rozdělovatele podpor z veřejných prostředků ukládala, nechal po řadu let propadati zkáze. Že k tomu byl veden úmyslem brzdit a mařit naše hospodářství dokazuje ta skutečnost, že si různým způsobem opatřoval další nadměrné zásoby potravin, o které ochuzoval distribuci v sedlčanském okrese a které nespotřeboval a které nechal úmyslně propadnouti zkáze.“⁵⁹²

František Bučil ve své obhajobě uvedl následující: „V r. 1945 byl můj vztah k lidově demokratickému zřízení přátelský. V r. 1948 jsem nevstoupil do obrozené strany lidové proto, že jsme dostali příkaz od pražského arcibiskupa, aby kněží nevstupovali do žádné politické strany. Pastýřský list jsem sice četl, neviděl jsem v tom však žádnou politiku. Je

⁵⁹⁰ Tamtéž, s. 17, Rozsudek Státního soudu Praha, 28. 12. 1950.

⁵⁹¹ Národní archiv, Státní soud, inv. č. 7 Ts I5/51. *Soudní spis Fr. Bučila*, s. 38, Rozsudek Státního soudu Praha, 2. 2. 1951.

⁵⁹² Tamtéž, s. 7-8, Žaloba státní prokuratury, 27. 1. 1951.

možné, že v tom byla nějaká politika, já jsem však byl povinen, jakožto kněz, poslechnout svého představeného.

Do žoků se šatstvem a obuví jsem se nepodíval po celé 3 roky. Byla to nedbalost, zapomněl jsem však na tyto věci také proto, že jsem měl v r. 1948 nemocné oko a byl jsem dokonce s tím nějaký čas v nemocnici. Nerozdělil jsem tyto věci v obavě, že bych nemohl podělit všechny potřebné. Nevím, kolik konzerv jsem použil pro svoji potřebu, bylo to však větší množství. Ostatní věci, jež byly u mne nalezeny, jako mouka, cukr, sádlo, jsem si kupoval, neboť jsem si sám vařil. Od věřících jsem nikdy nic nedostal. Udělal jsem si větší zásoby proto, že jsem málo času k nákupu. Vyučoval jsem totiž do 3 hodin. Zásobu mýdlových prášků jsem si udělal proto, že jsem musel nechávat prát i kostelní prádlo. Před Vánoce r. 1943 jsem se musel vystěhovat ze Sedlčan a tehdy jsem tam nechal nějakou mouku a sádlo. Tyto věci tam zůstaly až do té doby, kdy jsem se do Sedlčan mohl vrátit. Byly samozřejmě již zkažené. Chtěl jsem si koupit nějaké chemické přípravky, abych si udělal ze zkaženého sádla mýdlo, které jsem potřeboval pro kostelní účely. Proto jsem tyto věci nechával stále v chladu, aby se dále nekazily. V kůlně jsem neměl poházeny hostie, ani svaté obrázky. ⁵⁹³ Jeho slova ale komunistické soudce neobměkčila, a tak byl František Bučil odsouzen dle §85 zákona č. 231/48 Sb. na devět let za sabotáž, k pokutě 20 000 Kčs, ztrátě občanských práv na 10 let a ke konfiskaci majetku.⁵⁹⁴

Kromě výše zmíněných výpovědí se dochoval i zápis výpovědi svědkyně Marie Davidkové, která měla proti Františku Bučilovi vypovědět: *„Pane děkane, vy jste naše děti křtil a oddával. Viděl jste, jakou jsme měli od r. 1945 bídu, že jsme neměli děti do čeho obléci. Neměl jste ten cit, abyste ty věci – dnes jsou to již jen nepotřebné hadry – rozdával. Těch botiček, šatiček, kabátků! Jak jste jen měl ten cit! Vždyť děti a všichni jsme vás měli rádi! Česká máma vás kojila a vychovávala a Vy jste byl takový! I ten prapor jste hodil do pytle – na co jste myslel?! Byly tam krásné vlněné šatičky – lidé tyto věci s láskou dávali. Což jste byl takový dobrý voják Vatikánu. Tak se to ve mně třese, když vás vidím.*“⁵⁹⁵

Tato slova předznamenala zahájení komunistické propagandy proti církvi po vynesení rozsudku. Noviny se začaly plnit palcovými titulky odkazujícími na tento

⁵⁹³ Národní archiv, Státní soud, inv. č. 7 Ts I5/51. *Soudní spis Fr. Bučila*, s. 102, Protokol o hlavním líčení, 2. 2. 1951.

⁵⁹⁴ Tamtéž, s. 38, Rozsudek Státního soudu Praha, 2. 2. 1951.

⁵⁹⁵ Tamtéž, s. 115, Protokol o hlavním líčení, 2. 2. 1951.

případ. Vydání Rudého práva ze dne 2. 2. 1951 obsahovalo článek s názvem „*Skrze něhož pohoršení přichází*“, o den později vyšel článek s názvem *Římskokatolický děkan okrádal pracující lid*, 4. 2. 1951 v Rudém právu stálo *Pan děkan neměl na dobré skutky čas* a vydání Příbramského slova ze stejného dne mělo na titulní stránce článek s názvem *Římskokatolický děkan okrádal pracující*.⁵⁹⁶ K tomu byl ještě v oběhu plakát, na němž byla fotografie Františka Bučila, která měla po stranách karikatury papeže s pytlkem peněz a Strýčka Sama držícího v ruce atomovou bombu, dále zde bylo 5 fotografií oněch potravin, které měl Bučil schovávat. To všechno bylo doplněno následujícím textem: „*Děkan Bučil, věrný sluha Vatikánu a válečných štváčů škodil republice. Naše lidově demokratická republika se pečlivě stará o stánky našich věřících. Na opravu sedlčanského kostela věnovala přes 400 000 Kčs. Děkan Bučil z nenávisti k lidu a republice, na přání válečných štváčů záměrně ničil statistické hodnoty! DO BOJE PROTI PŘISLUHOVAČŮM VÁLEČNÝCH PALIČŮ. DO BOJE ZA ŠŤASTNOU LIDOVĚ DEMOKRATICKOU REPUBLIKU. DO BOJE ZA MÍR!!*“⁵⁹⁷ Do toho po celých Sedlčanech všude vysely pamflety s názvem *SEDLČANSKÝ DĚKAN BUČIL, nepřítel pracujícího lidu a naší lidově demokratické republiky*.⁵⁹⁸

František Bučil byl po procesu převezen do věznice v Mladé Boleslavi. Je známo, že zde pracoval v kuchyni a v prosinci 1951 ho převezli do věznice Na Borech v Plzni. Odtud jsou záznamy podstatně četnější. Jeho pracovištěm byla firma Kozák a byl zde jednou kázeňsky trestán a to 29. 1. 1952. V hlášení stojí toto: „*Dne 29. 1 jsem jmenovaného přistihl, jak se líbal v dílně s odsouz. 4256 Kubošem a pak lhal, že prý mají oba svátek, ačkoliv ten den je podle kalendáře Zbislava.*“ Za to byl potrestán 3 dny tvrdého lože.⁵⁹⁹ Dne 20. 5. 1952 byl převezen František Bučil do věznice Mírov. Pracovištěm se mu stala vatárna, kde pracoval do konce března 1953, kdy byl přikázán do továrny Lipo. Ve věznici na Mírově byl dvakrát kázeňsky trestán. Poprvé bylo 6. 8. 1952, kdy na nástup nepřišel řádně ustrojen (neměl údajně košili a kabát). Za to měl na

⁵⁹⁶ SokA Příbram, ONV Sedlčany – Okresní církevní tajemník v Sedlčanech 1949-1959, inv. č. 14-C, kart. 2. *Děkan František Bučil*, 1951.

⁵⁹⁷ Tamtéž.

⁵⁹⁸ Tamtéž, zde je úryvek z onoho pamfletu: „*V době, kdy pracující lid naší vlasti usilovnou a obětavou prací buduje naši republiku a bojuje o světový mír, děkan František Bučil hrubě zneužil náboženského roucha a důvěry, jakožto i náboženského citění občanů sedlčanského okresu k tomu, aby rafinovaným způsobem pracoval a šval proti naší republice. Především děti svěřené jeho náboženské péči vychovával ne ke křesťanské lásce, ale k nenávisti proti vládě pracujícího lidu.*“

⁵⁹⁹ Národní archiv, Správa Sboru nápravné výchovy Praha, nezpracováno. *Osobní spis F. Bučila*, s. 14, Hlášení ke kázeňskému řízení, 29. 1. 1952.

dva měsíce zastavené výhody.⁶⁰⁰ Druhý případ se udál 3. 7. 1953, kdy u něj v dílně byly nalezeny motáky a velké množství cigaret. Trestem byly dva měsíce zákazu nákupu v kantýně, dva měsíce zákazu návštěv a tři měsíce zákazu přijímání a odesílání dopisů.⁶⁰¹

9. 7. 1953 na čekala F. Bučila další nedobrovolná „zastávka“ a tou byla opět Mladá Boleslav. Zde pracoval na loupání slídy, zároveň se v této době začal podstatně zhoršovat jeho zdravotní stav.⁶⁰² Kázeňsky nijak trestán nebyl. 18. 11. 1953 ho čekal převoz do Valdic. Jeho pracovištěm bylo 3. oddělení ve firmě Kohinoor. Dle záznamů se zde kázeňsky nijak neprovinil. 12. 8. 1954 mu byl na základě rozhodnutí prezidenta republiky trest snížen o tři roky a prominut peněžitý trest.⁶⁰³ V této době již na tom František Bučil byl zdravotně velmi zle, neboť dle záznamů v jeho spise pobýval od ledna do konce srpna 1955 v nemocnici a poté byl převezen na Pankrác do vězeňské nemocnice. Zde 30. 12. 1955 ve 14.00 hod František Bučil zemřel. Dle ohledacího listu byla příčinou smrti rakovina žaludku.⁶⁰⁴ Komunistický režim následně zamítl rodině F. Bučila, aby jeho tělo mohla pohřbít.⁶⁰⁵

8.3 Akce „Modré květy“ a proces se skupinou „Jaroslav Pilík a spol.“

Druhý případ aktivit StB proti církvi, respektive církevním činitelům, do něhož byly zařazeny osoby pocházející z Příbramska, představoval proces „Jaroslav Pilík a spol.“. Jednalo se o součást druhého celkem ze tří velkých politických procesů se členy orelské organizace „Modré květy“, které se konaly 24.-26. září, 27.-29. září a 3.-4. října 1951 u Státního soudu v Praze a pod gescí oddělení Státního soudu v Brně.

Skupinu „Modré květy“ měl založit a vést student bohoslovectví **Jan Holub** (14. 11. 1926), zástupcem měl být **Václav Hanzelka** (25. 9. 1925). Nejužší okruh

⁶⁰⁰ Tamtéž, s. 34, Hlášení ke kázeňskému řízení, 6. 8. 1952.

⁶⁰¹ Tamtéž, s. 35, Hlášení ke kázeňskému řízení, 3. 7. 1953.

⁶⁰² Tamtéž, s. 127, Žádosti o milost-šetření, 12. 9. 1953.

⁶⁰³ Tamtéž, s. 39, Vyrozumění o provedení publikace, 12. 8. 1954.

⁶⁰⁴ Tamtéž, s. 8, Léčebný a ohledací list, 30. 12. 1955.

⁶⁰⁵ Tamtéž, s. 7, Zpráva ONV Sedlčany, 31. 12. 1955. Důvody zamítnutí byly takoveto: *Příbuzní jmenovaného se nacházejí v sousedním okrese Příbram, který jest rovněž nábožensky založený jako Sedlčansko. Bučil před svým příchodem do Sedlčan, též působil na okr. Příbram, jako kněz. Jeho pohřeb by byl manifestací řím. kat. církve, kterého by se zúčastnili i občané ze Sedlčanska, kde jeho potrestání jest bráno z řad reakce jako mučedník, nikoliv jako osoba, která se provinila proti dnešnímu stávajícímu zřízení.* “ K příběhu pátera Fr. Bučila srovnej též: VALIŠ, Zdeněk, *Sedlčanský děkan P. František Bučil*. In: Podbrdsko, svazek XIV-2007, s. 135-141; VLČEK, Vojtěch, *František Bučil (1894-1955)*, ÚSTR. [cit. 2020-05-18]. Dostupné z: <https://www.ustrcr.cz/uvod/odboj-a-perzekuce-krestanu-v-dobe-nacismu-a-komunismu/rimskokatolicka-cirkev/frantisek-bucil/>

spolupracovníků měli tvořit: **Vlastimila Bajerová** (16. 8. 1923), **František Leskovjan** (18. 9. 1915), **Jan Maciček** (12. 2. 1922), **Vladimír Tománek** (1. 5. 1929), **Antonín Keller** (8. 8. 1927) a již zmíněný **Jaroslav Pilík**, též student bohoslovectví v Praze, narozený 26. 9. 1926 (Libčice, dnes část obce Nechvalice, okres Příbram).⁶⁰⁶ Název organizace vznikl dle barvy orelských košil.⁶⁰⁷ Podnět ke vzniku této organizace měl údajně vzejít během orelské pouti na Svatý Hostýn v srpnu 1948 a měla sdružovat členy Orla, lidovce, duchovní a další osoby z křesťanského prostředí. Skupina „Modré květy“ měla podle soudního spisu shromažďovat informace o situaci v zemi a o náladách obyvatelstva, popřípadě bojovat proti režimu se zbraní v ruce. Rozsudek nad první skupinou „Modrých květů“ zvanou „Holub a spol.“ vynesl s vysokými tresty pro obviněné Státní soud v Praze 26. září 1951.⁶⁰⁸

Do čela druhé skupiny „Modrých květů“ souzené brněnským oddělením Státního soudu 29. září 1951 byl postaven výše jmenovaný bohoslovec Jaroslav Pilík. K němu bylo přiřazeno dalších šest osob, z nichž se soud soustředil na dva kněze – P. Františka Kohlíčka a P. Františka Ferdu, kteří evidentně s Holubovou skupinou neměli nic společného. Problém byl, že F. Kohlíček byl vicerektorem bohosloveckého semináře v Praze a oběma studentům bohosloví – Janu Holubovi a Jaroslavu Pilíkovi – přednášel a znal je. Vyšetřovatelé StB proto pátera Kohlíčka obvinili, že se s oběma studenty spolčil ve velezrádné činnosti a podporoval je. Členové skupiny „Jaroslav Pilík a spol.“ byli poté odsouzeni k vysokým trestům.⁶⁰⁹

Skupinu kolem Jaroslava Pilíka tvořili: studenti bohosloveckého semináře **Jaroslav Matějka** (26. 1. 1926 Úšovice), listonoš **Václav Pilík** (19. 8. 1924 Libčice), kněží **František Ferda** (31. 3. 1915 Spálené Poříčí) a **František Kohlíček** (11. 5. 1914 Buštěhrad), puškař **Zdeněk Zelený** (1. 12. 1924 Praha) a úřednice **Marie Soběslavská** (25. 5. 1931 Nechvalice).⁶¹⁰ Pro „Modré květy“ měli sledovat rozmístění stanic SNB, pohyb členů StB, měli zjišťovat informace o členech milicí a o funkcionářích

⁶⁰⁶ Vzpomínky. *Česká provincie Tovaryšstva Ježíšova*. [online]. [cit. 2020-05-18]. Dostupné z: <http://www.jesuit.cz/vzpominky.php?id=209>

⁶⁰⁷ Archiv bezpečnostních složek, Správa vyšetřování StB – vyšetřovací spisy Ostrava, arch. č. V-1996 OV. *Akce 48, podsvazek Vyhodnocení Akce 48*, s. 1-2, Vyhodnocení akce, 11. 10. 1967.

⁶⁰⁸ Srovnej VAŠKO, Václav. *Dům na skále 3. Církev vězněná. 1950-1960*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2008, s. 170-173; LUCUK, Vít. *Josef Sedoník*. Paměť národa, 16. 10. 2015. [cit. 2020-05-18]. Dostupné z: <https://www.pametnaroda.cz/cs/sedonik-josef-1928>

⁶⁰⁹ VAŠKO, Václav. *Dům na skále 3: Církev vězněná*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2008, s. 170-173.

⁶¹⁰ Národní archiv, Státní prokuratura Praha, sp. zn. 3 Spt I, *Soudní spis F. Ferdy*, s. 8, Rozsudek Státního soudu, 29. 9. 1951.

KSČ.⁶¹¹ Z této skupiny budou rozebrány osudy tří lidí: Jaroslava a Václava Pilíkových a Františka Ferdy.

Osoby zařazené do Pilíkovi skupiny byly mezi listopadem 1950 a únorem 1951 v rámci Akce 48 pozatýkány, konkrétně bratři Pilíkové 30. 12. 1950 a František Ferda 16. 2. 1951. Byli převezeni do vazební věznice v Ostravě, kde čekali na proces. Ten se konal 29. 9. 1951 na půdě ostravského krajského soudu, líčení bylo ale vedeno pod hlavičkou brněnského oddělení Státního soudu. Předsedou senátu byl JUDr. Vojtěch Rudý, soudcem byl Dr. Zdeněk Ondráček a soudcem z lidu byl havíř Alois Škóla.⁶¹²

Státní prokuratura si za účelem obvinění Pilíkovy skupiny připravila následnou žalobu: *„Pracující lid ČSR zvyšuje stále ve všech složkách veřejného a hospodářského života úsilí o zajištění míru a vybudování socialismu. Naproti tomu buržoazní reakční vrstvy se snaží svou rozvratnou a záškodnou činností pokojný vývoj k socialismu násilím narušiti. V tomto jejich úsilí jsou podporovány zahraniční reakci, jež vysílá do ČSR záškodníky, a jednak vysokou církevní hierarchií, jež je věrným přísluhovačem kapitalismu. Mezi rozvratníky usilující o násilný zvrát našeho státního zřízení se zařadili i obvinění, jež se stali z fanatického nepřátelství k socialismu členy rozvratné organizace „Modré květy“, založené bývalým bohoslovcem Janem Holubem. Tato záškodnická organizace chtěla špionáží a sabotáží ochromit politický a kulturní život v ČSR a zejména plánovala akce v případě války, vyvolané západními imperialisty proti SSSR a proti ostatním lidově demokratickým zemím, jimiž chtěla přispěti k vítězství západních imperialistů nad zeměmi pokroku.“*⁶¹³

Pokud jde o výše zmíněné bratry Pilíky a Františka Ferdu, jejich obvinění bylo následující: *„Obvinění Jaroslav Pilík, Václav Pilík, Zdeněk Zelený, František Ferda a František Kohlíček v době od léta 1949 do svého zatčení koncem roku 1950 příp. začátkem roku 1951 v Praze, Nechvalicích, Libšicích, případně i na jiných místech, vstoupili do organizace, zvané „Modré květy“, založené a vedené Janem Holubem, odsouzeným státním soudem-oddělení Brno pro velezradu a vyzvědačství, přičemž se členové této organizace dohodli na zničení a rozvracení lidově demokratického zřízení republiky pomocí špionáže, sabotáží, diverzí a teroristických akcí, zejména v případě*

⁶¹¹ Archiv bezpečnostních složek, Správa vyšetřování StB – vyšetřovací spisy Ostrava, arch. č. V-1996 OV. Akce 48, s. 14, Popis činnosti organizace, 8. 12. 1950.

⁶¹² Národní archiv, Státní prokuratura Praha, sp. zn. 3 Spt I, Soudní spis F. Ferdy, s. 32, Vyrozumění o nařízení hlavního líčení, 24. 8. 1951.

⁶¹³ Tamtéž, s. 21, Žaloba státní prokuratury, 29. 9. 1951.

*otevřené agrese západních imperialistů pro ČSR a na obnovení kapitalistického řádu v ČSR, tudíž spolčili se navzájem – obvinění Jaroslav Pilík, Václav Pilík, Zdeněk Zelený a František Kohlíček též s Janem Holubem, František Kohlíček a František Ferda též s vysokou církevní hierarchií římskokatolickou – k pokusu o zničení a rozvrácení lidově demokratického státního zřízení, nebo společenského řádu republiky, obv. Kohlíček a Ferda se o to přímo pokusili.*⁶¹⁴

Všichni byli obviněni dle zákona č. 86/1950 Sb., konkrétně bratři Pilíkové a Zdeněk Zelený z velezrady (§78) a vyzvědačství (§86), František Ferda a František Kohlíček z velezrady, Jaroslav Matějka z neoznámení trestného činu (§35) a Marie Soběslavská ze sdružování proti státu (§2). Výše trestů byla následující:

Jaroslav Pilík - 16 let, Václav Pilík - 11 let, Zdeněk Zelený - 15 let, Marie Soběslavská - 2 roky, František Ferda - 14 let, František Kohlíček - 18 let, Jaroslav Matějka - 14 měsíců.

Dále všem byl udělen peněžitý trest, přičemž J. Pilík, Zelený, Soběslavská a Matějka měli zaplatit 10 000 Kčs, V. Pilík 5000 Kčs a F. Ferda a F. Kohlíček 30 000 Kčs. Kromě Soběslavské a Matějky všem propadnul jejich majetek státu a všem byla odebrána čestná občanská práva, Matějkovi a Soběslavské na 3 roky, V. Pilíkovi na 5 let a zbytku skupiny na 10 let.⁶¹⁵

Jaroslav Pilík, jak již bylo uvedeno, se narodil 26. 9. 1926 v obci Libčice (dnes součást obce Nechvalice) na Příbramsku. Pocházel ze zemědělské rodiny, jeho rodiči byli Vincenc a Anna Pilíkoví. Z jeho osobního spisu víme, že jako dítě ministroval na Svaté Hoře v Příbrami, také zde zpíval ve sboru a hrál na trubku. Vystudoval reálné gymnázium v Příbrami a poté nastoupil na teologickou fakultu v Praze. V době výkonu základní vojenské služby byl 30. 12. 1950 zatčen a odvezen do vazební věznice v Ostravě. U výslechu měl k činnosti skupiny uvést toto: *„Cílem naší protistátní činnosti byl zvrát poměrů stávajících u nás, tzn. zničení lidově demokratického zřízení, aby se mohl uskutečnit náš plán, na který měl již Holub připravený návrh. Plán obsahoval generální linii celé skupiny a, pokud si pamatuji, také budoucí státní strukturu, která měla nastati*

⁶¹⁴ Tamtéž, s. 8, Rozsudek Státního soudu, 29. 9. 1951.

⁶¹⁵ Tamtéž.

po zvratu lidově demokratického zřízení. Měla být sestavena vláda, která by byla kontrolována církevní hierarchií.“⁶¹⁶ Odtud také byl předveden před soud.⁶¹⁷

Kde Jaroslav Pilík zahájil výkon trestu není známo, první záznam pochází až z roku 1952 z věznice Mírov. Pracoval zde v košíkárně a onen záznam pochází z 10. 1. 1952, kdy byl Jaroslav Pilík kázeňsky trestán za kouření na pracovišti. Trestem bylo zastavení všech výhod (nákupy, návštěvy, dopisy atd.) na tři měsíce, půl roku nesměl kouřit a týden měl strávit na samotce.⁶¹⁸ Dále nijak kázeňsky trestán nebyl a ve velitelských posudcích byl označován za snaživého a pilného.⁶¹⁹ 27. 7. 1954 čekal na Jaroslava Pilíka převoz do Ostrova u Karlových Varů. Pracoval jako pomocný dělník na povrchovém pracovišti jáchymovských dolů. Kázeňsky byl trestán jenom jednou a to 18. 10. 1955, kdy porušil denní řád, a to tak, že nastoupil na večeri samostatně mimo ostatní vězně. Za to měl měsíc zákaz přijímat a odesílat dopisy.⁶²⁰ Pracovně vedl dobře, o čemž svědčí udělené pochvaly za dobrý výkon ze dnů 24. 10. 1955, 23. 11. 1955 a 23. 2. 1956⁶²¹ a kladné vyjádření velitele zařízení v posudcích.⁶²² Koncem května 1956 ho čekal přesun do posledního vězeňského zařízení, a to do Leopoldova.

Jeho pracovištěm se stala továrna Konopa a pracoval jako opravář pytlů. Z jeho zdejšího pobytu byl znám jeden kázeňský postih z 22. 6. 1959, kdy byl přistižen, jak na cele zpíval spolu s dalším vězněm „závadnou“ píseň, kterou měl sám složit. Za to mu byly na tři měsíce zastaveny výhody.⁶²³ Jinak si vedl pracovně dobře, což se projevilo i

⁶¹⁶ Archiv bezpečnostních složek, Správa vyšetřování StB – vyšetřovací spisy Ostrava, arch. č. V-1996 OV. Akce 48, s. 35, Zápis výpovědi Jaroslava Pilíka, 16. 1. 1951.

⁶¹⁷ Národní archiv, Správa Sboru nápravné výchovy, nezpracováno, *Osobní spis Jar. Pilíka*, s. 29, Vězeňský dotazník, nedatováno.

⁶¹⁸ Tamtéž, s. 11, Hlášení ke kázeňskému řízení, 10. 1. 1952.

⁶¹⁹ Tamtéž, s. 21, Periodický posudek, 1. 9. 1954. Zde je úryvek: „*Odsouzený Jaroslav Pilík byl zaměstnán na Mírově v různých ústavních dílnách, kde se po stránce pracovní dosti dobře osvědčoval a jeho pracovní morálka byla dobrá. Byl snaživý a pilný a dosahoval pracovních výkonů na 100 až 110 %. Svůj trest z části uznává za spravedlivý, jeho názor na lidově demokratické soudnictví není však zcela vyhraněn. Jinak se jeví odpůrce dnešního zřízení, protože jako bohoslovec, který se připravoval na kněžské povolání, je příliš nábožensky založen a s lidově demokratickým zřízením nesouhlasí. Byl jednou kázeňsky trestán za nedovolené kouření.*“

⁶²⁰ Tamtéž, s. 11, Hlášení ke kázeňskému řízení, 10. 1. 1952.

⁶²¹ Tamtéž, s. 6, 7, 9, Návrh na udělení odměny, 24. 10. 1955, 23. 11. 1955 a 23. 2. 1956.

⁶²² Tamtéž, s. 13, Posudek na přemístění, 5. 4. 1956. V posudku se píše toto: „*Jmenovaný pracoval na povrchovém pracovišti jako pomocný dělník. Jeho postoj k práci byl dobrý a o tuto projevoval zájem. Jeho pracovní výkony byly vždy vysoko nad 100 %. V době svého volna vypomáhal v táborové zahradě, kde si rovněž vedl dobře. Svoje provinění přiznává, avšak trest považuje za dosti vysoký. Jeho chování ve výkonu trestu je slušné a ukázněné a doposud nezažal příčinu ke kázeňskému potrestání. Pořádek ve svých osobních věcech si vždy udržuje. Byl odměněn několikrát pochvalou v rozkaze náčelníka tábora za dobré pracovní výkony.*“

⁶²³ Tamtéž, s. 8, Hlášení ke kázeňskému řízení, 22. 6. 1959.

ve velitelských posudcích.⁶²⁴ Začátkem prosince 1957 mu bylo sděleno, že byl vyloučen z prezidentské amnestie.⁶²⁵ V roce 1960 vyhlásil prezident republiky Novotný další amnestii a Jaroslav Pilík byl 10. 5. 1960 propuštěn na svobodu.⁶²⁶

Starší bratr J. Pilíka **Václav Pilík** se narodil 19. 8. 1924, též v Libčicích na Příbramsku. Na živnostenské škole se vyučil zedníkem. V roce 1942 byl totálně nasazen v Německu. Od roku 1944 až do května 1945 pracoval v Semilech jako soustružník a poté v Praze u firmy F. Látka. V roce 1946 nastoupil povinnou vojenskou službu a po dvou letech se vrátil s hodností svobodníka. Poté začal pracovat jako listonoš, a to až do 30. 12. 1950, kdy ho zatkla StB a odvezla do věznice v Ostravě, kde zůstal ve vazbě do 29. 9. 1951, kdy proběhl soud s jeho skupinou.⁶²⁷ Odpykávání trestu dle jeho spisu zahájil v NPT Vítkovice, kam byl 8. 10. 1951 převezen. Jakou práci zde vykonával a jak probíhal výkon jeho trestu, není známo.⁶²⁸ 28. 4. 1953 byl převelen do vězeňského zařízení Ostrov u Karlových Varů. Zde pracoval v hlubinném dole jako pomocný dělník a dle velitelských hodnocení si vedl dobře, nebyl kázeňsky trestán. Dne 13. 9. 1954 byl eskortován do vazební věznice v Českých Budějovicích, neboť ho zde 8. 1. 1955 čekal další soud. Byl obviněn z toho, že v roce 1950 měl s jistým Jaroslavem Sirotkem osnovat plán destrukce sekretariátu KSČ v Milevsku pomocí bomby. Ačkoliv se této akce Václav Pilík nezúčastnil (výbuch bomby zabil hlídkujícího člena SNB), trestu se nevyhnul. Byl odsouzen k dodatkovému trestu dvou let odnětí svobody za velezradu (§78) dle zákona č. 86/1950 Sb.⁶²⁹ Poté byl V. Pilík přemístěn do tábora Vojna u Příbrami, neboť byl nalezen záznam, že se zúčastnil stávkových vězňů v táboře Vojna ve dnech 4. – 9. 7. 1955. Tento záznam mu byl později za dobrou pracovní morálku vymazán.⁶³⁰ V roce 1957 mu byl díky prezidentské amnestii prominut peněžitý trest⁶³¹ a dne 18. 7. 1960 byl podmíněčně propuštěn se zkušební dobou pěti let.⁶³²

Poslední ze sledované trojice, páter **František Ferda**, se narodil 31. 3. 1915 v Dražkovicích nedaleko Spáleného Poříčí na Plzeňsku. Pocházel z dělnické rodiny, jeho otec Josef Ferda byl dělníkem, matka Barbora Ferdová se starala o domácnost. Otec mu

⁶²⁴ Tamtéž, s. 20, Posudek náčelníka, 24. 9. 1956.

⁶²⁵ Tamtéž, s. 33, Rozhodnutí krajského soudu v Nitře, 2. 12. 1957.

⁶²⁶ Tamtéž, s. 19, Rozhodnutí krajského soudu v Nitře, 22. 3. 1960.

⁶²⁷ Tamtéž, s. 61, Vězeňský dotazník, nedatováno.

⁶²⁸ Tamtéž, s. 64, Lékařská zpráva, 8. 11. 1951.

⁶²⁹ Tamtéž, s. 35-36, Rozsudek krajského soudu v Českých Budějovicích, 8. 1. 1955.

⁶³⁰ Tamtéž, s. 32, Zrušení záznamu o zákazu podmínky a milosti, 13. 6. 1957.

⁶³¹ Tamtéž, s. 30, Usnesení krajského soudu v Brně, 2. 4. 1958.

⁶³² Tamtéž, s. 5, Usnesení krajského soudu v Karlových Varech, 17. 2. 1960.

zemřel, když mu bylo 10 let. Vychodil obecnou školu a vystudoval v Praze arcibiskupské gymnázium a po absolvování bohoslovecké fakulty v Praze se stal knězem. Jako kaplan sloužil v obci Nechvalice na Příbramsku, kde byl také 16. 2. 1951 zatčen StB.⁶³³

U výsledku uvedl ke svému zapojení do Pilíkovy skupiny následující: „*Tuto zločinnou protistátní činnost jsem konal vědomě se zaujatostí proti dnešnímu lidově demokratickému zřízení, se kterým jsem nesouhlasil. Jako kněz byl jsem oddán poslušnosti svému biskupu a jeho rozkazy jsem vědomě plnil, i když byly namířeny proti státu. Moje protistátní činnost se datuje od roku 1949. Nepamatuji si již, kdy ke mně přišel děkan František Bučil ze Sedlčan a donesl mi tři pastýřské listy. Asi za týden přijel na faru mě neznámý muž a přivezl mi rovněž tři pastýřské listy. Z každého jsem si jeden nechal a pak v kostele přečetl. Zbývající jsem dal na fary do Petrovic a Obděnic. Na podzim roku 1949 jse průklepem rozmnožil krátkou výzvu, aby faráři vraceli a nepřijímali Věstník katolického duchovenstva, který byl vydáván min. školství místo Ordinariátních listů vydávaných biskupy. Tuto výzvu, která naváděla k bojkotování státního tisku, jsem rozeslal farářům na sedlčanském vikariátě.*“⁶³⁴

Jak již bylo zmíněno, František Ferda byl odsouzen ke 14 letům vězení. Záznamy v jeho vězeňském spisu uvádějí, že od roku 1951 až do roku 1960, kdy byl propuštěn, prošel celkem šesti vězeňskými zařízeními. Začínal v TNP Vítkovice, odkud byl 23. 4. 1952 převezen do věznice v Opavě. Zde pracoval v dílně na lepení sáčků a poté v krejčovské dílně. Dne 4. 8. 1952 ho čekal přesun do dalšího zařízení, a to na Mírov.⁶³⁵ Zde od konce března do 14. 9. 1953 pracoval ve firmě Lipo, poté až do konce roku 1953 pracoval ve vězeňské zahradě. Od ledna do srpna 1954 pracoval v dílně na lepení sáčků, a až do začátku února 1955 pracoval v zámečnické dílně.⁶³⁶ Dle hodnocení velitele zařízení si pracovníně vedl velmi dobře a patřil mezi nejlepší pracovníky.⁶³⁷ V únoru 1955

⁶³³ Národní archiv, Správa Sboru nápravné výchovy, nezpracováno, *Osobní spis F. Ferdy*, s. 21-22, Vězeňský dotazník, nedatováno.

⁶³⁴ Archiv bezpečnostních složek, Správa vyšetřování StB-vyšetřovací spisy Ostrava, arch. č. V-1996 OV. *Akce 48*, s. 98-99, Zápis výpovědi F. Ferdy, 24. 3. 1951.

⁶³⁵ Národní archiv, Správa Sboru nápravné výchovy, nezpracováno, *Osobní spis F. Ferdy*, s. 1, Výpis vězeňských zařízení, 1960.

⁶³⁶ Tamtéž.

⁶³⁷ Tamtéž, s. 42, Posudek náčelníka, 26. 7. 1954. Zde je úryvek: „*Během výkonu trestu byl jmenovaný jedenkrát kázeňsky trestán proto, že neoznámil kázeňský přestupek jiného odsouzeného. Sám se chová velmi ukázněně, je slušný, neodmlouvá a dodržuje všechny předpisy a nařízení týkající se vězňů. Budí dojem, že nemá mnoho rád kolektiv, protože se ho celkem straní, je to snad také tím, že v mnohých případech s odsouzenými býv. kněžími nesouhlasí a tito se ho za to rovněž straní, tím není ovšem řečeno, že by nebyl nábožensky založen a že by náboženství nepropagoval. Pracuje v dílně, kde se lepí sáčky a plní stanovenou pracovní normu na 125 %, před tím pracoval v dílně LIPO a tam rovněž překračoval pracovní normu na*

čekal Františka Ferdu převoz do Ostrova u Karlových Varů. Zde pracoval v dole jako povrchový dělník. 31. 10. 1955, 23. 11. 1955 a 23. 2. 1956 mu byla udělena pochvala velitele zařízení za dobrý pracovní výkon (jednou pracoval na 168 %, podruhé na 173,5 % a potřetí 157,5 %).⁶³⁸ Byl zde jednou kázeňsky trestán, a to 16. 4. 1955, kdy „*byl dvakrát přistižen při špatném výkonu služby na baráku, kde se zdržoval mimo barák. Choval se při výtce vyzývavě.*“ Trestem byl zákaz přijímání a psaní dopisů po dobu jednoho měsíce a snížení kapesného o 50 % na jeden měsíc.⁶³⁹

Koncem května 1956 následoval přesun do, v pořadí páté, věznice, a to do Valdic. Záznamy uvádějí, že 29. 5. 1956 do 1. 9. 1957 pracoval v továrně Kohinoor, poté do konce ledna 1958 pracoval jako brusič skla, poté strávil měsíc ve vězeňské nemocnici a po návratu až do svého propuštění pracoval jako brusič skla. Je zde také zmínka, že od 1. 10. 1959 do 27. 11. 1959 byl v pankrácké věznici, důvod není znám.⁶⁴⁰ Ve Valdicích patřil dle velitelských posudků mezi nadprůměrně výkonné pracovníky.⁶⁴¹ Svědčily o tom dvě velitelské pochvaly, první obdržel v listopadu 1957 a druhou v květnu 1959.⁶⁴² V prosinci 1957 mu bylo oznámeno, že se na něho nevztahuje prezidentská amnestie.⁶⁴³ 13. 4. 1960 byl páter František Ferda na základě nové prezidentské amnestie propuštěn na svobodu.⁶⁴⁴ Poté pracoval jako dělník v plzeňském pivovaru. Od roku 1978 se věnoval léčitelskému povolání. V roce 1968 mu byla znovu povolena pastorační činnost, působil jako duchovní správce u řeholních sester v Újezdci u Klatov. Zemřel v létě roku 1991 ve věku 76 let.⁶⁴⁵

114 %. Pracoval také v ústavní zahradě a tam patřil mezi nejlepší pracovníky, z toho je vidět, že je zvyklý pracovat a že má k práci kladný poměr.“

⁶³⁸ Tamtéž, s. 18, 19, 22, Návrh na udělení odměny, 31. 10. 1955, 23. 11. 1955 a 23. 2. 1956.

⁶³⁹ Tamtéž, s. 23, Hlášení ke kázeňskému řízení, 16. 4. 1955.

⁶⁴⁰ Tamtéž, s. 1, Výpis vězeňských zařízení, 1960.

⁶⁴¹ Tamtéž, s. 30, Hodnocení náčelníka, 21. 12. 1959. Zde je úryvek: „*Ve zdejších NPT se nachází od 29. 5. 1956. Po příchodu byl zařazen na pracoviště Kohinoor na méně honorovanou práci návlek špendlíků a vlásenek. Pracovní morálku měl dobrou a stanovenou normu plnil na 100 %. V r. 1957 byl zařazen na pracoviště brusírna skla, na plně honorovanou práci a zde taktéž stanovenou normu plní. V r. 1957 splnil normu na 101 %, v r. 1958 na 105 %, v r. 1959 na 94 %. V předchozím NPT Mírov měl rovněž dobrou pracovní morálku i chování.“*

⁶⁴² Tamtéž, s. 20-21, Návrh na udělení odměny, 1. 11. 1957, 5. 5. 1959.

⁶⁴³ Tamtéž, s. 38, Rozhodnutí krajského soudu Hradec Králové, 2. 12. 1957.

⁶⁴⁴ Tamtéž, s. 12, Rozhodnutí krajského soudu Hradec Králové, 13. 4. 1960.

⁶⁴⁵ František Ferda. *wikipedia*. [online]. [cit. 2020-05-19]. Dostupné z :<https://cs.wikipedia.org/wiki/Franti%C5%A1ek_Ferda>

8.4 Proces se skupinou „Bárta Josef a spol.“

Známým příbramským rodákem, který se kvůli své víře stal objektem pozornosti StB, byl **Josef** (též **Jan Baptista**) **Bárta**. Narodil se 18. 3. 1921 v Příbrami do dělnické rodiny, otec Alois pracoval jako řidič nákladního auta, matka Růžena se starala o domácnost. Vychodil obecnou školu v Příbrami a studoval na tamějším reálném gymnáziu. Poté začal pracovat jako řidič u svého otce, než byl v roce 1941 totálně nasazen do Německa. Zde pracoval jako řidič nákladního auta u jedné stavební firmy, v březnu 1942 byl propuštěn. O měsíc později vstoupil do františkánského řádu v Hrádku u Unhoště. Ještě v roce 1942 byl opět totálně nasazen, tentokrát jako dělník u firmy Terra v saském Aschersleбену. V roce 1943 odtud uprchl a až do osvobození se skrýval ve františkánském klášteře v Hrádku u Unhoště. V letech 1945-1947 studoval teologii, následně byl vysvěcen na kněze a poté v letech 1947-1949 působil jako administrátor děkanství v Kadani, než byl povolán do kláštera P. Marie Sněžné v Praze. Zde ho v dubnu 1950 zastihla nechvalně proslulá Akce Kláštery, a čekal ho spolu s ostatními souvěrci přesun nejprve do Hejnic, o měsíc později do Bohosudova a nakonec do Želivi. Josef Bárta odtud 3. 9. 1950 uprchl a do dubna 1951, než ho vypátrala StB, se skrýval.⁶⁴⁶ StB ho zatkla 11. 4. 1951, odvezla ho do věznice v Brně, odkud byl 7. 6. téhož roku transportován do centrály StB v Bartolomějské ulici v Praze.⁶⁴⁷ Byl několikrát vyslýchán a vystaven tvrdému nátlaku. Dochoval se zápis jednoho z výsledků ze dne 14. 7. 1952:

OTÁZKA: V čem spočívala tato vaše protistátní činnost?

ODPOVĚĎ: Za souhlasu arcibiskupa Berana organizoval jsem ilegální skupiny katolické mládeže, kterou jsem vychovával pod rouškou náboženství v duchu proti lidově-lidově demokratickém a připoutával jsem jí k poslušnosti politiky vysoké hierarchie a Vatikánu. Ve své činnosti a za spolupráce dalších nepřátelsky zaměřených osob jsem vešel ve styk s agentem jedné zahraniční špionážní ústředny. Za pomoci tohoto agenta, který mě obstaral falešný občanský průkaz, po útěku z kláštera v Želivě jsem ještě aktivněji organizoval ilegál. skupiny, které měly pracovat na zničení dnešního zřízení v republice. “

OTÁZKA: Jaký cíl jste touto činností sledoval právě u mládeže?

⁶⁴⁶ Archiv bezpečnostních složek, Správa vyšetřování StB-vyšetřovací spisy MV, arch. č. V-691 MV, *Josef Bárta a spol.*, s. 173, Životopis J. Bárty, 14. 7. 1952.

⁶⁴⁷ Tamtéž, s. 155, Rozkaz k zatčení, 7. 6. 1951.

ODPOVĚĎ: Když jsem v roce 1949 zjistil, že vliv vatikánské politiky na pracující mládež u nás slábne a že mládež se zapojuje do budování socialismu, rozhodl jsem se, že budu zakládat ilegál. skupiny dělnické mládeže, abych tak tuto mohl vychovávat v duchu vatikánské politiky a vésti ji k poslušnosti vůči hierarchii. Sledoval jsem tím ten cíl, že mládeži budu přednášet a nenápadným způsobem jí přesvědčovat, že dnešní zřízení je neudržitelné, že dojde k jeho zvrácení a že proto je nutno podřídit se politice Vatikánu a tuto také provádět. Byl jsem si dobře vědom, že mládež je budoucím budovatelem socialismu a že proto je nutno nejprve tuto podchytit a zpracovat jí tak, aby se postavila proti lidově-demokratickému zřízení. Tím jsem chtěl docílit urychleného zvratu dnešního zřízení. Je samozřejmé, že jsem nemohl takto pracovat sám a bez souhlasu svých nadřízených. Proto jsem se svěřil řím. katol. knězi Otto Mádrovi z Prahy. Vyložil jsem mu, že jsem se rozhodl k protistátní činnosti, s čímž Mádr plně souhlasil a sám se mě svěřil, že podobnou činnost mezi mládeží provádí. Sám se mě nabídl, že o mém úmyslu bude informovat arcibiskupa Berana a vyžádá si pro moji činnost na něm souhlas.⁶⁴⁸

Soudní proces se skupinou kněží, do které byl zařazen i J. Bárta, se konal u Státního soudu v Praze. Líčení probíhalo od 28. 10. 1952 do 1. 11. 1952, předsedou senátu byl Dr. Jaroslav Novák, prokuraturu zastupoval Dr. Karel Čížek, soudci zde byli Dr. Vladimír Siegl, Dr. Jan Chvojka, npor. František Domšek a Anna Součková. Na lavici obžalovaných usedli: kněží **Josef Bárta** (18. 3. 1921 Příbram), **Josef Soukup** (17. 5. 1914 Jakubov u Moravských Budějovic), **Josef Zvěřina** (3. 5. 1913 Dříteč) a **Jiří Holub** (5. 7. 1923 Praha), faráři **Jan Valášek** (10. 9. 1901 Lutopecny, okr. Kroměříž) a **František Kulhánek** (14. 1. 1896 Slatina, okr. Svitavy), kostelník **Jiří Kotulán** (15. 1. 1929 Šlapanice, okr. Brno-venkov), dále studenti **Jozef Šoltés** (15. 4. 1926 Prešov), **Miroslav Tomek** (4. 3. 1924 Senohraby, okr. Praha-východ), **Josef Ondok** (2. 9. 1926 Mydlovary), **Josefa Zemanová** (24. 3. 1926 Bohaté Málkovice, okr. Vyškov), **Vladimír Karásek** (17. 6. 1929 Brno), **Olga Stavělová ml.** (20. 6. 1930 Praha), **Jiřina Krejčíková** (6. 9. 1926 Liešť, okr. Znojmo), **Anna Gubová** (26. 3. 1931 Praha), **Jaroslav Řihák** (8. 9. 1927 Těšánky, okr. Kroměříž) a **Václav Lacina** (5. 4. 1923 Konice, okr. Prostějov), asistent techniky **Ing. Dr. Oldřich Holaň** (16. 11. 1924 Hýlov, okr. Ostrava), sociál. pracovnice **Marie Jadrná** (2. 2. 1923 Praha), úřednice **Jana Velíková** (28. 4. 1907 Werdou, Sasko), kreslířka **Věra Běhalová** (31. 7. 1922 Prostějov), ošetřovatelky **Terezie Procházková** (29. 4. 1922 Ivaň, okr. Brno-venkov) a (30. 3. 1911 Lanžhota, okr. Břeclav), kooperátor

⁶⁴⁸ Tamtéž, s. 167-168, Zápis o výpovědi s Josefem Bártou, 14. 7. 1952.

Bohumil Němčanský (16. 11. 1909 Hostěrádky-Rešov, okr. Vyškov), technická laborantka **Františka Rybenská** (9. 3. 1930 Cejřov, okr. Chrudim), švadlena **Božena Kratochvílová** (21. 12. 1927 Velká Bíteš, okr. Žďár nad Sázavou), profesorka **Elena Pellerová** (22. 4. 1927 Spišská Nová Ves), strojník **Josef Kerhart** (21. 10. 1895 Petrovice, okr. Hradec Králové) a akademická malířka **Marie Vašková** (4. 11. 1895 Hlinsko).

Státní prokuratura vznesla následnou žalobu: „*Vatikán měl pro rozvracení lidově demokratického zřízení v Československu nachystáno ihned několik vyškolených agentů. Tak především v roce 1949 byla to skupina zrádné části vysoké církevní hierarchie a jejich oddaných nižších církevních hodnostářů, pomocí kterých prováděl Vatikán frontální útok a jeho plánem bylo masové štvání z kazatelen pomocí pastýřských listů, a nakonec i pohrůzkami exkomunikace poštvat věřící proti vládě, vyprovokovat náboženské bouře a pak za pomoci vojenského útoku amerických imperialistů naše země zotročit.*

Současně však již ve Vatikánu počítali s možností ilegální rozvratné činnosti pro ten případ, že se jim první plány nepovedly. Tak od r. 1945 byla věnována zvláštní pozornost práci mezi mládeží. V roce 1948 oficiální spolky katolické mládeže byly pak přímo vatikánskými agenty v řadách vysoké církevní hierarchie rozpuštěny, a to jen proto, aby v nich vychovaní mladí lidé byli převedeni do ilegality. Po roce 1948 se pak rozvíjí ilegální a rozvratné joticické hnutí [má být – jocistické hnutí – pozn. aut.]⁶⁴⁹, které soustřeďuje pod vedením zvláště vyškolených agentů-kněží, Vatikánu oddané laiky, a to právě jednotlivě svedené mladé lidi, ze kterých jsou pak tvořeny ilegální skupinky a to odděleně, jednak mezi mládeží studentskou, jednak dělnickou a tyto skupinky jsou pak vychovávány v nenávisti k lidově-demokratickému zřízení a jednotliví jejich členové získáváni jako agenti-spojky pro Vatikánem provozovanou špionáž. Při tom vatikánská agenti již od roku 1948 pracují ve prospěch amerických imperialistů, kterým získané

⁶⁴⁹ V komunistické terminologii znamenal v 50. letech jocismus či jocistické hnutí nástroj špionáže či velezrady. Tato obvinění zaznívala jak v politickém procesu proti J. Bártovi, tak i například proti Oto Mádrovi, kteří byli propagátory a představiteli tohoto hnutí v poválečném Československu. Jocistické hnutí vycházelo z aktivity katolické církve – Katolické akce. Katolická akce se od 20. let 20. století soustředila na organizování veřejných aktivit katolických laiků s cílem prosazovat katolické postoje v sekularizované společnosti. V ČSR se šířila Katolická akce od 30. let. Inspirací pro Katolickou akci v ČSR se stalo belgické hnutí jocismu, jako specifický model Katolické akce s cílem oslovovat dělnickou a studentskou mládež. V ČSR však tento směr narážel jak před druhou světovou válkou, tak i po roce 1945 na existující mládežnické a tělovýchovné organizace národního charakteru či organizované politickými stranami. Vedle O. Mádra a J. Barty podporoval jocismus po roce 1945 též arcibiskup Josef Beran. Komunistický režim v Československu si byl vědom vlivu Katolické akce mezi kněžími a mládeží, a záhy po roce 1948 propagátory této Katolické akce i jocismu tvrdě pronásledoval. K tomu srovnej například VAŠKO, Václav. *Dům na skále 3*, Kostelní Vydří, 2008, s. 72-76.

špionážní zprávy dodávají buď přímo nebo prostřednictvím Vatikánem zřízených kanceláří. Proto také jednotliví Vatikánu oddaní kněží nečiní rozdíl mezi agenty Vatikánu a agenty CIC a spojili se s každým, kdo přichází ze zahraničí s úkoly provádět špionáž a organizovat v Československu rozvrat.

V roce 1950 pak americko-vatikánská centrála v zahraničí vyslala na naše území kněze-agenta, jakéhosi Schütznera. Byl to zrádný kněz, který uprchl do imperialistické ciziny, kde pak byl vyškolen na agenta a vyslán do Československa, aby zde zrevidoval vatikánské špionážní a velezrádné sítě, vedoucím těchto sítí, aby předal příkazy Vatikánu, a získané špionážní zprávy, aby odnesl do zahraničí. Obvinění pak jsou jednaku Vatikánu oddaní kněží, jednak svedení pomocníci z řad laiků.⁶⁵⁰

Josef Bárta si vyslechl takovéto obvinění: „Již v roce 1949 se dohodl s již odsouzenými zločinci Otto Mádrem na organizování ilegálních kroužků po vzoru hnutí JOC.⁶⁵¹ Vyžádal si k této rozvratné činnosti souhlas od svého ordináře. Vešel pak ve styk s jakousi Miladou Zemanovou a jejím prostřednictvím pak s obviněnou Františkou Rybenskou, Boženou Kratochvílovou a dalšími osobami. Tyto pak počal organizovat. Jeho činnost sice byla přerušena tím, že se dostal do soustředovacího kláštera, a tak mu byla dána možnost věnovat se skutečnému řeholnému životu, ovšem odtud obviněný Bárta uprchl a od září 1950 se sta pak jedním z vedoucích skupin Mádrovi rozvratné organizace. Prostřednictvím již odsouzeného Razíka a obviněné Stavělové ml. opatřil si falešný občanský průkaz. S Razíkem a dalším vedoucím brněnské rozvratné skupiny Šoltěsem, pak plánoval další činnost, a dokonce vešel v přímé spojení s jakýmsi agentem, s kterým jednal o opatrování špionážních zpráv. Ukrýval se pak na různých místech,

⁶⁵⁰ Archiv bezpečnostních složek, Správa vyšetřování StB-vyšetřovací spisy MV, arch. č. V-691 MV. *Josef Bárta a spol.*, s. 53, Žaloba státní prokuratury, 3. 10. 1952.

⁶⁵¹ JOC – Jeunesse Ouvrière Chrétienne – belgicko-francouzské Hnutí dělnické křesťanské mládeže, též známé jako jocistické hnutí, bylo založeno v Belgii v roce 1925 otcem Josephem Cardijnem. Vychází z oficiálního sociálního učení katolické církve, opírá se o zásady encykliky papeže Lva XIII. z roku 1891 *Rerum novarum*, která vyjadřuje podporu sociálnímu a politickému organizování dělníků, odmítá však socialismus i neomezený kapitalismus. Spoluzakladatelem jocistického hnutí byl chorvatský jezuita Tomislav Poglajen (Kolakovič), jehož zásluhou se začal jocismus šířit od roku 1943 na Slovensku, po válce i v českých zemích. Podstatou jocismu byla zásada, jak na základě osobní víry přispět ke zlepšení světa. Organizační základnou jocistického hnutí byla síť kroužků. V českých zemích podporovali tuto činnost po roce 1945 například teolog Josef Zvěřina či profesorka Univerzity Karlovy v Praze Růžena Vacková. Kroužky jocistického typu udržovaly svoji polotajnou aktivitu i na českých vysokých školách. Od přelomu 40. a 50. let začala StB tyto katolické aktivisty zatýkat a v rámci politických procesů obviňovat jako zrádce a špiony. Srovnej VAŠKO, Václav. *Dům na skále* 3, s. 72-76, 84-106; NOVOTNÝ, Vojtěch. *Odvaha být církví. Josef Zvěřina v letech 1913-1967*. Praha: Karolinum, 2013, s. 162-164; ŠEBEK, Jaroslav. *Encyklika Quadagesimo anno, její recepce a vliv na katolické prostředí v českých zemích ve třicátých letech*. In: Soudobé dějiny, roč. 8, č. 2-3/2001, s. 365-383.

zejména také v Praze v klášteře Boromejek, navázal spojení znovu s Mádrem, se spoluobviněnou Rybenskou zúčastnil se tak koncem roku 1950 ilegální schůzky vedoucích kroužků spolu s Rybenskou, Kratochvílovou a dalšími dvěma osobami, a ještě jedné schůzky pak o Velikonocích 1951. Po celou dobu svého ilegálního života horečně organizoval ilegální kroužky a štvál osoby nábožensky založené, ať již to byly řeholnice, mládež nebo kněží, u kterých se ukrýval, proti lidově demokratickému zřízení.⁶⁵²

Všichni byli obviněni dle trestního zákona č. 86/1950, kromě Josefa Karáska, který byl vinen za neoznámení trestného činu (§165), byli všichni vinni za velezradu (§78). Soud vynesl následovné rozsudky:

Josef Bárta - 20 let vězení, Josef Zvěřina - 22 let vězení, Jiří Holub - 18 let vězení, Josef Soukup - 12 let vězení, Jozef Šoltés - 14 let vězení, Miroslav Tomek - 17 let vězení, Josef Ondok - 17 let vězení, Josefa Zemanová - 10 let vězení, Vladimír Karásek - 1 rok vězení, Ing. Dr. Oldřich Holaň - 11 let vězení, Olga Stavělová ml. - 14 let vězení, Terezie Procházková - 13 let vězení, Marie Ciprysová - 12 let vězení, Jana Velíková - 10 let vězení, Jiřina Krejčíková - 15 let vězení, Anna Gubová - 3 roky vězení, Věra Běhalová - 7 let vězení, Marie Jadrná - 11 let vězení, Josef Kerhart - 10 let vězení, Marie Vašková - 10 let vězení, Elena Pellegrová - 8 let vězení, Františka Rybenská - 7 let vězení, Božena Kratochvílová - 5 let vězení, Bohumil Němčanský - 20 let vězení, Jaroslav Řihák - 9 let vězení, Václav Lacina - 10 let vězení, Jan Valášek - 13 let vězení, František Kulháněk - 1 rok vězení, Jiří Kotulán - 8 měsíců vězení.

Kromě Karáska, Kotulána a Kulhánka byl všem zkonfiskován majetek a odebrána čestná občanská práva, konkrétně Anně Gubové na 3 roky, Věře Běhalové na 5 let a zbývajícím odsouzeným na 10 let.⁶⁵³

Krutá anabáze pátera **Josefa Bárty** po komunistických věznicích a lágrech započala krátce po vynesení rozsudku ve vězeňském zařízení Ostrov u Karlových Varů. Pracoval zde jako kolejář v hlubině a dle posudků jeho pracovní morálka byla vcelku dobrá.⁶⁵⁴ Byl zde dvakrát kázeňsky trestán, poprvé dne 24. 6. 1953, kdy u něj byla

⁶⁵² Archiv bezpečnostních složek, Správa vyšetřování StB-vyšetřovací spisy MV, arch. č. V-691 MV, *Josef Bárta a spol.*, s. 54, Žaloba státní prokuratury, 3. 10. 1952.

⁶⁵³ Tamtéž, s. 76-78, Rozsudek Státního soudu Praha, 1. 11. 1952.

⁶⁵⁴ Národní archiv, Správa Sboru nápravné výchovy, nezpracováno, *Osobní spis Josefa Bárty*, s. 72, Posudek, 5. 1. 1956. Stojí zde toto: „*Bárta Josef*, č. km. A017051, narozen 18. 3. 1921 pracuje v hlubině

nalezena špička vyrobená z chleba. Trestem bylo: zastavení nákupů vedlejších požitků a kuřiva na 4 měsíce, zastavení dvou řádných návštěv a nepovolení příjmu a odeslání tří řádných dopisů.⁶⁵⁵ Druhý případ se udál 9. 2. 1954, kdy se měl Bárta hrubě chovat k náčelníkovi tábora. Trestem bylo sedm dní v korekci.⁶⁵⁶ Ve dnech 4. – 9. 7. 1955 se zúčastnil hromadné stávky a hladovky vězňů.⁶⁵⁷

Dne 10. 9. 1956 byl převezen do Prahy na Pankrác, údajně kvůli výsledku. Pracovně zde zařazen nebyl. Ve věznicí na Pankráci zůstal do 5. 10. 1956 a odsud byl převezen do další věznice, na Mírov. Z pobytu na Mírově jeho spis obsahuje jen to, že pracoval ve firmě Lipo, a že byl dvakrát kázeňsky trestán, poprvé 6. 12. 1956, kdy byl dozorcem přistižen, jak jde na dílnu, ačkoliv měl být nemocný. Bárta mu prý odpověděl, že se tam chodí ohřát a povídat si s ostatními. Za to mu byly na tři měsíce zastaveny výhody a měsíc nesměl posílat a přijímat dopisy.⁶⁵⁸ Podruhé byl trestán 4. 11. 1959, kdy ho strážný přistihl na vycházce během pracovní doby. Důvodem mělo být to, že šel na výměnu a poté už ho nechtěl dozorce odvézt na světnici, tak zůstal na vycházce. Trestem měly být 2 měsíce zastavení výhod.⁶⁵⁹ V posudku se píše následující: „*Dnešní zřízení přímo nenávidí a je jeho zapřísáhlým nepřítelem. Všechny knihy pojednávající o našem budování ignoruje. Je výbojný, sebevědomý a neukázněný. Vůči ostatním odsouzeným je panovačný. Mezi knězi je oblíben pro svou činnost vůči dnešnímu zřízení. Pracuje na 72 % a říká, že pro dnešní zřízení nestojí za to pracovat.*“⁶⁶⁰

Dne 12. 9. 1960 nastoupil Josef Bárta do posledního zařízení, kterým byla valdická věznice. Jeho pracovištěm se stala brusírna skla ve sklárnách Jablonec. Kázeňsky se zde provinil čtyřikrát. První případ se stal 8. 11. 1961, kdy Bárta jiného vězně jménem Dítě označil za „bonzáka“ a následně se s ním porval. Trestem byly tři dny korekce a tři měsíce zastavení výhod.⁶⁶¹ Podruhé byl potrestán 21. 2. 1962, kdy se cestou do zaměstnání odpojil z nástupu a díval se kukátkem dveří do kinosálu, kde byli soustředěni noví vězňové. Údajně se přesvědčoval, jestli nepřišel nějaký známý farář. Za to obdržel týdenní

jako pomocný dělník na díle a normu splnil na 96, 101, 107, 116 a 104 %. Kvalita práce průměrná a tuto vykonává dosti svědomitě. Svoje provinění plně dosud nepřiznává.“

⁶⁵⁵ Tamtéž, s. 67, Hlášení ke kázeňskému řízení, 24. 6. 1953.

⁶⁵⁶ Tamtéž, s. 68, Návrh na potrestání korekci, 9. 2. 1954.

⁶⁵⁷ Tamtéž, s. 111, Záznam, 13. 7. 1955.

⁶⁵⁸ Tamtéž, s. 66, Hlášení ke kázeňskému řízení, 6. 12. 1956.

⁶⁵⁹ Tamtéž, s. 65, Hlášení ke kázeňskému řízení, 4. 11. 1959.

⁶⁶⁰ Tamtéž, s. 74, Periodický posudek, 1952-1953.

⁶⁶¹ Tamtéž, s. 63, Hlášení ke kázeňskému řízení, 8. 11. 1961.

korekci.⁶⁶² Potřetí měl být trestán 6. 5. 1962 za to, že se provokativně choval k dozorcí. Měl mu říct: „*Nikdo tu není zvědavý na nadávání a řvaní.*“ Za to by potrestán týdenní korekcí.⁶⁶³ Poslední „prohřešek“ se stal 13. 3. 1963, protože měl na světlici nepořádek a špínu. Poté nesměl 14 dní navštěvovat kulturní pořady.⁶⁶⁴ Dle posudků byl hodnocen jako dobrý pracovník, od listopadu 1965 vykonával funkci vedoucího kolektivu na dílně, udržoval si pořádek a čistotu.⁶⁶⁵

Páter Josef Bárta byl přesto nadále pozorně sledován. Svědčí o tom dochovaný svazek, který byl z příkazu náčelníka Valdic, npor. Zdeňka Protivy, založen 20. 12. 1961. Do jeho zrušení v květnu 1966 byly do svazku ukládány zprávy informátorů, nasazených ke sledování J. Bárty. Jejich krycí jména byla **Karel, Jindra, Junek, Stanislav, Lieskovský, Středa** a **Blahota**. Pro ilustraci následují úryvky ze zpráv těchto informátorů.

Informátor **Karel** dne 25. 7. 1963 hlásil toto: „*Vždy ráno při nástupu do práce se modlí a v případě, že ho někdo vyruší, je na něho velmi hrubý. Nedávno při filmovém představení z hornického prostředí, ve kterém vystupoval horník silnější postavy, provokačně nahlas pronesl poznámku: „A já, podvyživený proletář.“*“⁶⁶⁶

Jindra dne 25. 9. 1961 předal následující: „*Bárta po své návštěvě s bombastem až snad zveličeným rozšířil nejen mezi kněží, ale i mezi ostatní polit. vězně na brusírně slova své matky o tom, že zažila v nějaké blízké zdejší hospodě, čekajíc na dobu návštěvy: „Přišli do toho lokálu dva podnapilí bachaři a nadávali, že je s režimem konec. To si můžete myslet, jak na to máti otvírala oči.“ Bárta během svého nuceného pobytu na samotkách už měl příležitost hovořit se svým představeným Urbanem, „již prý dle své potřeby využil.“*“⁶⁶⁷

Dne 14. 11. 1961 hlásil informátor **Junek** toto: „*Rozhlasová relace byla v neděli přijata, jako každá prologa nebyla dost dobře rozumět, ale pak při scéně samé vzbudila velkou pozornost a všemi poslouchána. Autorem byl označován ods. Ducháček. Komentoval ji Otčenášek, že to nemuselo být, ale nejvíce ho hnětala zmínka o papežovi.*“

⁶⁶² Tamtéž, s. 62, Hlášení ke kázeňskému řízení, 21. 2. 1962.

⁶⁶³ Tamtéž, s. 64, Hlášení ke kázeňskému řízení, 4. 5. 1962.

⁶⁶⁴ Tamtéž, s. 61, Hlášení ke kázeňskému řízení, 13. 3. 1963.

⁶⁶⁵ Tamtéž, s. 29, Hodnocení náčelníka, 1. 2. 1966.

⁶⁶⁶ Archiv bezpečnostních složek, Svazky kontrarozvědného zpracování, sign. KR-954453 MV, *Josef Bárta-svazek*, s. 29, Farář Bárta-zpráva, 25. 7. 1963.

⁶⁶⁷ Tamtéž, s. 14, Agenturní zpráva, 25. 9. 1961.

Bylo vidět, že celá záležitost ho mrzí. Jinak se okamžitě nikdo neprojevil svým názorem. V pondělí na brusírně se odsouzení ze světlice 7 stali terčem poznámek ostatních. Většinou však s nimi byli solidární. Např. Kovář sdělil, že si pánové musí hrát a že víme, kdo to psal. Celkově vysílání působilo na řím. kat. kněze překvapivě, nečekali podobné a nyní jsou ve vyčkávacím stanovisku. Případ je mrzí, zvláště zmínka o papežovi. Vinu za zveřejnění kladou ods. Ducháčkovi, i Bárta se pořadu jízlivě smál, ale je celý ustrašený. Chová se velmi opatrně.“⁶⁶⁸

Informátor **Stanislav** zase 8. 7. 1964 toto zaslal: „(...) Poznal jsem jej až zde, a z toho, co jsem z jeho řeči vyrozuměl, i podle toho, co jsem o něm slyšel od druhých, mohu říci, že je to člověk v ohledu na náboženství nesmlouvavý, až přemrštěný, který si myslí, že jedině ty názory, jimiž on se řídí, jsou správné. Je to člověk, který by rád své názory předával druhým, o nichž si myslí, že nejsou tak pevní jako on. Sám jsem byl svědkem toho, jak některé spolubydlicí, o nichž s domníval, že jsou charakterově slabší, nábožensky utvrzoval. Takovou pověst má i mezi svými spolubratry. Jinak je povahově dobrý a pracovitý. Nebyl jsem svědkem toho, že by vyvolával hádky, neb měl nějakou jinou nepříjemnost.“⁶⁶⁹

Lieskovský 1. 6. 1965 zaslal tuto zprávu: „*Farář Bárta je prudké, živé povahy, okamžitě reaguje na každý podnět. Většinou sedí u časopisů a do hloubky rozebírá články se svými nejbližšími. Je typ člověka vůči režimu vysloveně negativní. Ve všem hledá stinné stránky zřízení, zveličuje nedostatky a ani v nejmenším nedoceňuje pokrok dosažený za 20 let trvání republiky. Bárta je bystrý, pohotový, jen jeho myšlení je deformováno zásadním odmítáním pokrokové skutečnosti. Jeho věrným společníkem byl ods. Šimek František, t. č. v izolaci. Diskuzí společných se zúčastňuje i ods. Trázník. V jedné chvíli vykládal, jak se rozhodl vstoupit do jezuitského řádu a také o tom, jak byl za války na pracích v Říši, protože místo toho, aby odevzdal inventář a pokladnu skautské organizace, rozdal inventář a za peníze nakoupil věci, které si rozebrali členové organizace. Proto byl volán na Gestapo a ti mu dali dvě možnosti: buďto nucené práce, anebo dobrovolný odchod na práce do Říše. Volil druhé a podle vyprávění se měl celkem dobře jako úředník jedné stavební firmy. Dostal dokonce dovolenku, pak se opět vrátil do*

⁶⁶⁸ Tamtéž, s. 15, Rozhlasová relace-poznatky, 14. 11. 1961.

⁶⁶⁹ Tamtéž, s. 36, Agenturní zpráva, 8. 7. 1964.

Německa. Je to typický lišácký jezuita, který se „vyzná v tlačenici.“ Dovede se přizpůsobit, ale drží si svoje za každou cenu.“⁶⁷⁰

Od informátora **Středy** zase 24. 5. 1965 přišlo toto: „*Ods. Bárta sdělil Pramenu, že od návštěvy minulou neděli došla zpráva o tom, že po delší přestávce došlo opět ke schůzce představitelů vlády s Königem. Bárta komentuje – vláda sice má zájem o kontakt s Vatikánem, ale dohodu, pokud možno oddaluje, aby tím získala výhodnější podmínky.*“⁶⁷¹

Na závěr zpráva od informátora **Blahoty** ze dne 25. 8. 1965: „*Farář Bárta dochází na Butovsi stále za farářem Zvěřinou, chodí spolu často na vycházkách a důvěrně spolu rozmlouvají. V poslední době se zajímá o kosmonautiku, říká, že americká kosmonautika předčí sovětskou. I ostatní odsouzení hovoří na Butovsi hodně o kosmonautice a o létajících talířích. Jinak se Bárta jeví stále jako nepřístupný člověk, s každým se nebaví. Vyhledává ods. Lacinu anebo Zvěřinu, se kterými se nejvíce stýká. Lacina a Bárta byli spolu jednou na umývárně, Lacina tvrdil, že dnešní režim nestojí za nic, přičemž mu Bárta přikyvoval.*“⁶⁷²

Dne 9. 5. 1965, kdy prezident republiky Novotný vyhlásil amnestii, byl Josefu Bártovi prominut zbytek trestu v délce 2 let, 11 měsíců a 15 dní⁶⁷³ a dne 13. 4. 1966 byl podmíněčně propuštěn na svobodu.⁶⁷⁴ Jistou dobu pracoval v příbramských dolech, v roce 1969 se usadil ve Vrchlabí, kde žil v komunitě mladých františkánů. Zemřel na infarkt 9. 12. 1982 ve věku 61 let.⁶⁷⁵

⁶⁷⁰ Tamtéž, s. 38, Agenturní zpráva, 1. 6. 1965.

⁶⁷¹ Tamtéž, s. 45, Bárta-Zvěřina – zpráva, 24. 5. 1965.

⁶⁷² Tamtéž, s. 43, Agenturní zpráva, 25. 8. 1965.

⁶⁷³ Národní archiv, Správa Sboru nápravné výchovy, nezpracováno. *Osobní spis Josefa Bárty*, s. 11, Rozhodnutí krajského soudu Praha, 10. 5. 1965.

⁶⁷⁴ Tamtéž, s. 20, Usnesení okresního soudu Jičín, 13. 4. 1966.

⁶⁷⁵ HANUŠ, Jirí, *Malý slovník osobností českého katolicismu 20. století*. Brno: CDK, 2005, s. 10.

8.5 Akce K (Kláštery)

Z hlediska rozsahu a dlouhodobých důsledků byla nejvýraznější akcí komunistického režimu zaměřenou proti církvi Akce K (Kláštery), která představovala nezákonnou likvidaci klášterů a mužských katolických řeholních řádů. Byla připravována komunistickým vedením již od jara roku 1949, sledovala dva významné cíle. Vedle omezení vlivu církve a řádů na společnost, měla státní moc získat k dispozici velké množství budov a dalšího církevního majetku. Poslední schválená a realizovaná varianta z ledna 1950 počítala s dvoufázovým postupem. První etapa provedená v noci ze 13. na 14. dubna 1950 se týkala sedmi nejpočetnějších (největších) řádů. Pro provinciály, představené jednotlivých řeholních domů a „nejreakčnější“ řeholníky, byl nachystán klášter v Želivu, který jako jediný nesl název klášter „internační. Ostatní využitá kláštery se označovaly jako centralizační, soustředovací. Pro salesiány tak byl připraven klášter v Oseku, pro redemptoristy v Králíkách, pro jezuity v Bohosudově, pro františkány v Hejnicích, pro premonstráty, těšitele a německé rytíře klášter v Broumově. Ve druhé etapě realizované ve dnech 27. a 28. dubna 1950 byli do těchto klášterů svezeni zbylí řeholníci. Akce se účastnili příslušníci Sboru národní bezpečnosti, Státní bezpečnosti spolu s oddíly Lidových milicí. Akci předcházel proces s Augustinem Machalkou a spol. s představiteli řádů, který měl celou akci ideologicky odůvodnit před veřejností. V obou etapách zasáhla v celém Československu Akce K na 220 řeholních domů a 2420 řeholníků. V českých zemích bylo internováno 1240 řeholníků a na Slovensku 1180.

Akce K (Kláštery) neměla mít rozměr pouze nábožensko-mocenský, významný byl její dopad hospodářský. Fakticky byl zabaven movitý i nemovitý majetek řeholí (unemovitého majetku k tomu formálně došlo až později). Akce K tak představovala pokonfiskaci německého majetku, znárodnění a kolektivizaci venkova jeden z nejvýraznějších majetkových přesunů v poválečné republice. Důsledkem celé akce byly mimo jiné obrovské škody na kulturním dědictví národa – mnohé klášterní stavby, které představovaly unikátní architektonické památky, byly vydány na pospas chátrání či dokonce cíleně zničeny, zmizela celá řada vzácných tisků a byl rozkraden cenný movitý majetek, jako starobylý nábytek a podobně. Krátce po ní následovala podobně koncipovaná, ale mnohem pozvolnější Akce „Ř“, která byla namířena proti ženským řádům. Tento zátah v rámci Akce K byl později v církevních kruzích nazýván jako „Bartolomějská noc“ (odkaz na vyvraždění sekty Hugenotů v Paříži na svátek sv.

Bartoloměje 24. 8. 1572).⁶⁷⁶ Akci K věnovala také velkou pozornost oficiální režimní propaganda. Její provedení bylo odůvodněno mj. informacemi o protistátní činnosti za zdmi klášterů a „objevením“ ukrytých zbraní a munice.⁶⁷⁷

18. 4. 1950 Akci K okomentovala ČTK (Československá tisková kancelář): „V poslední době bylo zjištěno, že nástrojem zahraničních nepřátel republiky se staly katolické kněžské řády. Při soudním projednání rozvratné protistátní činnosti bylo prokázáno, že v četných kláštorech byli ukrýváni nepřátelští agenti, vyzvědači a dokonce vrahové. V kláštorech byla odhalena skladiště zbraní, tajné vysílací stanice mnohé kláštery se staly základnami vyzvědačské a rozvratné činnosti. Zejména od vydání nových církevních zákonů, které učinily konec nadějím, že by světské duchovenstvo bylo možno dále pověřovati úkoly rozvratného rázu, předurčila reakční katolická hierarchie z rozkazu Vatikánu především mužské řády jako své hlavní pomocníky při uskutečňování svých rozvratných cílů. Aby bylo znemožněno pokračování v této nepřátelské činnosti katolických řádů, bylo přikročeno k opatření, která znamenají návrat řádů k jejich původnímu a pravému náboženskému poslání. Poněvadž bylo zjištěno, že v prostorných klášterních budovách žilo vždy jen několik jednotlivců, kteří nepracovali a zabývali se ponejvíce štváním a pobuřováním, byly řády soustředěny do několika klášterů, kde budou mít možnost, aby se věnovaly ryze náboženskému poslání podle zvláštních předpisů vlastní řehole. Uprázdňené budovy budou dále sloužit především potřebám katolické charity a sociálním a zdravotním účelům. Některé bude možno přeměnit na byty, jichž obyvatelstvo v okolí klášterů tak citelně postrádá.“⁶⁷⁸

8.5.1 Postih redemptoristů ze Svaté Hory u Příbrami

Akce K se výrazně dotkla i kláštera Svatá Hora u Příbrami a zdejšího řádu redemptoristů. Na většině míst akce probíhala bez odporu, avšak na Svaté Hoře u Příbrami redemptoristé odmítali odemknout dveře, taktéž františkáni v Zásnukách a salesiáni v pražských Kobylisích, a tak si přepadový oddíl musel pomoci silou a dveře vylomit. Členové řádů si nato museli urychleně sbalit své věci a byli odvezeni pryč. Jak

⁶⁷⁶ KAPLAN, Karel. *Stát a církev v Československu v letech 1948-1953*. Brno: Doplněk, 1993, s. 118-122; Akce K. *wikipedia*. [online]. [cit. 2020-05-18] Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Akce_K

⁶⁷⁷ VAŠKO, Václav. *Dům na skále 2: církev bojující, 1950–květen 1960*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2007, s. 54-57.

⁶⁷⁸ VAŠKO, Václav. *Neumlčená. Kronika katolické církve v Československu po druhé světové válce, 1990*, s. 152-153.

již bylo uvedeno, příbramští redemptoristé skončili v klášteře Králíky. Pracovali zde na polích, káceli stromy v lese, chovali ptactvo a pracovali v opravárenských dílnách. Oproti ostatním zařízením zde panoval uvolněnější režim, řeholníci se směli pohybovat i mimo zdi kláštera a mohli vykovávat i duchovní obřady. Ale i zde byla StB ostražitá, nasadila sem odposlouchávací zařízení a nabádala lidi z okolí, aby nahlašovali každou podezřelou činnost.⁶⁷⁹ Svatá Hora, která byla jako stejně jako ostatní řeholní domy zabrána, plnila v práci sledovaném období funkci internátu pro hornické učně.

Kláster v Králíkách se dostal do povědomí veřejnosti ještě v roce 1959, kdy zde StB, na základě nasazených odposlechů, provedla velkou razii a jejím výsledkem byly dva církevní procesy. Jeden proběhl v roce 1960 v Ostravě pod názvem Zgarbík a spol., a bylo zde souzeno 17 osob. Hlavní postava, jezuita Antonín Zgarbík, byl potrestán 16 lety vězení. Druhý proces proběhl v Hradci Králové pod názvem Plaček a spol., kde stanulo před soudem sedm osob. Jezuita Karel Plaček byl odsouzen k trestu čtyř let odnětí svobody.⁶⁸⁰

8.5.2 Perzekuce P. Josefa Hynka

Následující událost, která Příbramí a jejím okolím výrazně otřásla, byl případ zatčení kněze ze Svaté Hory, známého mariánského poutního místa na Příbramsku, patera Josefa Hynka. Ačkoliv se jeho případ odehrál na začátku roku 1951, dle záznamů figuroval J. Hynek již mezi podezřelými v procesu Augustin Machalka a spol. v roce 1950, ale nakonec do skupiny odsouzených nebyl zařazen.

Josef Hynek se narodil 7. 2. 1894 v Žebnici, malé obci v okrese Plasy na Plzeňsku. Jeho rodiče, Josef a Magdalena Hynkovi, byli chudí, ale velmi věřící a už od útlého věku ho vedli k víře v Krista. Mezi lety 1900-1906 navštěvoval místní obecnou školu, poté 8 let studoval na vyšším gymnáziu v Příbrami, a poté vystudoval bohosloveckou fakultu v Praze. Působil jako kněz v Manětíně a v Kralovicích na Plzeňsku, ale měl zde problémy s úřady kvůli svému masarykovskému cítění. V roce 1925 vstoupil do kláštera

⁶⁷⁹ Tamtéž, s. 61.

⁶⁸⁰ PADEVĚT, Jiří. *Komunistické lágry*, 2019, s. 214-215.

redemptoristů v Českých Budějovicích a jako misionář působil ve stovkách farností v Čechách a na Moravě a v roce 1946 byl jmenován rektorem Svaté Hory.⁶⁸¹

Do konfliktu s StB se poprvé dostal 25. 6. 1949, kdy se pokusil navštívit arcibiskupa Berana, který byl v té době v internaci. Po výslechu a domluvě ho následně propustili. O den později ale na Svaté Hoře přečetl pastýřský list, v němž arcibiskup Beran kritizoval komunistickou Katolickou akci, a StB se na něho ještě více zaměřila. 11. 2. 1950 byl zatčen a až do ledna 1951, kdy stanul před soudem, byl držen ve vazbě.⁶⁸² Přelíčení u Státního soudu v Praze se konalo 30. a 31. 1. 1951 a kromě Josefa Hynka zde stanuly další církevní hodnostáři, a to sekretář pražského arcibiskupství **Václav Pácha** (6. 3. 1917 Peruc, okr. Louny), archivář benediktinského kláštera v Praze **Jan Čerovský** (6. 4. 1913 Praha), sekretář brněnského biskupství **ThDr. Alois Michálek** (14. 2. 1908 Sedlec, okr. Břeclav), sekretář arcibiskupství Olomouc **ThDr. Josef Ryška** (20. 5. 1915 Nový Jičín), ceremoniář biskupství Hradec Králové **Rudolf Rykýř** (1. 4. 1913 Chrudim), sekretář českobudějovického biskupství **Stanislav Brabec** (13. 11. 1913 Starcova Lhota, okr. Tábor), čestný tajný papežský komoří **Tomáš Beránek** (15. 8. 1917 Sušice) a kancléř českobudějovického biskupství **Karel Tomšů** (30. 7. 1911 Nesvačily, okr. Beroun).⁶⁸³

Celý proces nesl název „Václav Pácha a spol.“ Byli vinni z toho že: „*všichni obvinění v Praze, Olomouci, Brně, Českých Budějovicích a jinde od počátku roku 1948, obviněný Čerovský od r. 1945 a obv. Pácha od r. 1947 do počátku roku 1950 spolčili se navzájem s vysokou církevní hierarchií k pokusu zničit a rozvrátit lid. dem. zřízení a spol. hospod. soustavu republiky, zaručené ústavou.*“

Obžaloba státní prokuratury na osobu Josefa Hynka zněla takto: „*Josef Hynek, rektor a administrátor probošství na Svaté Hoře. Tohoto svého postavení ve velmi navštěvovaném poutním místě využil k masovému působení na věřící, kteří přicházeli na Svatou Horu a zneužíval tak jejich náboženského citění k rozvratným akcím. Tak 19. a 26. června 1949 přečetl z kazatelny ilegální pastýřský list, při jiných příležitostech vybízel věřící, aby nevstupovali do Katolické akce a neodebírali katolický tisk a vyhrožoval exkomunikací. Na vchod do kostela vyvěšoval ilegální štvavé a rozvratné letáky. Přímou*

⁶⁸¹ Archiv bezpečnostních složek, Správa vyšetřování StB-vyšetřovací spisy MV, sign. V-2844 MV, podsvazek 1, s. 1, Zápis o výpovědi obviněného, 24. 5. 1950.

⁶⁸² VACEK, Josef. *Před 125 roky se narodil sedmnáctý svatohorský rektor P. Josef Hynek CSsR.* KDU-ČSL, 19. 2. 2019. [cit. 2019-11-21]. Dostupné z :<<http://kdupribram.cz/index.php/clanky/historicke/pred-125-roky-se-narodil-p-josef-hynek-2.html>>

⁶⁸³ Národní archiv, Státní prokuratura Praha, Spt I/IV106/50. *Václav Pácha a spol.-trestní spis*, s. 30, Rozsudek Státního soudu Praha, 22. 12. 1950.

*z kazatelny rozšiřoval mezi věřící nepravdivé zprávy o bezdůvodném pronásledování církve státem a svá kázání všeobecně zaměřoval proti vládě, proti lidu a proti socialismu.*⁶⁸⁴

Všichni byli dle §1 odst. 1 zák. č. 231/48 Sb. obviněni z velezrady, Pácha, Čeřovský, Michálek, Liška a Rykýř byli ještě dle §5 odst. 1 zák. č. 261/48 Sb. obviněni z vyzvědačství. Rozsudek byl vynesena v následovné výši: Václav Pácha - 13 let, Jan Čeřovský - 4 roky, Alois Michálek - 9 let, Josef Ryška - 12 let, Rudolf Rykýř - 11 let, Stanislav Brabec - 10 let, Tomáš Beránek - 11 let, Karel Tomšů - 3 roky, Josef Hynek - 12 let.

Jejich majetek propadl státu, k tomu všem byla uložena peněžní pokuta, Páchovi a Hynkovi 20 000 Kčs, zbývajícím odsouzeným 10 000 Kčs, v případě nedobytnosti eventuelně další trest odnětí svobody v délce dvou měsíců, respektive jednoho měsíce. Kromě Čeřovského a Tomšů byla ostatním odebrána čestná občanská práva na dobu 10 let, Tomšů a Čeřovskému na 5 let.⁶⁸⁵

Od 31. 1. 1951 až do 10. 5. 1960, kdy byl na amnestii prezidenta republiky propuštěn, strávil **Josef Hynek** život ve třech věznicích. První roky byl vězněn v plzeňské věznici Na Borech. Pracoval zde v kožedělné dílně a byl zde dvakrát kázeňsky trestán. Poprvé to bylo kvůli tomu, že žehnal lidem, co ho přišli navštívit a měl prohlásit, že v Bohu je jeho víra a vítězství. Postihem bylo 10 dní samoty po zaměstnání a zákaz návštěv a korespondence na dva měsíce.⁶⁸⁶ Druhý přestupek J. Hynka byl hlášen takto: *„Jmenovaný neplní svoji předepsanou denní normu. Při napominání byl vzpurný a drzý. Dovolil si strážmistřovi vyčítat, že se tak nepracuje nikde jako zde. Svým chováním narušoval pracovní morálku ostatních odsouzených. Dle mého názoru má tento odsouzený vliv na celou dílnu, neboť v této dílně je pracovní výkon značně malý.*“ Postihem byl zákaz návštěv a korespondence na jeden měsíc a umístění na samotku.⁶⁸⁷

Začátkem března 1953 byl převezen do věznice Mírov v okrese Šumperk. Zde pracoval postupně ve třech závodech: od 31. 3. 1953 až do 9. 9. 1954 v pobočce firmy

⁶⁸⁴ Tamtéž.

⁶⁸⁵ Tamtéž, s. 31, Rozsudek Státního soudu Praha, 22. 12. 1950.

⁶⁸⁶ Národní archiv, Správa Sboru nápravné výchovy, arch. j. A-10. *Osobní spis Josefa Hynka*, s. 14, Hlášení ke kázeňskému řízení, 25. 11. 1951.

⁶⁸⁷ Tamtéž, s. 15, Hlášení ke kázeňskému řízení, 1. 3. 1952.

Lipo, poté do 3. 4. 1958 v pobočce firmy Koh-i-noor a poté ve výrobně sáčků. Zde nebyl kázeňsky trestán, ale v jeho posudcích se psalo, že jeho pracovní norma byla jen kolem 60 % a že na něm nebyly znát žádné známky převýchovy.⁶⁸⁸ V průběhu jeho pobytu mu byl prominut zbytek pokuty (cca 4000 Kčs) a náhradní trest dvou měsíců k tomu.⁶⁸⁹

Poslední věznicí, kam byl koncem dubna 1958 převezen, byl Leopoldov v okrese Hlohovec na Slovensku. Zde pracoval v závodě Konopa, pracovní normu plnil na 100 %, jeho spolupracovníky byli též kněží. Dle posudků se jeho názory nijak nezměnily a byl zde dvakrát kázeňsky trestán. Poprvé, když 22. 12. 1958 během pracovní doby sloužil mši a dělníci se tak nevěnovali práci. Za to měl dva měsíce zákaz návštěv a korespondence.⁶⁹⁰ Podruhé měl podvodným způsobem v dopise vyrozumět svou rodinu o tom, že 23. 3. 1959 v Leopoldově zemřel odsouzený farář Trčka. V dopise ho nazval jako „ctihodného strýčka z Michalovců.“ Za to dostal velmi tvrdý trest, a to 10 dní korekce.⁶⁹¹ V té době také Josef Hynek podal na krajský soud v Praze návrh na obnovení trestního řízení, protože, jak sám uvedl, během vyšetřování vůči němu bylo použito fyzického a psychického nátlaku, že jeho činnost byla nesprávně kvalifikována jako velezrada, že soudní proces s ním byl vykonstruován a že byl osobně napaden vůči němu zaujatým prokurátorem. Soud ale jeho žádost zamítl, neboť neshledal jeho podněty jako dostatečné důvody k obnovení procesu.⁶⁹² 9. 5. 1960 byla vyhlášena amnestie prezidenta republiky a Josef Hynek byl propuštěn na svobodu s podmínkou, že se do 10 let nesmí dopustit žádného úmyslného trestného činu.⁶⁹³

Propuštěním redemptoristy pátera **Josefa Hynka** v roce 1960 však jeho případ neskončil. Příbramská StB v rámci Akce Redis J. Hynka znovu zatkla, a to ani ne rok a

⁶⁸⁸ Tamtéž, s. 17, posudek náčelníka NPT Mírov, 7. 9. 1956. Zde je úryvek, dokumentující jeho postoje: „Během výkonu trestu se projevuje jako zarytý odpůrce našeho zřízení a fanatický stoupenec Vatikánu. Mezi odsouzenými hanobí naše zřízení těmi nejsprostšími výmysly. V době, kdy psal žádost o revizi, vyjádřil se mezi odsouzenými, že žádost o revizi myslí jako provokaci, domnívá se, že v rámci napravování chyb mohl by se znovu dostat ke své rozvratnické činnosti. Z případného nového projednávání by chtěl udělat demonstraci, aby dal najevo oddanost Vatikánu na protest proti perzekuci náboženství, který prý se teď provádí. Řekl, že teď by to prý jinak vypadalo, než v roce 1951. Prohlásil o amnestii, že by to byla hanba pro katolického kněze, kdyby obdržel od dnešního zřízení amnestii. Dále prohlašuje, že byl vězněn jen proto, že je kněz, rovněž toto myslí i v tom směru na ostatní bývalé kněze. Za celou dobu výkonu trestu nezměnil odsouzený své nepřátelské smýšlení, ani se o to nesnaží a vychloubá se, že tak neučiní nikdy v budoucnosti. O své trestné činnosti říká, že plnil jako katolický kněz svou povinnost a že by neměl klidu ve svém svědomí, kdyby byl jednal jinak.“

⁶⁸⁹ Tamtéž, s. 10, Usnesení krajského soudu Praha, 28. 3. 1958.

⁶⁹⁰ Tamtéž, s. 13, Hlášení ke kázeňskému řízení, 23. 12. 1958.

⁶⁹¹ Tamtéž, s. 11, Hlášení ke kázeňskému řízení, 28. 4. 1959.

⁶⁹² Tamtéž, s. 41, Usnesení krajského soudu Praha, 26. 3. 1959.

⁶⁹³ Tamtéž, s. 7, Usnesení o amnestii prezidenta republiky, 24. 3. 1960.

půl po jeho propuštění z vězení, a postavila ho znovu před soud. Přelíčení se odehrávalo u Okresního soudu Příbram dne 26. 1. 1962. Josef Hynek, spolu ještě s dvěma kněžími **Rudolfem Chytil** (2. 3. 1910 Tučapy, okr. Kroměříž) a **Emanuelem Oktábem** (30. 11. 1913 Nové Podlesí, okr. Příbram), byl obviněn z toho, že během září 1949 a února 1950 ukryl na Svaté Hoře několik drahocenných předmětů a ty poté neuvedl do klášterního inventáře. Jednalo se o milostnou sošku Panny Marie se dvěma zlatými korunkami, zlaté roucho a bohoslužebné předměty v hodnotě 660 600 Kčs a dále o klenoty, mince a valuty v celkové hodnotě 212 934 Kčs. Rudolf Chytil a Emanuel Oktábec mu měli pomáhat. Všichni tři byli obviněni dle §134 trestního zákona č. 86/1950 Sb. ze spekulace a rozsudky byly vyneseny v této výši: Josef Hynek - 5 let, Rudolf Chytil - 2,5 roku, Emanuel Oktábec - 1 rok.⁶⁹⁴

Do vězení nastoupil páter **Josef Hynek** 28. 2. 1962. Prvním působištěm v jeho druhém „putování“ po komunistických trestních zařízeních (když pomineme období vazby od 18. 10. 1961 do 28. 2. 1962, které strávil na Ruzyni a pak na Pankráci) byla pankrácká věznice. Zde strávil jeden měsíc a poté ho přesunuli do věznice Mírov. Během pobytu v tomto zařízení se dozvěděl, že prezidentská amnestie, jež byla vyhlášena 9. 5. 1962, se na jeho případ nevztahuje a že byla zamítnuta i jeho následující stížnost. Navíc 26. 1. 1963 krajský soud v Praze rozhodl, že se k jeho pětiletému trestu přidá ještě jeden rok, 9 měsíců a 11 dní, což byla doba, jež mu byla předchozí amnestií prominuta, kterou si měl nyní odpykat.⁶⁹⁵

V půlce prosince 1963, přesněji 16. 12., přešel Josef Hynek do třetí věznice, a tou byla Ilava v okrese Nitra na Slovensku. Zde se ale projevilo Hynkovo značně podlomené zdraví, v lékařské zprávě se psalo, že trpěl generalizovaným kornatěním cév, hlavně věnčitých a mozkových, a že léčení nebylo úspěšné. Vedení ilavské věznice tedy doporučovalo Josefa Hynka předčasně propustit, což v listopadu 1964 krajský soud Praha schválil.⁶⁹⁶ 9. 5. 1965 se ocitl na svobodě na základě další amnestie prezidenta republiky. Po návratu z vězení se z Příbrami odstěhoval a dožil svůj život nedaleko rodné Zbenice. Zemřel 23. 10. 1973 ve věku 79 let.⁶⁹⁷

⁶⁹⁴ Tamtéž, s. 14-16, Rozsudek okresního soudu Příbram, 26. 1. 1962.

⁶⁹⁵ Tamtéž, s. 10, Usnesení krajského soudu Praha, 26. 1. 1963.

⁶⁹⁶ Tamtéž, s. 26, Usnesení krajského soudu Praha, 10. 11. 1964.

⁶⁹⁷ VACEK, Josef. Před 125 roky se narodil sedmáctý svatohorský rektor P. Josef Hynek CSsR. KDU-ČSL, 19. 2. 2019. [cit. 2019-11-21]. Dostupné z :<<http://kdupribram.cz/index.php/clanky/historicke/pred-125-roky-se-narodil-p-josef-hynek-2.html>>

8.5.3 Případ Vojtěch Bosáček a P. Josef Fail

Několik dní před opětovným odsouzením Josefa Hynka, přesněji 18. 1. 1962, se na půdě Okresního soudu Příbram odehrál jiný proces. Obviněnými byli dva kněží ze Svaté Hory a dva laici, konkrétně: důchodce **Vojtěch Bosáček** (3. 8. 1896 Příbram), kostelník **Jan Maleček** (18. 6. 1901 Břeží, okr. Praha-východ), kaplan **Josef Fail** (9. 2. 1908 Braškov, okr. Kladno) a kaplan **Jan Stejskal** (3. 7. 1921 Pelhřimov). Příbramská StB je zatkla v rámci Akce Svatá Hora. Jejich „trestná činnost“ byla označena jako rozkrádání socialistického majetku. Vzhledem k tomu, že z materiálů k tomuto případu se dochovaly pouze osobní spisy Vojtěcha Bosáčka a Josefa Faila, bylo možné průběh tohoto případu popsat pouze dle údajů v nich uvedených.

Vojtěch Bosáček se měl tímto provinít: *„Asi od května 1956 do července 1961, pravidelně, počínaje měsícem květnem a konče zářím každého roku na Svaté Hoře v Příbrami, úmyslně pomáhal administrátoru Pittermannovi zkracovat výnosy kostelních sbírek, ačkoliv věděl, že tím zkresluje rozpočet jak probošství Svaté Hory, tak i pražské arcidiecéze, jejíž výdaje musí být z části hrazeny ze státních prostředků, při čemž sbírky za uvedenou dobu pomohl zkrátit o částku asi 100 000 Kčs, v každém případě však o částku, převyšující značně 20 000 Kčs, o kterou by se jinak snížila dotace poskytnutá státem, která za uvedenou dobu činila jen v obvodu KNV Praha 2 438 006 Kčs, tedy, že jednak jinému úmyslně poskytl pomoc k trestnému činu rozkrádání majetku v socialistickém vlastnictví, přičemž tímto činem byla způsobena značná škoda, jednak v úmyslu mařit, nebo ztěžovat výkon státního dozoru nad církví porušil ustanovení zákona č. 218/49 Sb.“⁶⁹⁸*

Josef Fail měl na Svaté Hoře úmyslně ukrývat sošku Panny Marie a dvě zlaté korunky s drahými kameny, dále měl v letech 1956-1957 poskytnout 500 Kčs knězi Františku Líkařovi, přestože tento kněz neměl státní souhlas k výkonu duchovní činnosti. Třetí provinění znělo: *„Někdy v roce 1960 a v r. 1961 tamtéž přijal od neznámé ženy ve dvou případech 350 Kčs jako podporu pro kněze Jana Smrčínu, kterému peníze předal, ačkoliv věděl, že jde o kněze, který byl propuštěn z trestu amnestií presidenta republiky*

⁶⁹⁸ Národní archiv, Správa Sboru nápravné výchovy Praha, nezpracováno, *Osobní spis Josef Fail*, s. 11, Rozsudek Okresního soudu Příbram, 18. 1. 1962.

v květnu 1960, tedy, že v úmyslu projevit souhlas s trestným činem spolupůsobil při odměně pachatele.“⁶⁹⁹

Všichni byli obviněni dle zákona č. 86/1950 Sb., Bosáček dle §132 (rozkrádání majetku v socialistickém vlastnictví), §173 (maření dozoru nad církvemi) a §81 (pobuřování proti republice). Josef Fail byl kromě §132 a 173 obviněn ještě dle §169 (schvalování trestného činu). Jan Maleček byl obviněn z pomoci k rozkrádání majetku v socialistickém vlastnictví a z pomoci k maření dozoru nad církvemi, Jan Stejskal byl obviněn stejně jako Josef Fail. Byly uděleny následující tresty: Vojtěch Bosáček- 3 roky, Josef Fail-3 roky, Jan Maleček-1 rok, Jan Stejskal-2 roky.⁷⁰⁰

Vojtěch Bosáček se narodil 3. 8. 1896 v Příbrami, v době procesu mu bylo 66 let. Pocházel ze živnostenské rodiny, jeho otec byl pecař. Od roku 1915 sloužil v československé armádě, v období Protektorátu pracoval jako úředník. Po roce 1945 opět nastoupil do armády, v roce 1952 do výslužby odešel v hodnosti kapitána. Byl ženatý, jeho manželka se jmenovala Růžena Bosáčková, rozená Bejvačinská. Děti neměli, jejich bydliště bylo ve Smetanově ulici, č. p. 242.⁷⁰¹

K jeho zatčení došlo tři týdny po jeho 66. narozeninách, tedy 24. 8. 1961. Byl odvezen na Ruzyň, kde pobýval do 14. 12. 1961, poté byl převezen na Pankrác. Výkon tříletého trestu zahájil ve věznici na Pankráci, 23. 2. 1962 byl převezen na Slovensko, do věznice Ilava. Zde byl přidělen do firmy Trafo, kde pomáhal na montážích transformátorů. Dle posudků nebyl nijak kázeňsky trestán, jeho pracovní morálka byla průměrná, což vedení věznice odůvodňovalo jeho pokročilým věkem. Rozkazy měl přijímat flegmaticky, byl „*nesebekritický a nechtěl si přiznat své nedostatky.*“⁷⁰² Volný čas trávil čtením beletrie a časopisů, neangažoval se v žádných zájmových kroužcích, stýkal se hlavně s nábožensky orientovanými vězni. 17. 10. 1962 mu byl díky prezidentské amnestii snížen trest o tři měsíce.⁷⁰³ Po odpykání poloviny trestu, tedy 8. 1. 1963, požádal Vojtěch Bosáček o podmíněčné propuštění, důvodem měl být jeho vysoký věk. Okresní soud v Považské Bystrici začátkem dubna 1963 jeho žádost zamítl

⁶⁹⁹ Tamtéž.

⁷⁰⁰ Tamtéž, s. 13, Rozsudek Okresního soudu Příbram, 18. 1. 1962.

⁷⁰¹ Národní archiv, Správa Sboru nápravné výchovy, nezpracováno, *Osobní spis Vojtěcha Bosáčka*, s. 30, Charakteristika vyšetřovaného, 7. 12. 1961.

⁷⁰² Tamtéž, s. 7, Hodnocení náčelníka útvaru, 17. 9. 1963.

⁷⁰³ Tamtéž, s. 13, Usnesení Okresního soudu Příbram, 17. 10. 1962.

s odůvodněním, že neplní základní pracovní povinnosti, proto výkon trestu nespĺňuje převýchovný účel a je nutné, aby si trest odpykal v plném rozsahu.⁷⁰⁴ Nato podal Vojtěch Bosáček na toto rozhodnutí stížnost, která byla rovněž zamítnuta. Jeho životní etapa jako politického vězně skončila 9. 4. 1964, kdy ho okresní soud v Považské Bystrici podmíněčně propustil na svobodu.⁷⁰⁵

K zatčení **Josefa Faila** došlo 4. 9. 1961 a do začátku přelíčení byl umístěn do vazby nejprve na Ruzyni a poté na Pankráci. Trest tří let odnětí svobody nastoupil opět na Pankráci. Pracoval na montážích dřevěných metrů, poté v podniku Fruta.⁷⁰⁶ Koncem února 1962 byl převezen do věznice Mírov. Zde pracoval v krejčovské dílně. Dle hodnocení náčelníka věznice, kpt. Eduarda Himmera, nebyl kázeňsky trestán, měl průměrnou pracovní morálku, nezapojoval se do zájmových činností, čas trávil četbou knih.⁷⁰⁷ 12. 2. 1964 byl převezen do věznice Na Borech v Plzni. Zde si odpykal zbytek trestu a 4. 9. 1964 byl propuštěn.⁷⁰⁸

⁷⁰⁴ Tamtéž, s. 42, Usnesení Okresního soudu Považská Bystrica, 4. 4. 1963.

⁷⁰⁵ Tamtéž, s. 3, Usnesení Okresního soudu Považská Bystrica, 9. 4. 1964.

⁷⁰⁶ Národní archiv, Správa Sboru nápravné výchovy, nezpracováno, *Osobní spis Josefa Faila*, s. 4, Hodnocení Josefa Faila, 20. 12. 1963.

⁷⁰⁷ Tamtéž, s. 9, Hodnocení náčelníka věznice Mírov, 21. 12. 1963.

⁷⁰⁸ Tamtéž s. 7, Zpráva náčelníka věznice Bory na ONV Kladno, 22. 6. 1964.

9. Závěr

StB vzhledem ke své činnosti symbolizované zejména v 50. letech brutalitou při zacházení s oběťmi perzekuce zůstává nadále synonymem vlády komunistického režimu v Československu. Měla velmi propracovanou organizační strukturu a sledovala kromě bezpečnostní a zpravodajské oblasti řadu důležitých dalších aspektů politiky státu – vedle mocenské také zejména hospodářskou oblast, ale nadále též zasahovala i do běžného života občanů, pasovou kontrolou počínaje a odposlechy konče. Velkou měrou se podílela na „výrobě“ politických procesů v 50. letech, kdy krutým zacházením „zpracovala“ obviněné natolik, že u soudu přiznali i naprosto smyšlené trestné činy. Po smrti J. V. Stalina a krátce na to i Klementa Gottwalda v roce 1953 bylo od politických procesů upuštěno, ale na aktivitách StB to vůbec nebylo znát, byť od poloviny 50. let ztrácela své výsadní mocenské postavení. Také její informátoři nadále sledovali klíčové podniky, pod dohledem zůstala i církev, zemědělství aj.

V příbramském regionu sledovaly aktivity StB zvláště v průběhu 50. let podobné cíle jako v jiných částech tehdejšího Československa. Důvodů, proč tomu tak bylo, je několik: Příbram a okolí bylo bohaté na nerostné suroviny, zejména na stříbro a uran, dále se zde nacházelo známé mariánské poutní místo Svatá Hora a klášter redemptoristů, a navíc zde bylo umístěno velitelství 1. vojenského okruhu, v roce 1958 přejmenováno na velitelství 1. armády, a Vojenský prostor Brdy.⁷⁰⁹ Bylo tedy přirozené, že velení StB přikládalo této oblasti strategickou důležitost a vycházelo z toho i zaměření činnosti příbramského oddělení StB.

Cílem práce bylo zmapovat činnost příslušníků a orgánů StB v příbramském regionu v letech 1949-1961, přiblížit vývoj organizační a personální struktury místního oddělení StB, též zkoumat, jakými případy se StB v Příbrami a na Příbramsku zabývala. Pozornost byla věnována též obětem komunistické perzekuce z řad obyvatel Příbrami a Příbramska, kteří byli na základě aktivit StB souzeni v politických procesech či skončili v táborech nucených prací a vězeních.

⁷⁰⁹ Vojenský újezd, *wikipedia*, [online], [cit. 2020-07-15]. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Vojenský_újezd_Brdy; 1. vojenský okruh, *válka*, [online], [cit. 2020-08-02]. Dostupné z: <https://www.valka.cz/topic/view/69188/1-vojensky-okruh-1950-1958>; 1. armáda, *válka*, [online], [cit. 2020-08-02]. Dostupné z: <https://www.valka.cz/1-armada-1958-1965-t73948>.

Text práce byl rozdělen do osmi kapitol. V první bylo vymezeno, čím se bude práce zabývat, jaká bude užitá metoda, jak široká je na toto téma pramenná základna a byla zde stručně popsána historie města Příbram od založení až do roku 1948.

Druhá kapitola se zabývala vznikem StB, jejím vývojem v letech 1945-1948 a dále jak se vyvíjela její činnost a organizace po komunistickém převratu. Nastíněno bylo, čím se StB v období po druhé světové válce zabývala, v čem se její práce odlišovala například od aktivit komunisty ovládaného Zemského obranného zpravodajství, i jak komunisté postupně instituci StB ovládli a po únoru 1948 z ní udělali obávaný nástroj represe.⁷¹⁰

Ve třetí kapitole byly popsány osobnosti klíčových kádrů příbramské StB, tedy jejich cesta do policejních řad, kariérní postup, jaké plnili úkoly či jako oblast činnosti StB řídili. Kapitola byla rozdělena na období první a druhé poloviny 50. let až do roku 1961. Na základě dostupných materiálů však nebylo možné dosud zjistit, jaká byla podoba agenturních sítí, které funkcionáři příbramské StB řídili a které konkrétní případy ve spolupráci se svými agenty vyšetřovali.

Čtvrtá kapitola popisuje období vykonstruovaných politických procesů, tedy první polovinu 50. let. Je rozdělena na dvě části, ta první se zabývá obecnou rovinou politických procesů, ta druhá popisuje, jakou měrou se politické procesy dotkli Příbramska. Konkrétně se to týká monstrprocesu s církevními představiteli „Augustin Machalka a spol.“, a procesu s aktéry vraždy komunistického předáka Mandíka v Koubalově Lhotě.

V páté kapitole je sledována činnost StB zaměřená proti skupinám obyvatelstva, kteří byli považováni jako nebezpeční vůči státu, konkrétně proti skupinám odporu a proti tzv. vesnickým boháčům. Komunisté viděli ve všem, co mělo spojitost s předchozím obdobím, tedy s prezidenty Masarykem a Benešem, nepřátelské tendence, a považovali tyto aktivity za neslučitelné s lidově demokratickým zřízením. Týkalo se to široké sociální škály obyvatelstva: inteligence, sedláků, podnikatelů a příslušníků nekomunistických stran. Ve dvou podkapitolách jsou popsány aktivity StB proti těmto lidem na Příbramsku. První se zabývá skupinou kolem Josefa Heřmanského a organizací „Černý lev 777“, druhá se zabývá Akcí Kulak, což byla perzekuce sedláků.

⁷¹⁰ K tomu srovnej HANZLÍK, František. *Vojenské obranné zpravodajství v zápase o politickou moc: 1945-1950*. Praha: Úřad dokumentace a vyšetřování zločinů komunismu, 2003. ISBN 8073120283, 9788073120283.

Tématem šesté kapitoly jsou případy obyvatel z Příbramska, kteří byli umístěni a vězněni v táborech nucených prací (TNP). Komunistický režim tyto tábory zřídil je v roce 1949 za účelem internace jemu nepohodlných občanů, a to na základě mimosoudního – ryze politického rozhodnutí. TNP byly zřizovány často poblíž dolů a velkých podniků a lidé zde vězněni měli pracovat a „být zde převychováni“. Vězni (též se jim říkalo MUKLové) zde pracovali a žili často v těžkých a leckdy v naprosto nehygienických podmínkách. Nejznámějšími byly tyto tábory v jáchymovské oblasti, kde se těžil uran. Ani řadě obyvatel Příbrami a Příbramska se tento osud nevyhnul. V kapitole jsou popsány osudy lidí, odvedených do táborů Dlažkovice, Dolní Jiřetín, Jáchymov-Vršek, Kladno-Dubí, Svatý Jan pod Skalou a Všebořice. Je zde také popsána činnost nejznámějšího tábora u nás, Vojna u Příbrami.

Sedmá kapitola se zabývá tématem útěků na Západ. Po komunistickém převratu mnoho lidí, kterým hrozilo zatčení nebo odmítali žít v komunistickém státě, zvolilo variantu emigrace do Rakouska nebo Německa. Hranice tehdy nebyla tak ostře střežená, jako tomu bylo v pozdějších letech, přechod tedy byl o dost snazší. Od roku 1952 režim, ve snaze emigraci zabránit, nasadil ozbrojené stráže, elektrické ploty a náslapné miny a cesta za svobodou se pro některé uprchlíky stala smrtící pastí. Kapitola je rozdělena na dvě části. První se zabývá pokusy obyvatel Příbrami a Příbramska překročit hranici. O většině z nich se podařilo najít jen kusé informace, bylo však možné sledovat dva případy, kdy došlo k zadržení a k následnému odsouzení těchto osob. Druhá se zabývá životem a činností významné osobnosti protikomunistického odboje, pana Františka Zahradky.

Závěrečná kapitola se zabývá akcemi StB proti církevním představitelům. Komunistický režim považoval Vatikán jako spojence Západu a téměř celý katolický klérus za nepřátelské agenty. Proto postupoval proti této instituci s největší tvrdostí a kněží končili ve vězení jako vlastizrádci a špioni. S příbramským regionem se pojí několik případů perzekuce duchovních. Kapitola rozebírá případy skupiny kolem Adolfa Herzingera, sedlčanského faráře Františka Bučila, proces se skupinou kolem Jaroslava Pilíka v rámci organizace „Modré květy“, proces s Josefem Bártou, neblaze proslulou Akcí Kláštery, kdy v jejím rámci byla zabráná Svatá Hora, a nakonec případy Josefa Hynka, Vojtěcha Bosáčka a Josefa Faila, tedy lidí, kteří byli se Svatou Horou spjatí.

Závěrem lze konstatovat, že cíl práce bylo možné vzhledem k obsahu a dostupnosti zkoumaných materiálů a dokumentace v řadě bodů naplnit či přispět k prohloubení

poznatků o sledovaných aktivitách StB v Příbrami a na Příbramsku, a to zejména pro vymezené období od přelomu 40. a 50. let do počátku 60. let. Práce též přiblížila sociální a profesní skladbu obyvatel Příbrami a Příbramska, kteří byli vystaveni na základě aktivit StB různým formám perzekuce. Bylo možné sledovat, za jaké přečiny byli nejčastěji tito obyvatelé zatýkáni a do jakého zařízení byli po rozsudku umístěni. Pozornost byla výrazně věnována perzekuci duchovních činitelů a církve. Byla také nastíněna možná typologie perzekučních aktivit, kterými byli obyvatelé Příbramska ze strany StB postiženi. V práci se potvrdilo, že bádání o historii, vývoji a činnosti Státní bezpečnosti i na regionální úrovni má svůj odborný i společenský význam a patří mezi důležitá témata a úkoly výzkumu současné historiografie.

10. Summary

The main task of this thesis was to chart the work of State Security (the StB) in region of Příbram during period 1949-1961. The topics, which were explained in this thesis, were those: on which basis and for which crimes the people were arrested by State Security, whether someone from residents of Příbram or region of Příbram was executed and how many residents were sent to prison or camps of forced labour. The text also tried to outline, how the structure of observed regional authorities was built or how she changed and which people conducted her activity or worked in her services. This theme was chosen, because, except works of local historians Josef Velfl and Jiří Mayer, there doesn't exist any comprehensive work, which can show, how the State Security in Příbram persecuted the oponents of communist regime.

Most of the informations were founded in Archives of security forces and in National archives in Prague. The time period 1949-1961 was chosen from two reasons. In year 1949 the communist security apparatus started to persecute those, who didn't fit to the vision of new regime, mostly it were members of intelligence, non-communist parties or high army officers. There appeared first political trials, for example trial with Heliodor Píka. The most known political trials were in first half of 50's, like Milada Horáková, Rudolf Slánský, Augustin Machalka and so on. Members of State Security during investigation used very often torture and very cruel methods of interrogation. After death of Josef Stalin and president Klement Gottwald in 1953, the main role of State Security was muted, but she still remained as an important part of communist regime. The year 1961 as a closing year was chosen, because in this time there was big presidential amnesty for political prisoners and also in 1961 the ex camp of forced labour Vojna was closed.

Area of Příbram had very strong strategic importance. The main reasons were uranium and ore mines, training military area in Brdy, the headquarters of 1st military circuit, from 1958 named as headquarters of 1st army, and also Svatá Hora, one of the main Marian places of pilgrimage. Local unit of State Security had to be very active in consolidation of its structure and in ability to follow and investigate the anti-state activities. The records confirms, that both of it was „succesfull“.

All these facts confirms, that the influence of State Security on residents of Příbram and surrounding area was very strong and it became an important, although very sad, part of history of Příbram.

11. Seznam použitých pramenů a literatury

Archivní prameny:

Archiv bezpečnostních složek, Hlavní správa vojenské kontrarozvědky.

Archiv bezpečnostních složek, Ministerstvo vnitra – Správa TNP Praha, kartony 85, 95, 98, 126.

Archiv bezpečnostních složek, Okresní oddělení ministerstva vnitra Příbram.

Archiv bezpečnostních složek, Personální spisy MV.

Archiv bezpečnostních složek, Správa vyšetřování StB – vyšetřovací spisy České Budějovice.

Archiv bezpečnostních složek, Správa vyšetřování StB – vyšetřovací spisy MV.

Archiv bezpečnostních složek, Správa vyšetřování StB – vyšetřovací spisy Ostrava.

Archiv bezpečnostních složek, Svazky kontrarozvědného zpracování.

Archiv bezpečnostních složek, Taktické svazky MV.

Archiv bezpečnostních složek, Velitelství StB.

Národní archiv, Generální prokuratura.

Národní archiv, Správa Sboru nápravné výchovy.

Národní archiv, Státní prokuratura.

Národní archiv, Státní soud.

Státní okresní archiv Příbram, ONV Příbram 1945-1990, kartony 16, 109.

Státní okresní archiv Příbram, ONV Sedlčany 1945-1960, karta 297.

Státní okresní archiv Příbram, ONV Sedlčany – Okresní církevní tajemník v Sedlčanech 1949-1959, karta 2.

Články a studie:

BLAŽEK, Petr. „Podkopávej ze všech sil dnešní režim.“ *Ilegální tiskoviny odbojové skupiny „Za pravdu“ (1949)*. In: Paměť a dějiny, č. 01/2007. ISSN 1802-8241.

BURSÍK, Tomáš. *Osud odbojové organizace Černý lev 777*. Praha: Odbor archiv bezpečnostních složek MV ČR, 2007. ISBN 978-80-254-1125-4.

BURSÍK, Tomáš. Vražda předsedy MNV v Koubalově Lhotě. In: *Politické procesy v Československu po roce 1945 a „Případ Slánský“*. Brno: Prius, 2005. ISBN 80-7285-053-9.

JINDRA, Martin. *Ilegální tiskoviny pod Svatou Horou*. In: Paměť a dějiny, roč. 12, č. 4/2018. ISSN 1802-8241.

JINDRA, Martin. *Převaděčská trasa Františka Zahrádky*. In: Paměť a dějiny, roč. 12, č. 4/2018. ISSN 1802-8241.

ROKOSKÝ, Jaroslav. *Čtyřadvacet až do smrti? Příběh odbojové skupiny Josefa Heřmanského*. In: Paměť a dějiny, č. 01/2017. ISSN 1802-8241.

ŠEBEK, Jaroslav. *Encyklika Quadragesimo anno, její recepce a vliv na katolické prostředí v českých zemích ve třicátých letech*. In: Soudobé dějiny, roč. 8, č. 2-3/2001. ISSN 1210-7050.

VALIŠ, Zdeněk, *Sedlčanský děkan P. František Bučil*. In: Podbrdsko, svazek XIV-2007. ISSN 1211-5169.

Internetové odkazy:

1. armáda, válka, [online], [cit. 2020-08-02]. Dostupné z: <<https://www.valka.cz/1-armada-1958-1965-t73948>>

1. vojenský okruh, válka, [online], [cit. 2020-08-02]. Dostupné z: <<https://www.valka.cz/topic/view/69188/1-vojensky-okruh-1950-1958>>

Akce K. wikipedia. [online]. [cit. 2020-05-18] Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Akce_K>

Akce Kameny. česká televize. [online]. [cit. 2019-11-02]. Dostupné z: <<https://www.ceskatelevize.cz/porady/10209991308-tajne-akce-stb/409235100221004-akce-kameny/>>

Číhošťský zázrak, wikipedia [online]. [cit. 2020-05-18]. Dostupné z: <https://cs.wikipedia.org/wiki/Číhošťský_zázrak>

František Ferda. wikipedia. [online]. [cit. 2020-05-19]. Dostupné z : <https://cs.wikipedia.org/wiki/Franti%C5%A1ek_Ferda>

František Zahrádka (1930-2017). ústr. [online]. [cit. 2019-12-05]. Dostupné z: <<https://www.ustrcr.cz/uvod/vzdelavaci-projekt-pamet-a-dejiny-totalitnich-rezimu/pametnici-protikomunistickeho-odboje-a-odporu/pametnici-protikomunistickeho-odboje-a-odporu-frantisek-zahradka/>>

Historie Příbrami. wikipedia. [online]. 3.3. 2016 [cit. 2018-10-26]. Dostupné z: <https://cs.wikipedia.org/wiki/Dějiny_Příbrami>

Jaromír Zástěra. gymnázium Příbram. [online]. [cit. 2020-02-02]. Dostupné z: <<http://gymbp.cz/o-skole/zakladni-informace/slavni-studenti/>>

Kontrašpionážní sbor, wikipedia, [online]. [cit. 2020-05-18]. Dostupné z: <https://cs.wikipedia.org/wiki/Kontrašpionážní_sbor>

LUCUK, Vít. Josef Sedoník. Paměť národa, 16. 10. 2015. [cit. 2020-05-18]. Dostupné z: <<https://www.pametnaroda.cz/cs/sedonik-josef-1928>>

Proces se spikleneckým centrem Rudolfa Slánského, paměť národa, [online]. [cit. 2020-05-18]. Dostupné z: <https://www.pametnaroda.cz/cs/magazin/stalo-se/proces-s-protistatnim-spikleneckym-centrem-rudolfa-slanskeho>

Proces se skupinou Milady Horákové, wikipedia, [online]. [cit. 2020-05-18]. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Proces_se_skupinou_Milady_Horákové

Stručná historie měst Příbrami a Březových Hor. *Cech příbramských horníků a hutníků*. [online]. [cit. 2015-06-26]. Dostupné z: <http://www.cechphh.cz/cz/ohlednuti/strucna-historie-mest-pribrami-a-brezovych-hor>

Ukrajinská povstalecká armáda, wikipedia, [online]. [citováno 18. 5. 2020]. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Ukrajinská_povstalecká_armáda

VACEK, Josef. Před 125 roky se narodil sedmnáctý svatohorský rektor P. Josef Hynek CSsR. KDU-ČSL, 19. 2. 2019. [cit. 2019-11-21]. Dostupné z: <http://kdupribram.cz/index.php/clanky/historicke/pred-125-roky-se-narodil-p-josef-hynek-2.html>

Velký teror 1937-1938, moderní dějiny, [online]. [cit. 2020-05-18]. Dostupné z: <http://www.moderni-dejiny.cz/clanek/velky-teror-1937-1938/>

VLČEK, Vojtěch, František Bučil (1894-1955), ÚSTR. [cit. 2020-05-18]. Dostupné z: <https://www.ustrcr.cz/uvod/odboj-a-perzekuce-krestanu-v-dobe-nacismu-a-komunismu/rimskokatolicka-cirkev/frantisek-bucil/>

Vojenský újezd, wikipedia, [online], [cit. 2020-07-15]. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Vojenský_újezd_Brdy
Vojenský újezd, wikipedia, [online], [cit. 2020-07-15]. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Vojenský_újezd_Brdy

Vzpomínky. Česká provincie Tovaryšstva Ježíšova. [online]. [cit. 2020-05-18]. Dostupné z: <http://www.jesuit.cz/vzpominky.php?id=209>

Literatura:

BALÍK, Stanislav, HANUŠ, Jiří. *Katolická církev v Československu 1945-1989*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2007. ISBN 978-80-7325-130-7.

BÁRTA, Milan, KALOUS, Jan, POVOLNÝ, Daniel, SIVOŠ, Jerguš, ŽÁČEK, Pavel. *+Biografický slovník náčelníků operativních správ Státní bezpečnosti v letech 1953-1989*. Praha: Academia a ÚSTR, 2017. ISBN 978-80-200-2690-3.

BÁRTÍK, František. *Tábor Vojna ve světle vzpomínek bývalých vězňů*. Praha: Vyšehrad, 2008. ISBN 978-80-7021-938-6.

BÁRTÍK, František. *Tábory nucené práce se zaměřením na tábory zřízené při uranových dolech v letech 1949-1951*. Praha: Úřad dokumentace a vyšetřování zločinů komunismu PČR, 2009. ISBN 978-80-86621-31-9.

BÁRTÍK, František. *Vzpomínky chovance Jaroslava Vojtěcha a historie táborů nucené práce*. Praha: Academia, 2014. ISBN 978-80-200-2328-5.

BLAŽEK, Petr, JECH, Karel, KUBÁLEK, Michal a kol. *Akce „K“: vyhnání sedláků a jejich rodin z usedlostí v padesátých letech*. Praha: Pulchra, 2010. ISBN 978-80-87377-05-5.

DVOŘÁKOVÁ, Jiřina. *Státní bezpečnost v letech 1945-1953*. Praha: Úřad vyšetřování a dokumentace zločinů komunismu PČR, 2007. ISBN 978-80-86621-27-2.

HANUŠ, Jiří. *Malý slovník osobností českého katolicismu 20. století*. Brno: CDK, 2005, ISBN 80-7325-029-2.

HANZLÍK, František. *Vojenské obranné zpravodajství v zápase o politickou moc: 1945-1950*. Praha: Úřad dokumentace a vyšetřování zločinů komunismu, 2003. ISBN 8073120283, 9788073120283.

JANDEČKOVÁ, Václava. *Falešné hranice: akce „Kámen“: oběti a strůjci nejutajovanějších zločinů StB 1948-1951*. Praha: Argo, 2018. ISBN 978-80-257-2408-8.

KAPLAN, Karel. *Nebezpečná bezpečnost*. Brno: Doplněk, 1999. ISBN 80-7239-024-4.

KAPLAN, Karel. *Protistátní bezpečnost 1945-1948*. Praha: Plus, 2015. ISBN 978-80-259-0364-3.

KAPLAN, Karel. *Stát a církev v Československu 1948-1953*. Brno: Doplněk, 1993. ISBN 80-85270-22-6.

KAPLAN, Karel, PALEČEK, Pavel. *Komunistický režim a politické procesy v Československu*. Brno: Barrister & Principal, 2008, vyd. 2., ISBN 978-80-7364-049-1.

KLÍMA, František. *Příbram a její stručná historie*.

MAŠKOVÁ, Tereza, RIPKA, Vojtěch. *Železná opona v Československu. Usmrcení na československých státních hranicích v letech 1948-1989*. Praha: ÚSTR, 2015. ISBN 978-80-87912-31-7.

NOVOTNÝ, Vojtěch. *Odvaha být církví. Josef Zvěřina v letech 1913-1967*. Praha: Karolinum, 2013. ISBN 978-80-246-2432-7.

PADEVĚT, Jiří. *Komunistické lágry*. Praha: Academia, 2019. ISBN 978-80-200-2977-5.

TOMEK, Prokop. *Estébáckou Prahou*. Praha: Academia, 2013. ISBN 978-80-200-2290-5.

VANĚK, Pavel. *Pohraniční stráž a pokusy o přechod státní hranice v letech 1951-1955*. Praha: ÚSTR, 2008. ISBN 978-80-87211-08-3.

VAŠKO, Václav. *Dům na skále 2: církev bojující, 1950–květen 1960*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2007. ISBN 978-80-7192-892-8.

VAŠKO, Václav. *Dům na skále 3: církev vězněná 1950-1960*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2008. ISBN 978-80-7192-893-5.

VAŠKO, Václav. *Neumlčená. Kronika katolické církve v Československu po druhé světové válce*. Praha: Zvon, 1990. ISBN 80-7113-035-4.

VELFL, Josef. *Příbram v průběhu staletí*. Příbram: Městský úřad Příbram, 2003. ISBN 80-239-1174-0.

12. Seznam zkratk

CIC-Kontrašpionážní sbor (angl. *Counterintelligence Corps*), americká vojenská rozvědka

ČKD-Československá Kolben-Daněk

ČSD-Československé dráhy

ČSLA-Československá lidová armáda

ČSM-Československý svaz mládeže

ČSR-Československá republika

ČSSR-Československá socialistická republika

ČTK-Československá tisková kancelář

FMV-Federální ministerstvo vnitra

FS ZS-Federální správa zpravodajské služby

HS StB-Hlavní správa Státní bezpečnosti

JOC-Křesťanská pracující mládež (francouzsky *Jeunesse ouvrière chrétienne*)

JZD-Jednotné zemědělské družstvo

KNV-Krajský národní výbor

KOS MV-Kádrová a organizační správa Ministerstva vnitra

KPV-Klub politických vězňů

KSČ-Komunistická strana Československa

KS MV-Krajská správa ministerstva vnitra

KS StB-Krajská správa Státní bezpečnosti

KV StB-Krajské velitelství Státní bezpečnosti

MEZ-Moravské elektrotechnické závody

MNB-Ministerstvo národní bezpečnosti

MNV-Místní národní výbor

MV-Ministerstvo vnitra

NF-Národní Fronta

NKVD-Národní komisariát vnitřních záležitostí (rusky *Narodnyj komissariat vnutrennich děl*), sovětská tajná služba

NPT-Nápravně pracovní tábor

NRV-Národní revoluční výbor

NZ MV-Nápravné zařízení Ministerstva vnitra
OAV NF-Okresní akční výbor Národní Fronty
OBZ-Obranné zpravodajství
ONV-Okresní národní výbor
OO-MV-Okresní oddělení ministerstva vnitra
OO-StB-Okresní oddělení Státní bezpečnosti
O-StB-Oddíl Státní bezpečnosti
OÚNZ-Okresní ústav národního zdraví
PÚ-Pracovní útvar
RTD-Rudné a tuhové doly
SKP-Sportovní klub policie
SMV-Správa ministerstva vnitra
SNB-Sbor národní bezpečnosti
SOPV-Svaz osvobozených politických vězňů
SSSR-Sovětský svaz socialistických republik
StB-Státní bezpečnost
STS-Strojní a traktorová stanice
TNP-Tábor nucené práce
UPA-Ukrajinská povstalecká armáda
UV KSČ-Ústřední výbor komunistické strany Československa
ÚZÚMV-Ústřední zdravotnický ústav Ministerstva vnitra
VB-Veřejná bezpečnost
ZOB II-Zemský odbor bezpečnosti II